

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206206

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T294.593 Accession No. P. 61 T2648
P985

Author పురాణము - వద్దు పురాణము.

Title శ్రీమదాంధ్ర పద్మపురాణము. అను.

This book should be returned on or before the date last marked below.

ఏ. 29. 1955. ది. 29.

శ్రీ మ దాంధ్ర
పద్మపురాణము

(పాతాళఖండము)

ద్వితీయసంపుటము

శ్రీమహాశూరమహారాజాస్థానమహావిద్వాన్
కావ్యకళానిధి ఆశుకవికేసరి విద్యాభూషణ శతావధాని
పి.సుపాటి చిదంబరశాస్త్రి ప్రణీతము

ప్రకాశకుడు
విద్వాన్, పి.సుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి
అంధ్రాధ్యాపకుడు
వేంకటగిరిరాజకళాశాల, నెల్లూరు.

1955

[నర్వస్వామ్యములు ప్రకాశకునివి

శ్రీమదాంధ్రవద్యపురాణము

ప్రథమసంపుటము

క్యాలికోబైండు 8-0-0

అట్టబైండు 7-0-0

ద్వితీయసంపుటము

క్యాలికోబైండు 4-0-0

అట్టబైండు 3-0-0

నాలుగుసంపుటములు..... 25-0-0

పుస్తకములు దొరకుచోటు

విద్యార్థన్, విసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి

అంధ్రాధ్యాపకుడు

వేంకటగిరిరాజకళాశాల, నెల్లూరు

ముద్రాపకులు

ప్రభాత ప్రెస్సు - నెల్లూరు.

శ్రీమాత్రే నమః విజ్ఞాపనము

శ్రీమదాంధ్రపద్యపురాణద్వితీయసంపుటము కృతిభర్త యగుశ్రీ కాశీవిశ్వేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవునికరుణావిశేషంబునను, గృతికర్త యగుశ్రీచిదంబరకవిండునిసంకల్ప బలంబునను ముద్రితమై యాంధ్రమహాదయులదృష్టిపథము నలంకరింపఁగలిగినది.

ఇందు శ్రీమదాంధ్రపద్యపురాణచతుర్థఖండ మగుపాతాళఖండము మాత్రము కలదు. ఈసంపుటము ప్రథమసంపుటముకంటెఁ బరిమాణమునందుఁ జిన్న దైనను విశిష్టవిషయప్రతిపాదనమందు మిన్నయై యున్నది.

ఇందు “రామాశ్వమేధగాథ” విపులముగా వర్ణింపఁబడినది. మఱియు “రాధా కృష్ణతత్త్వము” “శివమహిమము” “భస్మాత్మత్రిమహిమములు” “శివపూజావిధానము” “సతాపరిత్యాగప్రధానహేతువు” మున్నగుననేకవిషయము లుపాఖ్యానములతో వివరింపఁబడియున్నవి. ఇందలివిషయములం దెల్ల సపూర్వవిషయము “పూర్వకల్ప రామాయణగాథ”. ఇది పురాణాతిహాసములు పరస్పరవిరుద్ధవిషయప్రతిపాదకము లని వివదించువారికి భగవానుఁడు వేదవ్యాసమహర్షి యొసఁగినయప్రతిహతసమాధానము.

వితాద్యుకానకాపూర్వవిషయబోధకములు నార్హజ్ఞానవిజ్ఞానమూలకందములు నగుపురాణముల నెల్ల నాంధ్రమహాజను లామూలాగ్రముగాఁ జదివి సకలసంశయ నివృత్తిం బడసి త్రెయోమార్గము నధిగమింతురుగాక యని యానించు చున్నాఁడను.

ద్వితీయసంపుటముద్రణమునకు సైతము శ్రీ వేంకటగిరిరాజకళాశాలావిద్యార్థులు దారభావముతో రెండువందలయెనుబది నాలుగురూప్యము లొసఁగియున్నారు. భాషాభిమానమానితప్రౌఢయులు మార్గదర్శకులు నగునీవిద్యార్థులకఁ గృతిపతి సకలశ్రేయః ప్రదాత యగుఁగాక యని యాశీర్వదించుచున్నాఁడను.

మఱియు విద్యార్థులలోఁ గొందఱు ప్రాత్యాహకులుగాఁ జేరి రు. 25-0-0 చొప్పున ద్రవ్యము నొసఁగి చేయూతయిచ్చియున్నారు మఱి కొందఱు ప్రథమసంపుటమును గొని సాయపడియున్నారు

శ్రీమదాంధ్రపద్యపురాణముద్రణమునకుఁ దోడ్పడినదాతలనామధేయము లనుబంధమున ముద్రింపఁబడియున్నవి.

ఆంధ్రమహాదయు లీసత్కార్యమునకు విశేషముగా సహాయపడి యచిరకాలముననే తక్కినసంపుటములను సైతము ప్రకటించుటకుఁ దగినయవకాశమును గల్పింతురుగాక యని యభ్యర్థించుచున్నాఁడను.

ఇ. ట్లు

నెల్లూరు
1-1-1955

విన్నవించుభాషాసేవకుఁడు
పి. సుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి
అంధ్రాధ్యాపకుఁడు, వేంకటగిరిరాజకళాశాల.

అ ను ఖ ం ధ ము

శ్రీమదాంధ్రపద్యపురాణమంద్రణమునకుఁ దోడ్పడినదాతలనామధేయాదికము

మ హా రా జ పో ష కు లు

మొత్తము

శ్రీ వేంకటగిరిరాజకళాశాలావిద్యార్థులు, నెల్లూరు.	1116-0-0
(Inter & B. A. 1952 & 1953)	
„ „ (Inter & B. Sc. 1954)	284-0-0

రా జ పో ష కు లు

శ్రీ శూముఖారి శివరామయ్యపంతులుగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు.	250-0-0
శ్రీ ఇంగువ శ్రీకృష్ణయ్యపంతులుగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు.	„
శ్రీ తిక్కవరపు రామిరెడ్డిగారు, నెల్లూరు.	„

పో ష కు లు

శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారు, నెల్లూరు.	
అధ్యక్షులు, ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ.	100-0-0

శ్రీ ఈదర వెంకట్రావుపంతులుగారు, Proprietor, Venkatrama & Co., Eluru	„
శ్రీ పినుపాటి సుబ్బరామయ్యగారు, కరవది.	„
శ్రీ నంక లక్ష్మీనారాయణగారు, నెల్లూరు.	„
శ్రీ ములుమాడి లక్ష్మీనరసింహముగారు, నెల్లూరు.	„
శ్రీ M. శ్రీవేణుగోపాల్ గారు, B. Sc. వేంకటగిరి.	„
శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, Proprietor, Vavilla Press, Madras.	„

స హా యు లు

శ్రీ పినుపాటి వేంకటరాఘవయ్యగారు, M. P. కరవది.	50-0-0
శ్రీ పంచాగ్నుల యజ్ఞేశ్వరయ్యగారు, నెల్లూరు.	„
శ్రీ మతి భాస్కర విశాలాక్షమ్మగారు, వేంకటగిరి.	„
శ్రీ జయంతి బుచ్చిరామశర్మగారు, ముక్తేశ్వరము.	„
శ్రీ పైడా వెంకటనరసయ్యశ్రేష్ఠిగారు, పితాపురము.	„
శ్రీ నాయని నరసింహారావునాయుడుగారు, B. A., B. L. బంగోలు.	„
ఉపాధ్యాయబృందము, Taluk High School, Tenali.	„

ప్రోత్సాహకులు

ఆంధ్రకేశరి గ్రంథాలయము, నందూరు.

25-0-0

- శ్రీ జటావల్లభుల పురుషోత్తముగారు, M. A. విజయవాడ. ,,
- శ్రీ చిన్నకుల కృష్ణయ్యగారు, B. A., L. T. విజయవాడ. ,,
- శ్రీ ముప్పి విజయభాస్కరసుబ్రహ్మణ్యకుమార్ గారు, చెన్నపురి. ,,
- శ్రీ నోరి రామశాస్త్రిగారు, విజయవాడ. ,,
- శ్రీ దివాకరుని లక్ష్మీనారాయణగారు, B. A., B. L. గుంటూరు. ,,
- శ్రీ ముల్లపూడి తిమ్మరాజుగారు, తణుకు. ,,
- శ్రీ మంత్రిరావు సత్యనారాయణరావుగారు, M. A., LL. B. తణుకు. ,,
- శ్రీ కొండముది శ్రీరాములుగారు, B. A., B. L. తెనాలి. ,,
- శ్రీ కూచిభొట్ల సూర్యనారాయణగారు, B. A. తెనాలి. ,,
- శ్రీ పిళిపాటి సత్యనారాయణగారు, రేపల్లె. ,,
- శ్రీ విద్వాన్, దర్శావేంకటకృష్ణమూర్తిగారు, M. A. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ ధరణికోట వేంకటసుబ్బయ్యగారు, M. A., BED. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ పోలూరి హనుమజ్ఞానకీరామశర్మగారు, B. A. (Hons) నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ M. S. రాఘవన్ గారు, M. A. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ కాసుభేల రామారావుగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ రెట్టిగంటి విశ్వేశ్వరరావుగారు, చిటుతపూడి. ,,
- శ్రీ రాళ్లపల్లి మృత్యుంజయుడుగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ ప్రభాతప్రెస్, నెల్లూరు. ,
- శ్రీ డి. వేంకటరెడ్డిగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ ఓరుగంటి సరసింహయోగిగారు, గంటి. ,,
- శ్రీ గొట్టముక్కల వేంకటనరసింహరాజుగారు, అయిభీమవరము. ,,
- శ్రీమతి సుగంధ మణిరామచంద్రరావుగారు, వేంకటగిరి. ,,
- శ్రీ జి. దశరథరామయ్యగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీమతి కుంచి భ్రమరాంబగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ చింతా సత్యనారాయణమూర్తిగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ పోక్కుండు సుబ్బగౌడగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ దొడ్డ సుబ్బరెడ్డిగారు, నరిగొండ. ,,

- శ్రీ వేమనాథ భానుమూర్తిగారు, B. A. 25-0-0
- శ్రీ దానూ చంచయ్యగారు, సాయిపేట. ,,
- శ్రీ ఉదయగిరి చిన్నసిద్దయ్యగారు, గూడూరు. ,,
- శ్రీ నిట్టా ఈశ్వరయ్యగారు, కురుటూరు. ,,
- శ్రీ నూకరాజు వేంకటేశ్వర్లుగారు, చంద్రశేఖరపురము. ,,
- శ్రీ ఆర్కాటం వేంకటేశ్వర్లుగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ చుండి తిమ్మారెడ్డిగారు, చేజెర్ల. ,,
- శ్రీ నలుబోలు శ్రీనివాసులురెడ్డిగారు, నెల్లూరు. ,,
- శ్రీ దొడ్ల వేంకటేశ్వరరెడ్డిగారు, మార్కాపురము. ,,
- శ్రీ ముచ్చాళి వేంకటసుబ్బరాజుగారు, ముస్తాపురము. ,,
- శ్రీ సూరి శివరామమూర్తిగారు, సిద్ధవటము. ,,
- శ్రీ చున్నేపల్లి వేంకటసరసింహరావుగారు, కొమ్మి. ,,
- శ్రీ జిల్లేళ్లమాణి రాధాకృష్ణమూర్తిగారు, కందుకూరు. ,,
- శ్రీ సింగము సరసారెడ్డిగారు, బసివిరెడ్డిపల్లె. ,,
- శ్రీ పేర్ల మల్లికార్జునరెడ్డిగారు, ఎత్తుగుంట్ల. ,,
- శ్రీ గాలి వేంకటసుబ్బరామమూర్తిగారు, కరేప. ,,
- శ్రీ అనుకొల్లు వెంకయ్యగారు, కనిగిరి. ,,
- శ్రీ పాటి తిరుమలయ్యగారు, జమ్మలమడుగు. ,,
- శ్రీ పి.వి. సినాదినాయుడుగారు, వవ్వేరు. ,,
- శ్రీ చల్లా సూర్యనారాయణశర్మగారు, B. A.B.L. తెనాలి. ,,
- శ్రీ వేదాంతము రాజగోపాలాచార్యులుగారు, విజయవాడ. ,,
- శ్రీ త్రిపురమల్లు శ్రీరాములుగారు, తెనాలి. ,,
- శ్రీ విసపాముల సీతారామయ్యగారు, గుంటూరు. ,,
- శ్రీ జనస్వామి వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, తెనాలి. ,,
- శ్రీ సంగం వీరభద్రయ్యగారు, తెనాలి. ,,
- శ్రీ సంగం వేంకటేశ్వర్లుగారు, తెనాలి. ,,
- శ్రీ చంద్రమాళి సీతారామయ్యగారు, తెనాలి. ,,
- శ్రీ అద్దేపల్లి శ్రీ మన్నారాయణగారు, తెనాలి. ,,
- శ్రీ కురుగంటి చిరంబరశాస్త్రిగారు, ఒంగోలు. ,,

- శ్రీ కాంచనపల్లి కనకాంబగారు, విజయవాడ. 25-0-0
- శ్రీ మదిందిరానిశాంతగ్రంథనిలయము. మూల్పూరు. ,,
- శ్రీ ఆంధ్ర గీర్వాణవిద్యాపీఠము, కొవ్వూరు. ,,
- శ్రీ అగ్నిహోత్రము శేషాచార్యులుగారు, సజ్జాపురము, తణుకు. ,,
- శ్రీ జనపనేని సూర్యనారాయణరాజుగారు, సజ్జాపురము, తణుకు. ,,
- శ్రీ జవ్వాది, లక్ష్మయ్యనాయుడుగారు, పెనుగొండ. ,,
- శ్రీ సరస్వతీగ్రంథాలయము, ఒంగోలు. ,,
- శ్రీ మాన్ నారాయణం రామమూర్తి ఆచార్యులుగారు, పొన్నూరు. ,,
- శ్రీ సామవేదము శార్లస్థానియ్యంగారు, పొన్నూరు. ,,
- శ్రీ సనాతన శైవసమాజ పుస్తకభాండాగారము, ఈమని. ,,
- శ్రీ మేడూరి రామనాథ దీక్షితులుగారు, కోట, కర్నూలు. ,,

విషయసూచిక

విషయము	పాతాళఖండము పౌరట
శేషుడు వాత్సల్యమునునకు రామాశ్వమేధముం జెప్పట	1
రాముడు రావణవధానిని చూచుట	2
నయోధ్యకు బయలుదేరుట	3
నందిగ్రామమున భరణిని చూచుట	4
భరణిని చూచు రాముని కౌముదిగా నెచ్చుట	5
అయోధ్యకు వచ్చి శ్రీరాముని దర్శించుట	6
భరణిని చూచు రాముని దర్శించుట	8
దేవతలు రాముని స్తుతించుట	9
రామరాజ్యవిధానకథనము	10
అగస్త్యమహర్షి రామునికడకు వచ్చుట	11
అగస్త్యుడు రామునకు రావణాసురుని వర్ణనము నెఱింగించుట	12
రాముడు తనబ్రహ్మహత్యాపాపమునకు దుఃఖించుట	13
అశ్వమేధవిధానకథనము	15
రాముడు శత్రుఁఁడును గురుగ్రామములం జెప్పట	17
వీరాగ్రేసరుని అశ్వమేధాశ్వమునకు నడుగుట	18
అగస్త్యుని ఉత్తరమునకు వచ్చుట	19
సుమదమహారాజునకు రావణాసురుని కథనము	20
సుమదుడు స్వరాజ్యమును విడిచి యును కల్పించుట	23
చ్యవనమహర్షి చరిత్రకథనము	24
యాగాశ్వము రత్నమును పురిమునునకుం జేరుట	30
నీలాచలమహాహత్యకథనము	31
తీర్థయాత్రావిధికథనము	34
గండకీనదీవృత్తాంతకథనము	35
సాలగ్రామనామకారిణికథనము	36
సాలగ్రామమహాహత్యకథనము	37
సాలగ్రామస్వరూపకథనము	38
పదామృతస్వరూపనిరూపణము	42
పురుషోత్తమ స్తనము	43
కాళరాత్రివృత్తాంతకథనము	43

విషయము

పాతాళఖండము పౌరట

క్రతుహాయంబు చక్రాంగకపురమున కరుగుట	,,	45
దమనుడు క్రతుహాయముం బట్టుట	,,	,,
దమనపుష్కలులయుద్ధము	,,	46
సుసౌహుడు క్రతుహాయమును నిజరాజ్యమును శత్రుఘ్నున కర్పించుట	,,	51
క్రతుహాయంబు శేజఃపురముం బ్రవేశించుట	,,	52
జనకయమసంవాదకథనము	,,	53
జాబాలి ఋతంభరునకు గోసేవావిధానముం జెప్పట	,,	55
సత్యవంతుడు తనరాజ్య మంతయును శత్రుఘ్నున కర్పించుట	,,	57
విద్యున్గాలి క్రతుహాయంబును హరించుట	,,	,,
పుష్కలవిద్యున్గాలియుద్ధము	,,	58
శత్రుఘ్నుడు విద్యున్గాల్కుగ్రదంష్ట్రుల వధించి క్రతు హాయంబును గొనుట	,,	59
క్రతుహాయము తైరదిశ కేఁగుట	,,	60
శత్రుఘ్నుఁ డారణ్యకమహర్షిని దర్శించుట	,,	,,
రామాయణసంగ్రహము	,,	63
ఆరణ్యకునియాత్మ రామునిలో లీన మగుట	,,	66
శేవాప్రాదంబులో హాయంబు మునిగిపోవుట	,,	67
హనుమత్పుష్కలులతో శత్రుఘ్నుడు పాతాళమున కేఁగుట	,,	,,
అధ్వరాశ్వంబు దేవపురంబు చేరుట	,,	68
రుక్మాంగదుడు హయముం బట్టికొనుట	,,	,,
శత్రుఘ్నుడులకును రుక్మాంగ దాదులకును ఘోరయుద్ధ మగుట	,,	69
శత్రుఘ్నుఁ డీశ్వరునితో యుద్ధము చేయుట	,,	71
శివహనుమద్యుద్ధము	,,	73
హనుమంతుడు సంజీవనీపథిం దెచ్చుట	,,	74
శత్రుఘ్నుడు మోహనాస్త్రముచే వీరమణిని మూర్ఛిల్ల జేయుట	,,	75
రామచంద్రుడు సాక్షాత్కరించుట	,,	,,
ఈశ్వరుడు రాముని నుతించుట	,,	76
క్రతుహాయము హేమకుంటముం జేరుట	,,	77
నాత్విక చరిత్రకథనము	,,	78
కర్మవిపాకకథనము	,,	79

విషయము

పాతాళఖండము పొరట

రామకథాశ్రవణమున సాత్త్వికుఁడు రాక్షసత్వవిముక్తుఁ డగుట	„	81
క్రతుహయము కుండలపురముం జేరుట	„	82
సురభుఁడు క్రతుహయముం బట్టుట	„	„
సుమతి శత్రుఘ్నునకు సురభునిచరిత్రముం జెప్పట	„	83
శత్రుఘ్నదులకును సురభాదులకును ఘోరయుద్ధ మగుట	„	85
సురభుఁడు హనుమదాదులను బంధించుట	„	87
రాముఁడు దర్శనము నిచ్చుట	„	89
క్రతుహయంబు వాల్మీక్యాశ్రమంబుం జేరుట	„	„
లవుఁడు క్రతుహయముం బట్టి కట్టివైచుట	„	„
కుశలవజననవృత్తాంతకథనము	„	90
గూఢచారులు పురవృత్తాంతములు తెలిసికొని రామున కెఱింగించుట	„	91
రాముఁడు లోకావపాదభీతిని దమ్ముల కెఱింగించుట	„	92
లక్ష్మణుఁడు రామాజ్ఞాబద్ధుఁ డగుట	„	95
లక్ష్మణుఁడు సీతాదేవి నడవిలో విడుచుట	„	„
లక్ష్మణుఁడు సీతకు రామాజ్ఞ నెఱింగించుట	„	97
సీతాలక్ష్మణవివాదము	„	„
లక్ష్మణుండు సీతను విడిచి యయోధ్యకు వచ్చుట	„	99
వాల్మీకిమహర్షి సీతాదేవిని దనయశ్రమమునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట	„	„
సీతాదేవికిఁ గుశలపులు జన్మించుట	„	100
సీతాపరిత్యాగముఖ్యనిదానకథనము	„	101
కీరాంగన సీతను శపించుట	„	103
కీరము చాకలియై యయోధ్యలోఁ బుట్టుట	„	„
లవుఁడు కాలజిత్తును వధించుట	„	104
లవుఁడు యోధుల నెల్ల వధించుట	„	105
లవుఁడు పుష్కలుని జయించుట	„	„
లవశత్రుఘ్నుయుద్ధము	„	106
శత్రుఘ్నదులు మూర్ఛిల్లుట	„	107
లవుఁడు మూర్ఛిల్లుట	„	„
కుశశత్రుఘ్నుయుద్ధము	„	108
శత్రుఘ్నుఁడు మూర్ఛిల్లుట	„	109

విషయము	పాతాళఖండము	పౌరట
కుశలవ్రలవిజయము	,,	109
కుశలవ్రలు సీతాదేశంబున నశ్వమును శత్రుఘ్నున కర్పించుట	,,	110
అశ్వమేధాశ్వము విజయముతోడ నయోధ్యాపురమునకుఁ జేరుట	,,	111
రాముఁడు సీతాదేవినిఁ దోడ్కొనిరా లక్ష్మణున కాజ్ఞాపించుట	,,	112
కుశలవ్రలు రామునికడకు వచ్చుట	,,	113
రామాయణరచనాదికథనము	,,	114
సీతాదేవి రామునికడకు వచ్చుట	,,	116
రాముఁడు సత్కారములు చేయుట	,,	117
రామచంద్రుడు లశ్వభిషేకతీర్థముం దెచ్చుట	,,	,,
రామభద్రుం డశ్వవిశేససంబునకుం గడంగుట	,,	,,
రామకరస్పర్శమున నశ్వము శాపవిముక్తిం జెంది		
స్వచరిత్రముం జెప్పుట	,,	118
రాముఁ డశ్వమేధయాగపూర్తిం గావించుట	,,	,,
కృష్ణచరిత్రకథనము	,,	119
శివుండు పార్వతికిఁ గృష్ణపరివారవర్గంబు నెఱింగించుట	,,	123
కృష్ణచరిత్రవిశేషవృత్తాంతకథనము	,,	127
అర్జునవృత్తాంతకథనము	,,	136
నారదవృత్తాంతకథనము	,,	142
రాధాకృష్ణమంత్రకథనము	,,	145
రాధాకృష్ణధ్యానకథనము	,,	,,
రాధాకృష్ణమంత్రార్చకథనము	,,	146
రాధాకృష్ణమంత్రజపఫలకథనము	,,	147
రాధాకృష్ణమంత్రదీక్షావిధికథనము	,,	,,
ప్రపన్నధర్మకథనము	,,	,,
అంబరీషనారదసంవాదకథనము	,,	150
విష్ణుపూజాస్థలకథనము	,,	151
ధ్యానవిధానకథనము	,,	152
నిర్గుణధ్యానస్వరూపకథనము	,,	,,
సగుణధ్యానస్వరూపకథనము	,,	153
భక్తిస్వరూపకథనము	,,	,,
వైశాఖమాసమాహాత్యైకకథనము	,,	155

విషయము

పాతాళఖండము చొరలు

పాపప్రశమనస్తోత్రకథనము	,,	160
స్నానదానవిష్ణుపూజావిధానకథనము	,,	,,
ఆదినరాహమేదినీసంవాదకథనము	,,	162
యమశ్రావణసంవాదకథనము	,,	163
ముఖ్యధర్మకథనము	,,	164
విభూతిమాహాత్మ్యకథనము	,,	170
భస్మస్పృశ్చివిధానకథనము	,,	179
శివపూజాకాలకథనము	,,	181
శివలింగార్చనావిధానకథనము	,,	,,
శివపూజామాహాత్మ్యకథనము	,,	183
శివనామోచ్చరణమాహాత్మ్యకథనము	,,	185
జ్వాలాచక్రనృత్తాంతకథనము	,,	187
హనుమత్స్తోత్రశివలింగపూజావిధానకథనము	,,	195
యుగవిశిష్టధర్మకథనము	,,	198
విభీషణుడు శ్చౌఖిలాబధుడు యెగుట	,,	199
శకునగ్రంథనిరూపణము	,,	,,
విభీషణుడు ప్రాయశ్చిత్తింబుచే బ్రహ్మహత్యాపాపముగ యెగుట	,,	201
పూర్వకల్పరామాయణకథనము	,,	202
అన్నదానమాహాత్మ్యకథనము	,,	220
పురాణశ్రేణాదిమాహాత్మ్యకథనము	,,	222
పౌరాణికమాహాత్మ్యాదికథనము	,,	227
దేశభాషావిరచితపురాణగ్రంథప్రాశస్త్యకథనము	,,	229
అష్టాదశమహాపురాణోపపురాణనిరూపణము	,,	,,
శ్రీరామచంద్రకృతమాతృశ్రాద్ధవిధానకథనము	,,	230
హరిహరాదులు రామచంద్రాదులకుఁ బ్రత్యక్షమెగుట	,,	233
పాతాళఖండపఠనశ్రవణఫలకథనము	,,	234

శ్రీమదాంధ్ర పద్మపురాణము

పాతాళఖండము

వాణీవైభవసౌ

ఖ్యానహాకరుణాకటాక్ష యాశ్రితపదా

దేవాసురసంతతసం

సేవితపద విశ్వనాథ శిలితజాధా.

1

వ. అవధరింపుము శౌనకాదిమహర్షులు బ్రాహ్మణాదు సభామధ్యగతుం డగు సూతుని గనుంగొని మునిండ్రా.

2

గీ. చెప్పితి వనేకగాథ లచ్చెరువు గాంగ, వీనులకు సంతసం బయ్యె గాని నేడు
వినంగ రామాశ్వమేధంబు వేడ్క పుట్టె, సంతరింగములందు మా కందఱకును.

క. అనుటయు సూతుండు సంతస, మును జెందుచు నిట్లు లనియె మునులార పరా
త్పూనికథ విన వేడుక మీ, కొనరుట యన నన్న ధన్యు నొనరుచుటె సుఁచి. 4

సీ. వినుండు వాతస్త్వయనుం డనుమునీశ్వరుండు ము, న్నొకనాఁ డసంతునియొద్ద కేఁగి
యహిరాజ నియనుగ్రహమున వినంగలె, సృష్టిక్రమం బెల్లఁ జిత్రముగను
సందులోపల వింటి నతిమానుషము లైన, తరణివంశమహేంద్రచరిత లెల్ల
వానిలో భువనపావన మైన రామక, ధామ్యతం బమితపేయముగ నుండె

గీ. నట్టిరామచరిత్రమునందు వినినఁ, దలంచినను జెప్పికొనినను గలుష మెల్ల
నఱవఱలుచేయఁ జాలురామాశ్వమేధ, గాధయొకకొంత వినెడిభాగ్యంబు గలిగె.

క. ఆకథ సవిస్తరముగా, నాకర్ణింపంగవలయు ననియెడివేడ్క
నీకడకు వచ్చినాడను, నాకరికి దీర్పుచుయ్య నాగానీశా.

6

—: శేషుండు వాతస్త్వయనుండు రామాశ్వమేధముం జెప్పట:—

సీ. అనుటయు శేషుం డి ట్లనియె విప్రోత్తిమ, చరితార్థమయ్యె నీజన్మ మెల్లఁ
గలుగదు పుణ్యహీనులకు సంకల్పంబు, రామకథాసుధారసము గ్రోలఁ
బరమాత్ముని స్మరించుభాగధేయము నాన, మరల నే డజ్జె నీకరుణవలన
మళకకల్పుం డైనమాదృశుం డన నెంత, రామగాథాసాగరంబు నీడ

గీ. నడిగితివి గానఁ జెప్పెద నంతో యింతో, యల్పమతి నైన నాశక్తి ననుసరించి
కానిచో మింటివలె మితి లేనిరామ, భద్రకథ యేడ నే నేడఁ బఠిసముండ. 7

గీ. అగ్నిసంపర్కమున స్వర్ణ మమల మైన, పగిది నాబుద్ధి పరిశుద్ధి వడయ కున్నె
యఖిలఘోరమహాపాపహరణిపుణ, రామభద్రకథాభిమర్శమునఁ జేసి. 8

క. అని పలికి నిమిషమాత్రము, వినిమీలితసేత్రుఁ డగుచు విజ్ఞానముచేఁ
గని లోకోత్తరకథ నిటు, వినిపింపఁ దొడంగె హర్ష వివశుం డగుచున్. 9

—: రాముఁడు రావణవధానంతరము సపరివారంబుగా నయోధ్యకు బయలుదేలుట :—

సీ. అఖిలజగద్వైరి యగురావణుని నాత్మ, శిలసాయకాగ్ని కాహుతి యొనర్చి
గుణవంతుఁ డగువిభీషణుని లంకారాజ్య, మునకుఁ బట్టాభిషిక్తునిఁగఁ జేసి
యింద్రాదిదేవతాబృందంబు భక్తితోఁ, జేయుప్రణామముల్ స్వీకరించి
శమధను లాత్మలం దిముడనిప్రేమతోఁ, జలుపునాశీర్వాదములను బడసి

గీ. కార్య మంతయు దీరినకారణమున
రామభద్రుండు భువనాభిరాముఁ డగుచుఁ
బుష్పకము నెక్కెఁ దనపురంబునకుఁ బోవ
జానకియు లక్ష్మణుండును శార్వముల నుండ. 10

ఆ. బయలుదేలి రపుడు బ్రహ్మాదు లాతని, వెంట వారివెంట వెడలెఁ బ్లవగ
నేత వానివెంట వాతాత్మజుండు విభీ, షణుండు వానరులును సాగి రంత. 11

క. చనుటయుఁ బుష్పక మాకస, మునకున్ నిర్భగ్నుడనములు గలలంకన్
గనుఁగొనుచు రాముఁ డొకప్రక్కను గాంచి యశోకవనము గతచేప్టుం డై.

క. ఒకకొంతతడవునకు జా, నకియుపచారమునఁ జేతనను జెంది బహిః
ప్రకటితము గానిమానస, వికలతతో నచట విడిచి వెడలుచు నడుమన్. 12

గీ. విరహవేదనచేఁ దాను దిరిగినట్టి, కాననములును గిరులును స్థానములును
దాను మునిగినతీర్థముల్ దాను గనిన, యాశ్రమములును జూపుచు నవనిసితకు,

గీ. అచ్చటచ్చటఁ గలవిత లవిరతముగఁ, జెప్పుచును దేనెసోనలు చిందునట్లు
సంతసమున నందిగ్రామసవిధమునకుఁ, జేరి నొకతెప్పపాటులోఁ జేరినట్లు. 13

గీ. చేరి స్మరియించుకొని తనచిత్తమండు, బాదుకారాధనైకతత్పరత నున్న
భరతుని విషాద మొడవంగఁ బలికె నిట్లు, దానుఁ డగునాంజనేయుని దరికిఁ బిలిచి.

క. అనిలతనూభవ యిప్పుడె, చని నందిగ్రామమునకు జయమున నే వ
చ్చినవార్తను దెలుపుము నా, యనుజం డగుభరతునకు మహానందము గాన్.

క. అనవుడు స్వామినియోగం, బును వాయుసుతుండు శీర్షమున సుమనోమా
లను బోలెఁ దాల్చి శీఘ్రం, బున నందిగ్రామమునకుఁ బోయె మునీంద్రా. 14

—: సందిగ్రామమున భరతుడు దుఃఖించుట :—

వ. అప్పుడు సందిగ్రామమునందు.

19

సీ. కడగంట నైనను గానక ద్రవిణంబు, గల నైనఁ గాంతను దలఁచికొనక
యచకకణం బేనియును ద్రావ నొల్లక, యొద్దకు రానీక యోగిరంబు
జడలు గట్టినశిరోజంబులు వహించి, వల్కలంబులు చాల్చి వనసములుగఁ
గావించుకొని శయ్యగా గర్తదేశంబు, క్షీణించుచేహయస్థిని భరించి

గీ. భ్రాతృవిరహవిషాదాగ్ని ప్రజ్వలిల్లి, యంత కంతకు మే నెల్ల నావరింప
భరతుఁడెమియుదోపక భావమందు, గడియయగముగఁ గాలంబుగఁజెప్పికొనుచు.

ఉ. రా యను రామచంద్ర యపురా యనుఁ గానలలోన నుండఁ దీ

రా యను నెంతధీరుండపురా యను నాపయి భార ముంప మే

రా యను నిర్గయుండ వటరా యను దీనుని నుద్ధరింప వే

రా యను నాలసింపకుమురా యను దర్శన మీయరా యనుక.

21

వ. మణియును నాతం డాదిత్యాభిముఖంబుగాఁ జేతులు జోడించి నిలువంబడి. 22

గీ. లోక బాంధవ సకలలోకైకప్రాజ్ఞుఁ, పైనమహనీయుఁ డెవనికై యడవులందుఁ
దిరుగవలసెనో యాపాపిదురితమునకుఁ, నెన్నటికి నైన నిష్క్రమి యేరుపడునె.

గీ. సంతతము రామపదసేవ సలిపికొనుచు

ధన్యుడై యుండె నట సుమిత్రానుతముడు

క్షణమును లభింపమిని రామచరణసేవ

గోకుచుచు నుండె నిటఁ గైకయీనుతుండు.

24

వ. అని కొంతతడవు పరితాపంబు నొంది.

25

సీ. వెలలేనిరాజాన్నములు దినువై దేహి, వనుల నా కలమును దినఁగ వలసె

నెండక న్నెఱుంగక యుండుపట్టపురాణి, నట్టడవులలోన నడువ వలసె

బరపురుషులకంటఁ బడియెఱుంగనిసతి, భిల్లులదరిని వర్తిల్ల వలసె

బట్టుపాన్పులమీఁదఁ బవ్వళించెడితల్లి, స్థండిలఘలులపైఁ బండ వలసె

గీ. బెలులముచ్చటలకు సంతసితెడిసాధ్య, మృగగణారావములు విని బెగడ వలసె
నక్కటక్కట నామాత యవనిజాత, నాకతంబున నెన్ని బన్నములు పడెనో.

సీ. ఖరకరకిరణసంక్రాంతిచే మాయన్న, వదనబింబం బెంత వాడె నొక్కొ

వనకండఖనంబువలనను మాయన్న, కరపల్లవము లెంత కందె నొక్కొ

ఘనకంటకారణ్యగతులచే మాయన్న, పీడవంకజము లెంత ప్రిదిత నొక్కొ

యుచితపోషణము లేకునికిచే మాయన్న, తనులతాద్యుతి యెంత తటికె నొక్కొ

గీ. యనుచుఁ బేరెలుఁగునను నా వార్చినట్టు, లార్చు నొకమాటుబ్రతుకు పై నానవిడిచి
పులుకుపులుకునఁ గంట నీ రొలుకుచుండ, నేప్పు నొకసారి ముదినుఁఖమిముడకునికి.

- గీ. అట్లు దుఃఖార్థుడై యుండునతని నాత్మ, సచివవర్గం బనునయింప సాగెఁ గాని
 వారియనునయ మెల్లఁ దద్భూరిశోక, పావకమునకు నింధనప్రాయ మయ్యె.
 క. అతఁ డొకపరిఁ దద్విరహమె, హిత మని తలపెట్టికొనుచు నెడనెడ నవ్వుకొ
 బ్రతిపదము రామనామము, స్మృతి కెక్కెడిభాగ్య మందుఁ జేకులు చుంటఁ,
 ఆ. అటులు విషమదశను ననుభవించుచు మేను, దాల్చి వచ్చినట్టి ధర్మరాశి
 పగిది వెలుగుచున్న భరతునిఁ బొడగాంచి, మారుతాత్మజుఁడు నమస్కరించి.
 గీ. స్వామివచ్చుచున్నాఁడురామ చంద్రుఁ, డవనిజాలత్మజునమేతుఁ డగుచు ననుడు
 నపుడు భరతుఁడు స్వాంతిమునందుఁ జెంది, నట్టిహర్షంబు చెప్ప నా కలవి గాదు.
 గీ. అట్లు హర్షామృతభ్రాతృ నాతఁడొల
 లాడుచును వాయుసుతున కిట్లనియెఁ దండ్రీ
 నన్నుఁ గొనిపోమ్ము మాయన్న యున్నకడకుఁ
 జాల నిక నుండఁ ద్రుటియు నిచ్చటను నేను.

32

—: భరతుఁడు రామున కిదరుగా వచ్చుట :—

- క. అనుటయును బయలుదేఱెను, హనుమంతుఁడు మార్గదర్శి యగుచు సతనివెం
 టనె బయలుదేఱె భరతుఁడు, తన వెంటను దరలిరాఁగఁ దనవా రెల్లఁ. 33
 ఆ. అట్లు బయలుదేఱి యాపన్నుఁ డేఱెంచు, నట్లు వచ్చుచున్నయనుజవదనిఁ
 గాంచి దూరముననె కన్నీరు జలజల, రాలుచుండఁ గంట రాఘవుడు. 34
 సీ. మణికిరీటము చాల్చును స్తకం బేధంగి, భరియించినదియె యీబిరుసుజడల
 నాన్లఁదకర మైనయాననం బేచాయఁ, దాలించినదియె యీదై న్యగుణము
 జలుగువల్వలు ధరించెడికట్కినల మెల్లు, వహియించినదియె యీవల్కలములు
 మృష్టాన్నములను వర్ధిలెడిమే నేగతి, శంకఁ గల్గినదొ యీక్షణదశను
 గీ. విశ్వవిశ్వంభరాచక్రవిపులభార, వహనమహానీయతాగుణోద్వహనుఁ డైన
 భరతసమ్రాట్టనకు నిట్టిపడనిపాట్లు, గలుగవలసెనె మద్వియోగమున నకట.
 క. తమ్మునకు మద్వియోగవ, శమ్మున సమకొనినయివిపాదమున శతాం
 శ మ్యునినఁ గాదు వనవా, సమ్మున నా కేర్పడినవిపాద మృకటా. 36
 క. అని చింతిల్లుచుఁ బుష్పక, ముననుండి యిలాప్రదేశమునకుఁ డిగి చ
 య్యన వచ్చుచుండుననుజ, న్మున కెదురుగఁ జనియెఁ బరిజనులు రా వెంటఁ,
 గీ. అపుడు భరతుఁడు కనుల హర్షాశ్రుధార, గాఱుచుండంగ నలఘువేగమున వచ్చి
 రాఘవునిపాదములపైని వ్రాలి యుండెఁ, జిత్తిరువుబామ్మనోలె నిశ్చేష్టుఁ డగుచు.
 క. అంతట రాఘవుఁడును దన, స్వాంతము దుఃఖమునఁ బరవశం బగుటయు నొ
 క్కింతతడ న్సారకుండి య, నంతర మొకకొంతశాంతి యాపాదిల్లెఁ. 39

- గీ. పాదములపైని బడియున్నభరతు నెట్లు, లేవ నెత్తుటయు నతండు భావమునకు
భ్రాతృశీతలపాదసంస్పర్శమునను, చెలివి గలుగంగఁ గను లెత్తి తేటి చూచి.
- క. ఎన్నఁడును బడనియిడుమల, నన్నకుఁ గూర్చినఖలుండ నతిపాతకుడన్
నన్ను స్పృశింపకు రాఘవ, మన్ననలును గలవె యిలను మాబోటులకన్.
- క. అని పలికి బాసకకి వం, దన మొసరిచి తల్లి నీయెడకు వెత గల్గి
చినమూఁగుండ నాతప్పలు, గనికరమున సైపు మీవె గతి ననుఁ గావన్.
- గీ. కలశభవుని లోపాముద్రకరణి నత్రి, హాని ననసూయవోలె నన్యూనభక్తి
బలిని నేవించితివి కృతార్థత ఘటిల్ల, జనని యెంతతపంబు మున్నోనరిచితిహ.
- వ. అని పలుకుటయు బాసఁదేవి కడుగాకటాక్షవీక్షణంబుల భరతు నీక్షించి దీవిం
చెను. పిమ్మటఁ గైకీయీనందనుండు సుమిత్రానందనుం గౌఁగిలింతుకొని. 44
- గీ. ధన్యుడవు నీవు నీతల్లి ధన్యురాలు, పావనం బయ్యెఁ గులము నీప్రభవముననె
వత్స లక్షణ భాగ్యవివర్జితులకు, రామచంద్రునిసేవ సంప్రాప్త మగునె. 45
- క. అని చింతిల్లుచు నుండఁ, గను భరతుని ననునయించి గౌసల్యానం
దనుఁ డితరజనుల నెల్లను, ననామయం బడిగి హర్ష మావహిలంగన్. 46
- గీ. స్వపరివారంబుతోడఁ బుష్పకము నెక్కి, బయలుదేఱె నయోధ్యకుఁ గౌదచూడు
లగుచు. దక్కినజను లెల్ల నడుగుదేర. సురసమన్వితఁ డగుపురందరుఁడువోలె.
- క. అప్పుడు భరతుఁడు హర్షం, బుష్పతిలగ నన్న వచ్చుచుండినవార్త
కెప్పు మయోధ్యాజనులకుఁ, జపున నని సుముఖుఁ డనెగినచివునిఁ బనిచెన్.
- గీ. సచివనరు డైనసుముఖుఁ డాక్షణమునంద
చని యయోధ్యకు మొదటఁ గౌసల్య కవలఁ
గలజనంబుల కెల్లను చెలియఁజేసి
రాము డడుదించుచున్న పుత్తను ముసంద్ర. 49
- క. అంతట రామాగమవృత్తి, త్తొంతశ్రవణాభిజాతహృత్స్పృతకా
ర్యాంతర మగుచును బురజన, సంతానం బెల్ల వచ్చె స్వామి కెదురుగన్. 50
- : అయోధ్యకుఁ జేరి శ్రీరాముడు తల్లలను దర్శించుట : —
- క. చనుదెంచినపురిజనులను, గనుంగొని రాఘవుఁడు గడుగా గలదృష్టులతో
డను దత్పురస్కరంబుగఁ, దననగరంబునకుఁ జేరి తత్కాలమునన్. 51
- గీ. పుష్పకమునుండి దిగి భూమిపుత్రితోడఁ, బల్లకిని నెక్కి వెంటనె బయలుదేఱె
గుసుమవర్షంబు దివినుండి కురియుచుండ, నఖిలజనముల కానంద మావహిల్ల.
- వ. అంత నాస్వామి కృతకౌతుకతోరణంబును స్వామిసందర్శనకుఁజూహలత్వరమాణ
ప్రజాసంచారసమంచితంబును నాహన్యమానపణవభేర్యాదినానావిధమంగళ
వాదిత్రనాదపూరితంబును జ్జనంగల్లవనచిత్రీకృతంబును జందనద్రవసంసేక

విపాంసుకంబును విచిత్రవర్ణధ్వజాలంకృతంబును నగురుధూమనిరీక్షణసృత్యస్త
యూరమండలంబును నుచ్చైశ్శ్రవోగర్వనిర్వాపణ ధూర్వహతురంగమగుండో
హంబును నాధోరణనియంత్రితైరావణస్పర్ధాకరణవిప్రంభణోజ్జృంభితగైరికాది
ధాతురచనావిరాజమానదంతావళసంతానంబును గోపరిసమారూఢసర్వా
భరణభూషితకన్యాసహస్రవికీర్యమాణముక్తానికరంబును దూర్వాహరిద్రా
నంయుక్తపాత్రహస్తబ్రాహ్మణానువాసినిక్రియమాణసిరాజనంబును వందిమాగధ
సూతసంస్తుతిధ్వనిశోభమానంబును జయ రాఘవ జయ రామ జయ సూర్య
వంశోద్ధీపక జయ దుష్టరాక్షససంహారక జయ లోకకల్యాణసంధాయక
జయ విశ్వనాయ కేత్యుచ్ఛార్యమాణపురప్రజాప్రహర్ష భాషణభూషితంబు
ను సీతారామావలోకనకౌతూహలగవాక్షవలభిస్థితపారాంగనాజనమనోహర
దృఙ్మూలికాసంకులంబును నగునయోధ్యానగరరాజమార్గంబున నన్నేహవలోక
సంబు గావించుచుం జని చని.

53

క. విసయమునం బల్లకిని దిగి, జనములు గనుచుండ సతియు సహజన్మలు తో
డనె రాంగం దైకభవనం, బునకుఁ జని యామెపాదములకుఁ మ్రొక్కి.

క. మ్రొక్కిన రామునిఁ జూడక, యక్కేకయరాజపుత్రి యవనతము
మిక్కుట మగుత్రపతోడను, నొక్కపలుకు గూడం బలుక కూరక యుండె.

ఆ. అట్లు లూరకున్న నామెయాశయమును, నెఱుంగకుండఁ గార్య మేది యేని
చేయఁ దగ దటంచుం జిత్తంబులోపల, నెంచి రామచంద్రుఁ డిట్లు లనియె.

క. జనని పదునాలుగేడులు, వనవాస మొనర్చి నీవు వాంఛించినరీ
తిని వచ్చివాండ మరలను, జను మన్నను జనెద నేల సంధేహింప.

క. అనుటయుఁ దైకేయి మనం, బునఁ గలత్రప విడిచి తండ్రి మొదటను మాంభ్యం
బున నిన్ను నడవి కనిపితి, సనియెడిచింతాన్ని లోన నాటక యుండె.

క. చను మన్న మరలం జనియెద, సని నీ వనినట్టివచన మద్దానికి నిం
ధనరూప మయ్యె నాయన, యన వల దీ వింక నిట్టియశ్రావ్యంబుల్.

క. మనుము చిరకాల మెల్లరుం, గొనియాడంగ రాజ్య మేలుకొనుచును సీతా
వనజాతనేత్రతోడను, ననుజన్మలతోడఁ గూడి యానందమున.

క. అనవుడు రాఘవుఁ డాయమ, యనుమతి గైకొని సుమిత్రయంతికమునకుఁ
జని తచ్చరణములకు వం, దన మొనరుప నాసతీమతల్లి ముదమున.

గీ. తండ్రి జగముల కెల్ల భద్రములు గలుగ, వర్ధిలుము చిరకాలము వసుధలోన
ననుచు దీవింప రాఘవుం డామె కిట్లు, లనియెఁ గన్నులఁ గ్రమ్మఁగా నశ్రుజలము.

గీ. అన్న నడవులలోన నొకప్పు డేని, విడువకుండంగ వచ్చినయిడుమ తెల్లఁ
జనరదాకను ననుభవించినతనూజ, రత్నమును గాంచితివి తల్లి రత్నగర్భ.

- క. అని సన్నుతించి తడనుమ, తిని గైకొని సోదరులు సతీమణియును వెంట
టనె రాగ విగతకళ మగు, జనసేగృహమునకుం జని విషాదం బొదవక. 64
- క. కరపాదకర్ణకంఠా, భరణవివర్జితయు శోకపరితప్తహృదం
తరయః గృశాంగియు మలినాం, బరచును నయి యున్న తల్లిపదముల కెఱుంగెక.
- గీ. అంతటను దండ్రీ వచ్చి తేయనుచునామె, పలుకుచును లోనదుఃఖంబు నిలువకునికి
గంట బోరనఁ గన్నీరు గాలుచుండఁ, బడియెని శ్చేష్ట యగుచును బుడమిమీఁద.
- గీ. అపుడు రాఘవుఁడు ద్వేగ మావహిల్ల, సంతరంగంబునను దుఃఖ మాఁపి కొనుచు
జలుపుచుంటయు శిశిరోపచారములను, గొలదిని పటి కామెకుం దెలివి వచ్చి.
- క. ఏడి నానోములఫల, మేడి నాకన్నతండ్రి యేడి నావాఁ
డేడి నాబంగరుగని, యేడి నారాముఁ డనుచు నేడ్చుచు లేచెక. 68
- ఉ. లేచి చివాలునక గన్పఁగిలించికొనంగను రాముఁ డాయమం
జూచి విషాదబాష్పములు సోనలు గట్టుచు జాతి నేడ్చుచుక
నీచరణంబులక గొలువ నేరనిమూఁడు భాగ్యహీనుండక
నీచుండ నేచు బుద్ధిండన నీ కిటు లమ్మగొ యేడ్వ నేకిక. 69
- క. తలిదండ్రుల సుశ్రూషను, జలుపనిపాతకులు హీనజన్మము లగుపు
ర్వులు గాక పుత్రు లగుదురే, కలుగదు వారలకు సూర్యగతి యెన్నఁకిక. 70
- క. కాపున నాయపరాధము. భావమునం దుంచుకొనక పాపన మగునీ
సేవాభాగ్యము నా కింక, గావింపుము గలుగ ఘోతకలుఁకుండ నగుదుక. 71
- క. అని పలికి తల్లి జనకా. జ్ఞను గొని చని కాన కసురసంహారంబుక
బాసరించి జానకిని గై, కొని వచ్చితి మరలఁ జూడు కోడలి ననుడుక. 72
- గీ. నీత కానల్యపదసరోజాతములకుం, బ్రణతి యొనరించుటయు నామె బాష్పజలము
కనుల జాలుచునుండ నాజనకసుతను, గొంగిటను జేర్చి యామె ఊరకాల ముంకి.
- క. జనసేజనకుల బాంధవ, జనులను సౌఖ్యమును విడిచి చని పతిలోఁ గా
ననములకుఁ దల్లి నీవతెం, గనరానియవస్థఁ గనినకాంతలు గలరే. 74
- క. దైవశమంబుగ భర్తను, సేవించుటచేతఁ గీర్తి చెందితి విలలో
నీవలన నుభయకులములు, పాపనతను గాంచె నేల బహుభాషణములే. 75
- గీ. అమ్మ జానకి నిత్యకల్యాణి వగుము, పడయు మథలనుఖంబులు భర్తతోడ
సుగుణగణశాలు లై నట్టినుతులఁ గనుము, మేలుబంతిగ నుండుము మెలఁతలందు
- క. అనపుడుఁ గెనల్యకు వం, దన మొనరుప లక్ష్మణుండు నాతండ్రి కులం
బున కెల్ల వన్నె దెచ్చితి, వని కెఁగిటఁ జేర్చి యామె యానందించెక. 77
- క. భరతుం డంతట నాయమ, చరణములకు మ్రొక్క నామె సంతోషమునక
గరములచే నిమూరుచుఁ ద, చ్చరీరమును గంట బాష్పజలములు జాఱక. 78

గీ. తండ్రి భ్రాతృవియోగసంతాపమునను, నీకుఁ గలిగినదురవస్థ నేను జూచి
పైఁవజాలమి బ్రతికియుఁ జచ్చినట్ల, యున్నదానను గనులార నిన్నుఁ గనక.

—: భరతుడు రామునకు రాజ్యము నప్పించుట :—

క. అని యూరకుండుటయు నొ, య్యన భరతుండు జనకదత్త మగురాజ్యం బ
ప్పనమొసరిచె రాఘవునకు, జను లెల్లరుఁ జూచుచుండ సంతోషమునక. 80

వ. అంతట నొక్కసుముహూర్తమందు సప్తద్వీపమండితిం బగుపృథ్వీచక్రంబు
నొక్కవ్యాఘ్రచర్మంబున వ్రాసి దానిపైని రామచంద్రునిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి.

గీ. కురియుచుండగ దివినుండి కుసుమవృష్టి
దుందుభులు మ్రోగుచుండంగ ద్యోతలమున
నమృహాత్మ్యన కభిషేక మాచరించి
రమదులనమృతమందు మహద్దు లెల్ల.

82

వ. అప్పుడు మహానందంబున నిర్జరబృందం బెల్లఁ జేతులు గట్టుకొని నిలువంబడి
రామచంద్రుని నిట్లు స్మరింపఁ దొడంగె.

83

—: వరులు రాముని స్తుతించుట :—

క. జయము దశరథతనూభవ, జయము మహీభాకశత్ర జయము మహాత్మా
జయము విబుధార్థిభంజన, జయ మాశరశలభనిచయశమనజ్వలనా. 84

దండకము. రామా త్రిలోకాభిరామా సహస్రాంశువంశాద్భిసోమా త్వదీయ
ప్రభావం బసామాన్య మాపన్నసంరక్షకా వేదసందోహచార్యంబు గావించి
యంభోధిలోఁ దూఱియుండఁక హయగ్రీవరాత్రించరగ్రామంబు గూల్చి మత్స్య
వతారంబునకే వేదరాజిఁ బ్రసాదింపవే ధాతుకొ గూర్చుపంబునకే మందర
గ్రావముకే మోసి బర్హిర్బుభ్రక్షేణి కెల్లక సుధాన్నంబు సంతృప్తిగాఁ బెట్టవే
పోత్రివై లోకసంతాపకారిక హిరణ్యాక్షరాత్రించ రాధేశ్వరుక దున్మి విశ్వం
భరామండలోద్ధారముకే జేయవే నారసింహుండనై యుద్ధవం బంది కంబం
బునం దద్ధిరణ్యాక్షరతోనుజుం జీల్చి చెండాడి యాపదలతుం పై నప్రహ్లాదునిం
బ్రోవవే వామనాకారముం దాల్చి పాదత్రయత్యోతలం బధిపై కోరి లభాభి
లాషుండనై సర్వలోకంబు వ్యాపించి రెం డజ్జలక శిష్ట మై యున్నయేకాంఘ్రిచే
దుష్టరక్షోధినాథుక బలిక ద్రొక్కవే యంటఁ గాతశము భార్గవాకారముం
జెంది గర్వాంధ మైయున్నత్యోత్రంబుఁ గ్రోధాగ్నిలో వేల్చి ముయ్యేడుమాటుల్
మహీభారముకే దీర్చవే రామచంద్రుండనై తాటకొ మాపి గాధేయయజ్ఞంబు
రక్షించి చేపట్టి సీతాసతీరత్నముక రాజ్యముక వీడి ఘోరాటవుల్ సాచ్చి
నానావిధక్షేణముల్ పైచి లోకాపకారిక మహాపాపకారిక సురారిక సమూ
లంబుగా రావణుం ద్రుంచి లోకంబులక నిల్పవే త్వత్కృతం బైనరక్షోవి

నాశంబు తత్కార్యసంబంధలోకై కకల్యాణమున్ వేయినోళ్లన్ నుతింపంగ
సాధ్యంబై కృష్ణుండవై పుట్టి శాసించి కంసాదిహింసాపరిస్వాంతులన్ గావవే
ధర్మమార్గైకసంసక్తులన్ భక్తులన్ బుద్ధగూఢంబునన్ జాడమార్గంబు బోధించి
సాధింపవే దేవతాకార్యమున్ గల్గిస్తే నాశమొందింపవే పాపలోకంబు
నెల్లన్ భవల్లీల లజ్జేయముల్ సృష్ట గావింప సంకల్ప ముత్పన్న మైనన్
సృజింపంబడున్ సర్వలోకంబులున్ స్వస్థతన్ జెంది యుండంగ నాకాంక్ష సంధి
ల్లినన్ స్వస్థతన్ జెంది యుండున్ హరింపన్ దలం పేర్పడంగన్ లయం బొందు
లోకత్రయారాధ్య నీనామముల్ బ్రహ్మహత్యాదిపాపంబులన్ రూపుమాపన్
సమర్థంబు లస్తోకమాహాత్య ని న్నంట వేనాటి కై నన్ జరామృత్యుబన్ధాది
దుఃఖంబు లప్రాప్య నీతత్త్వ మెవ్వం జెఱుంగున్ గుణాతీత నీభావ మెవ్వం
జెఱుంగున్ నిరాకార నీరూప మెవ్వం జెఱుంగున్ సదాకార నీ వెల్లడన్
నిండియున్నాడ వంతర్మహిర్భేదశూన్యండవై త్వచ్ఛురిత్రంబు చిత్రంబు
వాఙ్మనసాగోచరా ధర్మభంగం బధర్మోదయంబున్ దట్టస్థించుకాలంబునం
దాత్మతేజంబుచే వ్యక్తరూపుండవై యుద్ధరింపంగ దే శిష్టులన్ సంహరింపంగ దే
దుష్టులన్ సర్వశక్తుల్ త్వదాయత్తముల్ నీవు గాకున్న లోకంబు లెల్లన్
బ్రవర్తింపజేయన్ సమర్థండు వే అొక్క డెవ్వండు స్వామీ భవన్దాయకున్
లోను గాకుండువా రెవ్వ రీమూఁడులోకంబులన్ యజ్ఞముల్ పూర్తముల్
దానముల్ ధర్మముల్ దేవ నీప్రీతికై కాదె కావీతు రాద్యుల్ తపస్సుల్
తపంబున్ ద్వదధర్మ కావీతు లిం తేల తిత్వజ్ఞులై నట్టివా రెల్లకర్మంబులన్
నీకె యర్పించి రాద్యుండ వీ వప్రమేయుండ వీ వప్రశంతుండ వీ వాత్మ వీ వెల్ల
కాలంబు నీపాదయుగ్మంబు లోకత్రయస్తోత్రపాత్రంబు సర్వేష్ఠితార్థప్రదం బన్నదీ
యాంతరంగంబులం దుండుఁగా కెప్పుడు నిన్నె దర్శించుచు నిన్నె ధ్యానిం
చుచు నిన్నె కీర్తించుచు ధన్యతం జెందుభాగ్యంబు మాకున్ బ్రసాదింపు
మీశా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

85

- క. అని స్తోత్రము గావించుట, యను విని రాఘవుడు హర్ష మొందుచు మదిలో
ననిమిషులార భయంపడఁ జన దెపుడును మీరు ధర్మశరణుల రగుటన్. 86
- గీ. ఎప్పు డెప్పు డధర్మాభివృద్ధి ధర్మ, విప్లవంబును గలుగునొ విశ్వమందు
నవతరించుచు నుండు నే నప్పు డప్పు, డట్టివిషమపరిస్థితి నణగఁ ద్రొక్క. 87
- వ. అని సానుగ్రహంబుగా నభయహస్తం బొసంగి మరల ని ట్లనియె. 88
- సీ. యుష్మత్స్తోత్రం బగును తమస్తోత్రంబు, ప్రాతర్నిశలయందుఁ బ్రతిదినంబు
పఠియించునెడ నొక్కపరి శత్రువర్గంబు, నామశేషంబుగా నాశ మొందు

సంక్రమింపకయుండు జాడ్య మేదియు గూడ, దానిద్రవ్యదుఃఖంబు తలగిపోవుఁ
గలుగు మామక పాదకంజాతములయందు, జలనంబు లేకుండ నిలుచుభక్తి

- గీ. యని పలికి యూరకుంటయు హర్షమునను
నమకు తెల్లకు స్వస్వలోకముల కరిగి
రంతటను రాముఁ డావంత యైన నయము
దొలంగ కుండంగఁ జాలింపఁ దొడఁగె నిలను.

89

—: రామ రాజ్య విధాన కథనము :—

- ఆ. లేదు శత్రుభయము లే వీతిబాధలు, లేదు రోగపీడ లే దకాల
మరణ మాత్మేనుతియుఁ బరనిందయును లేవు, పూజ్యమైనరామరాజ్యమందు. 90
- క. పొలుపాడుచుండు నెపుడును, శలములచేఁ గాదపములు బహుసస్యముచే
నొలయుచు నుండు సరిష్టును, నిల దశరథసుతుండు రాజ్య మేలుచు నుండఁ.
- సీ. అతిసలమధ్యమలంద గెల్బల్యము, సలిలబిందువులంద జాడ్యవార్త
యాక్షిక బృందంబునంద విలాపంబు, వేధంబు మాణిక్యవిలేతియంద
నదులంద కులయోనింబు ప్రకంపంబు, సాత్త్వికభావప్రసక్తియంద
దండంబు ఛత్త్రికుద్దాలసంతేతులంద, గుణవియోగంబు మార్గణములంద
- గీ. కంటకములంద తీక్ష్ణత గజములంద, దానవిచ్యుతి భంగములే తగిలులంద
కాని ప్రజలందు నెందును గాన రావు, రాజ్య మేలుచు నుండంగ రాఘవుండు.
- గీ. మడఁతులంద రణవిభ్రమములు తమము, బహుశిషత్కృపలయంద బంధనోక్తి
గ్రంథములయంద ప్రజలందుఁ గానరాదు, దాశరథి రాజ్య మేలేడితడగమందు.
- గీ. వర్ణములలోన వరణమువలనఁ దప్పఁ, గలుగఁజోచు కుశీనత కలిమివలన
లేదు కలుషంబునకుఁ దక్కి లేమి యెందు, రామభద్రుండు పాలించురాజ్యమందు.
- ఆ. ఓషధులనె కుష్ఠయోగంబు పాశము, లాక్షికములకరములందె మూర్తి
హస్తములనె శూల మగపడు లేదొంట, రాజ్య మేలుచుండ రాఘవుండు. 95
- గీ. అనయసందర్శనంబు స్వంధనములంద, కఠినభావంబు తరుణులకడుపులంద
కాని వేళ కక్కచోటను గానరావు, దాశరథి శాసకత్వంబు చాల్చి యుండ. 96
- ఆ. రాముఁ డేలుచుండ రాజ్యంబు భోజన, మొకఁడు దక్క సంధ మొందు లేదు
జ్వరము లేదు కామజము దక్క మదము లే,దిభములందుఁ దక్క నెచట నేని.
- క. దేవాలయసంతేతులును, బాసనగుణశాలు లైనప్రజలును గలనై
కావించుఁ గనులపండువు, నేవేళను నూళ్లు రాముఁ డేలుచు నుండఁ.
- గీ. తప్పుకుండంగ నిజవర్ణధర్మములను, ధర్మవృద్ధులమాటను చాటకుండ
జనులు వర్తించుచుండురు గంతలేమును, రాజ్యమొనరించుచుండంగ రాఘవుండు.

- క. ఇష్టాపూర్తక్రియలును, శిష్టాచారమును ధర్మసేవయు సుఖము
బుష్టి వహింపఁ దొడంగెను, భ్రష్టుంబులు గాక రామరాజ్యమునందున్. 100
- గీ. కరుణ లేకుండుమనుజుఁడు కానరాఁడు, మహిమ లేకుండ నుండెడువగాని లేఁడు
కలను నైనను వినరాదు కలహవార్త, రామరాజ్యమహత్త్వము నేమి చెప్ప.
- గీ. అట్లు ధర్మైక్యకన్యసాంతరంగుఁ డగుచు, వసుధ నేకానశరహస్రవత్సరములు
రాఘవుం డేలే సుతులట్లు ప్రజలు గొలువ, జనకునిం గోలే ననుజన్ము లనుసరింప.
- క. అపు డొకనాఁ డొకరజకుం, డపవాదము వలుక దానికై తనకాంతి
నిసినమున కనిసి రాముఁడు, సపరిజనుం డగుచు నున్నసమయమునందున్.

—: అగస్త్యమహర్షి రామునికడకు వచ్చుట :—

- గీ. జలదములు లేక కురియు వర్షంబు పగిది, బ్రసవములు లేక జనియించుచులము గోలే
నచటి కాకస్మికంబుగా నెరుగఁబెంచె, గుంభసంభవుఁ డగుసూనికుండకుండు.
- క. అరుదెంచినయమ్మానికి, బరమానందమున నర్ఘ్యపాద్యావిధిల
జరిపి యథాశాస్త్రముగను, ధర్మనితావల్లభుండు తా నిట్లనియెన్. 105
- సీ. తాపసోత్తమ భవద్ధర్మసంబున నేసి, చరితార్థమయ్యె నాజన్మ మెల్ల
భద్రంబై మీవేదపాఠసంతతులకుఁ, గుశలంబై మీశిష్యకోటిమలకును
గ్రూరజంతువులు చేహార్ప కున్నవియె మీ, యాశ్రమంబులకు నేయాపదలును
నెట్టిప్రహ్వహంబు లేని లేకుండఁగా, నూగునె మీయగ్నిహోత్రములకు
- గీ. మీతిపము సాగుచున్నది యాశిశాధ, లేయియు గల్గకుండంగ నెపుకుఁ గూడ
నాఁజీయుఁడు కార్యమేదేనియున్న, జేయుటకు భృత్యుఁడున్నాఁడు సిద్ధముగిను.
- క. అనుటయు సగస్త్యుఁ డిట్లని, యెను స్వామి పరాత్పరుండ వీ వేలికగా
నెనయుచు నుండఁగ లోపం, బనునది యొకఁ డున్నె యస్మదాదుల కెల్లన్.
- క. రావణముఖ్యులఁ గూలిచి, దేవతలకు మర్త్యులకును దీఱనిశాధల్
పోవ నడంచినదేవుండ, వీ హాకండవు గాక కలఁడె యెవ్వం డైనన్. 108
- గీ. ధన్యతను గల్గఁజేయునీదర్శనంబు, కొఱకు నరుదెంచినాడ నాకోర్కి దీరె
నింతె కాని మ నీకార్య మేని లేదు, నీవు గావింపఁడగినది నీరజాక్షి. 109
- క. అని పలికి రామసంక, ర్మనజనితాస్లేషపరవశస్వాంతుండై
మునిధర్మంబును బ్రకటన, మొనరించినచందమునను సూరక యుండెన్. 110

—: అగస్త్యుఁడు రామునకు గౌరవాదులనరిత్రము నెఱింగించుట :—

- సీ. అటు సూరకుంటయు సమృహహానికి, నిసవంతవర్ధనుం డిట్లు లనియె
యతివర నాచేత హతు లైన రావణ, కుంభకర్ణులగాఢ గూర్చి నాకుఁ
దలంపు గల్గె విసంగ సెలవిమ్ము దయలోడఁ, గాలత్రయజ్ఞానశాలి వీవు
నాపుకు నహమ్మనినాధుం ? ట్లనియె నూ, ర్ఘ్యస్వయాంభోధితశాంక వినుము

- గీ. బ్రహ్మ సృష్టి కేఁగ ర్త యాబ్రహ్మ కుదయ, మొందెను బులన్త్యుఁ డాతని కుద్భవించె
విశ్రవుఁడు సతు లిద్దఱ రావిశ్రవునకుఁ, గలరు మందాకిని యనఁ గైకసి యనంగ.
- సీ. ఆకాంతలందు మందాకిని యనునామె, కావిర్భవించి ధనాధినేత
శివునిఁ గూర్చి తపంబు చేసి తత్కృపను లం, కారాజ్యమును బుష్పకమును బడసె
రావణకుంభకర్ణవిభీషణాఖ్యలు, గలిగిరి కైకసీకామినికిని
గాని రావణకుంభకర్ణ తైరి యధర్మ, చరులు సంధ్యాకాలజాతు లగుట
- గీ. నట్లు లుండంగ నొకనాఁడు యడురాజు, స్వర్ణమణిదీప్త మైనపుష్పకము నెక్కి
సపరివారంబుగా వచ్చి సలిపి ప్రణతి, తల్లిదండ్రుల కుల్లము పల్లవించు. 112
- క. జనసీజనకులదర్శన, మొనగూడినదినమె నుదిన ముపలబ్ధం బ
య్యెను నేఁ డాభాగ్యము నా, కని నుతి యొనరించి నిజగృహంబున కరిగెన్.
- సీ. అంతట రావణుం డది చూచి యాత్మలో, నత్యంతవిగ్రయం బావహిల్లఁ
దనతల్లికడ కేఁగి జనని యిప్పుడు వచ్చి, నట్టివాఁ డెవఁ డని యడుగుటయును
కైకసి రోపంబు గలిగినచూడ్కితో, నీక్షించుచును వాని కిట్లు లనియె
మత్సపత్నీగర్భమాణిక్య మాతండు, వన్నెకెక్కిన వానిఁ గన్నతల్లి
- గీ. పుట్టితిరి నాకు మీరలు పురుగులట్లు, శయనభోగాశనములె మీజన్మములకు
ఫలము లయ్యెను గార్తభంబులకుఁ గలదె, భారవహనంబుకంటెను ఫలము వేఱ.
- గీ. తప మొనర్చి శివప్రసాదంబువలనఁ, బడసె లంకాధిపత్యంబు వడసె దివ్య
సంపదలును విమానరాజమును బడసె, సాటి గలుగునె వానితోఁ గీటములకు.
- చ. అనుటయు రావణుండు మిది నాయనుమాటలు సైఁపరామి ని
ట్లనియెను దల్లి నీకు లవ మైనను లోపము లేదు వానికం
టెను ఘన మైనశక్తిని గడింతుము మువ్వర మేము నల్వరున్
వినఁగను రత్నగర్భ యనువిశ్రుతి నొందెద వీవె చూడుమా. 116
- గీ. కీటకల్కుండు ధనదుండు కేవలంబు, వాఁడు చేసినతప మెంత వాని కుండు
నట్టిలంకాధిపత్య మత్యల్ప మతని, శక్తి మాయొద్దఁ బొగడుట సాహసంబు. 117
- ఆ. వినుము నాప్రతిజ్ఞ విశేదంబుగాఁ దల్లి, యనుజయుతుండ నగుచు నడవి కరిగి
సలిపి ఘోరతపము స్థాపించెదను సర్వ, జగములను మదేకశాసనమున. 118
- గీ. ఆవిధంబునఁ గావింపవైతి నేని, కలుగుఁ బితృలోకఘాతంబువలనఁ గలుగు
నట్టిపాపంబు నాకని యాగ్రహమున, ననుజయుతుండ యి కాననంబునకుఁజనియె.
- క. చని దశసహస్రవర్షము, లొనరించె విరించె గూర్చి యుగ్రతపం బా
దనుజాగ్రణి యొకకంటన్, గనుచు రవిన్ నిలిచి యొక్కకాలన్ నేలన్. 120
- గీ. అంతటను వానియుగ్రతపోగ్ని కాఁగఁ, జాలక జగంబు లల్లకల్లోల మగుడు
నజుండు ప్రత్యక్ష మై యుచ్చె నతని రడిగి, నట్టిసగముల నెల్ల ని ట్టట్లు గాక.

- క. వరములు గైకొని రావణుడు, డడుగుగ ధనదుని జయించి యాతనిలంకా
పురరాజ్యవిమానములను, హరియించెను మొదట దుర్మదాటోపమునక. 122
- క. అది మొదలుగఁ ద్రిజగములను, నదమద మొసరించుచును నజయున్ దై యా
త్రిదశారి తిరుగ నాగెను, మదసింధురమట్లు గనక మన్నన్ మిన్నన్. 123
- సీ. అంతట నిర్జరు లల్లాడుచును బోయి, మొఱవెట్టఁ బరమేష్ఠిముందు నిలిచి
యది విని ద్రుహిణుండు త్రిదశులతోఁ గూడి, కైలాసనాథునికడకు నేగి
విన్నవింపఁగ నెల్లవిషయంబు నాలించి, ఘోరజటి వారలతోడఁ గూడి
వైత్యాంతకనినన్నిధానంబునకుఁ బోయి, వృత్తాంత మంతయు విశదపఱుప
- గీ. మాధవుం డలకించి తద్దాన లెల్లఁ, జూచుచు దయారసం బొల్లుచూడ్చితోడ
వారితో నిట్లు లనియె గీర్వాణులార. చక్రధరుం డుండ మీ కేల సాధ్వసంబు.
- సీ. అవనిమీఁద నయోధ్య యనియెడిప్రభూతి, గాంచిననగరంబు గల దొకండు
తత్పురంబున నుండు దశరథుం డనుపేర, శంస కెక్కినయొక్కచక్రవర్తి
యనపత్మ్యం డగుటచే నాతఁడు పుత్రార్థ, మొసరించుచున్నవాఁ డొక్కత్రువు
నతనిపత్నిత్రయమందు రాముండు భర, తుండు లక్ష్మణుండు శత్రుఘ్నుం డనఁగ
- గీ. నవతరించెద నే నాల్గువృత్తులుగను, రావణుని సంహరింప మీరలును ఋక్ష
వానరాకారములు గలవారలగుచు, స్వాంశములతోడఁ బ్రభవంపుండవనియందు.
- క. అని బోధించుటయును న, య్యనిమిషములును ఋక్షవానరాకారములక
జనియించిరి ధాత్రిని నా, జనార్దనుండ వీవ యేల సత్యము దాహ. 126
- క. ఇనవంశోద్ధారక నీ, యనుజులు మువ్వరును దావ కాంశములె నుమీ
మును గలవైరమున దశా, ననుండు హరియించె నీపణంఁగిని విం. 127
- క. దురితాత్ముం డగునాబ్ర, హ్మరాక్షసునిఁ గూల్చి జగము లన్నిటికిని చు
ర్భర మగుబాధను మానిసి, పరగం జేసితివి ధర్మపథము మహాత్మా. 128

—: రాముడు తనస్వహృద్యపాతకమునకు దుఃఖించుట :—

- గీ. అనుటయును బాష్పజలపూరితాత్ముం డగుచు, రామధన్రుండు ధరపై నిప్రాలెనంత
సంభ్రమం బేర్పడఁగఁ గుంభసంభవుండు, నిమురుచును నంటి తచ్చరీరమునుగేల.
- ఆ. ఇట్లు లనియె రామ యేల మూర్ఛిల్లితి, వేల కలిగ శోక మింత నీకు
నఖిలలోకకర్త వగునీవె యారీతి, భ్రాంతి నొంద నింకఁ బ్రాణ్ణుం డెవఁడు. 130
- చ. అనవుడు మూర్ఛఁ దేటి వినతాననుండై త్రపతోడ లేచి యి
ట్లనియెను రామచంద్రుండు మహాత్మ హతాత్ముండ నైతి నాకతం
బునను గలంక మేర్పడియెఁ బూర్వమునుండియు సుప్రసిద్ధితో
నవసిననార్యవంశమాన కెల్లను నేటికి నేను చెప్పును . 131

- క. అకటకట చేసినాడను, వికలవివేకుండ నగుచు విప్రద్రోహం
భాకయాడుదానికొక కీ, యకృత్యమున కింక శాంతి యనునది గలదే. 132
- గీ. వేదములు మూలములు ధర్మవిధుల కెల్ల, విప్రవంశము మూలము వేదములకు
వేదమూలంబు నటకెన వీని కింక, నెట్టిగతి పట్ట నున్నదో యెఱుంగ రాదు. 133
- క. భాసురులకు ద్రోహంబును, చేసినవారలకు సరకనీమలలోనా
వాసము ద్రువ మని పెద్దలు, చేసినసిద్ధాంత మెట్లు చెఱుపఁగవచ్చు. 134
- గీ. దానమానసపర్యావిధానములకు, నద్భు లగువాడు బ్రాహ్మణు లట్టివోట
నుపహతి యొనర్చుచాపుల నుద్ధరింపఁ, గలఁ యోదేని యొక్కసత్కార్య మనఘ.
- క. అని వేడుటయు నగస్త్వం, జీవనంశోద్ధారకునకు నిట్లనియెను ని
వనవద్యుండవు మాయూ, మనుష్యరూపుండవు సర్వసూన్యుండవు సుమీ. 136
- క. నీనామము స్మరియించిన, మనవులయఘంబు లెల్ల మాయుచు నుండం
గా నీ కెక్కడి వఘములు, భానుకుల్లోన్యోత చెదలు పట్టిన శిశుకిక. 137
- గీ. నీవె కర్తవు భర్తవు నీవె నీవె హర్త, వీశ్వరుండవు నీవె యశమునకు
నీవె నిర్గుణుండవు గుణి వీవె పరమ, పురుషుండవు నీవె ప్రకృతికె బరుడవీవె;
- క. నీయతివ మహావిద్య ను, మా యామెను దలఁచికొన్నమాత్రముననె ని
శ్రేయసము నొందుభిగ్యమ, నాయాసంబుగను బ్రాప్త మయ్యెడి ననఘ. 139
- నీ. కాడు రావ రాడు రాక్షసుడు వైకుంఠంబు. నను నిన్ను సేవించుఘనుండు గాని
దైవికంబుగను బ్రాప్తం బైనబువీశాప, మున రాసవత్స మానినికి గలిగి
నసుర దేహము విడనాడి నేల కలండు, త్వదనుగ్రహణున ధన్యు డయ్యె
బ్రాహ్మణద్రోహపాపంబు సంప్రాప్తించె, ననుచింత వలదు నీమనమునందు.
- గీ. గావు హంత ననుగ్రహకర్త వీవు, కాన నేపాపమును నీకు గలుగ దనుడు
గర్లదస్వర మేర్పడఁ గంత మెత్తి, ఋషివతంసంబునకు రాముఁ డిట్లు లనియె.
- నీ. తాపసోత్తమ భవద్భాషణంబున శాంతి, చేకూరదయ్యె నాచిత్తమునకు
గలుపంబు ద్వివిధంబు గా నుండు జ్ఞాతంబు, నాఁగ నజ్ఞాతంబు నాఁగ మటియు
నజ్ఞానకృత మైన నజ్ఞాత మనియును, జ్ఞానకృతం బైన జ్ఞాత మనియు
ననుశయంబునం బోవు నజ్ఞాత మనియును, ననుభవింపక జ్ఞాత మడఁగ దనియు.
- గీ. బలుకుదురు పెద్ద లావాక్యములనుబట్టి
యయ్యె నజ్ఞాత మే చేసినట్టియఘము
దానిని నశింపఁజేయఁ దీర్థంబొ క్రతు
దానమొ తపంబొ వ్రతమొ యేదేని చెపును. 141
- క. అని వ్రాఁగించుటయును ని, ట్లనియె నగ స్త్వంకు రామ యులజ్ఞుడ వ
య్యెను నీ విటు లడుగుటకుక, గను నొకానుగ్రహణు కానిదము సుమీ. 142

- గీ. అవధరంపుము చెప్పెద నశ్వమేధ. యోగమున బ్రహ్మహర్షియు మంతరించు
నది నుహాబలు ధైర్యమొట్టిస్థపులై, యాచరింపంగ నర్హు లనర్హు లొడులు.
- క. మనువు మరుత్తుండు పృథ్విం, యను సగరుండును దిశ్పుండును మున్నగువా
రొనరించి యశ్వమేధము, మును గాంచిరి దివ్యధామములను సోద్రా. 144
- క. శతమన్యుడు మున్నొనరిచి, శతాశ్వమేధములు త్రిదివసామ్రాజ్యశ్రీ
పతి యయ్యె వాజమేధ, క్రగు హృలాప్తసిద్ధికరము మహీశా. 145
- చ. అనుటయు రామచంద్రుఁ డెనయి మది ధైర్యము కొంత స్వామి యే
యనువున నుండగావలెనొ యశ్వము తద్విధి యెల్ల చెప్పి నా
మనమున నున్న శతమును మాన్పుము నావుడు సమృహర్షి యి
ట్లనియెను సూర్యవంశకలశాద్భినుధాకర యాలకింపుమా. 146

---: ఆశ్వమేధవిధి నకథనము :---

- గీ. శ్యామకర్ణము శ్వేతదేహమును రక్తి, నదనమును వీరపుష్పము వాయువేగ
సహితమును శుభలక్షణసంభృతమును, నగుహయం బశ్వమేధయాగార్హమనఘ.
- వ. అట్టిహయంబును నైశాఖపూర్ణమయంచు యథావిధిగఁ బూజించి తత్ఫల
దేశంబున స్వనామబలచిహ్నితం బగునొక్కస్వర్ణపత్రంబు గట్టి విడువవలయు.
- క. తురగం బెచ్చటి కెచ్చటి, కరుగునొ తద్రక్షణార్థ మలిశౌర్యబల
స్ఫురణాన్వితు లగురక్షకు. లరుగును నుండంగవలయు నచో కచోకి. 149
- క. ఆవాజమేధతురగము, నేరీరులు గాని పట్టి నేని భుజాద
ర్పావిష్టంబు లగుచు వారల, చేప యడచి రక్షకులు విజేతృత్వమునా. 150
- క. విడిపింపవలయు హయమును, గడ బడకుండంగ నావిగంబున భువి నె
ట్లెడలను నిరుగఁగ నలయును, గడిమిం బూపుచును బురుషకారముతోడనా,
- ఆ. కర్త యాగదీక్ష పైకొని మృగశృంగ, ధరుడు బ్రహ్మచర్యపరుండు ధర్మ
శీలనానుషక్తచిత్తుండు నగుచును, నుండి క్రతువు చేయ నున్నచోట, 152
- గీ. సదనము గోరువారికి నోదనమును, వస్త్రములు గోరువారికి వస్త్రములును
ధనమును ధనార్థులగు నిచ్చుచును సతంబు, గడపవలయును నొకయట్టకాలమధిప.
- క. అనుటయు రాముడు హర్షం, యను చెందుచు సత్వరంబ మునినాస్థునితో
డను వాజిశాలకుం జని, కనుము ముఖతురంగ మిందుఁ గలదె మహాత్మా. 154
- గీ. అనుటయును మాని సంఖ్య లేనట్టియాగ
హయములను జూచి మదిని విస్మయముఁ జెంది
రామ కల విం దసంఖ్యాధ్వరములు సేయ
దగినయట్టితురంగరత్నములు కలఁట. 155

- ఉ. నావుడు రామచంద్రుడు మనంబునఁ జెప్పఁగ లేనిసంతసం
బావహిలఁ ఘటోద్భవసమన్వితఁడై తనపార్శ్వస్థిమలఁ
సేవకు లేఁగు జేరఁగను జేరి వెనఁ సరయుఁమహానదీ
పావనతీరభూమి కొకపట్టున నమ్మునిరాజునానతిఁ. 156
- గీ. స్వర్ణలాంగలములచేతఁ జడరముగను, నాల్గుయోజనములమితి గల్గినట్టి
నేల దున్నించి యధ్వరశాల నచట, నేరుపటచెను లక్షణోపేతముగను. 157
- గీ. యోనిమేఖలచే నొప్పు చుండునగ్ని, కుండమును రత్నములచేతఁ గూర్చబడిన
మండపములును గన్నులపండువుగను, గ్రాలఁదొడఁగెను హయమేధశాలయందు. 158
- ఉ. అంతట మానిన త్తముల కండఱుకఁ హయమేధయాగవృ
త్తాంతము విన్నవించుటకు నై తనశిష్యులఁ బంచె జానకీ
కాంతునిప్రార్థనంబున నగ స్త్రుఁడు వార్తను విన్నమాత్ర న
త్యంతకుతూహలంబు లెనయఁ జనుదెంచిరి మహానిస త్తముల్. 159
- ఆ. అరుగుదెంచినట్టివ్యాసాత్రిగౌతమ, యజ్ఞవల్క్యనారదాష్టమేణ
పర్వతాసితాదిపరిమర్శులకు నెల్ల, నాచరించె రాముఁ డర్హపూజ. 160
- గీ. అంతట వచించె ఘటజన్మఁ డధ్వరంబు, మొదలువెట్టంగఁ దగినట్టిమూర్తమపుడు
కాలజి త్తనుసేనాని క్రతుహయంబు, నటకు రావించె సౌమిత్రియాజ్ఞచేత. 161
- గీ. ప్రభువుకై వడి నపరివారముగ వచ్చి, నట్టిహయరత్నమును జూచి యచట నుండి
నట్టివా లెల్లఁ జెందినహర్ష మింత, యంత యని చెప్పఁగను నాకు నలవి గాదు. 162
- గీ. అపుడగ స్త్రుఁడు చెప్పినయట్లుస్వర్ణ, దారయుతుఁడయి క్రతుదీక్ష దాల్చె రాముఁ
డాత్మకృత మైనబ్రహ్మహత్యాఘ ముడుగ, నందఱును విన సంకల్ప మాచరించి. 163
- వ. అంతట రఘుకులంబునకుఁ బూర్వగురుం డగువసిష్ఠుని నాచార్యత్వంబునందును
వాల్మీకి నాధ్వర్యవంబునందును దేవలాసితులను బూర్వద్వారంబునందును
నత్రికశ్యపులను దక్షిణద్వారంబునందును జాజలిజాతూక్ష్ణ్యులను బశ్చిమ
ద్వారంబునందును నేకతద్వితీకులను నుత్తరద్వారంబునందును నియమించి
కణ్వనకు ద్వారాధిపత్యంబు నొసంగి యగ స్త్రుఁడు బ్రహ్మత్వంబు వహించి
యశ్వంబు నర్పించె. 164
- గీ. ఆవల సువాసినులు సేసి రశ్వపూజ, గంధపుష్పాక్షతాద్యుపకరణములను
నవల వారాంగన లొనర్చి రమ్యభాష్య, రాజమున కర్చనమును వర్ధాపనమును. 165
- వ. తదనంతరంబు కుంభసంధవుండు.
- సీ. ఇనవంశభూషణంబును ధనుర్ధరమౌళి, యును నై నదశరథజనవరునకు
సతులయం దగ్రగణ్యతను నైకొనినట్టి, కౌసల్య యనురాజకన్యకకును 166

నావిర్భవించి శూరాగ్రేసరుండును. ప్రఖ్యాతి నొందినరాఘవుండు

రావణుండునుబ్రహ్మరాక్షసుని వధించి, నట్టిపాపమును బోగొట్టుకొనగ

గీ. గ్రాహ్యణాదేశమునను దురంగమేధ, సనసమును జీయ విడిచెను సైంధవమును
నిహంబులశాలు లగువీరవరులు దీనిఁ, బట్టికొనుఁ యర్వి నెం దైవం బుట్టి గేని.

క. లురుదెంచుచున్నవాఁ డే, తురిగింబును గాన లనబోర్నిర్యాపా
కన. శోపాత్తియశశ్రీ, ధరుఁ డగుశత్రుఘ్నుఁ డాత్మదశములతోడఁ. 168

క. అని స్రాసి స్వర్ణపదకం, బున సైంధవపాలభాగమునఁ గట్టెను దా
నిని సంతట శత్రుఘ్నునిఁ, గని రిఘునంశాభీతికరుఁ డిట్టయెఁ. 169

—: రాముండు శత్రుఘ్నునకు యుద్ధధర్మములం శిష్యుఁడ:—

నీ. లురుగుము శత్రుఘ్ను యశ్వంయు నెగటను, బ్రాప్తిగమఁగాతి భద్రంబు సేగఁ
దంబువిచ్చుచునుగాతి దైవాఱ భవగీయ, భుజయుగింబున వీరవిజయలక్ష్మి
సలుపుము యుద్ధంబు నిలుచుండి యెదురుగా, వీరధర్మము చూపువాఁడోడఁ
గ్రహణింపఁబోకము కథము నిష్ఠించి. రిధిసేను లై సవాంలను నెపునుఁ

గీ. గ్రాహిలను శిరి శాస్త్రవారలను శీతి, చిత్తెలను సుపులను మతి చెడియెట్టి
నొలను సగ్గులను శత్రువెట్టిలను, నినితిలను నినితిలను జనపనిలను చూపె.

క. పానస పరశాంతిలయెడఁ, శోరసేకము చిత్తిన్మిత్తి వొరినికము నీ
దగ శస్త్రము లాశిము, మ్మరులను సుజనాపచారికిరులను ననుజా. 171

క. బసంకపకుము ప్రహరిం, బును నృధులమీఁద మొట్టమొదటను బూజ్యుల్
గింబుఁగింబుడల వారికి, వినియంబున మ్రొక్క మెట్టివేళను నైనఁ. 172

ఆ. పిష్టుభక్తు లై సవిప్రోత్తములకను, గోవులకను భక్తిభావమునను
సంధసంబు సేయు చుగ డేగిను సంగడె, కలిగితిలు సేగఁ గార్యసిద్ధి. 173

వి. హాహురులకు భేదంబును, బరికింపనిపుణ్యధనులవాదజంబుఁ
ధరియించు చుండు మెపును, శిరమున నీ కది శుభంబు చేసెడి దగుటఁ. 174

క. వేదాంతివిచారసమా, సాదితవిజ్ఞానధూతిసంసారిసుఖా
సౌమి లగుపుణ్యపురుషుల, నాదీరమునఁ జూప మది సహాయము నీకఁ. 175

క. గోరియు భార్గవియును భా, గీరధియును నొక్కరూప కేవల మని. లో
నారూఢభావ మొదవిన, వారలకు సమస్కరింపవలయుఁ గుమారా. 176

క. తిమనర్తాశ్రమముల క, ర్షము లగుధర్మములయెడ నొకప్రసాదను బ్రమా
దముఁ జెంద కుండువారికి, సముచిత మగుకారనంబు సలుపుము వత్సా. 177

క. హరి సర్వభూతహృదయాం, తరగింబు డని తెలిసికొని సతింబును దధ్ధ్యా
సరణు లయి యుండువారలు, హరియాపుల కానఁ బ్రణతి కట్టులు వారల్. 178

గీ. పరుల కుపతాప మొనరించుచాతకులును, నుత్పిథంబునఁ జరియించునధ్ధతులును
గారు సైరింపఁదగినట్టివార తెట్టి, వార లై న వధాత్ములు వారి లనుజ. 179

- క. అని యాదేశించి కనుక, గాన యాచ్యోకిరనాయకల సేవ
ఘ్నునివెంట సహాయముగను, బసం గలిగినశోర్యధనుఁ జిచట నున్నయెడన్.
- : వీరాగ్రేహు లశ్వమేధాశ్వమువెంట నరుగుట :—
- క. అరుదెంచి యతఁడు మామక, కరవీటకమును గ్రహించుఁగాక యనుటయున్
భరతాత్మజుఁ డగుపుష్కలంబు, పరుదెంచి నియంగు మీఱ నిత్యైర్వమునన్. 181
- సీ. గ్రహించి రామునికరపంకజమునుండి, విసయాననముఁడై వీటకమును
రామచంద్ర త్వగీయనామమాత్రము విన్నది, దల యొగ్గుదురు దేవదాసపులును
దలపైని భవదాజ్ఞ దాల్చినవాడ నై, శత్రుఁఘ్నునకు నుగదు సాయముగను
సీయనుగ్రహ మున్న నిలువంగఁ జాలనె, నిఖలలోకములను నే నొకరిండ్ల
- గీ. ననుటయును నత్యశాలుండనియ్యుఁ దగిల. వాడె యనిపించితివి సూర్యవంశమునగు
సంతసిందితి నీదైర్వసాహసముల, కరుగు మట్టులె యని రాముఁ డనుమతిగిచి.
- క. హనుమంతునిఁ గనుగొని యి, త్లనియె మహాకీర్తి లాసకొనుగ్రహ ముగ
జీవతనఁ గాదె నే నీ, యనువున నిలువంగఁబడితి పవనస్థలిలోన్. 183
- ఆ. శోలిసె కాకి-పెట్ట జలధి దాటికొనొడి, సేదపరూ మోసనీబలుగ
నేడు సేవ కెల్ల నిపు నాయకుఁడవై, యుజ్జి పుష్ప మన్యుఁ డొక్కఁ డేల. 184
- క. పాలింపుము నాశమ్మునిఁ, గాలించెనయట్ల చిన్నుల బరుల సడంపం
జాలినవాడవు ప్రజ్ఞ, శోలివి యుక్తప్రభాకీర్తి నొక గుండ సుఖం. 185
- క. అని యాదేశించుటయును, హనుమంతునిఁ దాల్చె రాఘవాజ్ఞను కీర్తన
బునఁ బ్రాతిపూర్వకంబుగ, ననుసాపగణంబు కాదె యది భక్తులన్. 186
- స. విదప రామభద్రుండు సుగ్రీవజాగగనద గదగినియ ముదదగిముఖశోచల్యుక్త
సలనిలాసికపీవీరుల నెల్లఁ గార్యసాధనలుగా పయోగించి ముక్తసన్యు డగు
సుమంత్రునిం జూచి యి త్లనియె. 187
- గీ. మంత్రీశేఖర యశ్వసంకటామున
కట్ట లగువీరు లిం దెవ్వ రైనఁ గలరె
యనుటయు సుమంత్రుండు నిబద్ధహస్తుఁ డగుచు
నెరుట నిలువంగఁబడి స్వామి కీర్తు లనియె. 188
- గీ. దేవ కలరు మహాబలుల్ ధీరు లఖిల, శస్త్రవిదు లెంద టేని యిచ్చటను వారి
లోనఁ గల రిగ్రగణానియు లై నయట్టి, వీరు లొకకొంద ఁపహత్యైర్వజనులు. 189
- గీ. శూరగమును గాన నిలకొన్నండు పనుపఁ, దగు దశాక్షాహిణులతోడ ధరణినాథ
యని యొకర్చుచు లక్షపై స్యంబుతోడ, లక్షపై స్యంబు రక్షింప దక్షుఁ డతఁడు.
- క. సరియించుఁ బ్రతాపాగ్ర్యుడు, శరములు సవ్యాపసవ్యశయముల నాలం
డరుగఁ దగు హయము వెంటను, నిరువదియక్షాహిణులను నేలిక యగుచున్. 191

- గీ. శపము గావించి నేరిచె ధాతవలన, సకలశస్త్రప్రయోగోపసంహృతులను
సభవ లక్ష్మీనిధిచనగగి హయము వెంట, సద్గుణుడొక్కయత్నహిణి కధిపుడగుచు.
- గీ. న్యామి రిపుతాపుంస సమ స్తచాపధరుల, కగ్రసరుడెములగు నేగ హయము వెంట
సర్వశస్త్రాస్త్రకౌశల్యశాలు లగుట, శస్త్రవిరుఁ డగ్ర హయుఁడను టి.ముల చూసె.
- క. కల రిగను పేరు లనే, కులు శత్రు ఘ్నాజ్ఞ దాల్చి కనుమమునోరె
దలలపగుని నేధ్యము, గలవానిని రూపుమాపఁగలిగిసవారిల్. 194
- క. అని నిన్నప మొనరుచుటయు, సకలవర్ధనుఁడ హర్ష మెనయఁగి హయసా
లఁమునైక్య గూర్జూపు, చెను మంద్రి నచించినట్టిశ్రేష్ఠుల నెల్లెన్. 195
- ఉ. అంతట సమృద్ధులనమోదించి, లోదలు నా పరాయవృ
త్తాహము విడిచి బాప్తుక నేరని మన గుఱుగోన నున్నచున్
గిరితములున్ గ్రిహానమూలం గోలూలం గాపములున్ ధరించి ని
త్రాచి యనేక కేళిచూపుచు కౌస నిల్చినయట్లు నిల్వఁగెన్. 196
- చ. అప్పుడ రామశత్రుఁ డొక ధనధన్యుఁడ చెప్పినవిధంగాన నధ్వరాశ్వంబును
బూరఁడని పూచాల్చుచు సమృద్ధులనమోదించు లగ్నంబురంబును రిప్పిహాలలం
కెత్తింబును మనోహరంబును సగంఘోటకంబును ముగ్ధులచింబును పూజవలె
స్థయనిభ్రాంతింబును సర్వోపనాది సమయంబులను నగురింబును లతామోహి
కెత్తింబును ముక్తాఫలశిలాశిఖింబును పుగ్రుమోహి లానహస్తంబును సస్యసంపూ
ర్ణంబును సహస్రకాసంపన్నంబును సగంఘోటకంబును ముగ్ధులచింబును సోమగి
పదప బ్రహ్మకను హోతికను సద్వద్యుంకును కుంభిశాలకును యథాస్థంగా
దండంబు మొనగి బ్రహ్మశక్తిములకుఁ గన్యాదాసభాదాసగోదాసహిరణ్య
దాసహస్తిదాససాయదాసరత్నదాసరిజుదాసవనాక్షకదాసశిలదాసపయోదా
నాస్తిదాసంబులును సభయదాసంబులును గావించి నొడంగె. 197
- గీ. పెట్టుఁ డెన్నెంబు సన్నెంబు జెట్టుఁ డెట్టు, ధనము ధన మిండు నచ్చిసజనుల కెల్ల
లేదు పొమ్మనుమాట రా రాదు నోట, ససేనాజ్ఞాధ్యుల సభోవనులు నిండు.
- గీ. అట్లు ససేంబు ప్రారంభి మగుట సన్న, యొక కైకొని శత్రుఘ్నుఁ డరిగి లెల్లి
నిడఁగఁ బ్రామిల్లి తత్పదకంజములకుఁ, దెలిపె భ్రాతృవిదేశింబు లేటపడఁగ.
- క. అది విని సుమిత్ర హర్షించి, బాదనఁగి గేమించె విజయ మొనగూడఁగూడ
పదపడి శత్రుఘ్నుఁడొక, త్పదములకన్ మొక్కి యన్నపజ్జకు నచ్చెన్. 200
- చ. అంతట సరి స్త్యుండు ముఖశివుంబును హస్తగ్రాహం దట్టించు. 201

—: అగస్త్యుఁ డశ్వశ్రేణ్యాదులు వివరులు: —

- గీ. హయనితంశమునిన్ను యొగారవిఘ్నము, విష చుచున్నాము స్వేచ్ఛమైఁబుడిమినెల్లఁ
దిలిగి వాఁడుజవలెను మరల రిమ్ము, ర్విరిశముగ నని పల్కి యశ్వమును విడిచె.

- క. విడిచిన వెంటనే యశ్వము, కడుకొని ప్రాగ్విజృంభణంబుగాఁ బఱచెను వెంట
బడిఁ బరువులెత్తుకొనుచు, నడలెంచుచు నుండ వీరనాయకబలముల్. 203
- సీ. అట్టులు పఱచుచు నయ్యధ్వరాశ్వంబు, కురుదశాశ్లోత్తరకురువులకును
బాంఛాలములకును బర్హరంబులకును, నరుగుటయును దత్తదధిపు తెల్ల
భయభక్తు లెసఁగంగఁ బ్రణతిపూర్వకముగా, శత్రుఘ్నునకు సమస్యలను జలిపి
కాము మే మొరులము రామభక్తులమ నా, రాజ్యసంపద లెల్ల రాఘవునిన
- గీ. యని నచించుటయును దనయొజ్జనచటఁ, బానుకొల్పి శత్రుఘ్నుఁడఁ ప్రభులతోడ
బయలుదేరింగఁ సంతి సాహాయముచేరె, నరుగుచునునొక్క సురుచిరోద్యాసనిన.
- సీ. అంతట శత్రుఘ్నుఁ డట కేగి బలముతో, నం దొక్క దేవాలయంబుఁ గాంచి
యనుపమం బగుదానియొకార మంతరి, గమున కాశ్చర్యంబు గలుగఁజేయఁ
దన కనుచుఁడు రామునకు మంత్రియు నైన, సుమతి కిట్లనియె నోసూక్ష్మ
శైలుపుము సర్వంబు దెలిసినవాడె వీ, దేవాలయముగాథ తేటపడఁగ
- గీ. ననుటయును విని సుమతి యిట్లనియె స్వామి, యాలకంపుముకామాక్షి యనెడి నీవి
యాలయం బిది యొక్కభూపాలమాళి, లెపముచేతను నిలిచె నాతల్లి నిచట. 205
- క. అనుటయు విని శత్రుఘ్నుఁడు, మనమున హర్షంబుఁ జెంది మహిమం డగునా
జనపతివృత్తాంతంబును, విన వేషక యయ్యె సుమతి వినిపింపు మనఁ. 206

—: సుమదమహారాజవృత్తాంతకథనము:—

- సీ. సునాసి యిట్లు నచింపఁ జొచ్చునైక్వితాంత, వినుము లద్వైతాంతమునునాసూక్ష్మ
గనునూపుమేరిలో గనుపట్టెఁ జూడు మి, ల్లనిగొ యహిచ్ఛత్రి యనుపుంబు
సుమదుండు నా నొక్కతోడేశ్వరుఁడు మున్ను, బాలించుచుండఁ దప్పి ద్వింబు
నొకసమయంబున నోడించి యతని శా, త్రపులు గైకొనిరి లాద్రాజ్య మెల్ల
- ఆ. నపుడు దిక్కు లేక యల్లాడుచును తేడ, హేమకూటమునకు నేగి యనట
విమలతీర్థమందు విజితేంద్రియుం డయి, చేయఁదొడఁగెఁ దపము శినను గూర్చి.
- ఎ. ఒక్క పాదంబున నిలువగబడి మూడువత్సరంబులును శుష్క పర్వతంబులు భక్షిం
చుచు మూడువత్సరంబులును శీతకాలంబునందు జలిసిట మునుగుచు నర్హ
కాలంబున జలదోన్ముఖుం డగుచు గ్రీష్మకాలంబునఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున నసి
యించుచు మూడువత్సరంబులును వాయువును నిరోధించి బహిర్ద్వైనిర్జితం
డగుచు మూడువత్సరంబులును గడపుటయు ద్వాదశవత్సరాంతంబునందు
మహేంద్రుండు భయంబునఁ దత్తపోభంగంబు గావించుటకు మన్మథునిఁ దలంచె
నంతి. 208
- ఆ. లిలఁపులోనె నచ్చి దర్శకుం డచటికిఁ, బాకశాసనునకుఁ బ్రణతి సేసి
నిలుచుటయును నతని బలభేది కూర్చుండఁ, బెట్టుకొని నిబార్హపీఠమందు. 209

- గీ. అతడు చేయంగదగిన కార్యంబు నెల్లఁ జెప్పఁ జెవిలోన మంత్రంబు చెప్పినట్లు
కాముఁ డది విని యుత్సాహకలితుఁ డగుచు, వృత్రిసంహార కారికి నిట్లు లనియె.
గీ. అధిప బ్రహ్మానులకుఁ గూడ నడలు గొలువఁ, గలిగినమదీయ బాణాభిఘాతమునకు
మనుజుఁ డన నెంతయుఁలెనిమహిమమెంతె, పంచశరుఁడుండని కేలభయముచెపుమః.
గీ. కౌశికుం డూర్వశిక సుధాకరుఁడు తొర, కీ వహల్యకు శివుఁడు మోహినికి లొంగు
తననికలనను గలిగెనొ యెఱుక పడదె, చిత్రభారతిమును విప్ప చెప్పనలెనె. 212

క. గొని పలిక యుగ్రున నుమతి, గొని పరివారిమును గోసుకొని శీఘ్రమునన్
జని పేమకొంటమునకుం, గని సుమదాని తెరము లేయఁగార్ దొడఁగుటయున్,

- గీ. మలయవాయువు వీనఁ గోవెలలు గూయ
మధురముగ నుల్లసెల్లంగ మాధవుఁడు
చెలులతోఁ గూసుకొని రింభ చెలువు మెటయ
సుమదభూపాలకునిసమీపమున కేగి.

214

- గీ. శిలలు స్రవియుచుగలిచి మ్రోళ్ల చిన్తురు నెట్లు, కైవడిని బాడఁ దొడఁగెను గంత మెత్తి
యది వికారగలుగఁజులపల్లె మదికిఁ గనులు, విచ్చి కలఁచుంగ జూచెబృహ్మకృతపుంజు.
గీ. లాంత నయ్యప్పగొంగలందు నొక శె, సలిపె శృంగార చేష్టతంబులను నొక శె
చూచె నవిలాసమధురదృష్టలను నొక శె, సాహసంబున నొక శె దచ్చరణములను.
సీ. అప్పుడు సుమదుఁ డిట్లనియె వారలఁ జూచి, నార సేతులారా మీర లెవర
మీధామ మీతెలు మీ రిలిచ్చటి కేగఁ, కేగి నెయ్యది కారణంబు
తలఁప మీ నయ్య సేహంబులను గోచె, మాపర దేవతాకూపముఁబడి
జరిగెనె నెయ్య నాజన్మ మెల్లను దుర్ల, భరి బైక మీదర్శనంబునెలచు
గీ. సనుటయును జూచి రింభ యిట్లనియె సధిప, పలికెద యథారిముగ నీవు నలుపునట్టి
తపమునకు నేడు చేచు రెదది సకలము, తడవు సేయకు మనుభూ కృతను నహింప.
గీ. ఈవరాంగన యూర్వశి యీసరోజ, గంధి మేనక యీచారుగాత్రి తార
యీలతాంగి ఖిలోత్తమ నేను రింభ, సగడజము గూడి నప్పరస్పందరులము.
గీ. మావిహరింప ముల్లు మావిలాస, సదనములు నీవు చూచిన వదలఁగలవె
రిమ్ము మాతోడ నివిమాసమ్ము నెక్కి, లెమ్ము సలియుచిసని నీతిపమ్ము భూప.
సీ. సందనారామమ్మునగు మాతోడ గూడి, క్రిడిప నీకు గాంక్షితము గలదొ
మేరుశృంగంబులమీఁద మాతోడ గూడి, విహరింపఁగా నీకు వేడ్క గలదొ
యమరి స్రవంతీతరమున మాతోడ గూడి, వసియుంపఁగా నీకు వాంఛ గలదొ
కుముద బొంధవమండలమున మాతోడ గూడి, యమృతిగా గ్రోల నీ కాస గలదొ
గీ. తీనపాదరిండ్ల బద్ధతాతిన్నెలగు, మాలుకొని యుచు పూలపానుపులమీఁద
మమ్ముగ నుండును సప్త బిభృషులత్కృ, నేలుకొని నద్వగలదొ సకలుఁగఁజెపుమః

- క. అనుటయు సుమదత్ప్రపతి, మనమున విస్మయము గనుర నానినటను ని
ట్లనియెను దల్లులు మీరలు, లేనయుండచు నేను మీతోఁ దగి ది యల్లఁజిగ్. 221
- ఆ. సనూ బరీక్ష సేయఁగను నీశ్వరియె గుట్టు, లడుగుదెంచె యుష్మదాశ్వుశులను
నెంత తాని తుచ్చ మగుసాఖ్యమున నేల, ఈలఁద్రోయు నేవకుని మదగుబ. 222
- క. అని కనులు మూసికొనుటయుఁ, గనుఁగొని మఁసలఁడను నిర్వికారం జగునా
తనిఁ గలవఁజాలమిని బరి, జనయఁజొర జుగు నేఁడఁ గిరిగి స్వర్గంబునఁజ. 223
- గీ. అంతటను సోహవాహన యతినిపరమ, నిష్ఠ తొందరచును దెలిసి నెవ్వఁడును
గావసాశాసితృప్తిప్రకృతసహతి యగుచు, ఎప్పు యులును నెప్పు యులుభువ. 224
- గీ. అపుడు సుమదమహిళలు దిక్కుకొని, కిప్పులను నెదవల్లుచుఁ దేజరిల్లు
నగు నీకగిది ఎందఁగ బావరించి, కిదఁగె నునియింప నిట్లు గడ్డకఁజొడి. 225
- సీ. ఆధారశిక్ష వైచిత్రించే దేవి, ధరియింపఁబడు చూడు ధరణియెల్లఁ
దల్లి నీకళిచేత నుల్లసిల్లుచు నుండు, నదరానరము లైజగము లెల్ల
నినుఁడు రసగులు గైకొని యుచ్చుచుండును, సర్వేశ్వరి ల్విగ్రయశిక్షవలన
సంతర్పహస్యస్థైర్యం జుగు కొల్లుచుండు సాఖ్యము నహ్లా త్యత్ప్రకాశమున నూతి 226
- గీ. యీపు విష్ణుమహామాయ వీపు విద్య, వీపు లోకంబులను స్పృశును నీ
పెంతుపు హరిఁతి. వీపు నే నెంతివాడి, నమ్మ భవనయమాహాశ్చర్య మధీనుని స. 227
- క. అని దేవీసగదర్శన, జనితానందమునఁ గునకత్వము గలుగఁ
గను మ్రోజువోత నిలిచి, జనపతిని స్పృశింప లోకజన నిశమునఁ. 228
- ఆ. అత్తి కోడుకొనుము నాంధ్రుని మే దైనఁ, దిచ్చుదా ననుఁడు గెజిచూచి
గుట్టు లనియె సుమదుఁ దిష్ఠిరి దాసుని, వైని గడుఁ గలిగె నేల నఁ. 229
- క. అరిహృతి మగుసామ్రాజ్యము, కరుగలేముగఁ దేసి నన్నుఁ గావఁగ నెప్పుడఁ
దరిసెన మొనఁగుచును నెనఁ, తరమున మోతింబు నాకు దయచేయఁగదే. 230
- క. అనుటయుఁ గాలేయని యి, ట్లనియెను సుతి నిస్సపత్న మగురాజ్యము నీ
కొనగూడు సతితమును ద, ర్శన మిచ్చుచు నేను సేపురంబున నుండుఁ. 231
- గీ. రావణవధిగు గావించి రామచంద్రుఁ, ఉత్సవేధాధ్వరింబు చేయఁగఁ బూని
హయము వెంటను బనుచు నిశానుజన్ముఁ, వైసశక్రేష్ఠుని నొకప్పు డట్టితిజ్జిని. 232
- గీ. అర్చణము నేసి నీపు రాజ్యంబు నెల్ల, నాతినికీ రామచంద్రప్రయంబు గాఁగ
స్థైర్యము నెంతఁ గిరిగి దేశములు దుదకుఁ, బడసెదపు ముక్త రామునికడకుఁదేరి. 233
- క. అని పతిఁ త్తిగోధానము, గనుటయు సుమదుండు వేఱకును నిజపురికఁ
జనుదెంచి నైరిసగహృతి, మొనరించి స్వరాజ్యలక్ష్మి నొందినపిదపన్. 234
- క. నెలకొలెను గామాశ్చర్య, నిలయంబును నామె యందు నెలకొని యుండున్
జలుపుచుఁ దద్రతిఁ బూ, నిలయమె యిది మనకు దర్శనయగ బధిప. 235

క. అనుటయు శ్రీశ్రీఘ్నుల డా, తనివోడను గూడకొని ప్రదక్షిణవిధానో
నొసరించి దేవతాద, ర్భవము ప్రమాదమున నున్నసమయమునగునన్. 235

—: సుమదుడు స్వరాజ్యమున శత్రుఘ్నున కర్పించుట:—

వ. రామచంద్రుండు శ్వేతేంద్రునిగార్హుని విడిచినతోడగల బహిచ్ఛత్తాపురోహ్య
నగులను విహరించుచుండె నినియను దద్రక్షోర్థింబు శ్రీశ్రీఘ్నులను సేనాసమే
తింబుగా నేలుదుచు కౌసూత్యులయగులను నుండు ననియను వేగదలవలన
నాకల్గించి సుమదభూపాలుని డేవీనననంబు స్మరియించుకొని ప్రహర్షవగనశీ
శ్వతియొనసుగొడ నిజప్రజనినహంబుతోడ నూసకొని మంగళవాద్యంబులు
ఋన్నుముట్ట విసితవేషంబున బాదచారి యగుచు శ్రీశ్రీఘ్నునిసమీపంబున
నిడువగది నాప్తంగివెందచు బాదవగిది. 236

క. రామచంద్ర సేదగ్గన, మీమఃశ్చిని బ్రోవ మగుదృష్టిము మోకున్
గోమఃశ్చినుగ్రహమ్మున, నామతితెన్ జన్మచారితార్థ్య గాదనన్. 237

నీ. రాఘవప్రీతినిగింబుగా నిన న, యో మొదల్పిటిని నానాజ్య మల్ల
గ్రహంబులును ననుగ్రహముతోడఁ బుంబు, బ్రాణిచుటయుభక్తిభావమున
నశ్రీఘ్ను డెఱసెవిశ్వసంబున నుచ్చి, సమధికం బైసహస్రంబుతోడ
దత్తగోధపుర దద్రాజ్యంబున నుచ్చి, మిక్కుని గానించి శ్రీఘ్నుగను

గీ. గుంబు డెఱుటయను యజ్ఞహయము నెఱు, నెఱునెఱునెఱు వాపహస్తుడగుచు
నాన్మపని నా సేనాసమన్వితముగ, బయలుదేరిన సుమదభూపాలనాథి. 238

నీ. రామచంద్ర శ్రీశ్రీఘ్ను డాతానో, గూడ, తని సేన వెనుక న దరశింపగ
నచుగను మిక్కుమిక్కుమునగుం జూచుచు, జూడగద దగిట్టిగోని తెల్ల
నని నెఱుమున జూడ్చి కవిమనోయమ, నున్నయున్నాత్రెమ నొనరి గాంచి
యెఱుండుధిగుల నెడలనునెదస్వరి, నైవ్యదక్షిణానో నాలకించి

గీ. సింహగజబుల్లితియను ముంపకబిడాల, సాహృద్యులను విషధరశిమయూర
సోససంక్రేడినంబును హానితొల, స్త్రీవిహృతియ మికి విస్తయము గొలువ.

గీ. సుమతి యొనూత్రమంబును జూడ జూడ
నంతకంతకం దోచెడి సన్నతిముగ
నేతిదధిపాధుం డగుమహాముని యెవగడ
తస్మహిమ మేమొ విస నాకం దలపు గలిగె. 239

—: చక్రవనమహర్షిచరిత్రకథనము:—

క. అనుటయు సుమతి ప్రమాదం, జెనయగ నిట్లనియె న్యామి గుని చక్రవనమహా
ముని ముగ్రేమింబు శిశుహి, మను వచియింపంగం దరమె మూజోలబకున్.

నీ. ఐదును సేమింజ్ఞ యవిలంఘ్య మగుట నే, నెఱిగినది వచింపు నితొ యంత
బ్రహ్మవంశంబున బ్రహ్మతం దై పూర్వ, ముండు భృగుండు నా నొక్కమాని

- యతః డొకనాడు నాయకాలమున నమి, దాహరణమునకై యడవి కరిగె
నత్తటి గ్రతుభంగ మాచరింపఁగ నచ్చి, దమనుం డనెడియొక డైత్యనేత
- గీ. యెచట నున్నాడు మునిబంధు వెచట నుండె
నతనిసతి యంచుఁ గ్రుద్ధుఁ డై యటచుటయును
వహ్ని గజగజలాడుచు వాని కపుడు
గర్భవతి యైనతాపసాంగనను జూచె.
- గీ. అంతటను యాతుధానుఁ డాయమను గొప్ప, వట్టి యీడుచుకొని పోవునట్టివేళ
గడగడపడంకుచుండునాగరితగర్భ, కుహరముననుండి యొకయగ్నిగుండు పడియె.
- మ. పడి యంబులుండు తే త్రనూర్ధతబృహద్యానుండు నొ వెల్లుచున్
గడ లెల్లన్ నలిగించుచున్ నిజవపుఃకాంతిచ్చటాకాంతిచే
గడకన్ నివ్వలు రాలుచుండుకనులన్ గ్రవ్యాదునిం జూడ నొ
చేసగం డాక్షిణ్యమంద మాత్ర నిల భస్మీభూతికాయంబుతోన్. 242
- ఉ. అంతట బిడ్డ నెత్తికొని యామునికాంతి పరాభవాసలూ
క్రాంతమనస్కయై కనులఁ గాటుచు నుండఁగ నశ్రుధారి ల
త్యంతవిషాద మొందుచు నిజాశ్రమభూమికిఁ జేరె నంతఁ ద
త్కాలమునఁ గూడ నచ్చ సమిధల్ గొని పూర్వమున్ తే నెగిరికిన్. 243
- క. అరుదెంచుటయును నేర్చుచుఁ, గురిరి శౌణ్మునను మానినగజచుచు న
త్తడనేమిటి యెఱిగించెను, జరిగినవృత్తాంత మెల్ల నమశేషముగన్.
- క. మునివరుఁ డావృత్తాంతము, విని శోకగ ద్రొక్కినట్టివిషధరము శిశు
గుఁ మండిపడుచు శిశియిం, చెను నహ్నిని సర్వమును భుజింపు మటంచున్.
- ఉ. అంతట వీతిహోత్రుండు మహర్షి పదంబులపైని వ్రాలి నీ
నెంతటివాడఁడ గ్రోధమున నీవు గనంగొనినన్ మహాత్మ నొ
స్వాంతమునందు ధైర్య మిసుమంతయు లేమిని బ్రాణాళిచే
నింతలు పుట్టె నెట్లగున నేమి నదోషుండ నైతి నింతకున్. 246
- క. కరుణామయుడవు నీ వి, త్తిరుణంబున శాపము క్తి దయచేయుము నే
శరణాగతుండ నైతిని, బరుడను గా ననుచు నగచి ప్రార్థించుటయున్.
- గీ. అమృహర్షి కృపాన్వితోడగుచు నిట్లు, అనియెఁ బావన నగు భయంబు నలదు
శుచి వగుదుగాక సర్వభక్షిండవయ్యు, ననుకు నంతోషమును జెంద నవలండంత.
- గీ. జాతకర్మాదివిధులను జలిపి భృగుండు, పారికాంక్షిమహాశభాభ్యంతరమున
చ్యవనండును చేరు వెట్టినయ్యాత్మజునకు, గర్భముననుండి న్యుత్పన్నునకారి యమున.
- క. యతివనయుం డది మొదలుగ, నతిహ్నము గొల్పుచును మహాజనదృక్పం
థతులకుఁ గ్రమమున శుక్ల, ప్రతిపచ్చంద్రుండువోలె బ్రబలం దొడఁగెన్.

- గీ. అట్లు వర్ధిల్లు చుండంగ నర్హకాల, మరుగుదెంచుటయును మాని యాత్మజునకుఁ
జలిపి యుపయనముఁజెప్పెఁజదువులెల్ల, నంతఃజ్యవనుడు సకలవిద్యలుగ్రహించి.
- క. చనిరేవాతీరతపో, వనమున క వోచట నియమవశుడై తపముం
బూనరించె విస్మయము ముని, జనములకును గలుగ నయితసంవత్సరముల్. 252
- గీ. లేశమేనియుఁ గదలిక లేక యతఁడు, నిర్వికల్పసమాధిలో నిలిచి యుండ
మేనఁ బుట్టలు వెట్టె నవ్వనిపైని, మొలిచి మోదుగులున్నతంబుగను బెరిగె.
- క. పెరిగినయ త్తరువులతో, నొరసికొనుచు దురద వోన నొడకులు సతమున్
జరియించు చుండు నచ్చటఁ, గరికిరభాదిమృగనికాయం బెల్లెన్. 254
- గీ. అట్లు లుండంగ శర్యాతి యనెడిమనువు, నర్మదాతీర్థమున కొక్కనాడు వచ్చి
సపరివారంబుగా నందు స్నానమాడి, చేయఁ దగినట్టివిధు లెల్లఁ జేసి యచట.
- క. తరువాతఁ దత్తపోవన, పరిసరమున విశిసె నాత్మపరివారముతో
నియమరేవాపాథః, పరమసవిత్రతకు సబ్రపడుచును మదిలోన్. 256
- గీ. అట్టితరుణంబునందు శర్యాతిపుత్రి, యగుసుకన్య సఖీసహాయముగఁ జేరి
తత్తపోవనమునకు నందలివిశేష, ములను గనుచు విహారంబు సలుపు చుండ.
- క. కనఁబడియె నాయమకు న, వ్యవమున నొకచోట నొక్కవల్లీకము లో
చనపేయముగను నిజడి, ప్రిని నెలిగించుచును గహశదేశము నెల్లెన్. 258
- క. కనుఁగొని సుకన్య యాపు, ట్టను విస్మయ మేర్పడఁగ నెడందను వేగం
బున దానియొద్దకుం జని, కని తస్మధ్యమున నొకయఖండజ్యోతిన్. 259
- గీ. దాని నెఱుంగంగఁ దలఁచి చిత్తమునఁ బుట్ట
బిలములోపల నొకపుల్ల వెట్టి పోడిచఁ
బొడుచుటయు రంధ్రముననుండి విఱవకుండ
కాఱు దొడఁగెను రక్తంబు కనులు చెదర. 260
- క. అది చూచి భయవిపాదము, లొదనఁగ నెడలోన నేదియును దోఁపమి నా
సుదతి వడి నేగి విడిదికి, దదుదంతము తెలుప కుండఁ దలిదండ్రులకున్. 261
- గీ. అంతటను గల్గె బరివేష మర్యమునకు, దెసలు ధూమ్రంబు లయ్యెను దివమునుండి
పడియె నుల్కలు చలియించెఁబుడమి సకల, జనులకును నావహిల్లెను సాధ్వసంబు.
- క. మనుభూధవునితురంగము, లును సామజములును సేనలును వినిపాతం
బును జెందె నొక్కసారిగ, ధన మెల్లను జోరజనహృతం బయి పోయెన్. 263
- గీ. అప్పు డాకస్మికంబుగా నుప్పతిలిన, యట్టియుత్పాతములకు శర్యాతి మిగుల
వనరు చుండంగ నేతెంచి వానికడకు, భీతిలుచుఁ దనతప్పు దెల్పెను సుకన్య.
- సీ. అంతట శర్యాతి యామెకృత్యంబె యు, త్పాతంబులకు నెల్ల హేతు వనుచుఁ
దలఁచి చిత్తంబులోపలఁ బుత్రితోఁ గూడఁ, జని తత్తపోవనంబునకు నచటఁ

గనుఁగొని వల్లీకమును దానిసన్నిధి, కదిగి ప్రదక్షిణ మాచరించి
మహనీయ తెలియక మాబిడ్డ చేసిన, తప్పు పైఁపుము నాశ ముప్పట్లై

గీ. ననుచుఁ బ్రార్థించుటయుఁ బుట్టయగుదు నున్న
తాపసుం డిట్లు లనియె సంతాప మొదన
భూప నీకన్య నానేత్రములను బాడిచె
దాన నుత్పాతములు గల్గె ధరణి కెల్ల.

265

క. కలిగినయత్పాతంబులు, వలయును శమియింప ననెడివాంఁచ యెడంగఁ
గలదేని నీకు వేఱుగఁ, దలంపక నా కిమ్ము ధర్మదారగ నాపెఁ.

266

క. అనుటయును మనుమహీంద్రుఁడు, తనయారత్నము నొసంగి తపసికి జనుదెగ
చినయంతలోనె శమియిం, చెను సకలోత్పాతములును జిత్రము గాఁగఁ.

267

క. అంతటఁ జ్యవనమహాముని, సగతోపముతోడ వచ్చి చయ్యన వల్లీ
కాంతరమునుండి యాసీ, మంత్రినితోడను నిజాశ్రమంబున కరిగెఁ.

268

క. అది మొదలుగ నాసుగదరి, ముదమున నేవింపఁదొడఁగె మునివర్యునిఁ ద
త్పదపం కేజయుగంబునె, యెదలో ధ్యానించుకొనుచు నెప్పుడుఁ గూడఁ.

269

గీ. భయమదగంబులు లోభదంభములు ద్వేష
కామములు లేక యాచారి కాగఱి నెదను
నిలిపికొని కొల్వఁ దొడఁగెను నీరిజాతీ
వాంఁచ లీడెచ్చస్వకుల దేవతనుబోలె.

270

గీ. రాజసుత యయ్యు సుందరీరత్న మయ్యు
సర్వలక్షణసంపాసహిత యయ్యు
సంధుఁ డని గాని ముచుసలి యనియుఁ గాని
యెన్నఁడుం గూడఁ బతి నామె యెంచ దయ్యె.

271

క. పతిశుశ్రూష యొనర్చుచు, సతతంబును నింద్రసేన సలిపెడిశచి నా
నలిహర్షముతోడను నా, సతి వెడలించెను సహస్రసంవత్సరముల్.

272

నీ. అంతట నొక్కనాఁ డాశ్వినేయులు రాఁగ, నచటికిఁ బతియాజ్ఞ నాసుకన్య
వారికిఁ దగినట్టిగౌరవం బొనరించి, సమకూరఁగఁ జేసి సంతసంబు
వినయంబుతో నిట్లు లనియె నాశ్వినులార, కరుణ మాయెడ మీకుఁ గలిగె నేని
నావల్లభున కిండు నయంబు లని వేడ, నాసాధ్విపలుకుల కలరి వార

అ. లమ్మ నీవు కోరినట్ల కావించుము, కాని యొక్కకోర్కె కలదు మాకు
యజ్ఞ భాగమునకు నర్హుల గా మమ్ము, జేయవలయు సుగలశ్రీశిలోన.

273

క. అనుటయు నట్లులె చేయుదు, నని చ్యవనమహర్షి పలుక నాశ్వినులు మనం
బున నిమ్మడనిసంతోషం, బున నచ్చటిహ్రదము నందు ముంచి మహర్షిఁ.

- చ. మునిగిరి తాము గూడ నటు మున్గినమీఁదట లేచి మువ్వకుఁ
గనఁబడి రాహదంబున నె కానఁగరాక విభేద మేమియుఁ
మనసిజహాపమున్ గనకమాలికలున్ మణికుండలంబులుఁ
చనఁగఁ జల్లునల్వలను దాలించి వెల్లుచునుగనుమేనులఁ. 275
- క. కనుఁగొని సుకన్య వారిని, దనపతి నం దెఱుంగ లేక తహతహపశుచుఁ
నినయమున మొగించి చేతులు, గనికర ముదయిగుచునట్టి కంఠధ్వనితోఁ. 276
- క. సురనైద్యులార మీపద, సరసిజములు దక్క లేదు శరణము నా కి
స్థిరుణులున నాస్వామిని, నరయంగలశక్తి నీయుఁ డని ప్రార్థించెఁ. 277
- క. అనాధ్యప్రాప్తిము విని, నానాశ్యులు సదయహృదయు లయి పతి నెఱుంగ
తేనెడినెక్కిని గలుగఁ, తేసిది యాయమకు యోగసిద్ధికలముచఁ. 278
- గీ. అంతట సుకన్య గుర్తించి యాత్మభవుని, సంతసము నొందుచుఁడెడినయమగుచు
మలచిపోకుండు తొలిసె చూచుటయనుచు, బలికిచని రాశ్వినులు నిజభవమునకు.
నీ. అంతట జన్మనమహస్వ స్వాశ్రమమున, కడుదెంచి యిగిరితో హర్ష మొదన
న్రాచర్యచేసెఁ గర్పిత దేహయష్టియై, బాలిగాత్పడితనసతిని జూచి
నిమోద న చింతికాలము భిక్షితో హకుఁ, జలిపినశుశ్రూష కలరినాఁడఁ
ప్రియమిం గుఱుత్పన్నరీనంబు వైతిము, గణియింప నైతి మత్కారణమునఁ
గీ. గరిగించుచున్నది మది నిన్నుఁ గనినకొలఁదిఁ
గోడకొను మింక నైన నేకోర్కె గలదొ
నకలసిగ్ధులు మత్కరస్థంబు లగుచు
నున్నయచి యోగబలముచే నుత్పలాశీ.. 280
- చ. అనుటయు నాసుకన్య స్థిత మాస్యమునఁ దొలఁకాచుచుండ సి
గ్గునఁ దలవగచి నాథ యొకకోరికి దక్క మ తేది యేని నా
మనమున లేదు యోగమహిమంబున సర్వము నాకళింపఁ జా
లిసమహనీయమూర్తులకు లెక్కయె యయ్యది గురైఱుంగఁ గఁ. 281
- క. అని పతికి యూరకుంటయు, మునివర్యుం డామెభావమును గనుఁగొని వెం
టనె యొకదిన్యవిమానం, బును నొకయద్భుతతటాకమును గల్పించెఁ. 282
- గీ. అపుడు విస్మితచిత్తయై యాసుకన్య, కన్ను లార్పక వానిని గాంచుచుండ
మునివరుం డిట్లు లనియెను వనజగంధి, యీతటాకంబునను మున్గ మీక్షణంబ,
చ. అనుటయు నాలతాగి పతియానని నొందలఁ దాల్చి చయ్యనఁ
మునిఁగెఁ దటాకమం దీనులు మున్గఁగ నామెకు దానిలోపలఁ
గనఁబడి రొక్కదివ్యభవనంబునఁ గన్యలు వేయిమంది లో
చనముల కందఁరానివిలసన్నివహూపవిలాస రేఖలఁ, 284

- క. వారలవిభూషణములును, వారలపరిధానములును వారలసాగసుక
వారలశృంగారంబును, నారయుచును నామె విస్మయంపడు చుండఁ.
- గీ. అపుడు కనుఁగొని వార లాయమను లేచి, భక్తితోడను మ్రొక్కితత్పాదములకుఁ
దల్లి నీసేవ చేయ మే మెల్లరమును, నాసపడి యన్నవారల మనుచుఁ బలికి.
- సీ. మట్టి వట్టినమేనిమాలిన్యము తొలంగఁ, గలపంబులను రాచి జలకమార్చి
జడలు గట్టినమూర్ధజములను విడఁదీసి, కమనీయముగఁ గీలుగంటు వైచి
మాసినపుట్టముల్ తీసివైచి మనోహ, రము లై నచీనాంబరములు గట్టి
యనలంకృతము లై నయనయనంబులు గ్రాల, నాణెంబు లగుభూషణములు దొడిగి
- గీ. కందమూలాశనప్రాప్తకార్య ముడుగఁ
దనివి గొల్పెడియమృతభోజనము నెట్టి
ముకురమును ముందు నిలుప నమ్మోహనాంగి
చూచుకొని యందుఁ దనరూపు చోద్య మొంది.
- 287
- క. మనమున స్మరించుకొనియెను, తననాధుం డైనమానితల్లజునిఁ దలం
చినమాత్రముననె కన్యా, జనయుతముగ నామె తపసిసరసను నిలిచెన్.
- గీ. అట్లు నిలుచుటయును జూచి యమృహర్షి, యెదను మురియుచుఁ బరిజనోపేత యైన
యామెతోడ విమానము నధివసించి, వెలిగెఁ దారావృతుం డైనవిధుఁడువోలె.
- వ. అట్లు ప్రకాశమానుం డై యమృహాముని యాకాశమార్గంబునుండి చని చని
నందనపుష్పభద్రకమానసనైతరథాదులంబును నష్టదిక్పాలకవిహారకులాచ
లేంద్రంబులందును నామహారాజపుత్రితోడం గ్రీడించుచు శతాబ్దంబులం గడపి
సుకన్యను బరిపూర్ణమనోరథను గావించి యథాపూర్వంబుగఁ బయోష్ణీతీర
సంస్థితం బగునిజాశ్రమంబునకుం జేరి సతితోడం గూడి గృహస్థాశ్రమోచితి
ధర్మంబు లాచరించు చుండ నానమయంబున.
- 290
- గీ. దేవతాబృందమున కెల్లఁ దృప్తిగొలుప
యాగ మొనరింపఁ దలఁచి శర్యాతిమనువు
చ్యవనునకు శౌరవముగ నాహ్వాన మంపె
బ్రాహ్మణముఖంబునను మహాభక్తితోడ.
- 291
- క. అంతటఁ జ్యవనమహాముని, సంతోషముతోడ శిష్యసహితుం డగుచుక
గాంతను దోడ్కొని మనుభూ, కాంతునిభవనమున కరిగెఁ గ్రతుహేతువునక.
- గీ. అపుడు శర్యాతి చూచి యత్యద్భుతముగఁ, బ్రజ్వలించుచు నున్నతాపసుని నతని
చెంత నున్నస్వపుత్రిని స్వాంతమందు, నిముడనిక్రథాభరంబున నిట్టు లనియె.
- గీ. అంధుఁడును వృద్ధుఁడును వై నయాత్మధవుని, విడిచి కంటికి నిం పై నవీని నొకనిఁ
దోడుకొని వచ్చితివె నేడు వ్రీడ లేక, పొమ్ము బిడ్డవు గా వీవు. పాలఁతి నాకు.

- క. కులమున కెల్ల నక్షీర్తిని, గొలిపెడియీపాడుచేతకున్ నీ వెట్టుల్
తలపడితివో పతి నెడసిన, చెలువ కధోగతులు గాక చెందునె సుగతుల్. 295
- క. మతి చెడెనో లేక చెనఁటుల, జల గలిగెనో కాక సాహసమె యేర్పడెనో
పతికులమును బిత్తుకులమును, విల చేసితి వింతకును వివేకవిహీనా. 296
- క. అనవుడు సుకన్య స్థిత మా, సనమున నుదయింపఁ దండ్రి నాఁ డెవ్వని కి
చ్చినవాఁడవో నను నీ వా, మునివరుఁడె యితండు తప్పు మోపకు నాపై. ,
- క. ఇనకులమున నుదయించితి, మనువునకున్ బుద్ధి నైతి మహనీయున కం
గన నైతి నిట్టినాకుం, జనియించినఁ బాపబుద్ధి సమయ నె జగముల్. 298
- క. అని పలికి విషయ మంతయు, వినుచుటయును మనువు మిగుల విస్మితఁడై బి
డ్డను గాఁగిలించుకొని యి, ట్లనియెను మాతల్లి. ధన్య వన. నీవె సుమా. 299
- క. తెలియక నే సనఁ గూడని, పలుకులు పలికితిని జనకభావముతో నా
సలిపినయవచారంబును, దలఁపున నెన్నటికిఁ గూడఁ దలఁపకు మమ్మా. 300
- క. అని పలికి సుకన్యామన, మునకున్ గలిగించి మోదమును జ్యవనునకున్
బాసరించి తగినగౌరవ, మును బ్రారంభించె సవనమును గీక్షితుఁడై. 301
- గీ. అమృఖంబున కాధ్వర్యవమ్మ దాల్చి, చ్యవనుఁ డిచ్చెను సోమగ్రహంబు నాశ్వి
నేయులకు నెల్ల జేలనిండుసభను, జూచి యది కాలరుద్రుఁ డై లేచి వజ్ర.
- గీ. వజ్రమును దాల్చి తాపసవరుని వ్రేయ, నైతైహాస్తంబు నది గాంచి ఋషివరుండు
నిలువు మని హుంకరింపంగ నిలిచిపోయె, నస్త్రాశిన యెత్తినట్టిచే యెత్తినట్ల.
- ఉ. అప్పుడు మంత్రదత్త మయినట్టిభుజంగమువోలె నూర్చుచున్
నిప్పులు రాలఁ గన్నులను నిర్జరనాధుఁడు శక్తి చాలమిన్
దప్పనియ ట్లడఁచికొని తగ్గనిక్రోధము లోన స్వామి నా
తిప్పను నైచి కావు మని తాపసనాధుని వేఁడె వేడిసెన్. 304
- క. విప్రులహృదయము నవసి, తప్రప్రాయం బగుట మానితల్లజుఁడు తదీ
యప్రార్థనావశుం డయి, క్షీప్రముగ ననుగ్రహించె గీడ్పడ కుండన్. 305
- ఉ. అంతట గోత్రభేది వినయంబున మానికి మ్రొక్కి మేదిని
కాంతునియజ్ఞ భాగమును గైకొని దస్రలతోడ నేరెగ న
త్యంతము విస్మయంపడుచు నార్ష బలంబున కార్మిలోన ధీ
మంతులు స త్వవంతులసమర్థత మెచ్చుట న్యాయమే కదా. 306
- క. అటుపైని నొసఁగి ధన ము, త్కృతముగ బ్రాహ్మణుల కవభృథస్నానము చే
యుటయును మనుభూవరుఁ డం, తటఁ జ్యవనుం డరుగుదెంచె దన నెలవునకున్.
- క. అనవుడు శత్రుఘ్నుం డ, మృునికడకున్ జని స్వనామమును జెప్పుచు వం
దన మాచరించుటయు ఋషి, యెసరిచె గీవనలు విజయ మొనగూడంగన్.

గీ. అంత శత్రుఘ్నుఁ డాత్మకార్యులు నెల్ల, సమ్మనికఁ దెల్పి మీరెల్ల నరుగుదేర
వలయు నధ్వరమున కని పలుకుటయును, జ్యోతినుఁ డెత్తిగతిసంగతోష మావహిల్ల.

గీ. ఎనినామంబు మది స్మరియిగుచుకొన్న
మాత్రమునఁ బాతకములెల్ల మాయ నుగునొ
యతిఁడు చేయుచు నున్నవాఁ డెఱు నిర్మలంబు
నింతకంటెను జిత్ర విధ కేమి కలను. 310

గీ. యోగు లెవ్వని ధ్యాన మొనరించి నున్నాఁ, నిరంతరై నెంతో పనిపడము
దైవ్య లెన్వనిమాన్ది దర్శించి నిలవంగలఁ, బరీక్షతో విశ్వాది గోర్పిడినియాపు
నెనిపాదరంబులు నినిలి గొలిపంగలఁ, కలిక యద్యది శిఖాకారి ముడిగి
యనినామము జనియించుటగ గలిగెనొ, పాపముక్తియు సుహృదమును నాకు

గీ. నట్టిదాశరథిని గన్నులారాఁ బూచి, గోర్పిడిను బెంపభాగ్యులు దావరించ
సిద్ధి నొందెను నే నొనర్చుచుపంబు, నామనోరథములును బూర్ణులు లయ్యెఁ

గీ. అనుచు నానందపావనస్యమునఁ గనుల
నుండ్లి బాష్పంబు లురలఁగా నొడలు నూరిచి
యోగనిద్రను జెరిగి ప్లూడి కొంత
కాల ముంపిమ్మట బహిష్కృత్య మొనఁ. 312

గీ. తగిలి శ్రోతఁఁడు రామునిదర్శించున, కరుగుచున్నాడె నే నని యగ్నిహోత్ర
దారశిష్యునమేతఁ డై నిరతిని ను, చూడఁగా నందనాత్మనూజుండు చూచి. 313

గీ. న్వామి శత్రుఘ్ను పాదసంగరామునను, శిశుధనుఁ డేగఁ బాలఁ డెచ్చోకినఁ గాన
నాజ్ఞ యొనఁగుము చేర్చెద నన్నకడన, శ్రమము సేకుండ సేమని సత్వరంబు.

క. అనుటయు శత్రుఘ్నుఁ డ, ప్లూడింపు మిటుగచు నాజ్ఞ యొనఁగంగ ముసరి
ద్రునిఁ బరిజనయుతోని మరు, త్తినయగ డెక్కించుకొనియె దననిఁపువగున్.

గీ. అట్లు లెక్కించుకొని మాడుతొత్తిజుండ, పయఁ మై వాయుజనమున బయలు దేలి
సమధిశోతాహ మొదవ దాశరథికడకుఁ, కేర్చె నాపారికాంత్యనిఁ జటికలోన.

క. అంతట శత్రుఘ్నుఁ డ, త్యగతాశ్చర్యులు మునిమహా త్త్వింబునకున్
స్వాంతమునఁ జెందుచును, స్మరితాహయ మవటనుండి యరుగఁగొడంగెన్.

క. అరిగెడిపరగముతోడను, సరుగున శత్రుఘ్నుఁ డేగఁపాగ సతనితోఁ
బరివార మంతయును చిర, చిర నడువం గొడంగె నదరఁ బృథవి మునీంద్రా.

—: యాగాశ్వము రత్నాతటపురమునకుం జేరుట :-

గీ. అట్లు లేగుచు నేగుచు హయము చేరె, సమమ రత్నాతటం బనునగరమునకుఁ
దత్త్రభుం డగువిమల భి, గ్రస్తుండు దానిఁ, గాంచి బహుభ క్తితోడను శారవించి.

వ, శత్రుఘ్నునకడకుఁ బడి పరిష్ట సపరివారింబుగాఁ జని ప్రహుంబు గావించి

తనరాజ్యం బెల్లం గానూ, గానూ చూచును శత్రుఘ్నుండు తలనిభక్తి భావంబునకు
మిగుల సంతసించి చూపనికనుకనుక దద్రాజ్యం బొసంగి రామాజ్ఞ సచ్చటం
బొందుకొల్పె.

320

గీ. అప్పుడు విమలక్షమావతి హర్ష మెసంగ
హయము వెంట ధనుర్భాణహస్తుఁ డగుచు
బయలుదేరిన శత్రుఘ్ను బలముతోడ
దురగ సంగక్షమాకాంతి పొంగులింద.

321

గీ. హయము చనియెడిహస్తమునందు గలక
గజతరత్నము ప్రసన్నరాజు యగుచు
గన్నులకు విందుగొల్పుచు నున్నయెక్క
యది నీక్షించి శత్రుఘ్నుండు బ్రతి మొంద.

322

గీ. నువ్వు చూచి పోయిన హస్తమును గీసి, లభింపుచు శతరమును గాంచ నాత్మలోన
చవిటె తి మిగులొనరించి బలమొల్పె. శత్రు సముదంగి నతిద్విశేష మెల్ల.

323

—: నిరాచలమాహాత్మ్యకథనము :—

క. అది యుగమునాయును గెల్పి, ఘ్నుండు చచ్చి నచింపె నమతి తోటోర్వరసం
దనంబు నలర బనుపె, నను బొంగి బ్రచ్చి భరతము చూపె.

324

గీ. స్వవర్తికల్పిత పీఠావాద లతే ప్రసరి, స్వప్రకృష్టమును విసర్జించువాడు
నాధురపదార్థ మేమాత్ర మేమియు నగును. పురూర శత్రుకు తలమె తినెడివాడు
తేజస్వినీకీలను సూర్యునింబును నెది, యెదిలించి బూకంపనట్టివాడు
నిన్యను యోగ్యుని గిలగించుచు, నయక చికి మిక్కిలునువాడు

గీ. నూని చు ముచునూను జలంబువాడు, చికిభదంగా బ్రహ్మచారి క్షిలోన
బలనధూని క్షులను విష్ణుభక్తసౌఖ్య, భిక్షులను గాంచెడి ల కీవర్తిమును.

చ. మజ్జిమును నెలరికిట్టి శిల్పనను విశ్వసఘాతక లనను నీలీలాత్మోపక్రేతలకును
భూత్పలంబివిక్రేత లగును, సుగుణను సత్తలంబు గోనికాప నేరదు.

326

గీ. ఉండు సత్తలమునం బురుషోత్తమునకు, సులతె బును భ క్తరక్షణముకొరకు
సలసి కెఱంగి తన్నైవేద్య ముగించు, వాని కొదవు జరుక్కుజల్వంబు వింటె.

చ. గీసిని నుదాహరణంబుగా నొక్క పురాణ నేతిహాసంబు వచియించెద నవధరింపుము.

ఆ. అవనిలోన గాంచి యనియెడిప్రభృతి, గాంచినట్టిపురిము గల గొకండు
చానిలోన గలరు ధన్యులొంబునె, యనుసరించి నడచునట్టిజనులు.

329

క. వారల కెల్లను నేలిక, గొ రత్నిగ్రీవుం డనెడితొప్పతి యుండె
భారమణులలోపల నది, శారవమును జగములందు భూతియు వెలయె.

330

- క. కామక్రోధాదిరిపు, స్తోమమునకు వశుడు గాక దురితంబులకున్
ధామము నొసంగక లోక, క్షేమము గలుగంగ సతఁడు క్షీతిఁ బాలించెన్.
- క. ధనలోభము లేమిని నా, జననాథుఁడు ప్రజలనలన ప్తాంతకరం
బును గొనుచు నేలే ధాత్రిని, ననిమిషులకుఁ గూడ విస్మయం బొదవంగన్.
- గీ. అట్లు బహువత్సరము లేలి యతఁడు భువిని, దానఁ బరమార్థ మేమియుఁ గానరామి
సంతరంగంబునను జింత యావహిల్లఁ, జిట్టచివరకుఁ దనసతి కిట్టు లనియె. 333
- క. వినుము విశాలాక్షి జనిం, చినదాదిగ భోగములనె చెందితి నే ము
న్నను నేమి ఫలము వార్ధక, మొనగూడెను నాకుఁ జింత యొదవెను దీనన్.
- గీ. గర్భవాసవిషాదంబు గడపికొనెడి, తెరువు నెమకంగఁ దగునవసరము గలిగెఁ
గానఁ దీర్థాటనము సేయఁ గార్యసిద్ధి, కలుగు ననునాశ మదిలోనఁ గలుగుచుం జె.
- క. అనుటయు నమ్మానిని యి, ట్లనియెను బతితోడ నాధ యట్టులె యాత్రం
బొనరింపు మేను నీచా, యనె యుండెద ననుడు తేఁడు హర్షవశుం డె. 336
- క. చనియెదను రేప యూత్రకు, నని మదిఁ జేసికొని నిశ్చయంబును గోవిం
దుని ధ్యానించుచు శయనం, చెను రాతిరి యంత నిద్రఁ జెందెడివేళన్. 337
- క. కనఁబడియె స్వప్నమున నా, జననాథున కొక్కతాపనప్రవరుఁడు చే
తను దండము జడలు శిరం, బునఁ గౌశీనంబు మొలను బూనినమేనన్. 338
- క. అంతట మెలకువ రాఁగ ని, శాంతం బగుటయును లేచి యధిపుడు కొలువై
సంతసముతోడఁ దనవృ, త్తాంతమును వచించు చుండ నానమయమునన్. 339
- ఆ. తనకు స్వప్నమందుఁ గనఁబడియున్నట్టి, యతివరుండు సభకు నడుగుడెంచి
నిలుచుటయును మేదినిపతి దిగ్గన, లేచి వందనంబు నాచరించి. 340
- గీ. స్వామి మీదర్శనమున నాజన్మమునకు, నొదవె సాఫల్య మిపుడు ధన్యుండ నైతి
దీనులను బ్రోవ మహానీయు లై నవారు, వత్తు రవ్యాజకృపతోడ వారికడకు.
- గీ. చేసితిని రాజ్యమును బ్రజాక్షేమమునకు, ధర్మమార్గంబు దాఁటక తాపసేంద్ర
యిపుడు వృద్ధుండ నైతి నా కేది గతియె, గర్భవాసవిషాదంబు గడవఁ జెపును.
- క. అని యడుగుటయును ద్విజుఁ డి, ట్లనియెను జనపాల న్యాయ్య మగునీభూపా
లనకార్యమె యీచందం, బునఁ గలుగం జేసె మంచిబుద్ధిని నీకున్. 343
- క. తనచేసినసత్కార్యము, లొనగూర్చక పోవు శుభము లొకనాఁ డేనిన్
మనుజాధిపాధ శోకం, బెనయింపకు మనమునందు నెనయును శుభముల్. 344
- వ. నేను హరిద్వారంబును నయోధ్యయును నవంతియును విమలయును గాంచియును
గోకర్ణంబును హాటకంబును సరయువును దాసియును రేవయును జూచితి, మఱి
యును మల్లికాచలం బనుమహాతీర్థంబుం దిలకించితి నయ్యది తనలో మునిగిన
దుహాపాపులశరీరంబులం గలశ్యామతోయంబు నిర్మలంబు గావించి సకలపాప

విముక్తులం జేసి మోక్షంబు ప్రసాదించు. మఱియును ద్వారవతీమహాక్షేత్రంబుం గాంచితి. అందు సంతతమును బ్రహ్మజల యగుగోమతీమహానది ప్రవహించుచుండు నమ్మహాక్షేత్రంబున స్వాపంబ లయంబు. మరణంబ మోక్షంబు. అచ్చట నివసించు మానవపశుపక్షికీటాదు లెల్లఁ జక్రాంకశరీరంబులతో నుండు. సర్వలోక పాలకుం డగుత్రివిక్రము డం దధిసేంచు. మఱియును గురుక్షేత్రంబుం జూచితి నందు మహాపాతకంబుల రూపుమాపెడిశమంతపంచకంబు మిగుల దర్శనీయంబు, మఱియును.

345

- క. కనుఁగొంటి వారణాసిని, దనుధారుల కెల్ల బ్రహ్మతారకమంత్రం
బును సంతవేళఁ దనయం, తన యుపదేశించు విశ్వనాథుం డచట. 346
- గీ. అచట మేనులు దొఱఁగిన ననురు లైనఁ, బశువు లైనను గ్రిములైనఁ బక్షు లైన
స్వస్వకర్మఫలానుభవంబు విడిచి, చేరఁ గలుగును గైలాసశిఖరమునకు. 347
- గీ. అచట నుత్తరవాహిని యైనగంగ, యొకఁడ చాలును భవబంధ ము త్తరింప
నింక మణికర్ణికాతీర్థ మేమి చెప్ప, దాని కీ డగుతీర్థంబు గానరాదు. 348
- గీ. మఱియొకవిచిత్రమును విను మానవేంద్ర, సర్వభూషణులును గజచర్మవనన
ధరులును గపర్థులును దుఃఖవిరహితులును, నగుదు రచ్చట మరణించినట్టివారు.
- ఆ. కాలభైరవుండు గావించు నట నుండు, జంతువులకు నెల్ల శాసనంబు
సంతె కాని యమున కధికార మిసుమంత, యేని లేదు వారిపైని భూప. 350
- గీ. ఇట్టితీర్థంబు లెన్నియో యేను జూచి, నట్టి వున్నవి కాని నీలాద్రియందుఁ
జూచినవిచిత్ర మెందును జూడ లేదు, వినుము చెప్పెద నీకుఁ దద్విషయ మెల్ల.
- సీ. కావించుచును గీర్థనేన నే నావిధి, సరిగితి నీలభూధరముకడకు
సరిగి చూచితి ధనుర్దరులు చతుర్భుజ, లును నై నయట్టిభిల్లులను నచటఁ
జూచి చిత్తములోనఁ జోద్యంబు గలుగంగ, నేగితి వారిసమీపమునకు
నేగి మీ కీరూప మెల్లు సంప్రాప్తించి, నదియొ చెప్పఁ డటంచు నడిగినాడ
- గీ. నడుగుటయు నాకు వార లిట్లనిరి స్వామి, మున్ను మాభిల్లజాతిలో నున్న శాలుఁ
డొక్కఁ డీతైలమున కెక్కి యొక్కనాడు, కనుఁగొనియె నొక్క దేవతాగార మచట.
- క. కనుఁగొని యాదేవాలయ, మునకుఁ జని చూచి విష్ణుమూర్తిని బ్రణాతిం
బాసరిచి తన్నైవేద్యం, బును దినఁగ నె కలిగె నాల్గు భజము లతనికి. 353
- గీ. దానితోడన తొలఁగి యజ్ఞాన మెల్ల, జ్ఞాన ముదయించె గర్భపాశంబు నదల
సంతటను వాడు మాకడ కరుగుడెంచి, విశదముగఁ జెప్పె జరిగినవిషయ మెల్ల.
- సీ. అది విని వేగ మే మందఱమును గూడ, నావిష్ణుదేవాలయమున కరిగి
భక్తిపూర్వకముగాఁ బ్రణమిల్లి పురుషోత్త, మునకుఁ దన్నైవేద్యమును భుజించి
యాక్షణంబ చతుర్భుజాకారములను దా, ల్పితిమి చిత్తముల కచ్చెరువు దోప
సంతట జ్ఞానోదయం బయ్యె మా కెల్ల, గర్భవాసవ్యధ గలుగకుండ

- గీ. నని యెఱింగించుటయును నే నచటి కరిగి, యాలయంబునఁబురుషుఁ త్రమాఖ్యనున్న
రామునకుఁ జేసి భక్తిప్రణామములను, నాదరమునఁ దన్నె వేద్య మారగించి.
- క. ఐతిఁ జతుర్భుజుఁడను నా, పాతకములు తొలఁగి కర్మపాశము నదలఁ
భూతలవల్లభ నీవును, నేతద్రీతిన యొనర్చు మేటికి వగవఁ. 356
- క. అనుటయు రత్నగ్రీవుఁడు, మనమున సంతసము నొంది మహనీయ యొన
ర్తును నీవు ప్రబోధించిన, యనువునఁ దెలుపఁగదె తీర్థయాత్రావిధులఁ. 357
- క. అని వేడుటయును ద్విజుఁ డి, ట్లనియె మహారాజ నిత్య మగుసౌఖ్యము గో
రినమానవులకు భవభం, జనుఁ డగుగోవిందుఁ డొకఁడె శరణము సుమ్మి.
- క. హరికీర్తనహరినందన, హరిచరిత్రవణహరిసమర్చనలందుఁ
నిరతమును బుద్ధిఁ జొనిపెడి, నరులకు సులభంబు గర్భనరకము దాటఁ. 358
- గీ. అట్టిభాగ్యంబు సాధుసమాశ్రయమునఁ, గలుగుఁ గలుగదు మఱియొక కర్మమునను
సాధుసంసేవనమునకు సాధనంబు, తీర్థసేవయ వేఱొకఁతెరువు లేదు. 360
- ఆ. చేసె నేని తీర్థసేవ యథావిధి, సకలపాపములును సమసిపోవుఁ
గానఁ దీర్థయాత్ర గావింపఁగాఁ దగు, విధిని వినుచువాఁడ వినుము భూప. 361

—: తీర్థ యాత్రా విధి కథ న ము :—

- ప. తీర్థయాత్ర గావింప నెంచువాఁడు పూర్వదినంబున గృహంబునం దుపవాసంబు
గావించి దేవతాబ్రాహ్మణపూజ లొనర్చి మఱునాఁడు కృతపారగుండై నియ
మంబుతోడ బయలుదేఱవలయు. పాదచారంబున నేఁగె నేని సంపూర్ణశలం
బును యానంబున నరిగె నేని సమభాగశలంబును బాదరక్షలచే జనియె నేని
చతుర్థాంశశలంబును వ్యవహార వశంబున వెడలె నేని తృతీయాంశశలంబును
సేవావశంబునం బోయె నేని యష్టమభాగశలంబును ననిచ్చచే వెడలె నేని
యర్థభాగశలంబునం జెందు. గోయానంబున నరిగె నేని గోవధపాపంబు చేకూరు.
తీర్థప్రవేశదినంబున ముండనంబు గావించుకొని తీర్థోపవాసంబు చేసి పరదినం
బున శ్రాద్ధంబు వెట్టవలయు. 362
- గీ. తగదు విప్రపరీక్ష తీర్థంబునందు, నన్నమును గోరునట్టిబ్రాహ్మణుల కెల్ల
నన్నము నొసంగఁ దగు నంతరంగమందు, వారలఁడలంచియచ్చతాకారులుగను.
- ప. సక్తుసంయావపాయసపిణ్యాకగుడంబులచే బిండంబులు గావించి యర్ఘ్యవాహ
నవర్జితంబుగాఁ దీర్థశ్రాద్ధంబు గావింపందగు. దేహధర్మం బశాశ్చతం బగుటచే
గాలాకాలవిచారంబు గావింపక యవిలంబంబుగాఁ దీర్థమందు శ్రాద్ధతర్పణం
బులు గావింప నొప్పు. కార్యాంతరనశంబునఁ దీర్థమునకు వచ్చినప్పుడు స్నానంబు
గావించువాఁడు స్నానఫలముం జెందుఁ గాని తీర్థయాత్రాఫలంబు నొందం
జాలఁడు. తీర్థస్నానంబు పాపులకుఁ బాపప్రణాశంబును శుద్ధాత్ములకు యథోక్త
ఫలంబును నొసంగు. పరార్థంబు తీర్థయాత్ర గావించువాఁడు పోడశాంశఫలంబు

నొందంగలండు. మఱియు నుద్దిష్టునింగూర్చి కుశప్రతికృతిని ముందు దీర్ఘస్నానంబు గావింపజేయ దాన నుద్దిష్టుం డప్తభౌగళలంబుం బడయంగలండు. తీర్థంబులందు వందనాదిసపర్యలచే సాధువులం బూజించె నేని దాన భగవద్భక్తి మనంబున సిరంబుగా నిలిచి స్వర్గమోక్షంబులం గలిగించు. తీర్థంబులందు గావింపంబడు శ్రాద్ధతర్పణాదులు పితరుల కుద్ధారకంబు లగు. 364

- శ. తెలిసికొని విధుల నెల్లను, సలిపినయెడఁ దీర్థయాత్ర సమకూరును ద
తృల మఱులు గాక యెట్టులొ, సలిపినయెడ యాత్ర హాని సంప్రాప్తించున్.
- క. అని చెప్పి యూరకుంటయు, జనపతి దత్తలము దనప్రజలకును నొనగూ
ర్చును దలచి బయలుదేతెను, జనసహితం డగుచు నీలశైలంబునకున్. 366
- ఆ. అట్లు బయలుదేటి యవనీంద్రుడు తపస్వి, నుడువుచుండినట్ల నడచికొనుచుఁ
జనుచుఁ ద్రోవనడుమఁ గనుచుఁ దీర్థములను, వానిమహిమ వినుచు మానివలస.
- గీ. అక్కడక్కడ స్నానదానాదివిధుల, నాచరించుచు శ్రద్ధతో నవలఁ జనుచు
నొక్కదిక్కునఁ జక్రాంగకయుక్తశిలలు, గలిగి శోభిల్లునొక్కశైలవలెని గాంచి.
- గీ. స్వామి యీపుణ్యనది సంగమమును మదికే
గలుగఁజేయుచు నుండఁ నుత్కటము గాఁగ
దీనివృత్తాంత మేమియో తెలుపు మనుచు
సఘగుటయు బ్రాహ్మణుం డిట్లు లతని కనియె. 369

—: గం డ కీ న దీ పృ త్తాంత కథ నము :—

- కి. జనవరి గుది గండక యను, ధుని దీనిం జూడఁ జత్తదోషము దాఁకన్
దనుగోషము దీనిజలం, బును ద్రావఁగ నచనదోషమును తెమియించున్. 370
- క. పాపులపాపము లెల్లం, బాపగ నిజగండజలకణంబున నజ్ఞుఁ డీ
యాపగను సృష్టిచేసెను, దాపసు లుండెదరు సంతతిం బిచ్చోటన్. 371
- వ. మఱియును. 372

- గీ. ఈమహానదిలో జనియించి చక్ర, చిహ్నితము లయి యుండెడిశిలలు విష్ణు
హాపముల కానఁ దత్పూజనాపరుండు, గర్భనరకనివాసదుఃఖమును గనఁడు. 373

—: సాల గ్రామ నామకారణ కథ నము :—

- గీ. గండకీనదిలో నొక్కకడను దీప్తి, నలరుచుండు సాలగ్రామ మనెడివోలు
దానిలోఁ బుట్టినట్టిప్ర స్థరమునకును, నందఁ గలిగె సాలగ్రామ మనెడిపేరు. 374

—: సాల గ్రామ మాహాత్మ్య కథ నము :—

- గీ. గండకీనదిలోపల నుండు తాయి, ద్వారవతి నుండుఁ జక్ర మీద్యయము గూడ
గంగయును సాగరంబును గలిసినట్లు, కాన నది గొప్పతీర్థంబు మానవేంద్ర.
- గీ. చక్రశిలలు సాలగ్రామసంజ్ఞ చేత, భువనములలోనఁ బ్రఖ్యాతిఁ బొంది యుండె
దచ్చిలూవారిపానమాత్రమున మాయు, భవశతసహస్రసంచితపాతకములు.

- గీ. ముట్టికొనిన సాలగ్రామమును నశించు, గోటిజన్మార్జితం బైనకొలయు నింక
నందుఁ గావించుహరిపూజ కగుఫలంబు, నలవియె నచింప నదిధామమగుటహరికి.
- క. ఒనగూడును శతలింగా, ర్చనమునఁ గలపుణ్య మేకసాలగ్రామా
ర్చనమున దానిశతాంశం, బును బోలపు తీర్థదానములు యజ్ఞములున్. 378
- గీ. పొందఁగలుగును బహుజన్మపుణ్యములను, వానిలోఁ గృష్ణశిల దానిలోన దొరకె
నేని గోష్పదచిహ్న చిహ్నితము వాని, కవునరావృత్తి గలుగుఁ దదర్చనమున.
- వ. స్నిగ్ధంబును మేచకంబును నగుశిల యుత్తమంబు. ఆకృష్ణంబు మధ్యమంబు.
మిశ్రంబు మిశ్రఫలప్రదంబు. 380
- గీ. అర్చనమున సాలగ్రామమందు నుండు, నచ్యుతండు ప్రకాశించు నరణి నన్న
వహ్ని మథనంబునను బైకి వచ్చునట్లు, గానఁ దత్పూజనము ముక్తికారణంబు.
- గీ. మోక్షమునుజెందువిప్రుడుమూర్తిపంచ, కమునునాలుగుమూర్తులక్షత్రియుండు
వైశ్యుడు త్రిమూర్తులఁ జతుర్థపద్మఁడేక, మూర్తినర్పించునెడ శిలామూర్తులందు.
- గీ. అబ్దుములనుండి శశి ముక్తఁడై నపగిది, నార్ద్రశుష్కలఘుస్థూల మైనపాప
సంచయమునుండి ముక్తఁడై సర్వలోక, పూజ నొందు సాలగ్రామపూజకుండు.
- క. ఏల మఖంబులు దీర్ఘము, లేల జపతపంబు లేల యేల వ్రతంబుల్
సాలగ్రామముఁ జూచిన, కాలముననె మాయు చుండఁ గలుషము లెల్లన్.

—: సాలగ్రామ స్వరూప కథ నము. —

- వ. మఱియును సర్వసీయంబు లగుసాలగ్రామశిలావిశేషంబుల వివరించెద. కేశవాది
మూర్తులచతుర్భుజంబులు దక్షిణోర్ధ్వచక్రమంబున నెఱుంగ వలయు. శంఖ
చక్రగదాపద్మంబులు గలయది కేశపుండు. పద్మగదాచక్రశంఖంబులు గలయది
నారాయణుండు. చక్రశంఖపద్మగదలు గలయది మాధవుండు. గదాపద్మశంఖ
చక్రంబులు గలయది గోవిందుండు. పద్మశంఖచక్రగదలు గలయది విష్ణువు.
శంఖపద్మగదాచక్రంబులు గలయది మధుసూదనుండు. గదాచక్రశంఖపద్మం
బులు గలయది త్రివిక్రముండు. చక్రగదాపద్మశంఖంబులు గలయది వామ
నుండు. చక్రపద్మశంఖగదలు గలయది శ్రీధరుండు. చక్రగదాశంఖపద్మంబులు
గలయది హృషీకేశుండు. పద్మశంఖగదాచక్రంబులు గలయది పద్మనాభుండు.
శంఖగదాచక్రపద్మంబులు గలయది దామోదరుండు. శంఖపద్మచక్రగదలు
గలయది సంకర్షణుండు. చక్రశంఖగదాపద్మంబులు గలయది వాసుదేవుండు.
శంఖగదాపద్మచక్రంబులు గలయది ప్రద్యుమ్నుండు. గదాశంఖపద్మచక్రంబులు
గలయది యనిరుద్ధుండు. పద్మశంఖగదాచక్రంబులు గలయది పురుషోత్తముండు.
గదాశంఖచక్రపద్మంబులు గలయది యథోక్షజుండు. పద్మగదాశంఖచక్రంబులు
గలయది నృసింహుండు. పద్మచక్రశంఖగదలు గలయది యచ్యుతుండు. పద్మ

చక్రగదాశంఖంబులు గలయది జనార్దనుండు. గదాచక్రపద్మశంఖంబులు గల
యది యుపేంద్రుండు. చక్రపద్మగదాశంఖంబులు గలయది హరి. గదాపద్మ
చక్రశంఖంబులు గలయది కృష్ణుండు. మఱియుం గొన్నివిశేషంబులం జెప్పెద.
వినుము. ద్వారలగ్నద్విచక్రంబును శుక్లాభరేఖంబును శోభాధ్యంబును నగునది
గదాధరుండు. లగ్నద్విచక్రంబును రక్తాభంబును నగునది సంకర్షణుండు.
దీనిపూర్వభాగం బతిశ్రేష్ఠంబు. పీఠంబును సూక్ష్మచక్రంబును నగునది
ప్రద్యుమ్నుండు. దీర్ఘసుషిరంబును వర్తులంబును నగునది యనిరుద్ధుండు.
నీలద్వారంబును ద్విరేఖంబును నసితంబును నగునది నారాయణుండు.
గదాకారరేఖాయుతమధ్యంబును మహాన్నతనాభిపద్మంబును బృథుచక్రం
బును గిలంబును ద్రివిందుకంబును నగునది నృసింహుండు. పంచ
బిందుకం బైనచో బ్రహ్మచారిపూజార్హంబు. విషమద్విచక్రంబును సత్రిలింగం
బును నగునది వారాహంబు. త్రిరేఖనాశంబును స్థూలంబును సబిందుకంబును
నగునది గూర్మంబు. వర్తులావర్తంబును బౌండురంబును ధృతపృష్ఠకంబును
నగునది కృష్ణుండు. పంచరేఖంబును వనమాలియును గదాంకితంబును నగునది
శ్రీధరుండు. నీలంబును మధ్యచక్రంబును వర్తులంబును నగునది వామనుండు.
నానావస్తానేకమూర్తియును నాగభోగియును నగునది యనంతండు. స్థూలం
బును నీలంబును మధ్యచక్రంబును సనీలకంబును నగునది దామోధరుండు.
సంకర్షణద్వారకంబును సులోహితంబును నగునది బ్రహ్మ. సదీర్ఘరేఖాసుషిరం
బును నేకచక్రంబుజంబును బృథువును బృథుచ్ఛిద్రంబును స్థూలచక్రంబును
సబిందువును నగునది కృష్ణుండు. బిందుయుక్తంబును సంతృశాకారంబును నగు
నది హయగ్రీవుండు. పంచరేఖంబు గౌస్తుభంబు. ఏకచక్రమయంబును నసితం
బును నగునది వైకుంఠుండు. దీర్ఘంబుజాకారంబును హారరేఖంబును బౌండు
రంబును నగునది మత్స్యంబు. దక్షరేఖంబు రామచంద్రుండు. శ్యామంబు త్రివి
క్రముండు. ఏకచక్రంబు సుదర్శనంబు. ద్విచక్రంబు లక్ష్మీనారాయణుండు.
త్రిచక్రంబు త్రివిక్రముండు. చతుశ్చక్రంబు చతుర్హ్యుహుండు. పంచచక్రంబు
వాసుదేవుండు. షట్చక్రంబు ప్రద్యుమ్నుండు. సప్తచక్రంబు సంకర్షణుండు. అష్ట
చక్రంబు పురుషోత్తముండు. నవవ్యూహంబును నవచక్రంబును నగునది యచ్యు
తుండు. దశావతారంబును దశచక్రంబును నగునది యనిరుద్ధుండు. ద్వాదశ
చక్రంబు ద్వాదశాత్ముండు. ద్వాదశాధికచక్రం బనంతండు. చతుర్బుఖంబును
దండకమండలుస్థాయియు నున్నతంబును నగునది బ్రహ్మ. పంచవక్త్రంబును దశ
బౌహువును వృషధ్వజంబును నగునది మహేశ్వరుండు. మఱియును గౌరియుఁ
జండికయు సరస్వతియు మహాలక్ష్మీయు సప్తమాతృకలును బద్మహస్తం డగు
దివాకరుండును గజాన్యుండును షడ్బుఖుండును మున్నగుననేక గణంబులును

యథాస్థానంబులం దుండినను బ్రాహ్మదాదులందు స్థాపింపఁబడినను ధర్మార్థ కామమోక్షార్థి యగువాఁడు వానిం బూజించి స్వాభీష్టసిద్ధిం బడయంగలండు. సాలగ్రామంబునందుఁ గాని రత్నంబునందుఁ గాని యంత్రంబునందుఁ గాని మండలంబునందుఁ గాని ప్రతిమయందుఁ గాని నిత్యంబును విష్ణుపూజ గావింప వలయు. సాలగ్రామశిలాగహ్వరంబు వీక్షించువానివితరులు తృప్తులై యాకల్పాంతంబు స్వర్గంబునందు వసియింతురు. సాలగ్రామంబునకు మూల్యంబు నుద్ఘాటించువాఁడును విక్రయించువాఁడును సంగీకరించువాఁడును బరీక్షానుమోదకుండును నాకల్పాంతంబు నరకంబునం దుండువార. కానఁ జక్రక్రయవిక్రయంబులు చేయం జనదు. ద్వారకోద్భవసాలగ్రామోద్భవ దేవతాద్వయసంగస్థలంబు ముక్తిస్థానంబు. బహూక్షు లేల, ద్వారకోద్భవచక్రాభ్యంబును బహుచక్రచిహ్నంబును జక్రాసనశిలాకారంబును నగుసాలగ్రామంబు నిరంజనుండును బ్రణవస్వరూపుండును సచ్చిజానందాత్మ్యండును భక్తానుగ్రహకారకుండును నగునారాయణుండ యనియును సాలగ్రామం బుండుప్రదేశంబు నైకుంతమందిరం బనియును నెఱుంగవలయు. సాలగ్రామంబులు మనోజ్ఞరూపంబులును స్నిగ్ధంబులును నయ్యె నేని లక్ష్మీప్రదంబులును చూక్షంబు లయ్యెనేని యాయుశ్శ్రీకిర్తిష్యయకరంబులును నగు. 385

- ఆ. పూజ సేయ సాలగ్రామములు సమంబు, లై స విషమంబు లై స సర్వముల కాని మాన వలయు సమంబులలోన రెంటి, విషమములలోన మూఁటిని విడవవలయు.
- గీ. లఖలయాగంబులును జేసివట్టిఫలము, నిఖలతీర్థంబులందు మున్దిసఫలంబు గలుగు నొక్కసాలగ్రామజలకణంబు, త్రావునెడ భక్తివిశ్వాసభావమునను.
- : ప దా మృ త క్ష రూ ప ని రూ ప ణ ము :—

- వ. తులసియును జందనంబును శంఖంబును జక్రంబును సాలగ్రామంబును జలంబును ఘంటయును దామ్రపాత్రంబును విష్ణునామంబును ననునీతోమ్మిదియును బదామృతంబుగాఁ జెప్పఁబడియె. పదామృతంబు బ్రహ్మహత్యాదిసకలపాతకంబులను రూపుమాపు. 388
- క. పరదాదపరధనంబుల, హరియించెడితలఁపు లేక యర్చించిన న త్వరముగ సాలగ్రామము, నరులకు నొనగూరిచెడి సనశ్వరఫలము. 389
- సీ. విషపంకనిభ మగు వెలఁది సాలగ్రామ, మునకుఁ జందనమును బూసె నేని వజ్రసమం బగు వనిత సాలగ్రామ, మునయందుఁ గుంకుమం బునిచె నేని పాపపుంజం బగుఁ బడఁతి సాలగ్రామ, శిలపైని బువ్వులు చేర్చె నేని కాలకూటం బగుఁ గలికి సాలగ్రామ, శిలకు నై వేద్యంబు చేసె నేని
- గీ. వనజనేత్ర సాలగ్రామమును స్పృశించె, నేని పూర్వసమాజ్ఞితం బై నసుకృత మంతయును బోవుటయె కాక యాక్షణంబ,తగులుకొనుదుర్గతిప్రదంబగునఘంబు.

- క. నరవర సాలగ్రామ, స్ఫురణము ప్రాణంతకాలమునఁ గలిగినదో
దరియింప భవపయోధిని, బరసాధన మేల కర్మపరతగ్రతులకున్. 391
- గీ. అంతకాలంబునను భౌగ్యవంతు లైన, మానవుల కుండు విష్ణునామంబు నోట
హృదయమునఁ జక్రశిలయును నింతకంటె, బలుక నేటికిఁగొఱగానిభాషణములు.
- గీ. స్నిగ్ధములగుసాలగ్రామశిలలుభూసు, దులునుసన్నాప్యసులునుమత్స్వరూపమగుటఁ
దత్త్రేపూజన మఖిలసాతకము లాద్యు, నని ముచు వచించె నంబరీషునకు శౌరి.
- క. సాలగ్రామములను దు, శీలుం డెవఁ డేని నింద చేసినయెడలన్
గాలుచును నరకనష్టా, జ్వాలలతని భూతసంప్లవం బగుదనుకన్. 394
- క. సాలగ్రామశిలార్చన, శీలుని వారించునట్టిచెడుగఁడు నరక
జ్వాలలలోఁ దాఁ గూలుచు, గూలుచుఁ బితృమాతృబంధుకోటుల నెల్లన్.
- క. ఒనరుప సాలగ్రామా, ర్చనమును మే లగు నటంచు జనులకు బోధిం
చినవాఁడు తాను ధన్యత, గని తనపూర్వులకుఁ బూజ్యగతి గలిగించున్. 396
- ప. ఈవిషయంబున దృష్టాంతంబుగాఁ బురాతనం బగునొక్కయితిహాసంబు చెప్పెద.
వినుము. 397
- సీ. మున్ను కీకటదేశమున శబరుండు నాఁ, గను బేరువడినపుల్కసుం డొకండు
శరశరాసనములు ధరియించి తిరుగుచు, ననుదినంబును పరణ్యంబులందుఁ
దీర్ఘయాత్రల కేఁగుతెరువరులను జంపి, హరియించుచును వారియర్థ మెల్లఁ
జేయఁగూడనిపనుల్ చేయుచు నశుఁ డయి, కామాదిశత్రుసంఘాలిమునకుఁ
- గీ. దనకుఁ గాలంబు మూఁడినతెఱి నెఱుంగ, కండ్ల వర్తించు చుండఁగా నొక్కనాఁడు
వ్యాశ్రయాపంబునను నచ్చి పానికడకుఁ, గాలభటుఁ డొక్కరుడనుకాలు కాటవైచె.
- ఉ. అంతట నెత్తి కెక్కి విష మాతఁడు నేలను గూలె నంతలో
నంతకభృత్యు లుగ్ర మగునాగ్రహ మేర్పడ వచ్చి నిర్భయా
స్వాంతుఁడు వీడు వీని విడనాడఁగ రా దని వాని గొడ్డుచున్
గుంతములన్ మఱి గదలఁ గొట్టుచుఁ ద్రాళ్లను గట్టు చుండఁగన్. 399
- గీ. దారి నేఁగుచు వైష్ణవోత్తముఁ డొకండు, గాంచి వారలు పెల్లెఱిగితెల్ల
నైఁవఁ జాలక యార్తరక్షణముకొఱకుఁ, గరుణ గలమానసమున నక్కడకుఁ జేరి.
- గీ. పుల్కసునకు సాలగ్రామపూతజలముఁ
జల్లి ముఖమునఁ దులసి శీర్షమున నునిచి
రామనామంబు జపియించి శ్రవణమందు
హృదయమునఁ జక్రశిలఁ బెట్టి యిట్టు లనియె. 401
- క. యమదూతలార పొం డిఁక, సమస్తపాపములుఁ దొలఁగె సాలగ్రామా
శ్శము సోకినంత నితనికి, ఊము లగుదురె మీరు వీనిసన్నిధి నిలువన్. 402

- క. అనుటయు గజగజ నాఁకుచు, జని రావల కతని విడిచి శమనునిభృత్యుల్
చనుడెంచి రతనిఁ దోడ్కొని, చన వెంటనె విష్ణుపురికి శౌరినియోజ్యుల్. 403
- గీ. అపుడు వారికి వందనం బాచరించి, యమునిభటు లిట్లు లనిరి మహాత్ములార
మీర లీపాపికడ కేఁగుదేర నేమి, కారణమొ చెప్పఁ డని యెఱుంగంగ నడుగ.
- గీ. హరిభటులు కాలభటుల కిట్లనిరి వీడు, కలుషి యనుమాట సత్యంబ కాని యితని
పాతకము లెల్ల డహియింపఁబడియె నంత, కాలమందు సాలగ్రామమూలమునను.
- గీ. దానివలనను వైకుంఠధామ మజ్ఞె, నచటఁ గల్పశతము సౌఖ్య మనుభవించి
కాశిలోఁ బుట్టి పిదప విశ్వేశపూజ, సలిపి మోక్షంబుఁ జెందఁగాఁ గలఁ డింతకు.
- క. కనినను ముట్టినఁ బూజిం, చిన సాలగ్రామశిల నశేషాఘములున్
జను నాక్షణంబ యని ప, ల్కిన విస్మయ మొంది శమనకింకరు లంతఁ. 407
- క. అరిగిరి సత్వరముగఁ ద, చ్చురితము నెఱిగింప యమునిసన్నిధి కంతఁ
హరిభటులు పుల్కనునితో, నరిగిరి సురయాన మెక్కి హరిసన్నిధికిన్. 408
- గీ. అంత వైకుంఠమున నాతఁ డనుభవించి, సకలభోగంబులును గల్పశతము దాఁక
నవల జనియించి కాశిలో నవనిసురుని, నదనమున ముక్తిఁ జెందె నీశ్వరునిగొలిచి..
- వ. అని చెప్పటయును రత్నగ్రీవుండు భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితుండై బ్రాహ్మణుడే
శంబున గండకీతీర్థమందు యథావిధి స్నానంబు గావించి పితృతర్పణం బొనరించి
తత్తీర్థంబునుండి చతుర్వింశతీసాలగ్రామంబులం గైకొని తత్పూజ గావించి దాన
ధర్మంబు లొనరించి యచ్చటనుండి బయలుదేటి గంగాసాగరసంగమతీర్థంబు
నకుం జేరి తాపసుని నాలోకించి స్వామీ నీలాచలం బిచ్చటి కెంతదూరంబునం
దుండె నని యడుగుటయు యోగీశ్వరుండు విస్మయావిష్టమానసుండై. 410
- క. నరవర యిదె నీలమహీ, ధరము కనంబడదె నీకుఁ దరుణాదిత్య
స్ఫురణమున వెల్లుచున్నది, పరిసరమునయంద నేత్రపర్వము గాఁగన్. 411
- క. అనుటయు రత్నగ్రీవుండు, మనమున ఘేదంబుఁ జెంది మహానీయ యెఱుల్
కన నగునొ సాకు శైలం, బును జూతునొ యెల్లు నేను బురుషోత్తమునిన్.
- గీ. ధర్మ మతిసూక్ష్మ మగుట నేతప్ప నేను, జేసితి నొ పాలనంబునఁ జేయ కున్న
గోచరింపక యుండునె కుధర మిట్లు, నేడు నిజమయ్యె రాజ్యాంతరియవార్త.
- క. అని బహువిధములఁ దననిం, దను గావించుకొనుచున్నతరుణంబున నా
జనవల్లభునకు ముని యి, ట్లనియెను భూపాల యేల యలమట మొందన్. 414
- క. ఈగంగాసాగరసం, యోగతటంబునను జేయు ముపవాసము నీ
లాగము కనఁబడుదాఁకను, నాగారిధ్వజనికీర్తనం బొనరుచుచున్. 415
- క. దానివలన నేదోపం, బైనను గలదేని తొలఁగు నది తొలఁగినచోఁ
గానంబడు భూమీధ్రము, భానుసహస్రప్రభావిభాసుర మగుచున్. 416

- క. అనుటయును గొంత ధైర్యము, మనమునఁ గలుగంగ తేడు మా తాడక వెంటనె గంగాంబుధిసంగమ, మన నొనరించి స్నానదానముఖకృత్యములఁ. 417
- గీ. పూని నిరశనదీక్షను దానవారి, నెదను నెలకొల్పి విశ్వాసు మినుమడింపఁదండ్రీ శరణంబు త్వత్పాదతరణి దక్కఁ, బరము లేదు భవాబ్ధిలోఁ బడిననాకు.
- సీ. బ్రాహ్మణశాపనిర్దగ్ధ తేజుం డైన, యగబరీషునిఁ బ్రోచినట్టివాడ
పితృఘోరదండనపీడితుం డైనప్ర, హ్లాదుని రక్షించినట్టివాడ
గ్రాహకఘోరదంష్ట్రవాగురాబద్ధుఁ, డగుగ జేంద్రునిఁ గాచినట్టివాడ
భాతృదుర్దండనభయశరణాగతుం, డగువిభీషణు నోమినట్టివాడ
- గీ. భక్తు లగువారి నుద్ధరింపంగఁ గేలఁ, గంకణము గట్టికొని సర్వకాలసర్వ దేశములయందు వ్యాపించి తిరుగువాడ, నన్నుఁ బ్రోచుట బరువె మాయన్న నీకు.
- క. అని యిట్లనేక విధములు, గను నుతియించుచును గొంతకాలము గడపుఁ
గనఁబడినయట్లు కనులకుఁ, గనుఁగొనుచును నేదొ కొంతకాలము గడపుఁ.
- క. ఒకపరి నవ్వుచు నేడ్పుచు, నొకపరిఁ జలుపుచును గాన మొకపరి నాట్యం
బొకపరిఁ జేయుచు నాతఁడు, వికారిబలె నుండు భక్తివివశత్వమునఁ. 421
- అ. అట్లు లాతఁ డన్న మనక నీరము నాక, కడపె నేను నాళ్లు గట్టకడకు
నరుగుదెంచి భిక్షుశాకారమున శౌరి, సదయుఁ డగుచు తేనియెదుట నిలిచె.
- గీ. అపుడు భూపాలుఁ డర్చిస్తాద్యాదివిధుల, నతనిఁ బూజించి స్వామిసమాగమమున
నాయఘం జెల్ల నతేయించె నాతపంబు, సఫలతను జెందె నని నుతి సలుపుచుండ.
- క. యతివర్మఁ డిట్టు లనియెను, క్షీతివల్లభ నీవ్రతంబు సిద్ధిం బడసె
గతమయ్యె సీయఘం బ, చ్యుతునకు సగ్రీతి గలిగియున్నది నీపై. 424
- వ. కావున గేపు మధ్యాహ్న కాలంబున నీలాచలసందర్శనంబు నీకుఁ గానున్న
యది. నీవు పతిదేవత యగునీసతీమణితోడను నీకు మార్గదర్శకుండును సకల
తీర్థయాత్రాపరిపూతాత్మ్యుండును సగుతాపసునితోడను ధర్మాత్ముం డగునీ
యమాత్మ్యనితోడను దంతువాయకులంబునం బుట్టి నీపురంబునం దుండి యహ
ర్నిశంబులును విష్ణుకథాగానంబు గావించుచుండుకరంబునితోడను నాయద్ర
నధిరోహించి పురుషోత్తమునిసాన్నిధ్యంబునకుం జేరంగలవు. శుభంబు చేకూర్చు
గాక యని పలికి యంతర్ధానంబు జేందె. 425
- క. అంతట ధాత్రీవరుఁ డ, త్యంతము విస్మయము నొంది తపసికి నావృ
త్తాంతమును జెప్పె నతఁ డది, యంతయు విని యిట్టు లనియె హర్షముతోడఁ.
- క. నరవల్లభ నీభక్తికిఁ, బురుషోత్తముఁ డంతరంగమున మెచ్చి యిటుల్
దరిసెనము నీ కొసంగెను, జరితార్థుడ వైతి వ్రతము సఫలం బయ్యె. 427
- క. నీమూలంబున మాకును, క్షేమము ఘటియిల్లుమాట సిద్ధ మనత్యం
బేమియును లేదు దీనను, స్వామికిఁ గృప లేడె భక్తసంతతి నోమఁ. 428

- క. అని పలికి యూరకుంటయు, జనపతి సంతోషపడుచు శౌరికథాక్షే
ర్తనములచే నాపగ లె, ల్లను గడపి పరుండె నిదుర లాగఁగ రేయిన్.
- గీ. అట్లు శయనించి యావసుధాధినేత, నాలుగుభుజంబులును వనమాలికయును
శంఖచక్రగదాపద్మశార్ఙ్గములును, గలిగి తా నున్నయట్టులు కలను గాంచి. 430
- క. మేలుకొని పిదపఁ బ్రాతః, కాలక్రియ లెల్లఁ దీర్చి కౌతూహల ము
ద్యేలము గఁ దాపసున కా, మూలాగ్రము స్వప్నవిషయమును వినిపించెన్.
- క. అది విని ద్విజుఁ డానందం, బొదవఁగ ని ట్లనియె భూవగో త్తమ కలలో
నొదవినరూపము రా ను, న్నది వేగమ నీకు సంశయము వల దింకన్. 432
- క. అనుటయు రత్నగ్రీవుం, డనవధికం బైనప్రమద మందుచు నెపు డ
ద్రవి గాంతునొ యెపుడు కనుం, గొనుదునొ హరి ననుచు వేచికొని యుండంగన్.
- గీ. ఆదినంబున మట్టమధ్యాహ్న వేళ, గుసుమవర్షంబు దివినుండి కురియుచుండ
భానుకోటిప్రభాభాసమాన మగుచు, గోచరంబయ్యె నీలాద్రి ఖోణిపతికి. 434
- గీ. అట్లు గోచర మైననీలాచలమును, గాంచుచుండంగ తేడదు దిగ్భ్రాంతితోడఁ
గానఁబడియెను శైలంబు తేని కనుచు, నెంచి తాపసుఁ డాతని క్షేప్త లనియె.
- గీ. ఇదియె నీలాచలంబు పృథ్వీశ నీకుఁ, గానఁబడియెనె నావుడుఁ గానఁబడియె
జన్మసాఫల్య మొదలె నాసలిపినట్టి, పుణ్య మెట్టిదొ యనుచు నాభావిభుండు.
- ప్ర. శైలంబునకుఁ జాగిలి మ్రొక్కి లేచి దేవదుందుభు లాకసంబున మ్రోఁగుచుండఁ
దద్విజయముహూర్తంబున సతీమంత్రికరంబసమేతుండై తాపసపురస్కరంబుగా
నీలాచలంబు నెక్కి తదుపరితనశృంగంబుపై ని హాటకమయం బగు దేవాలయం
బుం గాంచి యందుఁ బ్రవేశించి. 437
- గీ. అచట మాణిక్యసందోహాభిత మైన
స్వర్ణసింహాసనమునఁ బ్రచండచండ
జయవిజయముఖ్యభక్తోపచరితుఁ డగుచుఁ
గ్రాలుపురుషో త్తమస్వామిఁ గాంచి మ్రొక్కి.
- 438
- : పురుషోత్తమ స్తవ ము:—
- నీ ప్రకృతికిఁ బరుండవు భగవంతుండవు మహా, పురుషుండ వొకఁడవు పూర్వీకుండవు
కార్యకారణములకంటె భిన్నుండవు, మహదాదిత త్త్వసమ్మత్తుండ
వాద్యంతశూన్యుండ వప్రమేయుండవు, పరిణతిక్షయవృద్ధివిరహితుండవు
ధర్మసంస్థాపనార్థము జన్మకర్మంబు, లను స్వీకరించువిలక్షణుండవు
- గీ. సృష్టి కారకుఁ డగుశతధృతిని నాభి, కమలముననుండి సంహరి కారి యైన
శివుని నేత్రమునుండి సృజించినట్టి, దేవుండవు స్వామి నీశక్తి తెలియఁ దరమె.
- గీ. ఎత్తఁగా రానిజన్మము లెత్తినాడఁ, బడసినాడను బడరానిపాటు లెల్ల
గర్భనరకనివాసదుఃఖంబు మరలఁ, గలుగకుండఁగఁ జేయవే కమలనాభ. 440

- క. అని వేడుకొనుటయును న, వ్యసజాతుం డిట్లు లనియె వసుధాధిప నీ
వొనరించిన స్తవమున నా, కనపధికం బైనహన్ల మాపాదిల్లె. 441
- గీ. నాకు మునువోలె బూజ యొసర్చి ధాత, యిచట నుంచెను నై వేద్య మిది భుజించి
ముక్తి నొందుము పరిజనయు క్తముగను, నని నిదేశించి మఱియు నిట్లనియె ప్వామి.
- క. జనవర ననుఁ గూరిచి నీ, వొనరించిన స్తవము చదువుచుండి ప్రమోదం
బును నాకుఁ గూర్చువారల, కను నొసఁగుదు దర్శనంబుఁ గోర్కులు పండఁ.
- క. అని విరమించుటయును మన, మన విస్మయపడుచు భావిభుండు నై వేద్యం
బును గొవి జతుర్భుజం డయి, చనియెను నై కుంతమునకు సపరిజనముగఁ. 444
- గీ. రాముఁ డిటఁ బురుషోత్తమనామమునను, నవనిజాత మహాలక్ష్మి యనెడిపేర,
వెలసియున్నాడు మోక్షంబుగలుగఁజేయ, సంస్కృతినిమగ్నులై యుండుజంతువులకు.
- ప. మఱియును నిగి కొక్కవిశేషముగ జెప్పెద వినుము.

—: కాళరాత్రిపుత్రాంతకథనము. —

- నీ. మును జగత్పాలనం బొనరించుటకు ఘోర, తపము సేయఁగ శిన తలఁచిలోనఁ
జనుదెంచి యిటకు నిచ్చటను బంచాగ్నిమ, ధ్వస్తయై కావింపఁ దపముఁ దొడఁగె
నప్పుడు దురు ననునసురుఁ డొక్కఁడు బ్రహ్మ, లభ్యనరాష్ట్రబలంబునలన
నసురపై న్యముతోడ నమరాలయముమీఁది, కరిగి త్రిలోకభయంకరముగ
- గీ. ననిమిథుల నెల్లరను నదరంటఁ గొట్ట, వార లల్లాడుచును ద్రిదివమును విడిచి
యరుగుదెంచి నీలాదికిఁ ద్వరితముగను, గిరితనూజను దర్శించి కేలు మోడ్చి.
- నీ. తల్లి సముద్రమధ్యంబున నిర్మించు, కొని గూఢముగ రిత్న మనుపురంబు
నందు దైత్యులపై న్యంబుతో నివసించి, దురు ననురాత్రిగచరుం డొకండు
బాధించుచును జగత్ప్రజల నెల్లను విని, హతము సేయుచుఁ దపోయాగములను
గావించె మమ్ము స్వర్గభ్రష్టులను నేడు, శరణుచొచ్చితిమి త్వచ్ఛరణములను
- గీ. నని నివేదింపఁగను దేవి యాలకించి, యట్టహాసంబు చేయంగ నందులోన
భీకరాకారము లగుననేకశక్తు, లుద్భవించి నానాయుధయుక్తముగను. 447
- గీ. భయముఁ జెందంగవలదు సుపద్యలార, యని నభోవధి యంటంగ నార్పుచుండ
నపు డటకుఁ జతురంగపై న్యంబుతోడ, దురువు సురలనుగూల్చు నార్పుచును వచ్చె.
- క. వచ్చినవానిం గనుఁగొని, చెచ్చెర నాశక్తు లెల్లఁ జెలఁగి వధింపం
జొచ్చిరి తత్తై న్యంబును, నుచ్చైర్దాసప్రణాద ముప్పుర మంటఁ. 449
- ఆ. అపుడు పైన్య మెల్ల నడఁగాఱిపోవంగఁ, గాంచి దురువు కిన్క గదుర మదిని
సృష్టిచేసి మాయఁ జిత్రంబుగను దానఁ, దిమిరమయ మొనర్చె సమరభూమి.
- ఆ. అంత శక్తు లెల్ల నంధకారంబున, నేమి చేయుటకును నెఱుంగ కునికి
జేష్ఠ లుడిగి యుండఁ జత్తురువులవోలె, గాళరాత్రియాపు కాళి దాల్చి. 451

- క. ఆరురురక్షోనాథుని, ఘోరంబుగ శక్తితోడఁ గొట్టఁగ హాహా
కారముతోడను నాతఁడు, చేరె రసాతలమునకు విశీర్ణాంగుండై. 452
- సీ. అంతట నాదేవి యఖిలదేశస్థిత, యపుటచేఁ బాతాళభవనమందు
నారాక్షసునితోడ నాయోధనము చేసి, నఖమునఁ ద్రుంచి తన్మస్తకంబు
తచ్చర్మరుండముల్ దాల్చి భీకరముగా, సకలామరులకు దర్శన మొసంగె
నపుడు తత్కృతాత్మ్యాకారమును జూచి, విబుధు లెల్లరు భయావిష్టులగుచు
- ఆ. నమ్మ సుప్రసన్న వగు మని ప్రార్థింప, సౌమ్యరూప యగుచు సంతనంబు
గలుగఁజేసి వారు కాంక్షించినవరంబు, లెల్ల నీయ శక్తు లెల్ల వచ్చి. 453
- గీ. తల్లి యుద్వాధ మాకు నుత్పన్న మయ్యె
నొసఁగు మాహార మేదేని యుచితముగను
ననుడు శాంకరి యాశక్తు లారగింపఁ
దగినయన్నంబు గానక తలఁచె హరుని. 454
- గీ. ఆమె తలఁచినవెంటనె హరుఁడు వచ్చి, యెదుట నిలువంగ మ్రొక్కి తా నీశ్వరునకు
దేవ యజగంధ ముంట నీదేహమందు, ఛాగరూపుడ విప్రు నిస్సంశయముగ. 455
- గీ. కాన నాశక్తులకు భవత్కాయసంస్థ, మైనమాంసంబు నీయు మాహారముగను
ననుటయును నీశ్వరుం డిట్టు లనియె దేవి, వినుము చెప్పెద నీకొకవిషయ మిపుడు.
- సీ. మున్ను గంగాద్వారమున దక్షమఖము మ, ద్భూమిలుధ్వంసముచేయుతరుణమందు
సజరూపమును దాల్చి యజ్ఞేశ్వరుండు పాఠి, పోవుచుండఁగ చొంగి నోలె దివిక
నది గ్రహించి నే నాశుగంబున వానిఁ, దాడింపఁ దద్రక్తధార లెగిసి
నామీఁడఁ బడుటయు నా కజగంధంబు, గలుగంగ నన్నజగంధుఁ డనిరి
- గీ. నీవు గోరినయప్పుడు నేను మాటు, పలుక భావ్యంబు గాదు మద్భక్త వగుట
శని పలికి శక్తులార నాయండములను, దినుండు భోజనముగ మీకుఁ దృప్తిగలుగు.
- చ. మణియును లోకంబునందు మీరు మాతృనామంబులం బరగి జనంబులచే నజ
వృషణయుక్తంబుగా సమర్పింపంబడుచుణక పూరి కాపూపాద్యాహారంబులం
నైకొని తృప్తి జెందుదురుగాక యని చెప్పుటయు శక్తు లెల్లఁ దదాజ్ఞాప్రకా
రంబున వర్తించుచు సంతృప్తి నొందగదొడంగె. అంతటఁ గాళరాత్రి శివదూతి
యనియుం బ్రసిద్ధి జెంది నీలగిరియందు నిత్యనివాసంబు గావించి దుష్టసంహార
శిష్టసంరక్షణంబులు సేయం దొడంగె. 458
- క. ఈ నీలాచలమహిమము, నేనరుఁ డేనియును వినియె నేని వినిచినం
గాని యనాయాసంబుగఁ, దా నొందంగలుగు విష్ణుధామము ననఘా. 459
- క. అనపుడు శత్రుఘ్నుం డది, విని సంతోషమున మునిగి వేగమ గంగాం
బునిధిసమాగమతీర్థం, బున సధిరోహించి నీలభూమింద్రంబున్. 460

క. ఒనరిచి పురుషోత్తమద, ర్శనమును బ్రణమిల్లి స్వామిచరణంబులకుఁ
దనజన్మమునకు సఫలత, యొనగూడె నటంచు మురియు చుండెడివేళె. 461

—: క్రతుహయంబుచక్రాంకపురమునకరుగుట:—

క. క్రతుహయ మానీలగిరి, క్షితి విడిచి సుబాహురాజశేఖరసంర
క్షితచాతుర్వర్ణ్యమనుజ, తతి యగుచక్రాంకరాజధానికిఁ జేరె. 462

—: దమనుఁడుక్రతుహయమంబట్టుట:—

సీ. అపుడు సుబాహురాజశ్శజన్మం దైన, దమనుండు హయవతంసమును జూచి
చదివి తత్ఫలదేశమునఁ గట్టినపత్త, మందు రాజిలుసువర్ణాక్షరములు
ధరణిలో లేడె యింతటివీరుఁ డే మెల్ల, ననమర్థు లగుక్షత్రియాధములమె
తురగంబుఁ గావ శత్రుఘ్నుఁ డేతెంచుచు, న్నాడట వాని కానామ మేమె

గీ. కాంచెదము గాక సర్వంబు గడియలోన, ననుచులోనుండియిబిడెయోగ్రహమున
నాకసంబున కెగసి యాహయముఁ బట్టి, కట్టివైచెను దనవీరుఁ గదల కుండ.

సీ. అప్పు డావృత్తాంత మంతయుఁ దీరుగా, దూతలవలన శత్రుఘ్నుఁ డెఱిగి
చక్రాంకపత్తినసవిధదేశమునకు, నఖిలసేనలతోడ నరిగి విడిసి
యానతీయఁగఁ బ్రతాపాగ్ర్యభూపాలుఁడు, బలములతోఁ గూడి బయలుదేటి
సామంబుచే గార్యసాధనం బొదవమి, జాతించె యుద్ధంబు శాస్త్రివులకు

గీ. నంతదమనుఁడుశరచాపహస్తండుగుచు, గవియుటయువైరిబలమునుగదనమయ్యె
నుభయపక్షంబులందుండు యోధులకును, గగనముననుండిసురలెల్లఁగాంచుచుండ.

వ. అప్పుడు పదాభివ్యూహంబులు పదాభివ్యూహంబులతోడను నాశ్వకు లాశ్వ
కులతోడను గజారూఢులు గజారూఢులతోడను రథకులు రథకులతోడను బోరాడి
మడియుటంజేసి రణరంగంబున నెత్తురువెల్లువలు వెల్లివిరిసె. 465

సీ. అది గనుంగొని ప్రతాపాగ్ర్యండు బహుతోష, మెనయంగ సారథి కిట్లు లనియె
రథమును సూత శీఘ్రముగఁ బోనీయుము, హయహర్తయగువాని కభిముఖముగ
ననవుడు సారథి యెల్లె చేయుచు నుండ, నెదురుగా దమనుండె యేగుడెంచె
నరుదెంచుటయుఁ బ్రతాపాగ్ర్యుఁ డాతనిఁ జూచి, బాలక నీవేడఁ బ్రథన మేడ

గీ. జాలి పుట్టెడి నినుఁ జూడ నేల యసువు, లర్పణముచేయఁ బూనితి వాలమందుఁ
బెద్ద లెవ్వారలును లేరె బుద్ధి చెప్పఁ, జాలునిక నైవ విడువుము సైంధవమును.

క. అనవుడు దమనుం డానన, మునఁ జిలున వ్యోలయుచుండ భూవర బాలుం
డనొ వీరుండనొ చూపెద, నని శరశత మతనిటొమ్ము నాడఁగ నేనె. 467

క. అవి యెల్లఁ బ్రతాపాగ్ర్యుం, డవలీలను దునిమి వానియళికముమీఁదఁ
దవులఁ బది శరము లేయఁగ, నవి శాఖకి శాఖలట్లు లట భాసిల్లె. 468

- మ. దమనుం డప్పుడు స్వర్ణపుంఖములచేతఁ గ్రాలుమున్నూలుబా
ణములఁ నాటంగ నేసె తేనియుర మానారాచముల్ దూటి వ
క్షము భేదించి యథోగతిం బడసె వీరక రామభక్తిప్రసా
ణమనస్కుల్ బలె నంతటఁ వసుమతీనాథుండు క్రోధంబునఁ. 469
- గీ. ధనువు నొక్కబాణంబున ధ్వజము రెండు
శరములను వాహముల నాల్గుసాయకముల
రథము నొకమార్గమున సారథిశిరంబు
నొక్కకోలను దునిమి యత్కుద్భటముగ. 470
- క. దమనుని నాలుగునారా, చములను నొప్పించె నంశఁ జయ్యన నాతం
డమరిచికోని నవపరికర, సముదాయము మండిపడుచు జ్వలనుఁడువోలెఁ. 471
- గీ. నాలుగమ్ముల హయముల నాల్గుమార్గ, ణముల రథమును నొక్కబాణంబుచేత
సారథిని గూల్చి తేనివక్షమున నొక్క, చలులసాయకమును నాటి శంఖ మొత్తె.
- క. అపుడు ప్రతాపాగ్ర్యుడు నూ, త్నపరికరోపేతుఁ డగుచు దమనునిపై ని
మ్మపముగఁ గురియించిన బా, ణపరంపర బ్రహ్మ మట్లు నల్లడ నింజెఁ.
- గీ. అపుడు దమనుండు క్రోధతామ్రాక్షుఁ డగుచు, బ్రతిశిరంబుల దద్బాణతేలులనెల్ల
నొక్కపెట్టునఁ ద్రుంచి వేటొక్కశరము, బట్టికోని కేల భూపతి కిట్లు లనియె.
- ఆ. భూప యాశిరంబు భూమిపై నినుఁ బడఁ; ద్రోయుఁగాక యట్లు చేయకున్న
నిగమములను దూలునిర్భాగ్యుఁ డొందెడి, కల్మషంబు నాకుఁ గలుగుఁగాక.
- క. అని శవభము చేసి శరం, బును విడువఁగ నది యమోఘముగను బ్రతాపా
గ్ర్యునిహృదయంబున నాటెను, గనగన మండుచును బ్రళయకాలుఁడువోలెఁ.
- క. ఆశరము నాటగ నె ప్ప, క్షీశుండు రథంబునుండి యిలపైఁ బడి చే
ష్టాశూన్యఁ డయ్యె నంతట, నాశ లుడిగి చెదరిపోయె నాతనిసేనల్. 477
- గీ. అపుడు రణరంగముననుండి నిపుణముగను, నతినిఁ గొనిపోయె సారథి యవలికడకు
నంత శత్రుఘ్నుఁ డది యెల్ల నాలకించి, దమనుని జయించువీరుని నెమకుచుండ.
- క. అరుదెంచి పుష్కలుఁడు త, త్పరిసరమున కిట్లు లనియెఁ బరసూదన నే
దురగంబును హరియించిన, యరిగర్వ మడంతుఁ బనుపు మాజికి నన్నుఁ.
- గీ. ఆడినట్టులు నేఁ జేయనైతి నేని, రామపదభక్తి లేనివారలయఘంబు
మాతృవిద్యేషు లగువారిపాతకంబు, సంభవించును నాకు నిస్సంశయముగ. 480
- క. అని శవభము చేయుటయును, విని శత్రుఘ్నుండు హర్షవివశుం డగుచుఁ
బనిచెను భరతతనూజుని; నని సేయఁగఁ బ్రథనభూమి కరివీరులతోఁ. 481

—: ద మ న పు ష్క ల ల య ధ మ :—

- ఉ. అంతటఁ బుష్కలుండు సముదగ్రబలాన్వితుఁడై రణోత్సుక
స్వాంతమునఁ బయల్ వెడలి చయ్యన వచ్చుటయుఁ రణక్షమా

భ్యంతరసీమకుఁ దమనుఁ డాతనిముంగల నిల్చి భీతి యొ

క్కింతయు లేక కేల ధరియించి శరాసముఁ శరంబులుఁ.

482

ఉ. అప్పుడు పుష్కలుం డతని నారసి యిట్లనియెఁ గుమార నీ

హాపుగ నిచ్చి మాహయము నొగ్గుము కేటలు గాకయున్న ని

న్నిప్పుడె విం దొనర్పఁగలఁ డీరణభూమికిఁ బుష్కలుండు నీ

హాపులు సాగ వింక రఘుసూతిపరాజ్ఞమదాళిసన్నిధిఁ.

483

క. అనపుడుఁ బుష్కలవాక్యం, బునకుఁ బ్రత్యుత్తరముగ భూరిశరంబుల్

జననాధతనయుఁ డేసెను, మునుకొని రిపుసైన్య మెల్ల మునుఁగంబెఱుఁ.

సీ. అంతటఁబుష్కలుండాగ్రహంబొదననా, గ్నేయాస్త్రమునుబ్రయోగించుటయును

నది మండుచును బోయి యరిసైన్యముల నెల్లఁ, దగులఁబెట్టఁదొడంగెదారుణముగ

దమనుఁ డంతట రోషతామ్రాక్షుఁ డగుచును, వారుణాస్త్రము నేసె వహ్ని నడఁప

నది యేగి దహనంబు నార్చి నైరుల నెల్లఁ, జలువలు పుట్టించి చంపఁ దొడఁగె

గీ. నపుడు పుష్కలుండు సమీరణాస్త్ర మేయ, రాజపుత్రుండు పర్వతాస్త్రంబు వైచె

సంతటనుబుష్కలుండునజ్రాస్త్ర మేయ, నదిగిరులఁగూల్చిదమనునియెదనుబడియె.

క. భిదురాస్త్రము పడినంతన, హృదయంబున నొరగి పడియె నిలపై దమనుం

డది గనుఁగొని తత్పరధి, కదనక్షేమనుండి వానిఁ గైకొని చనియెఁ.

గీ. అపుడు పుష్కలునకు విజయంబు గలుగఁ, జదలు ముట్టంగ దుండుభిస్వాసములును

జయనినాదంబులును శర్వసాగె నాత్మ, బలములుప్పొంగ శాస్త్రవబలము గ్రుంగ.

క. అంతట సుబౌహుధరణీ, కాంతుం డాలించి సేవకముఖంబున వృ

త్తాంతం బంతయు రోషము, సంతాపముఁ గలుగ నెదను సంక్షుబ్ధుండై.

ప. సత్వరంబ శస్త్రాస్త్రధరుం డై రథంబు నధిష్ఠించి కాలబలం బనుపేరం బ్రసిద్ధిం

బడసిన సేనావ్యూహంబు సలుప్రక్కల నడవ నిజసహోదరుం డగుసుకేతుండును

బుత్రు లగుచిత్రాంగవిచిత్రులును రథంబుల నెక్కి యంగరక్షకులుగాఁ కోడ

రా సంగ్రామభూమికిఁ గ్రోశమాత్రదూరంబున రథంబునందు మూర్ఛితుండై

పడియున్నదమనునికడకుం జేరి శోక పరిప్లుతమానసుం డై తత్కళేబరంబు నిజ

పాణిపద్మంబులచే నిమురుచు శీతలోపచారంబులు గావించుటయుం గొంతతడ

వున కాలండు సంజ్ఞం బడసి.

489

ఉ. ఎక్కడఁ బుష్కలుండు ధను వెక్కడ మచ్చరసీడితాంగ మై .

యెక్కడ కేఁగె వైరిబల మెల్ల నటంచును లేచి గ్రక్కునఁ

బ్రక్కనె కుందుచుండెడిసుబౌహునిఁ జూచి త్రపావినముండై

మ్రొక్కె శిరంబు తత్పదసగోజునిలీనమరాళమై తగఁ.

490

గీ. సంతసముఁ జెంది మేదినికాంతుఁ డెదను, దమనయుతముగ నెక్కి రథంబుఁబ్రథన

భూమిలోనఁ గ్రాంచవ్యూహమును రచింప, వాఙ్మయసంకె సేనాపతి కంత నతఁడు.

వ. ఆయోధనరంగంబునందు శత్రువులకు దుర్భేదం బగునట్లు క్రౌంచవ్యూహముం బన్ని దానికి ముఖంబున సుకేతుండును గంతంబునఁ జిత్రాంగుండును బత్తుంబు లందు రాజపుత్రు లిరువురును బుచ్చంబునందు మహీపతియును మధ్యంబునఁ జతురంగబలంబును రక్షకంబుగా నుండున క్లేర్పటిచి తేనికి విన్నవింప సు.బా హుండు చనుదెంచి క్రౌంచవ్యూహంబుం దిలకించి హర్షంబుతోడ నిజస్థానంబు నం బ్రవేశించి శత్రుహృదయవిచారకంబు గా శంఖంబు పూరించె. 492

క. ఆనాదము విని రణవి, జ్ఞానచతురుఁ డగుటఁజేసి శత్రుఘ్నుం డ న్యూనపరాక్రమశోభితు, లైనమహాబలులఁ బనిచి యాహవమునకుఁ. 493

ఆ. తాను వారివెంటఁ దరలిపోయె రథంబు, నెక్కి విజయనాద మెల్లదెసల మాటుమ్రోఁగుచుండ మాటు లేనిప్రతాప, మేపు చూపుచుండురూపుతోడ.

వ. అంతట లక్ష్మీనిధి చాపంబు నెక్కునెట్టి సుకేతున కభిముఖంబు గా నాతండు వానిపై శరవర్షముం గురియుటయు లక్ష్మీనిధి వానియరంబున నిశితాస్త్రంబుల నేయఁ బరస్పరశరఘాతంబులచే వారి కిరువురకును ఘోరయుద్ధం బయ్యెనప్పుడు.

గీ. వ్యాప్తదధిరక శేబరు లగుటఁజేసి, పుష్పితము లై నకింశుకభూజములు గ నుగ్రశరవృష్టి గురియించుచుంటఁజేసి, నవపయోదములుగను గన్పడిరి వారు.

వ. అత్తరిని లక్ష్మీపతి నాల్గుశరంబులఁ దురగంబులను నొక్కమార్గణంబున ధ్వజం బును నొక్కసాయకంబున సారథిని నొక్కబాణంబునఁ జాపంబును నొక్క విశిఖంబున రథంబును గూల్చి యొక్కప్రపత్కంబు హృదయంబు గాఁడ నేయ సుకేతుండు క్రింది కుటికి సర్వరంబుగా గదను దాల్చి లక్ష్మీనిధి కభిముఖ ముగా నచ్చుటయు నాతండు రథంబు డిగ్గి గదాధారి యై నిలిచె. 497

ఉ. అంతట వార లిరువురును హస్తయుగంబుతెఱంగు గన్పడఁ వింతగఁ బోరి రాలమున వీరులు మెచ్చఁ గదాయుగంబుతో నంతకు నంతకుఁ మనములందుఁ జలం బధికంబు గాఁగ నొ క్కింతయుఁ బొరుషంబునకు నేమటిపాటు జనింప కుండఁగఁ. 498

వ. పోరాటంబున కంతంబు లేకుంట లక్ష్మీనిధి యాగ్రహంబున సుకేతునికరంబులు గుఱిచేసి గద నెత్తి వ్రేయుటయు సుకేతుం డతిలాఘవంబున హస్తంబులచే దానిం బట్టికొని విడిచివైచె నంతట లక్ష్మీనిధి గదావరితుండై బాహుయుద్ధం బునకు సంసిద్ధుం డగుటయు సుకేతుండును గదను బరిత్యజించి బాహుయుద్ధం బున కుద్యక్తుం డయ్యె నప్పుడు వారిరువురును బాహూబాహవి ముష్టిముష్టి కచాకచి దంతాదంతి నఖానఖ యుద్ధంబు లత్యద్భుతంబుగాఁ గావించుచు నొక్కపరి నేలపయిం బడి మూర్ఛాక్రాంతు లైరి. 499

- సీ. అంతటఁ జిత్రాంగుఁ డరిసై న్యములమీఁద, శరవరంపరలను గురియఁ దొడఁగె
నది చూచి పుష్కలుం డాగ్రహంబున నేసె, శరశతంబును వానియ్యరమునందుఁ
జిత్రాంగుఁ డవి మెల్ల ఛేదించి వాఁడిము, ల్కులు గాఁడ నేసెఁ బుష్కలునిమేనఁ
బుష్కలుం డవి ఖండములు చేసి భ్రామకా, స్త్రమునఁ ద్రిప్పెను వైరిరథము దివిని
- గీ. సంతఁజిత్రాంగుఁడుపురంబంటఁగొట్టి, సరభుఁడగుపుష్కలునినొక్కసాయకమున
నపుడుభరతాత్మజుండుఁడై ర్యమున నొక్క, సాయకంబును సంధించి చాపమందు.
- గీ. ఈశరంబునఁ జిత్రాంగ యేను నిన్ను, యమునిసదనంబునకుఁ బంప నైతి నేని
కలుగుఁగాక సతీనిందవలనఁ గలుగు, కల్పము నాకు ననుచు మార్గము విడిచె.
- సీ. అంతటఁ జిత్రాంగుఁ డాత్మీయచాపము, నం దొక్కదివ్యసాయకము గూర్చి
వీరాగ్రఁగి త్వదీయవిశిఖంబు నీశరం, బున నేను దునుమక పోతి నేని
తీర్థయాత్రకుఁ బోవఁ దివిరెడివారల, ప్రస్థానమును మాన్పుచాతకంబు
వదలి యేకాదశీప్రతము వ్రతాంతరం, బుల నాశ్రయించువారలయఘంబు
- గీ. నాకు సంప్రాప్త మయ్యెడుఁగాక యనుచు, సాయకంబును విడిచె నాసాయకంబు
పుష్కలుని బాణమునుమధ్యమునకు దునుమ, శేషశరముచిత్రాంగునిశిరముఁడునిమె
- గీ. అపుడు చిత్రాంగమస్తకం బవనిమీఁదఁ, బడి ప్రకాశించెఁ జంద్రబింబంబుకరణి
నది సుఖే హండుకనుఁగొని హా కుమార, హా తనూభవయనుచు దుఃఖార్తుఁడగుచు
- వ. సంప్రవద్రుధిరంబును గుటిలభ్రాతృగంబును గుండలమండితంబును సందస్తాధర
పల్లవంబును సగుపుత్రునివక్త్రంబును ముద్దు నెట్టుకొని. 504
- గీ. తండ్రి కలిగింప వేల సంతసము నాకు, నమృతకల్పంబు లగుభాషణములతోడఁ
గానఁబడ వేల నవ్యమొగంబుతోడఁ, జూపులను విచ్చి నామోము చూడ వేల.
- క. చతురంగబలము ధైర్య, చ్యుత మై నిను శరణుచొచ్చుచుండఁగ నీ వీ
గతి నూరకున్న నాయన, యితరుఁడు ది క్కెనఁడు దీని కెఱుంగం జెపుమా. 506
- క. ఓముఁ డెవ్వఁడు నీకంటెను, సమరాంగణమందుఁ దండ్రి శత్రుఘ్నునిబా
ణములకు నిలువఁగ నీ వీ, క్రమమున విడనాడ నేది గతి యింక మార్కు.
- క. అదె శాత్రవసందోహం, బెడె కార్మక మదె మభాశ్వ మిన్నిటిఁగూడఁ
వదలి సమరాంగణంబున, నిడురించుచు నుంటె నత్స నీ విటు లనుచున్. 508
- వ. కడుంగడుం బొక్కుచుండ సత్తరుణంబున నిచిత్రదమను లరుదెంచి తండ్రికి
నమస్కరించి. 509
- గీ. తండ్రి వీరులు గోరఁగాఁ దగినయట్టి, మరణము లభించె మాసహోదరున కేల
పరితపించెడు వానికై యడులతలలు, లేజిగి చెండాడవలసినతరుణమందు.
- ఉ. లెమ్ము రథమ్ము నెక్కు మవలీలను రూపఱ జేసి శత్రువ
ర్థమ్మును నీమనంబునను గల్గినపుత్రవియోగదుఃఖభా

- రమ్మును దీర్చివై వఁగిను భ్రాతకు నైరిశిరోధర క్తతో
యమ్మునఁ జేయఁ దర్పణము హస్తము లొగ్గితి మేము నాపుడు. 511
- క. వారలవాక్యములను విని, భూరమణుఁడు విడిచి శోకమును ధైర్యము చే
కూరఁగఁ గొంత మనంబున, నారూఢుం డయ్యె రథము నాజి నొనర్ప. 512
- వ. అంతట విచిత్రదమనులు పితృసహితంబుగా రణంగంబునం బ్రవేశించి శాత్రవ
బలంబు నెదుర్కొనుటయుఁ బ్రావృట్కాలంబున వలాహకంబులకుం బోలె
రిపుతాపదమనులకును నీలరత్నవిచిత్రులకును ఘోరయుద్ధం బయ్యె. 513
- క. అంతట సుబాహుధరణీ, కాంతుఁడు రిపుసైన్యములు వికావికలు గ వి
క్రాంతిని నెరపుచు శత్రు, ఘ్నాంతికమున కరుగుచుండ నతిదర్పమున. 514
- గీ. అపుడు శత్రుఘ్నుపరిసరమందు నున్న, యాంజనేయుఁడు వారివాహంబువోలె
జేయుచు మహానినాదము చేర వచ్చి, యవనివిభునిపురోభాగమందు నిలిచె. 515
- గీ. నిలుచుటయు రోషపూరితసేత్రుఁ డగుచు, నతనిఁ గాంచి సుబాహుఁ డిట్లనియెఁ గీశ
యెవఁడ వీ వేల వచ్చితి విటకు రాముఁ, డేడ శత్రుఘ్నుపుష్కలు లేడఁ జెపుమ.
- చ. అనుటయు నాంజనేయుఁ డిటు లాడె ధరాధిప నేను వాయునం
దనుఁడను నాంజనేయుఁ డనునామము గల్గినవాఁడ రామచం
ద్రునిభటుఁడన్ ననున్ గెలుచుదోర్బల ముండినఁ జూపి ముందు పైఁ
జనుము మదీయనాయకులనన్నిధి కేటికి సంభ్రమింపఁగన్. 517
- క. అనవుడు సుబాహుఁ డతిరయ, మున నాఁటెను బాణదళకమును వానియరం
బున నపుడు హనుమ చూర్ణం, బాసరిచి తత్సాయకముల నుగ్రుం డగుచున్.
- గీ. వాలమునఁ జుట్టగాఁ జట్టి వానిరథము, గొనుచుఁ బోయి నభంబున గునియు చుండ
భూవరుఁడు తీవ్రమార్గణములను వ్రేసి, వాలమును సంభ్రమంబున నేల కుటెకె.
- శా. అంతఁ వాయుసుతుండు తద్రథము నత్యాటోప మేపారఁగా
నింతింతల్ వొనరించి పాటనయివన్ వీక్షించి ధాత్రీంద్రుఁ డ
త్యంతక్రోధమునన్ రథాంతరమునం దాసీనుడై యేసె దు
ర్గాంతావేగము లైససాయకములన్ దద్ధాత్రమర్చంబులన్. 520
- క. అనిశితబాణఘాతము, చే నొడలు చుఱుక్కు మనఁగఁ జిడిముడిపడుచున్
హనరవీరుఁడు తదుర, స్థానము పగులంగ నెగసి తన్నెన్ గాలన్. 521
- క. ఆపాదతాడనంబున, భూపాలుఁడు నోట రుధిరమును గ్రక్కుచు ను
త్కృపితనిశ్వాసుం డయి, చూపఱు విస్త్రయము నొంద ట్లేనిం బడియెన్. 522
- వ. అంతటఁ దత్తైస్యంబు లెల్లఁ జెల్లాచెద రగుటయు దమనుండు సేతువు వారిధిం
బోలె వానిని స్తంభింపం జేయ సుకేతుండును లక్ష్మీనిధియును ఘోరయుద్ధంబు.
గావింపం దొడంగిరి. అప్పుడు సుబాహుండు. 523

- సీ. బ్రహ్మాదిదేవతాబ్రహ్మాండకోటులు, తల లొగ్గి ప్రస్తుతుల్ సలుపుచుండ
రంభాదిదివ్యాప్సరఃకామినులు లోచ, నానందముగ నాట్య మాడుచుండ
నాకారయుతము లై యరుదెంచి భక్తితో, వేదంబు లెల్ల సేవించుచుండ
దుంబురునారదాదులు వీణలను గొని, హాయిగా గానంబు చేయుచుండ
- గీ. యజ్ఞ దీక్షాసమన్వితృఁ డగుచు నాత్మ, తేజమున వెలిగించుచు దిక్పటముల
నెల్ల సరయూతటంబున నుల్లసితెడి, జానకీవల్లభునిఁ గాంచి స్వప్నమందు. 524
- వ. తత్సందర్శనజనితం బగుబ్రహ్మానందంబు సనుభవించి ససంభ్రమంబుగా మూర్ఛ
దేటి లేచి సుకేతువచిత్రదమనుల రావించిగొని వారితోడ ని ట్లనియె. 525

—: సుబాహుఁడు క్రతుహయమును నిజరాజ్యమును శత్రుఘ్నున కర్పించుట :—

- క. అపచారము నొనరించితి, ముపచారము చేయవలసియుండినచోట
నిపుణ మగుచూపు నేటికి, నుపలబ్ధం బయ్యె దైవయోగమునలనక. 526
- సీ. తత్త్వవివితృచేసను నేను దీర్ఘయా, త్రకుఁ బోయి ము న్నొక్కతరుణమందు
ధర్మజ్ఞు లగుతపోధను లనేకులు ప్రబో, ధించెడిమార్గముల్ తెలిసికొనుచు
ననితాంగుఁ డనెడిమహర్షియొద్దకుఁ జేరి, ప్రణమిల్లి నామనోరథముఁ దెలుప
నమృతహాత్ముఁడు కరుణానలోకనముల, చేత గాఢముగ నీక్షించి నన్ను
- గీ. వత్సవినిచెడద త్వంబు వాస్తవముగ, విను మయోధ్యాధిపతిరామవిభుఁడు బ్రహ్మ
శబ్దవాచ్యుఁడు సర్వసంసారహర్త, యతనిసతి సీత చిన్మయి యఖిలమాతి.
- గీ. అని ప్రబోధించుటయును నే నపుడు నవ్వి, మానివల్లభ మానవుఁ డైవరాముఁ
డగునె పరమార్థతత్త్వంబు హర్షశోక, వివశ యగుసీత చిన్మయి యవునె తలఁప.
- గీ. జన్మశూచ్యున కేరీతి జన్మ మొదవుఁ, గర్మతాశూన్యనకు నేమి కార్య ముండు
జన్మదుఃఖిజరాదిసంసర్గరహిత, మైనపరమార్థతత్త్వంబు నాన తీవె. 529
- క. అని పలికనతోడనె య, మృనినాథుఁడు రామతత్త్వమును నెంచక దూ
ఠినవాడ ననెడికారణ, మున నను శిష్యుంఁడె దత్త్వమూఢత గలుగక. 530
- గీ. అపుడు నేను వినీతుఁడ నగుచు నతని
చరణములు వట్టికొని తప్పు పైపు మనుచు
బ్రాధనము సేయుటయును గృపాఘో డగుట
ఋషివర్యుఁడు ననుఁ జూచి యిట్లు లనియె. 531
- క. సరనాథ నీవు రామా, ధర్మరవిఘ్నము చేయఁ బూనుతటి, మోహుని నీ
యరమును గాలక దన్నిన, తరుణంబునఁ దెలియఁ గలదు తత్త్వము నీకుక.
- క. అనుటయు నే నతనికి వం, దన మొసరిచి నచ్చినాడ నాటికి నే డా
ముని చెప్పినట్లు హనుమం, తునివ్రేటునఁ బడితి మూర్ఛితుఁడ నగుచు నిలక.
- గీ. అట్లు పడి స్వప్నమునఁ గంటి నద్భుతముగ
రామునిజన్మరూప మాస్వామి యొకఁడె

బ్రహ్మతత్త్వంబు నా కున్నభ్రాంతి తొలఁగె
సవనహయమును గొని రండు సత్వరంబు.

534

క. మన కున్నరాజ్య మంతయు, ననువుగ నర్పించి యధ్వరాశ్వముతో రా
మునియాగమునకుఁ దద్ద, ర్భనభాగ్యమువలన నగుదుఁ జరితార్థండ్ల.

535

క. అని యాజ్ఞాపించుటయును, ననుజుఁడు తనుజన్మలును దదాజ్ఞాసప్రమా
నను లై నై న్యసమేతము, గను దోడ్కొని వచ్చి సవనగంధర్వంబు.

536

క. నిలుపుటయు జేసియెదుటను, దిలకించి యతండు నిరవధికహర్షము సం
ధిల హయముం దోడ్కొని తన, బలగముతోఁ గదలి వెడలి పదచారమున.

న. సితచ్ఛత్ర శోభితుండును జామరవీజ్యమానుండును రామకథానకసుధాస్వాద
పరితృప్తమానసుండును నిర్భయుండును వానరసహస్రపరివృతుండును వీరకోటి
పరివేష్టితండును సుఖోపవిష్టండును నగుశత్రుఘ్నుని గాంచి తచ్ఛరణసగో
జంబులకు నాప్టంగవందనం బాచరించుటయు శత్రుఘ్నుం డాసనంబునుండి
యుత్థితుం డై సుబాహుమహీనాథుఁ బరిష్కంగంబు గావించుకొనియె.

538

క. అంతట సుబాహుధరణీ, కాంతఁడు శత్రుఘ్నుసమ్మృఖంబునఁ దనవృ
త్తాంతం బంతయుఁ దెలిపి య, నంతర మర్పించి యధ్వరాశ్వముఁ బిదప.

539

క. తనరాజ్యం బంతయు న, పునఁమొనరించుటయు నతనిభక్తికి మోదం
బెనయఁగ శత్రుఘ్నుఁడు ద, త్తనయుఁడు దమనున కొసంగె దద్రాజ్యంబు.

వ. అప్పుడు సుబాహుండు పుష్కలనిహతుం డగు నిజతనూజునకు విధివిధానంబున
సంస్కారంబు గావించి తత్త్వజ్ఞు డగుటంజేసి పుత్రశోకంబు జ్ఞానంబున శమి
యింపం జేసికొని రామనామామృతాస్వాదంబు గావించుచు మహారథికపుర
స్కృతుం డై యశ్వసంరక్షణార్థంబు ప్రసేతుం డయ్యె.

గీ. అప్పుడు శత్రుఘ్నుఁడు సుబాహువృపునికడఁకఁ
గాంచి హర్షించి క్రతుతురంగమును విడిచె
విడుచుటయు నది మారుతవేగమునను
జని తిరుగఁ జొచ్చె బహుపూర్వజనపదముల.

542

చ. అచటఁ బరాక్రమోపహితు లైననరేంద్రు లనేకు లాదర
ప్రచితమనస్కు లై కనకరత్నదుకూలధనాద్యుపాయనా
పచితుల గౌరవంబు నలుపంగఁ దొడంగిరి వాజి కుగ్గడిం
చుచును నమస్కరించుచును జూపలు విస్మయ మొంది చూడఁగ.

543

—: కరుహంబు లేజుపురముం బ్రవేశించుట:—

వ. అంతట నధ్వరాశ్వంబు సార్వభౌముండువోలె దత్తదుపాయనసంభావితం
బగుచుఁ గ్రమంబునఁ దేజుపురంబునకుం జేరె.

544

- గీ. యతిమరగబులు దేవాలయములు విప్ర, మందిరస్థాగ్నిహోత్రధూమములు గాంగ
విమలనలిలప్రవాహముల్ విస్తయంగబు, గొలుప శత్రుఘ్నుఁడాపురిఁగలయఁజూచి.
- ఆ. ఇట్లు లనియె సుమతి యేతత్పురాధీశుఁ, డెవఁడో వానిచరిత మేమొ చెపుమ
యనుడు సుమతి యిట్లు లనియె స్వామియుతంధ, రాహ్వయుం డదఃపురాధినేత.
- క. అతఁడు బహుసఖులు గలిగియు, సుతఁడు దుదయింపమికి వగచుచును మదిలో నొ
క్కతఱిని విధివశమున నా, గోతుఁ డగుజాబాలి కెఱఁగి కడుభక్తి మెయిన్. 547
- క. స్వామి యపుత్రఁడ నగునా, కేమి యొనర్చినఁ దనూజుఁ డేర్పడి వంశ
క్షేమము గలుగునొ చెప్పుము, నామనమునఁ గలుగువేదనాధర ముడుగన్. 548
- న. అని ప్రార్థించుటయు నమ్మునివరుం డి ట్లనియె. 549
- గీ. త్సౌతిలాధీశ మూఁడు మార్గములు గలవు, సంతకు కోరినవారికి సంతకు గలుగ
వాసుదేవార్చనం బేసి వామదేవ, సేవనం బేసి భేనుసంసేవ యేని. 550
- క. తావున నీవొనరింపుము, గోవునకుం బూజ యెల్లకోర్కూలు దీరున్
గోవు ప్రమోదముఁ జెరిగిన, దేవత లుండెదరు భేనుదేహమునందున్. 551
- క. గోవునకుఁ బ్రతిగినంబును, గావించునొ తృప్తి నెవఁడు గ్రాసముచేతన్
దేవతలు పితరులును నా, పాననున కొసంగుదురు శుభంబుల నెల్లన్. 552
- గీ. అధిప ఋషిఁసుతి యైనకన్యయు సత్పితృయైనగోవు సనిర్మల్య యైనయట్టి
దేవతయు నుండు నెవ్వనియొనసథము, నందు వానియశేషపుణ్యము నశించు.
- గీ. కట్టచేతను గోవును గొట్టువాఁడు, ఖండితకరుం డగుచు నరకమున నుండు
గడ్డి పినియెడిధేనువు నడ్డగించు, వాఁడు పితరుల నేడ్పించువాఁడ చూనె. 554
- గీ. భేనువును బాదమునఁ దన్నుసీనుఁ డుండు
యనునికేతనమున ఖండితార్థి యగుచు
భేనుదంశినివానికిం దైనవాఁడు
పితరులను నుద్ధరించినకృతీయ చూనె. 555
- న. ఈవిషయంబున నుదాహరణంబుగా నొక్కయితహాసంబు చెప్పెద నాలకింపుము.

—: జనకయమసంవాదకథనము:—

- నీ. యోగబలంబుచే నొకనాఁడు జనకవి, శ్వంభరాధీశుండు వదలి మేను
దీన్యవిమాన నుద్ధిష్ఠించి పితృపతి, పురమార్గముననుండి యరుగుచుండఁ
దధ్యేహవాయువు దవిలి సౌఖ్యము గల్గ, నరకనివాసు లానంద మొంది
భూప మానరకసంతాపంబు చల్లాతి, ద్వత్తనూపవనంబు తగులుకతనఁ
- గీ. గాన దీనుల మైనమాపైని గరుణ, యెనయ నీ వుండు మిచ్చోట ననుచు వేడ
ధర్మశీలుఁడు గాన భూధవుఁడు నిలిచె, నచ్చటనె వారిప్రార్థన ననుసరించి. 557
- న. అప్పుడు కృతాంతంబు నరకద్వారంబునం దున్నజనకభూపాలుని నాలోకించి
మహాత్మా పరాపవాదపరాయణులును బరద్రవ్యాపహరకులును బరద్రోహ

కరులును మిత్ర వంచకులును నిరపరాధయు ధర్మపరాయణయు సాధ్వియు నగు భార్యను విడనాడినవాడును నెన్నుండును రామనామంబు స్మరియింపనివాడును మున్నగుపాతకులు మచ్చాసంబునఁ బాపఫలంబు ననుభవించు చుండెడి యిచ్చోటికి మీఁబోటిపుణ్యాత్ములు రాఁ దగదు. కావున దివ్యవిమానంబు నధిష్ఠించి పుణ్యలోకంబునకుం జని యథేచ్ఛంబుగా నశేషభోగంబు లనుభవింపు మనుటయు జనకుండు దండధరున కి ట్లనియె. 558

- గీ. మత్కశేబరపవనసంస్పర్శమునను, బడయుచున్నారె సౌఖ్య మీప్రాణు లెల్లఁ
బరులసౌఖ్యంబుకంటెను బరమసుఖము, గలదె యెం దేని పరహితకాముకులకు.
గీ. ఏను నైకుంతపురమున కేఁగ వలయు, ననెడికోరిక గల దేని యాత్మ నీకు
విడిచిపెట్టుము సమవర్తి వీరి నెల్లఁ, బోయెద సుఖంబుగను విష్ణుపురికి నేను. 560
వ. అని పలుకుటయును గృతాంతంబు సరకనివాసు లగుశివకోటులను బ్రత్యేకం
బుగాఁ జూపుచు ని ట్లనియె. 561

- గీ. విశ్వసించినమిత్రునివెలది నితఁడు, గవిసె నాహేతువున వీనిఁ గట్టి లోహ
శంకువున నుంచి పదివేలసమలనుండి, సరకయాతనఁ గుడుపుచున్నార మధిప.
గీ. ఈమహాపాపి యిఁకమీఁద నిలను బంది, కడుపునను బుట్టి పడరానిగానిఁ జెంది
యవల మానవయోనియం దవతరించి, పండరూపంబునను గొన్ని సమలు గడపు.
గీ. కనుఁగొనుమువానిరారవంబుననుజిక్కి, నలఁగుచున్నాఁడుశతహాయనములనుండి
బలముచేఁ బట్టికొని పరిభ్రామినులను, గాఁగిటను జేర్చికొనినట్టికారణమున. 564
క. పరధనమును హరియించిన, దురితాత్ముఁడు వీఁడు నఱక దోహ్యగళంబు
దొరలించి పూయశోణిత, సరకంబున ముంచుచుండినారము వీనిఁ. 565

- గీ. ఆకలిని జెంది వచ్చినయతిధి కీతఁ, డాదరము చూపఁడాయె వాక్యమున నైన
నందుచే నంధతామిప్రయాతసలను, నేచుచుందుము వీని నూతొండ్రనఱకు. 566
గీ. పరుల దూషించినట్టినిర్భాగ్యుఁ డితఁడు, వీఁడు పరదూషణంబు గావించునపుడు
చెవులు నిక్కించుకొని విన్న చెనఁటి వీర, లుభయులునుసంధకూపమందుండి రధిప.
క. ఈతఁడు మిత్రద్రోహము, చేతను రారవమునందుఁ జేరినవాఁ డీ
రీతిని బహుపాపులు గల, గేతల్లోకమున విడువ నె ట్లగు వీరిఁ. 568

- క. అని పలుకుడు జనకుం డి, ట్లనియెను మహానీయ వీర లండలును విము
క్తిని నేడు చెందఁ గలిగిన, యను వే దేనియును నున్న నది తెలుపఁ గదే. 569
గీ. అనుటయును ధర్మరా జిట్లు లనియె భూప, వీరు విన్నరై యెపు డేని విష్ణుకథలు
సలుపరై రెన్నుడును గూడ శౌరిపూజ, సరకనిర్ముక్తి వీరి కేకరణిఁ గలుగు.
వ. ఐనను నీపాపాత్ములను నీవు విముక్తులం గావింపఁ దలంచితే వేని యేతదుద్ధరా
పాయం బొందు గలను. నీ మోక్కనాఁడు ప్రాతఃకాలంబున లేచి శుద్ధభావంబు
తోడం గావించినరామస్మరణంబువలనం గలిగినపుణ్యంబు ధారవోసితేవేని వీరు

నిరయనిర్భక్తులగుదు రని పలుకుటయు జనకుండు పరోపకారపరాయణమాన
సుం డగుటంజేసి మహాత్మాహంబునఁ దనపుణ్యంబు నాక్షణంబ ధారవోసె.

గీ. అంత నాపాపు తెల్ల నత్యద్భుతము గ, దివ్యదేహంబులను దాల్చి దివికిఁ జనిరి
జనకభూపాల నీకటాక్షమున మాకు, నరకయాతన తప్పె నీనాటి కనుచు. 572

క. అనుటయుఁ దద్వాక్యంబును, విని కని తద్రూపములను విస్మితఁ డగుచున్
జనకుండు వారలు దివి కేఁ, గినపిమ్మట నిట్లు లనియెఁ గీనాశునకున్. 573

గీ. ధర్మరాజ మదీయసంస్థానమునకు, సుకృతివంతులు రాదు పాతకులు దక్క
నని వచించితి వేపాప మంఁట నాకు, నిచ్చటికి నేడు నచ్చట తెలుగఁ జెప్పును.

క. అనవుడు దండధరుం డి, ట్లనియెను నాతనికి భూతలాధిప నీచే
సెనయంతపుణ్యమెవరును, బావరించినవారు లేరు పుడమిని వింటే. 575

క. తావకనామస్మరణము, పాననులను జేయు నెట్టి పాపుల నైనన్
నీ వొక్కనాఁడు మేనెడి, గోవును దోలితివి దానఁ గొల నీ కొదవెన్. 576

క. ఆకొల నరకద్వారా, లోకన మొనగూర్చి నీకు లుప్తం బయ్యెన్
భూకాంత నేడు నీవన, ఘాతారుడ నైతి వింక నరుగుము దివికిన్. 577

క. అనవుడుఁ గృతాంతునకు మే, దిసీశ్వరుండు మ్రొక్కి యెక్కి దివ్యవిమానం
బును జనియె నూర్ధ్వలోకం, బునకున్ గొనియాడ సురసమూహం బెల్లెన్. 578

క. కావునఁ బూజార్చ్యులు, గోవు లనుచు నెంచి నీవు కొలువుము వానిన్
దావకమనోరథార్థము, తొప్పినర సిద్ధింఁచు దత్ప్రసాదమునలనన్. 579

క. అనుటయు ఋతంధరుం డి, ట్లనియెను మానీంద్ర గోవు నర్చించెద నీ
వనిసట్ల తద్విధానం, బును దయతోఁ జెప్ప మనుషు ముని యి ట్లనియెన్. 580

—: శాలి బుతంధరునకు గోసేవావిధానముం జెప్పట :—

నీ. అరుగంగ వలయును నటవీస్థలంబున, కరుగుదెంచెడిగోవు ననుసరించి
భుజియింపవలయు గోభుక్తుంబు లయి గోమ, యములోన వచ్చినయవలు గడిగి
యర్చింపవలయును యనసంబు స్వయముగ, గోవున కాదరభావమునను
నుచ్చస్థలంబున నుండినయెడ గోవు, నీచస్థలంబున నిలుపవలయు

గీ. గోవు త్రా వెడివేళను గ్రోల వలయు, సలిలమును గోశరీరదంశములు వాప
వలయు నీరీతి గోసేవ సలుప వలయు, బ్రతిదినంబును బుత్రార్థి పార్థివేంద్ర. 581

క. అనవుడు జాగౌలి వచిం, చినయట్ల ఋతంధరుండు చేయదొడఁగెన్
దినదినమును గోసేవను, గనువారల కబ్బురంబు గాఁ గనుపట్టెన్. 582

ఆ. అట్లు కొన్నిదినము లరుగంగ నొకనాఁడు, గోవు వెనుక నేగి భూవిభుండు
వనవిలాసములను గనుచుండ నొకసింగ,మరుగుదెంచి గోవు నడిచి చనియె. 583

- క. అది గనుఁగొని కల్లోలిత, హృదయుం డై తేఁడు చేయ నేదియుఁగూడఁ
మదిఁ దోఁపమి దుఃఖించుచు, దుదకుఁ జాబాలికడకుఁ ద్రుతముగ నరిగె.
- గీ. అరిగి జాబాలికిఁ బ్రణామ మాచరించి, తెలిసి జరిగినవిషయంబు తేటపడఁగ
ననఁకునాయెడలయథార్థమయ్యెఁబుణ్యమీనకుఁబోఁబాపమెదురయ్యెన నెడిమాట
- క. మునినాథ మత్రమాదం, బునఁ బ్రాప్తం బై నపాపమున కేదే నుం
డిన నిష్క్రతి వచియింపుము, కనికర మొదవంగ వీతకలుషుండ నగుదున్. 586
- సీ. అనుటయు జాబాలి యతని కి ట్లనియెను, రాక్షేంద్ర పాతకరాశి తోలఁగఁ
గలవు ప్రాయశ్చిత్తము లనేకములు కాని, తెలిసి గోహత్యను జరిపె నేని
యెఱిగి నింద యొనర్చె నేని గోవిందుని, లేదు ప్రాయశ్చిత్తి మేని యేని
యట్టివాపులు నర కాభిలో మునుఁగుచు, దేలు చుండుచు నేలు దిక్కు లేక
- గీ. తెలియమిని వచ్చె గోహత్య నలిపినట్టి, పాతకము నీకుఁ దానికై భయము నలదు
నేడె ఋతుపర్ణవృషతిసాన్నిధ్యమునకు, నేఁగు మద్దుం డతిండు నిష్క్రతి నచింప.
- చ. అనుటయు తేఁడు ధైర్యమున నమ్మునికిఁ బ్రణామిల్లి సత్సంగ
బున ఋతుపర్ణసన్నిధికిఁ బోయి నిజాగమనప్రయోజనం
బును నెఱిగించి పాతకవిముక్తి కుపాయము వేడె వేడినం
తన ఋతుపర్ణు డి ట్లనియె దాశరథి మదిలో స్మరించుచున్. 588
- క. జనవర త్రికరణశుద్ధిగ, నొనరించుచు రామభజన మొండొకగోనూ
తను సేవింపుము గోవధ, జనితం బగుపాప మెల్ల నమయును దానన్. 589
- గీ. ఆవల నలంకరించి యాగోవు నొక్క, బ్రాహ్మణున కిమ్ము పుత్రసంప్రాప్తియొదన్
ననుటయు నతండు చెప్పిన ట్లతఁడొనర్చి, సుతుని శుభలక్షణోపలక్ష్యేనిఁ బడసె.
- ఆ. అట్లు సుతునిఁ బడసి యతివేలసంజాత, హన్త భారపర నశాత్మ్యుడగుచు
సత్యవంతుఁ డనుప్రశస్తామం బిడె, రాజమాళి పుత్రరత్నమునకు. 591
- వ. అంతఁ దత్తనూజునిసుగుణంబులు నానాటికిం బ్రమోదముం గొల్పుచుండ
ఋతంభరుం డొక్కనాడు వృద్ధజనసమక్షంబున సత్యసంగతులకు రాజ్యంబు
నొసంగి వైరాగ్యంబుచే ననంబున కేఁగి వానప్రస్థసత్రంబు నెఱవేర్చికొనుచు
గొంతకాలంబునకుఁ దనువుతోడన విష్ణులోకంబునకుం జనియె. 592
- ఉ. అంతట సత్యవంతుఁడు నయంబును మీఱక తృప్తివోలె న
త్యంతసమర్థత ధరణి నాత్మభుజంబునఁ దాల్చి రాముని
స్వాంతమునన్ స్మరించుచును సంతతమున్ బ్రజ నేల సాగె ధీ
మంతుఁ డతండు తావకసమాగమమున్ విని సంతసెల్లడిన్. 593
- గీ. అతఁడు శిక్షించుచుండును యముఁడువోలె, రామనామంబు నుడువనిప్రజల నెల్ల
నందుచే వానిరాజ్యమునందు లేడు, రామభక్తులు గానివారలు మహాత్మ. 594

—: సత్యవంతుడు తనరాజ్య మంతయును శత్రుఘ్నున కర్పించుట :—

- క. అని చెప్పుచుండఁగ నె విని, తనభృత్యులవలన హయవతంసాగమనం
బును సత్యవంతుఁ డచటికిఁ, జనుదెంచి నమస్కరించి శత్రుఘ్నునకుఁ. 595
- క. తనరాజ్య మంతయును నె, పునముం బొనరించె రామభద్రునియాగం
బునకై శత్రుఘ్నుం డా, తనిభక్తికి మిగుల సమ్మదం బొదవంగఁ. 596
- గీ. అతనిరాజ్యంబు మరలఁ దదాత్మజన్ముఁడైనదుక్కున కొనఁగి నిజాజ్ఞ నచటఁ
బాదుకొల్పి హయంబుతో బయలుదేఱె, సత్యవన్ముఖభూపాలసహితుఁ డగుచు.
- గీ. అంతటను మార్గమధ్యమునందుఁ జిమ్మఁ, జీకటులు గ్రమ్మి యానరించెను రజంబు
వ్యోమమునుభూతలంబునునొకటిగాఁగఁ, గురియదొరఁగొనెజలదంబులచునప్పి.
- క. ఇది యే మిది యే మనిలో, నొదవినవ్యాకులతచేత నుచ్చైర్నాదం
బుదయించె సకలపైనిక, కదంబములలోన నట్టికాలమునందుఁ. 599

—: విద్యస్థూరి క్రతుహయంబును హరించుట :—

- వ. మాయావి యగునొక్కరాక్షసుండు కామగమనంబు గలవిమానంబున నేతెంచి
యాకస్మికంబుగాఁ గ్రతుహయంబుం బట్టికొని చనియె. 600
- క. అంతట నడఁగెను దిమిరము, శాంతించెను రక్తవృష్టి సమసెను రజముఁ
స్వాంతంబుల హర్షభరా, క్రాంతంబుల నెనఁగె నుభటగణ మట్టితఱిఁ. 601
- గీ. కానఁబడదాయె మఖితురంగంబు దాన, నందఱును భీతచిశ్టులై యటమటింపఁ
బొడఁగిరపుడబ్రముగఁగానఁబడియెదురగ, సహితుఁడై మింటనొక్కనిశాచరుండు.
- గీ. అంత నాతనిఁ గాంచి హయాపహారి, వీడె దొరకినవాఁ డని వీరు లెల్లఁ
దెలుప శత్రుఘ్నున కతండు తేఱిచూచె, శూరులను నెల్లయుద్ధసంసూచకముగ.
- సీ. అంతటఁ బుష్కలుం డరుదెంచి మునుముంద, నిలిచి శత్రుఘ్నునినికటమందు
స్వామి నే నీనిశాచరు నిలఁ బడవైతు, శితసాయకముల మూర్ఛితునిఁ జేసి
యటు సేయనేని కన్యాస్వంబు భక్షించు, పాతకి కొనగూడుపాతకమును
వేదదూషణము గావించినపారికి, గలుగుపాతకమును గలుగు నాకు
- గీ. మఱియు రక్షోబలముల మన్మార్గణముల, నుర్విపైఁ గూల్చుకుండిన నొదవు నాకు
హరిహరవిభేదమును జేసినట్టియఘము, శివుని శక్తిని వేఱు చేసినయఘంబు.
- క. అని విరమించుటయును నాం, జనేయుఁ డిట్లనియె దేవ సత్వరమ చును
జ్ఞ నొనఁగు మే నొక్కండన, చని దైత్యుని నడిచి తెత్తు సవనహయంబుఁ.
- గీ. వాలమునఁ జుట్టి యెత్తెద వజ్రితోడి, స్వర్ణభూధర మింకింతు జలధు లెల్ల
జానకీరామచంద్రప్రసాదమునను, నా కసాధ్యంబు లేదు ముల్లోకములను. 606
- గీ. ఆడిన క్లేను గావింపవైతి నేని, బ్రాహ్మణిని బొందుశూద్రునిపాతకమును
క్షీరమును ద్రావఁ గపిలఁ బోషించునట్టి, యవరజునికలుషమును నా కంటుఁగాక.

- ఆ. మఱియు మూరుకొనినమాత్రంబునను స్పర్శ, మాత్రమునను గాలసూత్రమందుఁ
దగులుపఱచునురను ద్రావెడివారికిఁ, గలుగుకీడు నాకుఁ గలుగుఁ గాక. 608
- క. అనవుడు వీరాగ్రణు లె, ల్లను జేయుచు నుండుప్రతిసలను విని హర్షం
జెనయఁగ శత్రుఘ్నుం డి, ట్లనియెను నే నొకఁడఁ ద్రుంతె ససురాగ్రసరణ్.
- గీ. చేయకుండిన వో నేను జెప్పినట్ల, కూటసాత్యంబునను వచ్చుకొలయు విప్ర
దూషణంబునఁ గలిగెడిదుష్కృతమును, స్వర్ణ చౌర్యాఘమును నాకు సంభవించు.
- క. అనుటయు వారిప్రతిజ్ఞలు, విని రోషముతోడ గగనవీధి విమానం
బున నుండి రాక్షసుం డి, ట్లనియె సుభటులార యేల యదరిపడంగఁ.
- క. బాహువులతిము రడంచెద, నాహవరంగమున నిలువుఁ డేలు గాకుండఁ
దేహములమీఁద నుండిన, మోహము తల లొగ్గి పొండు ముం దావలకున్. 612
- క. ఆలింపుఁడు నే విద్యు, న్నాలి య నెడిరాక్షసాధినాయకుఁడను బా
తాశ్శనివాసుఁడ నాపే, రాలించిన యమునిగుండ్డియలు తల్లడిలున్.
- సీ. నాసఖుం డగురావణాసురుని వధించి, నట్టిరాఘవుఁ డేడ నడఁగినాఁడొ
యతనిసహోదరుం డైనశత్రుఘ్నుఁడు, నాపాలఁబడియె నీనాఁటి కిచటఁ
గడువార వానిరక్తము ద్రావి కలిగింతు, హతుఁ డైనమిత్రున కాత్మశాంతి
తలపెట్టఁబోకుండు కల నేనియును మీరు, హయమును విడిపింతు మనెడిమాట
- గీ. యని విజృంభించి పలుకుడు నాలకించి, పుష్కలుం డిట్లు లనియెఁ గర్పరజఘన్య
దొంగిలించి మఖియతురంగమమును, బందవై వ్యోమమున నుండి పడర నేల.
- క. రావణునికథను వినియును, గావరమున నిట్లు రామకార్యోపహతిఁ
గావింపఁ గడఁగినాఁడవు, పోవచ్చునె నీకుఁ బ్రాణములతో నింకన్. 615

—: పుష్కల విద్యు న్నాలి యుద్ధ ము :—

- క. అనుటయు రాక్షసుఁ డాగ్రహ, మున శక్తిని వైచె భరతపుత్రునిమీఁదఁ
గనుఁగొని దానిని నడుమనె, తునిమెను బుష్కలుండు మూఁడుతూపులతోడఁ.
- క. ఆశక్తి భిన్న మగుటయు, నాశరుండు త్రిశూలమును రయంబునఁ గొని యా
వేళమున నేసె బుష్కలుం, డాశ లదరఁ ద్రుంచి దాని నమ్ములచేతఁ. 617
- క. నిశితము లగుబాణములను, నిశాచరునియెదను నాఁటె నిష్ఠురముగ నా
విశిఖములు దాకి మండుచు, గృశానురీతిని నిశాచరేంద్రుం డంతఁ. 618
- చ. కరమునఁ దాల్చి ముగ్ధరము గ్రక్కున వ్రేయఁగఁ బుష్కలుండు త
త్పరిపతనప్రభాతపరితాపవిమోహితచిత్తుఁడై త్తణం
బొరగి రథంబుమీఁదఁ దెలి వొంది పదంపడి యొక్కయుజ్జ్వల
చ్చరమును గాఁడ నేసెను నిశాచరవీరునరస్థలంబునన్.

- ఉ. అంతట రాక్షసేంద్రుడు దదాహతి కోర్వంగ లేక విభ్రమా
క్రాంతమనస్కుడై పడియె గామగయానమునుండి భూమిపై
సంతటిలోనె వచ్చి నెన నాతనిసోదరు డుగ్రదంష్ట్రుఁ డే
కాంతముగా విమానమునయందు నిజాగ్రజ నుంచి పిమ్మట. 620
- గీ. రోషమున బుష్కులుని జూచి భీషణముగ
నిట్లు లనియెను బుష్కుల యెట్లు నీకు
దక్కు జయము విద్యున్నాళితమ్ముఁ డుండ
నిలువు మనిలోన గదలిపోగలవె యింక. 621
- క. అనవుడు దత్తత్యుత్తర, మనుషేట్టులు దశశరంబు లాతనిహృదయం
బున గాఢ నేసె బుష్కులు, డనంతరమ యుగ్రదంష్ట్రుఁ డత్యుగ్రుండై.
క. పొడిచెను బుష్కులునియెడఁ, బిడికిట నొకపోటు దాన బెదరక నిలువం
బడి పుష్కులుండు గురినెను, జడివానగ వానియెదను శరవిసరంబు. 623
- ప. అంతట నుగ్రదంష్ట్రు డమర్షాతిరేకంబున గాలాంతకుండువోలె మండిపడి
జ్వలజ్వాలాపరీతం బగుత్రిశూలంబు నొక్క పెట్టున బుష్కులునివక్షంబు గుఱిచూచి
నైచుటయు బుష్కులుండు తత్ప్రహరంబునకు సామ్యసిల్లిరథంబుపై నొరగె.
క. అది చూచి పవనసూనుడు, కదనంబునకుం గడంగి క్రవ్యాదునితో
జదలిక నెగయుచు దుముకుచు, సదమద మొసరింపసాగె శాత్రవబలము. 624
- ఆ. అప్పు డుగ్రదంష్ట్రుఁ డత్యుగ్రహంబున, గొని త్రిశూల మనిలతనయు నేసె
సది గ్రహించి నోట ననిలాత్మజుడు పండ్ల, చేతఁ గొఱికి పిండి చేసినైచె. 626
- క. అది చూచి యుగ్రదంష్ట్రుఁడు, పదరుచు నుముకంగఁ బైకి బనసతనూజం
డదరక దైత్యునిచెంపలు, కదుములు గట్టంగ మోఁడె గరయుగళమున. 627
- ఉ. అంతట నుగ్రదంష్ట్రుడు రయంబున నావలి కేగి మాయచే
వంతగ నించి చీకటులు విశ్వభయంకరలీల దిక్కులం
దంతటఁ బూయశోణితశిలాదికముం గురియంగఁజొచ్చె న
త్యంతము భీతిచే దలగి యార్చుచు బాఱగ శత్రుసైన్యము. 628

—: శత్రుఘ్నుడు విద్యున్నాళ్యుగ్రదంష్ట్రుల వధించి శత్రుహయంబును గొనుట :—

- సీ. అప్పుడు శత్రుఘ్ను డరుదెంచి యాత్మలో, స్మరియించుకొని రామచరణయుగము
సంధించి మోహనాస్త్రమును జాపమునందు, విడిచె దిక్కులకు నాగడియలోన
మాయమై దానవమాయ ప్రకాశంబు, గలిగి చీకటు లెల్లఁ దొలగిపోయె
సంతట నాకాశమందుఁ జరించుచు, గామగయానంబు గానఁబడియె
- గీ. నది గనుంగొని శత్రుఘ్ను డాగ్రహమున, దానిపైఁ దీక్ష్ణబాణసంతతుల నేసె
సంత నది భగ్నుమై కూలె నవనిమీద, శతసహస్రాధికాసురతతులతోడ.

వ. అంతటఁ దద్విమానంబునుండి విద్యున్మాలి యనుజగహితంబుగా గుహనిర్గతం బగుసింగంబు తేటంగున బహిర్గతుండై చాపంబునం గ్రూరసాయకంబులు సంధించి యొక్కుమ్మడి శత్రుఘ్నునిపైఁ బ్రయోగించుటయు శత్రుఘ్నుండు వాయవ్యాస్త్రంబునఁ దన్మార్గణంబుల నెల్ల నున్మూలించె.

నీ. అంతట రాక్షసుం డతిభీకరంబుగాఁ, బాశుపతాస్త్రంబుఁ బట్టి యేయ నావిర్భవించి యాయస్త్రంబునుండి భూ, తములు ప్రేతములు బేతాళములును నిజపై న్యమును గూల్చి నెత్తురుసోనలు, కుత్తుక బంటిగాఁ గ్రోలు చుండ

శత్రుఘ్నుఁ డాభూతచయమును నారాయ, ణాస్త్రంబుచే నడఁగార్జ్వివై చె గీ. నది గనుంగొని క్రోధతామ్రాక్షుఁ డగుచు, కేలఁ దాల్చి త్రిశూలముద్వేలవృత్తి నసుర శత్రుఘ్నుపై కేఁగ నాతఁ డతని, హస్తములఁద్రుంచెనర్థచంద్రాశుగమున.

ఆ. అపుడు ఛిన్నహస్తం డగుచు విద్యున్మాలి, శిరముతోడఁ బొడువఁ జేరరాఁగ వానిశిరము దునిమివై చె శత్రుఘ్నుఁ డా,క్షణమున నె ట్తురప్రసాయకములః

క. తనయన్నను జంపుటచే, తను రెచ్చఁగఁ గ్రోధ ముగ్రదంష్ట్రుండు శత్రు ఘ్నునిఁ బొడువ రాఁగఁ బిడికిటఁ, దునిమెను శత్రుఘ్నుఁ డతనిదోశ్శీర్షములఁ.

గీ. అప్పు డానందపరవశు లగుచు సురలు, పుష్పవర్షంబు గురిసి రద్భృతముగాఁగ హయముఁగొనివచ్చిహత శేషులై నదై త్య, తతులుశత్రుఘ్ను నకొసంగిబ్రతికిచనిరి.

—: క్రతు హయ ముత్తర దిశ కేఁగుట :—

క. అంతట హయ ముత్తరదిశ, కెంతయు నుత్సాహమునను నేఁగఁ దొడంగెఁ జెంతను వీరాగ్రణుల, త్యంతబలపరాక్రమముల నరుదేరంగె. 635

క. టటు లేఁగుచుండ రేవా, తటమున నొకయూత్రమంబు తాపనజననం ఘటితముగఁ గానఁబడుటయు, నటు గని శత్రుఘ్నుఁ డిట్లు లనియె సుమతితో. 636

ఆ. అన్న సుమతి యిమ్మహాశ్రమం బత్యంత, పావనముగఁ దోచె భావమునకు దీనిచరిత మేమె తెలియంగఁ జెప్పము, వివిధవిషయతత్త్వవిదుడ వీవు. 637

క. టనుటయు శత్రుఘ్నున కి, ట్లనియె సుమతి దేవ దీని కారణ్యకుఁ డ౯ ముని యధిపాధుండు తద్ద, ర్చనము మహాపాతకప్రశాసకము సుమీ. 638

—: శత్రుఘ్నుఁ డారణ్యకమహర్షి ని దర్శించుట :—

క. అని చెప్పటయును బరిమిత, జనయుక్తం డగుచు నేఁగి శత్రుఘ్నుం డ మ్మునివరునకు వందనముం, బొనరించె స్వనామగోత్రములను నొడుపుచు. 639

క. అంతట నారణ్యకుఁ డ, త్యంతాదర మొదవ నతని నర్హుడులచే సంతోషపఱిచి మీ రీ, ప్రాంతరమున కేమి కతమె రా వని యడిగె. 640

గీ. అపుడు శత్రుఘ్నుఁ డతని కి ట్లనియె స్వామి
యశ్వమేధాధ్వరంబు మాయన్న రామ

చంద్రుఁ డొనరించుచును మఖాశ్వమును విడిచె
నది యిటకు రాఁగ వచ్చితి మండటమును.

641

క. అనుటయు నత్యానందం, బున నారణ్యకుఁడు దేహమును మఱచి నిమి
లనముం జెందఁగఁ గన్నులు, కనుపట్టెను మ్రోడువోలఁ గదలిక లేమిన్. 642

గీ. అట్టు లొక్కక్షణం బుండి యవల సంజ్ఞ
నొంది బాష్పాంబువులు గాఱుచుండి నేత్ర
యుగళముననుండి గగురుపా టాదప మేన
నెట్టకేలకు నమ్మాని యిట్టు లనియె.

643

క. అనిశంబును నే నెవ్వని, మనమున ధ్యానించుకొనుచు మనుచుంటినో యా
యనవద్యమూర్తిదర్శన, మొనరెడిభాగ్యంబు నేటి కొదవెను నాకున్. 644

గీ. అల్పపుణ్యప్రదంబు లై నట్టియాగ
ములును యోగంబులును వ్రతంబులును సరియె
తెగనిసంసారబంధంబు త్రెంచివైచి
తేమ మొనగూర్చుశ్రీరామనామమునకు.

645

క. స్మృతమాత్రంబున నఘసం, తతుల నడంగించురామనామం బుండన్
మతి లేనివారు పాప, ఊతికై చేయుదురు క్లేశసాధ్యక్రియలన్.

646

నీ. మును నేను ద త్వంబు గనుఁగొనంగఁ దలంచి, తిరిగినాడను బహుతీర్థములకు
వానిలోపల నొక్కఁ డైనను గానరాఁ, డాయె ద త్త్విము దెల్పునట్టిజ్ఞాని
యందుచే జింతాకులొక్కండ నగునాకు, మద్యాగ్యమున మార్గమధ్యమందు
దేవలోకమునుండి తీర్థముల్ సేవింపఁ, జనుడెంచులోమశుం డనుమహర్షి.

గీ. యగపడిన నే నమస్కార మాచరించి, స్వామి భవవార్ధిలోఁ బడి వగచు చుండు
నట్టి మాబోంట్లు కడతేలునట్టిమార్గ, మానతీయుము నా కంచు నడిగినాడ.

గీ. అడుగుటయు లోమశుండు న న్నాదరించి
యిట్టు లనియెఁ దపోధన యెన్నొ కలపు
యోగములును వ్రతంబులు యాగములును
దానములు తీర్థములు స్వర్గదాయకములు.

648

గీ. కాని సంసారవారిధిగట్టు చేర్చఁ, గలిగినది లేదు రామునికంటె వేఱు
వేదశాస్త్రపురాణాదివిద్యలందుఁ, గలిగినరహస్య మిదె నీకుఁ దెలిసినాడ. 649

గీ. రాఘవునికంటె బర మైనవ్రతము లేదు, రాఘవునికంటె ఘన మైనక్రతువు లేదు
రాఘవుఁడే శ్రేష్ఠయోగంబు రాఘవుండె, పరమదై వంబు సుమి బహుభాష లేల.

గీ. రాముఁ డొక్కఁడే దేవుడు రామనామ

మొకటె మంత్రంబు రామార్ప యొకటె వ్రతము

రామసంస్తవ మొకటె శాస్త్రము భవాద్ధి
పారమును జెందఁ గోరెడివాణి కెల్ల.

651

అ. సంస్కరించి రామచంద్రునిఁ జండాలుఁ, డైన ముక్తిఁ జెందు ననిన నిక
వేదశాస్త్రముఖ్యవిద్యావివేచన, పరులమాట వేట పలుక నేల.

652

వ. ఈపరమరహస్యంబు నాస్తికులకును శ్రద్ధాహీనులకును భక్తిరహితులకును
గామక్రోధాదిదోషదూషితులకును భక్తదూషకులను శాంతివర్జితులకును శత్రుల
కును జెప్పం దగదు.

653

క. అనుటయు నే నుత్సాహం, బున నడిగితి మరల మానిపుంగివ దయతో
డను రామధ్యానాదుల, నొనరించెడివిధము సెప్పు మొప్పుగ ననుచున్.

654

క. నే నడిగినదానికి న, మౌనీంద్రుఁడు సంతసించి మానసమున జ్యో
త్స్నానిభము మందహాసం, బానసమున నొలయ నిట్టు లనియెను నాకున్.

వ. అయోధ్యానగరంబునఁ జిత్రమండపశోభితం బగుకల్పనృత్యమూలంబునందు
నవరత్నభూషితం బగుస్వర్ణసింహాసనంబు నధిష్ఠించి రాకాసుధాంశుబింబ
సదృశం బగువదనంబుతోడను బద్మపత్రాయతంబు లగువిశాలనేత్రంబులతోడను
దూర్వాదళశ్యామం బగుదేహంబుతోడను మణికిరీటంబుతోడను నీలకుంత
లంబులతోడను మకరకుండలంబులతోడను విద్రుమప్రభాభాసమానంబు లగు
రదనచ్ఛదంబులతోడను సుధాకరకిరణంబులుంబోనిదంతపం క్తితోడను జపా
పుష్పనిభంబును సకలనిగమాగమావాసంబును సగుజహ్వతోడను గంబు
కంఠంబుతోడను సింహాన్నతంబు లగుమాంసలస్తంభంబులతోడను శుభలక్షణ
లక్షితం బగునాసికతోడను గేయూరకటకాదివిభూషణభూషితంబు లగునాజును
లంబిదీర్ఘబాహువులతోడను లక్ష్మీవిలసితంబును శ్రీవత్సాంకితంబును సగు
విపులవక్షంబుతోడను గంభీరనాభితోడను మహాదరంబుతోడను రత్నకాంచీ
విరాజమానం బగుకటిప్రదేశంబుతోడను మనోహరంబు లగునూరుజూనువుల
తోడను వజ్రయవాంకుశరేఖాపరిష్కృతంబు లగుకోమలచరణంబులతోడను
దేదీప్యమానుండై యుండురామచంద్రుని నిత్యంబును ధ్యానించుటయును
స్మరించుటయును బూజించుటయును సంసారసాగరోత్తరణసాధనంబులు.
మోక్షంబు వడయుట కింతకంటె వేలుమార్గంబు లేదు.

656

క. అనుటయు నే నమృతహానీ, యునిమాటల నాలకించి యుత్సుకమతి నై
మునినాథ రామచరితము, వినిపింపుము నా క టంచు వేడితి మిగులన్.

657

గీ. అపుడు నాయుండు దయ యుంచి యమృతహార్తి
యిట్లు వచియింపఁబోడఁగె మౌనీంద్ర వినుము

ఘోరసంసారవార్ధిమగ్ను లగుజనుల
నుద్ధరించుటకయి పురుషోత్తముండు.

658

—: రామాయణ సంగ్రహము :—

- సీ. మున్ను ద్రేతాయుగంబున సూర్యకులమున, నవతరించి చతుర్విధాకృతులను
బూర్ణాంశమునఁ దాను బోలుచుచు జగదభి, రాముడై రాముడై నామమునను
తండ్రివాక్యంబును దలఁ దాల్చి లక్ష్మణ, యుతముగాఁ జని గాధిసుతునివెంటఁ
దాటక యనుకుప్పదైత్యాంగనను జంపి, సాధుసంక్షోభంబు సమసిపోవ
- గీ. భర్తృశాపంబుచే శిలాభావ మొంది, యడవిలోఁ బడియున్నయహల్య కొసఁగి
పడతలస్వర్ణమున స్వరూపమును మరలఁ, శాశికునియజ్ఞభూమికిఁ గడకుఁ జేరి.
- క. మారీచసుబాహువు లను, క్రూరనిశాచరులఁ గూల్చి కుశికతనూజ
ప్రేరణమున విధిలాపురిఁ, జేరి శివునిధనువు విఠించి చిత్రము గాఁగఁ. 660
- గీ. పంచదశవత్సరంబునఁ బత్ని గాఁగఁ, గైకొని పడబ్బ యగుసీతఁ శాత్రుకమున
ననుభవించెను సౌఖ్యంబు లామెతోడఁ, గూడి ద్వాదశవత్సరముల్ కొడువ లేక.
- వ. దశరథుండు సప్తవింశవత్సరమునందు రామునకు యావరాజ్యాభిషేకంబు
గావింప నన్నద్ధండై యుండియుఁ గైకేయానరద్యయులునంజేసి రామునిఁ జతు
ర్దశవత్సరంబు లర్హణ్యవాసంబుఁ జేయుటకును భరతుని యావరాజ్యంబు ననుభ
వించుటకును నేర్పఱచె. అంతట రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణసమేతంబుగా
బయలుదేరి మూడునాళ్లు జలాహారంబున నాల్గవనాడు ధలాహారంబునను
గడపి పంచమదినసంబునగ జిత్రకూటంబునకుఁ జేరి యందు నివాసంబు గల్పించు
కొని ద్వాదశవత్సరంబులు గడపి త్రయోదశవత్సరంబునఁ బంచనటియందుఁ గామ
వినశ యగుశూర్పణఖను విరూపను గావించె. 662
- సీ. అంతట రావణుం డరుదెంచి జ్యేష్ఠకృష్ణాష్టమినాడు బృందాభ్యవేశ
శ్యేనంబు వర్తికఁ జేకొని చనునట్లు, భూమిజాతను గొనిపోవుచుండ
రామ రామ యటంచు నామె యేడ్చెడియేడ్పు, విని జటాయువు నచ్చి వింటినుండి
కడనంబు గావించి క్రవ్యాదపతితోడఁ, బడిపోయె నిహతుడై పుడమిమీఁదఁ
- గీ. జెప్పె సంపాతి యనుపక్షి సీత యున్న, చోటు వానరులకు మార్గశుక్ల నవమీ
నంత నేకాదశిని మహేంద్రాద్రినుండి, యెగిరి పవనాత్మజుడౌ దాటి యేర్లతేని.
- క. ఆరాత్రియందు లంకను, జేరి నిశాశేషమందు సీతను గని సుం
చార ముడిగి ద్వాదశినాఁ, డాయాధుం డయ్యె శింశుపావనిరుహము. 664
- గీ. అట్లు లారూఢుడై శింశుపావనిజము, గాలికొమరుండు భక్తిచేఁ గేలు మోడ్చి
నాటికాతిరి సీతకు నమృకమును, గలుగఁజేయంగఁ దగినట్టికథలు చెప్పి. 665
- వ. త్రయోదశినాఁ డక్షాదిరాక్షసవిరులతోడ ఘోరం బగునాయోధనంబు గావించి
చతుర్దశినాఁ డింద్రజిత్రయుక్తం బగుబ్రహ్మస్రంబున బద్ధుం డయ్యె. 666

- గీ. అంత రాక్షసు లెల్లరు సంతసమున, వసనములు చుట్టి మారుతివాలమునకు
జ్వలన మంటింప నాతడు సంజ్ఞ వడసి, యెగిరి లంకాపురం బెల్లఁ దగులఁబెట్టి.
- గీ. వచ్చి పూర్ణిమనాటికి వాయుజవము, తోడను మహేంద్రగిరికి సంతోష మొదవఁ
గదలియటనుండి మునుకుఁడుకపులతోడ, నైదుదినములునడచియాటవదినంబు.
- గీ. మధువనంబును జొచ్చి తన్మధువు గ్రోలి, పాదపంబుల నెల్లను బాడుచేసి
కదలి యటనుండి రామునికడకుఁ జేరి, సప్తమదినంబునం దభిజ్ఞాన మొసఁగె.
- ప. రామచంద్రుండు తదభిజ్ఞానంబు వడసి యత్తరఫల్గునీనక్షత్రయుక్తం బగు
నష్టమీదినంబున సూర్యుండు గగనమధ్యంబు నధిష్ఠించియుండ విజయముహూ
ర్తంబునందుఁ బ్రస్థితం జై సప్తదినంబులు సింధుతీరంబున స్కంధావారనివేశ
నంబు గావింపఁజేసి పాపశుక్లప్రతిపత్ప్రభృతితృతీయాపర్యంతము సేనాసమే
తంబుగాఁ దాను సముద్రతీరంబుఁ జేరుటయుఁ జతుర్థిగాఁడు విభీషణుండు రాముని
శరణుచొచ్చుటయుఁ బంచమీదినంబున సముద్రతీరణంబుకొఱ కాలోచించు
టయు రామభద్రుండు నాలుగుదినంబులు ప్రాయోపవేశంబు గావించి సము
ద్రునివలన వరంబు నడయుటయు దశమీదినంబున సేతుబంధంబు నారంభించి
త్రయోదశీదినంబున సమాప్తి నొందించుటయుఁ జతుర్దశీదినంబున సైన్యంబును
సువేలాద్రికిం జేర్చుటయుఁ బూర్ణిమ మొదలుకొని ద్వితీయాపర్యంతంబు
మూడుదినంబులు లక్ష్మణునితోడ రామచంద్రుండు వానర సేనాసమేతంబుగా
సంభోధిధిని దాటి తృతీయ మొదలు దశమివఱకును నెనిమిదిదినంబులు లంకా
పురావరోధంబు గావించి యుండుటయు నేకాదశీదినంబున శుకసారణాగమనం
బును పాపకృష్ణద్వాదశీదినంబున సైన్యసంఖ్యానంబును రావణుండు శార్దూ
లునివలన వానర సేనాసంఖ్య నెఱింగి త్రయోదశి మొదలుకొని యమావాస్య
వఱకును మూడు దినంబులు లంకాపురంబునం దుండునిజ సైన్యమును
బరిగఁగించి బలసంఖ్య నెఱింగి రణోత్సాహి యగుటయును మాఘశుక్ల
ప్రతిపద్దినంబున నంగదచౌత్యంబును నీతకు రామునిమాయామూర్ధాదులం
జూపుటయు మాఘద్వితీయ మొదలష్టమివఱకును నేడుదినంబులు రాక్షసులకును
పానరులకును సంకులయుద్ధం బగుటయు మాఘశుక్ల నవమినాడు రాత్రియుద్ధమం
దింద్రజిత్తు రామలక్ష్మణులను నాగపాశబద్ధులం జేయుటయు దశమీదినంబున
నాగపాశవినాశంబునకై పవనుండు రామునికర్ణంబునందు స్వరూపంబు జపి
యించుటయుఁ బిదప గరుడాగమనంబును నేకాదశీద్వాదశీదినంబులందు ధూమ్రా
క్షవధంబును ద్రయోదశీదినంబునఁ గంపనపథంబును మాఘశుక్ల చతుర్దశి
మొదలుకొని కృష్ణప్రతిపత్తువఱకును మూడు దినంబులు నీలకృతం బగుప్రహ
స్థపథంబును మాఘకృష్ణద్వితీయ మొదలు చతుర్థ్యంతపర్యంతంబును మూడు
దినంబులు తుములయుద్ధంబున రాఘవుండు రావణుని రణభూమినుండి పాఱఁ

ద్రోలుటయుఁ బంచమి మొదలుకొని యష్టమిపర్యంతము రావణుడు గుంభ కర్ణుని మేలుకొలుపుటయు రామచంద్రుండు ప్రథసంబున నవమి మొదలు చతుర్దశీపర్యంత మాఱుదినంబులలో బహువాసరభక్షకుం డగుకుంభకర్ణుని వధిం చుటయు సమావాస్యాదినంబున శోకంబువలన యుద్ధవిరామంబును ఘాల్లునశుక్ల ప్రతిపత్రభృతిచతుర్థీపర్యంతంబు నాల్గుదినంబులు బినతగోసుప్రభృతు లగు నైదుగురురాక్షసుల వధించుటయుఁ బంచమి మొదలు సప్తమిపర్యంతం బతి కాయవధంబును సప్తమి మొదలు ద్వాదశీపర్యంతంబు నికుంభకుంభసంహారంబును బిదప మూఁడు దినంబులలో మకరాక్షనిబర్హణంబును ఘాల్లునకృష్ణప్రతిపద్వితీ యాదినసంబులం దింద్రజిత్తు జయించుటయుఁ దృతీయ మొదలు సప్తమిదినంబు నవతును శోకంబువలన యుద్ధవిరామంబును బిదప నొక్కదినంబున నోషధ్యా నయనంబును బిదప నైదుదినంబులలో లక్ష్మణకృతం బగునింద్రజిద్వధంబును జతుర్దశీదినంబున యుద్ధవిరతియు సమావాస్యాదినంబున రావణుండు యుద్ధంబు నకు బయలుదేలుటయుఁ జైత్రశుక్లప్రతిపత్తు మొదలు పంచమివఱకును రాక్షస ప్రచురవధంబును జైత్రశుక్లషష్ఠి మొదలుకొని యష్టమివఱకును మహాపార్శ్వాది మంగళాంబును జైత్రశుక్ల నవమిదినంబున లక్ష్మణునిశక్తి భేదనంబును గోపా విష్ణుం డగురామునిశాసనంబున దశకంధరపలాయనంబును నాంజనేయుండు ద్రోణాద్రిని దీసికొని నచ్చుటయు దశమిదినంబున రామయుద్ధంబునందు రాక్షస వినాశంబును సేకాదశీదినంబున వాసవప్రేరితుం డగుమాతలీ దివ్యరథంబును యుద్ధరంగంబున రామునకు సభక్తికంబుగా సమర్పించుటయును రాఘవుండు శుక్లద్వాదశి మొదలు కృష్ణచతుర్దశీపర్యంతంబు ఘోరయుద్ధంబు గావించి రావ ణుని వధియించి జయంబు గాంచుటయును జరిగె. మాఘశుక్లద్వితీయ మొదలు వైత్రకృష్ణచతుర్దశీపర్యంతంబు సప్తాశీతిదినంబులలో యుద్ధానహారంబు పంచ దశదినంబులు పోవ సంగ్రామంబు డిబ్బనిరెండు దినంబులు ప్రవర్తిల్లె. రావణా దుల కమావాస్యాదినంబున సంస్కారంబు జరిగె. రామచంద్రుండు వైశాఖ శుక్లప్రతిపద్దినంబున రణభూమియందు సకలసురజేగీయమానుం డయ్యె. వైశాఖ శుక్లద్వితీయాదినంబున లంకారాజ్యంబునందు విభీషణుండు పట్టాభిషిక్తుం డయ్యె. వైశాఖశుక్లతృతీయాదినంబున సీతాశుద్ధియును దేవతావరలాభంబునువై శాఖ శుక్లచతుర్థీదినంబున రాఘవుండు సీతాదేవిలోడం గూడి పుష్పకవిమానంబు నధిష్ఠించి నభోమార్గంబునుండి యయోధ్యాపురంబునకు బయలుదేలుటయు వైశాఖశుక్లపంచమిదినంబునఁ బదునాల్గవవర్షంబు పూర్ణంబు గాఁగ రామ చంద్రుండు సపరివారంబుగా భారద్వాజాశ్రమంబు ప్రవేశించుటయు షష్ఠీదినం బున నందిగ్రామంబునందు భరతసమావేశంబును సప్తమిదినంబున రామ

చంద్రుం డయోధ్యాపురంబున రాజ్యాభిషిక్తుం డగుటయు జరిగె. బాసక రామ వియ్య క్తయై పదునొకండు నెలలపడునాలుగుదినంబులు రావణునివేళనంబు నందుండె. రాఘవుండు నలుబదిరెండవత్సరంబున రాజ్యంబు చేయ నారంభించె. అప్పటికి సీతామహాదేవి ముప్పదిమూడువత్సరంబులవయస్సు గలదియయ్యె. 670

- సీ. అట్లు భ్రాతృసమేతుడై రామచంద్రుండు, చెలువుగా రాజ్యంబు చేయుచుండ సంయమి యగుకుంభసంభవుగ డేతెంచుచు, దద్దర్శన మొనర్చుతలఁపుతోడఁ దపసివాక్యంబుచేతను రామభద్రుండు, హయమేధయాగంబు నాచరించు వచ్చును హయమేధవాజి సీయాశ్రమగ, బునకు రామనియోజ్య లనునరింప గీ. రామకథలను వచియించి రామభటుల, సన్నిధిని వారితోఁ గూడ సత్వరంబు చని యయోధ్యకు రామదర్శన మొనర్చి, దాఁటెదవు నీవు భవవాధి దత్త ణంబు. క. అనవుడు నే నాలోమశ, మునికిం బ్రణమిల్లి యదియె మొదలుగ మదిలో ననిశమును రామభజనం, బొనరించుచు నుంటి ముక్తి నొందెడియాశఁ. 672
- గీ. అమ్మహర్షి నచించినయట్లు రామ, తురగమేధాశ్వ మిచ్చటి కరుగుదెంచె గానఁగల నింక రామునిఁ గన్నులార, సఫలత ఘటిల్లె నేడు నాజన్మమునకు. గీ. అగ్నిహోత్రఫలంబు నేఁ డబ్బె నాకు, నామనోరథవృత్త మీనాడు పగడ నేడు నిశ్చత్రరాజ్యంబు నేను గొంటి, నాకులం బెల్ల నిపుడు ధన్యతను గాంచె. క. అని భక్తిపారవశ్యం, బున నొడువుచు నుండఁ జిత్తమున శత్రుఘ్నుం డెసయుచు విస్మయము తపో, ధనుడు నచించినకథావిధానంబునకుఁ. 675
- క. నరయానంబున నమ్ముని, నరుని నధిష్ఠింపఁజేసి నైశ మయోధ్యా పురమునకుఁ బనిచి తొలిగం, బరిగెడిమార్గమును బట్టి యరిగె నశముతోఁ.

—: ఆరణ్యకుని యాత్మ రామునిలో లీన మగుట :—

- గీ. అంత నారణ్యకుం డయోధ్యాపురంబు, దూరముననుండఁగ నె పాదచారి యగుచుఁ జేరి పురమును సరయాప్రతీరమందు, సననదీక్షితుఁ డై నరాఘవునిఁ గాంచి. ఆ. పులకితాంగుం డగుచు జలజలఁ గన్నీరు, గాఱుచుండఁ గంటఁ గనులు మూత పడఁగ మేను మఱచి భక్తివశంబున, నున్నవానిఁ గని రఘూద్వహుండు. 678
- సీ. బనరించి వేగ ప్రత్యుత్తాపమును మ్రొక్కి, యచితాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి పదములు గడిగి తత్పాదావనేజనో, దకమును చాల్చి మస్తకమునందు నర్పించి గంధపుష్పాదిసస్తువులచే, సర్పించి పాలిచ్చునట్టిగోవుఁ గలిగినయట్టిమార్గశ్రమంబు దొలంగ, నర్హోపచారంబు లాచరించి గీ. స్వామి నీదర్శనంబున సంఘటిల్లె, నెల్లశుభములు నాకు నేఁ డేను దలంచి నట్టిసవసంబు సంపూర్ణ మయ్యె నిపుడ, యనుచు నగ్గించుచుండ నాయవసరమున.

- క. చరణ్యకుండు విస్తయ, పూరితచేతస్కుఁ డగుచుఁ బురుషోత్తమ నీ
చారిత్రం బతిమానుష, మారయఁగా నగునె యస్మదానుల కెల్లఁ. 680
- క. చరితాథుఁడ నైతిని నీ, దరిసెనమును జేసి నేడు తరియించితి సా
గరమును రాజ్యముఁ బడసితిఁ, బరిపూర్ణము లయ్యె నాకు భాగ్యము లెల్లఁ.
- క. అని యపరిమితానందం, బును జెందుచు నుండునమయమునఁ బగిలి మునీం
ద్రునిబ్రహ్మబిలము చని టి, వ్యస నొక తేజంబు రాఘవనిలోఁ జేరెఁ. 682
- గీ. అపుడు సాయుజ్యమోక్షంబు నమ్మహర్షి
చెందె నని చూచుమును లెల్ల జెప్పు చుండఁ
గురిసె నాకాశముననుండి కుసుమవృష్టి
దేవమందుభినాదంబు దివిని జెలఁగె. 683
- క. అనపుడు వాతస్వయనుఁ డి, ట్లనియెను నాగేంద్ర సనసహాయ మేసానం
బునకుం బోయెను మరలను, వినిసింపుము నాకు విసఁగ వేడుక యయ్యెఁ. 684

—: శివాహదంబులో హయంబు మునిగిపోవుట :—

- క. అనుటయు నాగేంద్రుల డి, ట్లనియెను మునివర్య యధ్వరాశ్వం బట్టుల్
చనుచును నొక శివాహద, మునను మునిగిపోయె యోధముఖ్యులు గాంచఁ.
- ఆ. అట్లు మునిగిపోయి యశ్వంబు మరల రా, కుంటఁజేసి యోధుఁ లొక్కమొగిని
దల్లడిల్లసాగి రుల్లంబులను నేమి, చేయవలయు ననెడిచింత నొడమ. 686

—: హనుమత్పుష్కలలో శత్రుఘ్నుఁడు పాతాళమున కేగట :—

- నీ. లంకాట శత్రుఘ్నుఁ డాత్మలో నధికతా, పముఁ జెందుచుండంగ నుమతి చూచి
న్వామి నేమిటికి విపాదంబుఁ జెందంగఁ, గలగతిం బై నట్టికార్యమునకు
ననిలసూతికఁ బుష్కలనుకు నీకును శక్తి, గలదు పాతాళలోకమున కరుగ
మునిగి మీ రీహదంబున మువ్వరును గొని, రండు శీఘ్రముగఁ దురంగమంబు
- గీ. నని యుపాయంబు చెప్పటయును నొకింత
ధైర్యము వహించి లనఁగసూదనుఁడు పవన
తనయపుష్కలసహితుఁడై తత్త్వణంబు
మునిగి హదమున నొకపురంబునకుఁ జేరి.
- గీ. అచట నొకచోట మాణిక్యఖచిత మైన, కాంచన స్తంభమును దానఁ గట్టఁబడిన
క్రతుహయంబునుదానిప్రక్క నెవరించు, చెలువలను వారుగొలిచెడిచెలినిఁగాంచె.
- ఆ. కాంచి వీర తెవరో క్రతువాజి నిచటను, గట్టివైన నేమి కారణంబో
తెలిసికొందుఁ గాక తేటతెల్లంబుగా, ననుచు లెలఁచు చుండునవసరమున.
- గీ. రాని యైనట్టిలేమ వారలను జూచి, యిట్లు లనియెను మీ రెవ్వ రిటుకు రాఁగఁ
గారణం బేమొ చెప్పుడు కదలిపోవఁ, దరిము గాదింక మీకు మాదరికఁ జేరి.

- క. అనవుడు హనుమంతుం డి, ట్లనియెను గంభీరముగను నబలామణి మే
మినకులవర్ధనుఁ డగురా, మునిభటులము విజితరిపునమూహులము సుమీ. 691
- గీ. ఇతఁడు శత్రుఘ్నుఁ డనుపేర నితఁడు పుష్కలభిధానంబుచేత నే నాంజనేయ
నామమున నొప్పవారము నాతిమిన్న, వచ్చితిమి రామహయమేధవాజికోటకు.
- క. ఈ హయము నిచటఁ గట్టిన, సాహసు లుండినను రాఁగ సమయం బిదె త
ద్యాహుమద మడఁచి యుద్ధర, వాహము గొనిపోవ నున్నవారము వింటే.
- క. అనుటయు నారమణీమణి, హనుమంతునివచనమునకు హస్తముతో ని
ట్లనియెను మహాత్మ్య మఖహయ, మును బంధించితిని నేన మునుకొని యిచటఁ.
- క. నేను నిరంతర రామ, ధ్యానసమాధిస్థితాంతరంగంబున ని
చ్చో నుండు నెపుడు రాముఁడు, కానంబడుచుండు నాకుఁ గన్నులయెడుటఁ.
- గీ. రామ కార్యంబునకు సాయ మేమి యైనఁ, జేయవలయు నటంచు నాచి త్తమందఁ
గలిగె నొకకోర్కీ దానిచే జలుపవలసె, నిట్టికార్యంబు రావింప నిటకు మిమ్ము.
- గీ. వీరమణి యనునొక్కపృథ్వీధవుండు, పట్టి మీయశ్వమును ముందు గట్టివైచు
నతఁడు ధూర్జటిరక్షితుం డతని నొంపఁజాల రెంతటివిక్రమశాలు లేని. 697
- క. ఏ నొకయస్త్రం బిచ్చెద, దానిని మంత్రించి వైవఁ దత్పతి సీతా
జానిస్వరూపము దెలిసి య, నూనం బగుభక్తి హయము నొసఁగు వశుం డై.
- క. అని శత్రుఘ్నునిముఖమును, గనుటయు నాతం డుదబ్బుఖముగఁ దదస్త్రం
బును గొని యోగినివలనను, గనఁబడియెను రవిశతప్రకాశముతోడఁ. 699
- గీ. అట్లు నెలుఁగుచు శత్రుఘ్నుఁ డామెపాద, పంకజములకుఁ బ్రణమిల్లి భక్తితోడ
హయపురస్సరముగ వచ్చె నాంజనేయ, పుష్కలసమేళుం డై చిత్రిముగను బైక.
- క. అంతట యోధాగ్రణు ల, త్యంతముదంబునను ప్రాదబలాంతర్గతవృ
త్తాంతము నాలించిరి హను, మంతుఁడు వచియింప మధురమధుర ఫణుతులఁ.

—: ఆ ధ్వ రాశ్వంబు కేవలరంబు చేరుట :—

- వ. అప్పుడు ముఖతురంగంబు వాయుజవంబునం జని దేవనిర్మితం బగు దేవపురంబు
నకుం జేరె. 702
- క. ఆపురమునఁ గలగృహములు, గోపురములు వనములును నికుంజంబులు హ
ర్నాపాదకంబు లగుచును, దీపిం చెడిఁ దరమె తన్నుతిం బొనరింపఁ. 703
- గీ. శివశిరశ్చంద్రచంద్రిక లవిరతంబుఁ, గ్రాలుచుఁ దమంబు నడఁగించుకారణమున
శుక్లకృష్ణవిభేదంబు చూపఱులకుఁ, గానరాకుండు నుభయపక్షముల సచట.

—: రుక్మాంగరుండు హయముం బట్టికొనుట :—

- గీ. అంత నాహయమును దత్పురాధినాథుఁ, డై సవీరమణిక్షమాజానికొడుకు
పట్టి రుక్మాంగరుండు బౌహుబలము కలిమిఁ, గట్టివై చెను నిజహయాగారమందు.

ఆ. అట్లు కట్టివైచి హయమును రుక్మాంగ, దుండు వచ్చి జనకుఁ డుండుకడకు
సవినయముగఁ దెల్పె సర్వంబు నంతట, వీరమణి వివాదవివశుఁ డగుచు. 706

సీ. స్వసహాయుఁ డైనయీశ్వరునిసన్నిధి కేగి, తనయుండు చేసినతప్పుఁజేత
నినిపించి కర్తవ్యమును వేఁడుటయు సదా, శివుఁడు మానసమునఁ జింత నొంది
క్షీతినాథ చేసేతఁ జేసె నీకొడు కప, రాధంబు నస్మదారాధ్యునెడలఁ
గాని చేసినపని కలిగించు స్వామిద, ర్చనలాభమును సంగరమున మనకుఁ

గీ. గాన మఖిసైంధవంబును గాచుకొనఁగ, యత్న మొనరింపవలయు నెట్లైన నింక
నండగా నుండ నేను వేఱుఁడెవఁడు, కలఁ డెదుర్కొన యుద్ధరంగమున నీకు.

క. అనుటయు నుత్సాహంబున, జననాథుఁడు యుద్ధమునకు సన్నద్ధుడై
కనుపెట్టి యుండె శాశ్రన, జనములు చనుదెంచునట్టిసమయంబునకున్.

ఆ. అంత నాయుదంత మంతయు శత్రుఘ్నుఁ, డమరమానివలన నాలకించి
యాగ్రహమున యోధు లరుదేర వెనువెంట, నరిగి దేవపురము నాక్రమించె.

—: శత్రుఘ్నులవలన రుక్మాంగదాడుటకుఁ ఘోరయుద్ధ మగుట :—

న. అప్పుడు వీరమణి దివ్యరథంబు నధిష్ఠించి కుమారు లగురుక్మాంగదశుభాంగ
దులును భ్రాత యగువీరసింహుండును భాగినీయుం డగుబలమిత్రుండును
సేనాని యగురిపువారుండును దత్తచ్ఛస్త్రాస్త్రసమంచితులై యనుసరింపఁ జతు
రంగబలంబులతోడఁ గూడి ప్రధనభూమిఁ బ్రవేశించి శంఖంబు పూరించె. 710

గీ. అప్పు డుభయబలంబుల కిచ్చుముగ, నాహనం బయ్యె నాయోధనాంగణమున
నేలులుగ రిక్తకూరిలు పాత నందు, మునిగి తేలుచు శనశత్రుబాలు చనఁగ.

క. అంతట శత్రుఘ్నుం డ, త్యంతానుర్వమున నొనఁగ నాజ్ఞను బహువి
క్రాంతిమెయి విద్విషద్యుల, సంతోషులను బుష్కలంబు సమయంజేసెన్. 712

గీ. అపుడు రుక్మాంగదుండు పితౄజ వడసి, భరతతనయున కెదురుగా నరుగుదెంచి
వత్స వీరము గల్గినవాడ వైస, సములతోడను బ్రధనంబు నలుపు మనియె.

మ. అనుడున్ నవ్వుచు బుష్కలుం డతనివతోభ్యంతరం బాడ నే
నె నిశాతాశుగపంచకంబు నపు డక్షీణప్రతాపంబుచే
తను రుక్మాంగదుఁ డెనె బుష్కలునిమీఁదన్ గోల వీరేను దా
న నసంఖ్యంబుగఁ బుష్కలుం డతనిమేనన్ నించె బాణంబులన్. 714

గీ. జరిగె నొకకొంతకాల మాకరణి స్కంద, తారకాసురులకుఁ బోతె వారి కాజ
యట్టితఱి బుష్కలుండు దశాశుగముల, నొక్కపరి వింటఁజేచ్చియత్యుద్భటముగ.

గీ. కూలించి చతుర్హయంబుల నాలుగింట, రెంట రథరక్షకులను నొక్కంట ధ్వజము
రెంట సూతుని సవల నొక్కంట రాజ, నందనునిహృదయంబును గుండఁ జేసె.

- క. అంతట రుక్మాంగదుఁ డ, త్యంతావేశమున నవశతాంగదులతో
 వింతగను వచ్చి పుష్కలు, సంతము నొందింప భ్రామకాస్త్రము నేసెన్. 717
- వ. తదస్త్రపాతంబున నిజరథంబు గిరగిరం దిరుగుచు యోజనదూరం బరుగఁ బర
 మాస్త్రవిదుం డగుభరతాత్మజుండు ప్రత్యస్త్రంబున దానిని వారించి యొక్క
 మహాస్త్రంబు నభిమంత్రించి రుక్మాంగదుని స్వందనంబుపైఁ బ్రయోగించె. 718
- ఆ. అపుడు తచ్చతాంగ మస్త్రబలంబుచే, సభ్రవీధిఁ జనుచు నరుణదీప్తి
 వలన దగ్ధ మగుడు నిలమిఁదఁ బడిమింట, నుండి రాజతనయుఁ డొందె మూర్ఛ. 719
- క. హాహాకారంబులతో, నాహవరంగంబు నిండె నప్పడు సుతన
 మ్రోహమును విడిచి ప్రథనస, మీహితఁడై వీరమణిమహిపతి వచ్చెన్. 720
- గీ. వచ్చి వీరమణిక్షితివల్లభుండు, శంఖరావంబు సలిపె భీషణము గాఁగ
 సంతఁ బుష్కలుఁ డాతని కభిముఖముగ, నిలిచె వింటను సాయకంబులను గూర్చి. 721
- వ. అంతట వీరమణిక్షమానాథుండు పుష్కలుని నాలోకించి కృపావిష్టమాన
 సుండ్డై యిట్లనియె. 722
- క. బాలక నినుఁ జూడఁగఁ గడు, బాలి మనంబునను బొడమెఁ జను మావలకున్
 బాలక్రీడాస్థానమె, యాలం బన నిలుతె యస్మదాదులయెదుటన్. 723
- క. కను లెఱచేసి సంగర, మున నుండఁగ నేను బ్రాణములపై స్పృహ గ
 ల్గినవాడు నిలువఁ జెవ్వం, డును నాకటైదుట నిజము నుడివితి నీకున్. 724
- చ. అనుటయుఁ బుష్కలుండు సకలాస్త్రవిదుం డగుటన్ జలింప కి
 ట్లనియె నరేంద్ర ఊత్రియులయందు బలాధ్యుడై వృద్ధు బాలుఁ
 డైనను నబలుండె యర్భకుఁ డనన్ వినవొక్కొ నయోధికుండ నే
 ననియెడిగర్వ మొందకు మహంత నడంచెద నొక్కప్రేగునన్. 725
- క. అనవుడుఁ గోపోద్దీప్తి, మనమున ని ట్లనియె వీరమణి పుష్కల ని
 వనినట్లు చేయఁగలిగిన, సనిలోనన్ నిలుపు మేల యతిభాషణముల్. 726
- క. అని పలికి వింట మార్గణ, మును సంధించుటయు సంతఁ బుష్కలుఁ డననిం
 ద్రునిమిఁద నేసెఁ గ్రోధం, బున నిరువది నిశితబాణముల నొక్క మొగిన్. 727
- సీ. అపుడు వీరమణిక్షమాధీశ్వరుండు త, త్సాయకంబులు నిజసాయకముల
 ఖండఖండంబులు గావించుటయును న, త్యాగ్రహంబున భరతాత్మజుండు
 నాట నేసెను మాఁడు నారాచములు మహి, కాంతునిఘాలభాగంబునందు
 నవి నాఁడుకొని బహుళార్తిగొల్పఁగ వీర, మణిమహీకాంతుండు మండిపడుచు 728
- గీ. గణనశరములు తొమ్మిది గాఁడ నేసె, భరతపుత్రునియెద నవి బాధవెట్ట
 నురగములువోలెఁబుష్కలుండుగ్రుడగుచు, త్పాదపునిమిఁదనూలుమార్గణములేసె. 729
- వ. తద్బాణఘాతంబుచే భిన్నకనచంఢును శకలీకృతకీటంఢును భిన్నశరాస
 నుండును భగ్నరథంఢును రుధిరపరిప్లుతాంగుండును నై వీరమణిక్షమాధీశ్వ

రుండు నూతనస్యందనంబు నధిష్ఠించి యభినవచాపంబునం దనంభ్రాక్రంబు లగు శ్రీమముఖంబులు సంధించి శాత్రవవ్యూహంబుపైఁ బ్రయోగించుటయుఁ బుష్కలండు దానికిం బ్రతివిధానంబు చేయం దొడంగె. అప్పుడు విదారితంబు లగు వారణంబులతోడను నికృత్తంబు లగు సైంధవంబులతోడను ఛిన్నాభిన్నంబు లగురథంబులతోడను వినిపాతితం బగుభటకవంబంబుతోడను నాభీలం బగునా యోధనాంగణంబునం గేశజైవాలోపలక్షితంబును బాహుభుజంగమసంకులం బును శిరఃకచ్చపాన్వతంబును బిశితకర్దమమేదురంబును నై తామ్రపర్ణివోలె రుధిరమహానది ప్రవహింపం దొడంగె.

729

గీ. అట్టిసమయంబునందు రణాంగణమున, నాడఁదొడఁగెఁ బిశాచము లదృశ్యముగఁ బాణులనుదాల్చిమృతులక పాలములను, జెలఁగిపాయించుచునుదాళములనుబోలె.

క. నెత్తురు ద్రావుచు మాంసము, గుత్తుకబంటిగను దినుచు గోమాయుగణం బత్తటి భయంకరముగా, నొత్తిలి రణభూమియందు నూళలువెట్టె.

731

క. ఉంజిరి సంగ్రామక్షితి, మండలమునఁ గింశుకములమాడ్కిని యోధుల్ చండతరకాండఘాతో, ద్ధండప్రవదప్రసిక్తతనువు లగుటచే.

732

శా. అంతఁ నీరమణిక్షమాధిపుండు క్రోధావేళ మేపార దుర్గాతాభీలశ్రీముఖప్రతతి సంధానించి చాపంబునం దంతం బొండెద వీవు నేఁ డనుచు సింహం బార్చిన ట్లార్చి దిగ్దంతుల్ దద్దరిలంగఁ బుష్కలునిమిదన్ నాఁడ నొక్కున్ముడి.

733

ఆ. అపుడు భరతపుత్రుఁ డాసాయకంబుల, హతికి నోర్వలేక యాత్మబోన సంస్కరించి రామచరణంబుజములను, దశస్త్రితిప్రభుత్వైర్ద్రుఁ డగుచు.

734

ఆ. ధనువు కేలఁ బట్టికొని నారి నెక్కించి, శరము విడిచి శత్రుసాయకముల నెల్లఁ చునిమి శంఖ ముల్లాసమున నూఁడె, వైరిలోకహృదయదారకముగ.

గీ. అట్లు పూరించి శంఖంబు నదృశ్యముగఁ, దివిరి యొక్కశరంబు సంధించి విలవదనమునఁ గ్రోధపావకజ్వాల లొలయ, భరతతనయుండు భూపతిపైకి విడిచె.

క. విడుచుటయు శరము నది వడి, వడి నేగి నృపాలహాళివక్షముమిదన్ బడుటయును దానిప్రేటున, కొడ లెఱుంగక తేడు కూలె నుర్విస్థలిపై.

737

క. పిదపఁ బననాత్మజునితోఁ, గదనం బొనరించి పడిరి ట్లొప్పలిని శుభాంగదరుక్మాంగదులు తదీ, యదురానదవాలహతి గతాహంకృతులై.

738

క. బలవంతుఁ డైనసుమదుని, బలమున నోడించినట్టిబలమిత్రుండు పుష్కలనిశితబాణదారిత, కళేబరుం డగుచుఁ గూలె గదనస్థలిలో.

739

—: శత్రుఘ్నుఁ డీశ్వరునితో యుద్ధముచేయుట :—

ఉత్సాహ. అట్టిసమయమందు శత్రుహర్షజన్యనాదముల్

పట్టరాని వగుచు దెసలఁ బర్వ నాలకించి యి

క్కట్టు నిజపదాశ్రితులకుఁ గల్గె నన్నతలఁపుతో
నుట్టిపడ్డరీతి వచ్చె నుగ్రుఁ డుగ్రరూపుఁ డై.

740

క. అరుడెంచి త్ర్యంబకుఁడు సరి, గరతలమునఁ బడిసభ క్తగణముం గని స
త్వరముగఁ దాల్చి పినాకముఁ, గరమున వీక్షించె నరినికాయము నెల్లఁ. 741

ఆ. అపుడు సశరచాపుఁ డగుచు శత్రుఘ్నుఁడు, త్వరితముగను వచ్చి తనకు నెదుట
నిలుచుటయును జూచి నిటలాత్తుఁ డాతని, ధైర్యమునకు నద్భుతంబుఁ జెంది.

వ. వీరభద్రునిఁ బుష్కలునితోడను నందిని హనుమంతునితోడను బ్రచండుని
గుశధ్వజునితోడను భృంగిని సుభాహునితోడను జండుని సుమదునితోడను
సంగ్రామంబు గావింప నియోగించె.

743

ఉ. అంతట వీరభద్రుఁడు రయంబున వచ్చుచు నుండఁ బుష్కలుం
డెంతయు ధైర్య మేర్పడఁగ నేనుశరంబుల నేసి వానిమే
నంతయుఁ దూఱ్ఱు సేసె నపు డాతఁడు రక్తపరీతగాఁత్రుఁడై
వంతను జెంది పుష్కలుని ప్రేయఁగఁ గైకొనియెఁ ద్రిశూలముఁ.

744

వ. అప్పుడు.

745

ఉ. దానిని జూచి పుష్కలుఁడు తత్క్షణ మొక్కశరంబు వింట సరి
ధానము చేసి యేసె నది తాఁకి త్రిశూలము ముక్కముక్కలై
కానఁగ నెల్లరుం బడియెఁ గ్రక్కున హస్తమునుండి నేలపై
దానఁ ద్రపాధరంబు దల దాటగ ధూర్జటిభృత్యుఁ డుగ్రుఁడై.

746

క. కరమున ఖట్వాంగంబును, ధరియించెను బుష్కలునిప్రతాపం బుడుపఁ
భరతాత్మజుఁ డొకనిస్థుర, శరమున నద్దానిఁ దునిమె శకలంబులు గాఁ.

క. అంతటను వీరభద్రుఁడు, దంతంబులు గొఱికికొనుచుఁ దద్రథమును గా
లాంతకుఁడువోలెఁ బదహతి, నింతింతలు గా నొనర్చి యిల్లపైఁ గూల్చెఁ.

ఆ. అపుడు పుష్కలుండు వ్యవగతరథుఁ డయి, నిలిచి భూమిమీఁద నిటలనయన
భటునితోడఁ జేసె భాహుయుద్ధంబును, నాల్గునాళ్లు విరమణంబు లేక.

749

క. అది విస్మయంబుతోడను, ద్రిదశులు గనుఁగొనుచు నుండ దివమందు మహీ
కదనము నై దవదినమున, వదలి సభోరణము సేయువాంఛను వారొ.

750

గీ. అంతరిక్షంబునకుఁ బోయి యచట నిలిచి, యొకరి కొకరును దీసిపోవకయె భాహు
ముష్టిజానుపదాఘాతములను జలిపి, రాహవంబు సురాసుర మోహనముగ.

శా. ఆరీతిఁ బ్రవిదారణం బవధి లే కంతంతకుఁ దాదా
కారంబుఁ వహియించుచుండఁగను గిన్నఁ వీరభద్రుండు శం
ఖారావం బొనరించి దిగ్గజము లల్లాడంగ ఖండించె దు
ర్వారాయోధనుఁ డైనపుష్కలునిశీర్షంబుఁ గృపాణంబునఁ.

752

- గీ. అట్లు ఖండితిమై విగ్రహంబుతోడ, నుహించి గూలుపల బుష్కులను స్తకంబు
పూరితం బయ్యె సంగ్రామభూమి యెల్ల, మేకురము లై సహాహానినాదములను.
- క. అది గనుఁగొని శత్రుఘ్నుఁ, డదరిపడి విష్ణుచిత్తుఁ డై రణభూమిన్
గదలిక లేకుండఁగఁ ద, ద్వదసము నీక్షించి యిందుధరుఁ డిట్లనియెన్. 754
- క. శత్రుఘ్ను వీరులకు రణ, ధాత్రిమరణంబు శ్లాఘ్యతమ మనియెడిని
క్షేత్రియధర్మము నెఱుంగఁ నె, పాత్రిమై చింతిల్ల నిట్లు ప్రధనక్షేత్రిలోన్. 755
- గీ. అసమబలు లై నత్రిపురరాక్షసుల మదన, మానకరుఁ డై నదత్సవి మాసివట్టి
వీరభద్రునితోడఁ గావించె రణము, నేను నాళులు పుష్కులుఁ డెంతివాడో.
- గీ. అట్టిపరాగ్రణి రణంబునందు మడిసి, సందులకుఁ జింత నొగనుట యనుచితంబు
యోధ నయి నేను ముంగల నుండ నికు, యెత్త తేజంబుఁ జూపంగ సమయ మినియె.
- క. అనవుడు శత్రుఘ్నుఁ డా, సముపల గ్రోహాన్ని రఘుల నారాగములన్
ధనువున సంధించి కప, స్థిని నెఱుఁకులు గాఁడె నేనె నృసిమియ్య నియెన్. 758
- ఉ. అంతటఁ జంద్రచాపంబుఁ తిదాశుగవగ క్తి నడంపఁ గొన్ని ను
క్రాంతిశిలీముఖంబుల యథావిధిఁ గూర్చి విగట నేనె వి
క్రాంతి యెలర్ప నాయుభయకాండములున్ జని న్యోమనీమ క
త్యంతభయంనహంబుగను నాఁకి నొనర్పఁ గడంగె నచ్చటన్. 759
- గీ. అట్లు లామార్గణములు పోరాడుచుండ
విశ్వసంహార మిపుడె కావించఁబడునొ
యేమొ యనుభీతి గొలుపుచు నెల్లనకును
గడఁచె బదకొండుదిసము లుగ్రిములు గాఁగ. 760
- గీ. అంత విసుహాంకి శత్రుఘ్నుఁ డాత్మలోన, ద్వారశినిసంబునందు సత్వసనిమీద
విడిచి బ్రహ్మాస్త్రము నడగక విశ్వ మెల్ల, సపుంసనప్రయనద్రానిహారంబుఁ బ్రయోగ. 761
- క. అది గని శత్రుఘ్నుఁడు నుది, నొదవఁగ నాశ్చర్య మేమియును గోనమి న
మృద ముడిగి యుండ నాతిని, యెద బ్రహ్మశిరోస్త్రమును మహేశ్వరుఁ డేనెన్. 762
- క. ఆయస్త్రము దాఁచుటయును, గాయంబును మఱచి కూలఁ గననక్షిప్తిలో
నాయెడ రామానుజుఁడు ప, లాయనముం జెంద నిజబలంబులు భీతి. 763
- క. ఆనల సుసంధాదిధరి, త్రీనరు లెల్లరును దుద్రభృశ్యులతోడన్
గావించి సంగరంబును, గానరము దొఱంగి పడిరి కదనస్థలిలోన్. 764

—: శివహనుమద్వ్యక్తము:—

- నీ. అంతట హనుమంతుఁ డాత్మలో రాముని, స్మరియించుకొనుచును సరుగుదెంచి
క్షైకొని యొకమహాగ్రానంబు వైచెను, శిథిల మైపోవంగ శివుని ధము
రథము చూర్ణము గాఁగ బ్రమధాధిపుఁడు నంది, నధినోహణము చేయునంతలోన
సాలంబు నెత్తి భుజాబలంబున వైచె, హరునివక్షంబున ననిలసూతి

- గీ. యపుడు క్రోధాదుణాక్షుడై యంధకారి, శ్రీశిఖమును నహ్నికీలాప్రదీపితిమును
సూదితారాతియును నై నశూల మెత్తి, సూటిగను నై చె మారుతసూతిమీఁద.
- గీ. అంత నాశూలమును బవనాత్మజుండు, పట్టికొని కేల భంజించి పాటవై చె
నది గనుంగొని ధూర్జటి యాగ్రహమున, శక్తి గైకొని యతనివక్షమున వై చె.
- సీ. అంజనానందనుం డావ్రేటునకు సోలి, నిమిషంబు మరల బోధమును బడసి
యొకమహావృక్షంబు పెకలించి మృడునివ, త్తమునందు నై వంగఁ గనలి శూలి
ముసలాయుధంబుచే మొత్తంగఁ ద్రుంచి య, ద్రాని మారుతి పర్వతమును వై చెఁ
బర్వతంబును గూల్చి శర్వుండు గడఁగెను, నంతలో శిలలను హనుమ గురిసె
- గీ. శిలలు భేదింప శివుఁడు లోఁదలఁచుచుండు, నంతలో వాలమునఁ గొట్టె ననిలసూతి
తత్రప్రభాతంబులను నంది త్రాస మొందె, శివశిరశ్చంద్రమోగేఖ శిథిల మయ్యె.
- ఉ. అంతట నీశ్వరుండు పననాత్మజుశక్తికి నాత్మలోపలఁ
వంత జనింప నిట్లనియె వీరవరేణ్య భవద్బలంబు నా
కెంతయు సంతసంబు ఘటియించె నరగ బిడువాఁడఁ గోరు మే
చింతిత మైనఁ దీర్చుటకు సిద్ధుడ నై వచియించితిం జుమి.
- గీ. అనుటయును నాంజనేయుఁ డిట్లనియె దేవ, రామచంద్రప్రసాదసంప్రాప్తివలన
నఖిలసిద్ధులు గలవు నా కై న నీవు, కోరు మంటివి గాన నేఁ గోరువాఁడ. 769
- గీ. ఇచటఁ బడియున్నమావీరు లెల్ల బ్రతుక, నేఁగి సుజీవ నౌపధి నేను దెట్లు
నంతదాఁకను వీరిదేహముల నోము, చుండు మనుడు హరుగ డల్లె యుండు ననియె.

— హ ను మం తుఁ డు సంతప నౌ ప థిం కె వ్వుట :—

- సీ. అంతట హనుమంతుఁ డతిశీఘ్రముగ బహు, గ్వీపంబులను దాఁటి వెడలి తుదకు
ద్రోణాద్రి వాలంబుతోఁ బట్టి లాగుడు, నది యూఁగె నట్టిట్లు లద్భుతముగ
నపు డందు నెలకొన్నయమరు లెల్లరు భయం, బొంది యేమిది యని క్రిందఁ జూచి
కపి గాఢబడుడు నక్కడఁ గురియించిరి, వానిపై మార్గణనర్జములను
- గీ. నంత హనుమంతుఁ డాగ్రహం బంకురింప, వాలమును బెంచికొట్టె నవ్వారి నెల్లఁ
గొందఱు విచేష్టులై భూమియందుఁ బడిరి, పాటిపోయిరి కొందఱు భయమునలన.
- క. అది యెల్ల నెఱిగి శక్రుం, దుదితామర్షమునఁ బనిచె యోధాగ్రణులఁ
గుదిగట్టి వానరుని నా, పదములసన్నిధికిఁ జెండు పాయక యనుచున్.
- క. పనుచుటయును ద్రోణాద్రికిఁ, జని వారలు శూలభద్రశక్త్యాదులచే
తను గపివీరుని గొట్టిరి, కనులను నిప్పుకలు రాలఁగఁ గనుఁగొనుచున్.
- ఉ. అప్పుడు కాలదుద్రుఁ డన నార్జును దేహముఁ బెంచి వాలముఁ
ద్రిష్టుచు నక్షసూదనుఁడు నిర్జరయోధులఁ గొట్టసాగె వా
రప్పటువాలభూతముల కాఁగఁగఁ జాలక యేగి వజ్రకిం
జెప్పిరి తత్రప్రతాపమును జిత్తము తత్తటపాటుఁ జెందఁగన్.

ను. అది విని శక్రుఁ డెంతయు భయం బుడయుంపఁగ నెట్టకేలకుఁ
 విడిత మొనర్చి గీర్వతికి విన్నదనంబున నున్నవార్త నె
 య్యది యింక దీనికిం జలప నై నయుపాయ ముటంచు వేడఁగా
 మదిని నెఱింగి యాతఁడు సమస్తము యోగవిలోచనంబునఁ. 775

క. వెనువెంటఁ బెట్టుకొని యిం, ద్రుని సురలను నరుగుడెంచి ద్రోణాద్రికి నం
 దన మొనరిచి మారుతి కి, ట్లనియెను మహనీయ సైన్య మపరాధంబుఁ. 776

క. ఇతఁ డింద్రుఁడు వీరలు దే, వతలేను గురుండఁ దీర్చ వచ్చితిమి త్వద్దీ
 స్థితిమును జెప్పము నాపుడు, సతఁ డంతయుఁ జెప్పె శాంతి యావహిలంగఁ. 777

గీ. అపుడు శక్రుఁడు ద్రోణాద్రియందు నుండు, సట్టిసంజీవనోషధి సతని కిచ్చి
 సంతసముగొల్పుటయుఁబ్రభంజనసుతుండు, దానిఁగొనినచ్చిసగ్రామధామమునకు.

గీ. పతితు లై యున్న పుష్కలప్రముఖవీర, తతుల బ్రతికంచె సంజీవకరణివలన
 సంతటను లేచి యవ్వీధు లాగ్రహమునఁ, దొడగి రాహవమునకు శత్రువులతోడ.

—: శత్రుఘ్నుఁడు మోహనాస్త్రముచే వీరమణిని మార్చిల్లఁ జేయుట :—

న. పుష్కలుండు వీరభద్రునితోడను గుశధ్వజుండు చంద్రునితోడను వాయునంద
 ముగఁసందితోడనుదనితరివీరాగ్రాలు తనితరిశూరాగ్రేనరులతోడను బోరాడు
 చుండ శత్రుఘ్నుండు మహేశ్వరుని నెదుర్కొన నరుగుచుండుసమయంబున
 వీరమణి మూర్ఛఁ దేటి శత్రుఘ్నునిరథంబు చూర్ణింపఁచుటయు శత్రుఘ్నుం
 డాగ్నేయాస్త్రంబుచే దదృశుంబు నెల్ల దహియింపఁదొడంగె, తద్వారణార్థంబు
 వీరమణి వారుణాస్త్రంబు నేయుటయు శత్రుఘ్నుండు వాయవాస్త్రంబు నేసె.
 వీరమణి పర్వతాస్త్రంబు నేయుటయు శత్రుఘ్నుండు వజ్రాస్త్రంబు నేసె. తుదకు
 వీరమణి బ్రహ్మాస్త్రంబు వింట సంధానించుటయు శత్రుఘ్నుండు యోగిదత్తం
 బగుమోహనాస్త్రంబు ప్రయోగించె. మోహనాస్త్రంబు బ్రహ్మాస్త్రంబును ఖం
 డించి వీరమణిహృదయంబుం గొచ్చుటయు నమృహిధవుండు తద్వాణఘాతంబున
 మూర్ఛితుండై నేలం గూలె. 780

సీ. అంతట శత్రుఘ్నుఁ డాగ్రహంబున రుద్ర. సేనల నెల్ల మూర్ఛిల్లఁ గొట్టి
 శివునితో యుద్ధంబు చేయ నచ్చుటయును, గ్రుద్ధుడై హరుఁ డెదుర్కొనియె సతని
 నప్పు డాహవ మయ్యె నాయుద్ధఱకుఁ గూడఁ, దాడనంబులఁ బ్రతితాడనముల
 నస్త్రఘాతములఁ బ్రత్యస్త్రఘాతములను, దేవాసురులకును దిగులు పుట్ట
 గీ. నంత శత్రుఘ్నుఁ డవిషహ్య మైనశూలి, మగఁటిమికిఁ దాళఁ జాలక మానసమునఁ
 దలఁచె రాముని నార్తసంత్రాణపరుని, ధారణాధ్యానయోగవిధానమునను. 781

—: రామచంద్రుఁడు సాక్షాత్కరించుట :—

క. తలఁచినమాత్రముననె ముగి, గల నిలిచెను యజ్ఞదీక్ష గలదేహముతో
 వెలిగించుచు దశదిక్కుట, ములు నీతావల్లభుండు ముదితాసనుడై. 782

- క. అది విస్మయ మొదవింపఁగ, మదిలో శత్రుఘ్నుఁ డాత్మమ స్తకమును ద'
 త్వదములపైఁ జేరిచి యొ, ప్పిదముగను నమస్కరించె భృత్యైర్దైర్యులై. 783
- క. హనుమంతుఁడు గనుఁగొని రా,ముని బ్రహ్మసందమునను మ్రొక్కి తదంగ్రుల్
 తనశరముమీఁద జేరిచి, కొని యుబుకుచు నుండె మెయి గగుర్పాటొదనన్. 784

—: శత్రుఘ్నుఁడు రాముని నుతింపుట. —

- గీ. అట్లు లుండంగ యోగిహృద్ధ్యానగమ్యుఁ, డైనరామునిఁ గని కన్నులార శూలి
 తత్పదాంభోజములమీఁదఁదలను వ్రాల్చి, యెఱిగి భక్తిప్రపల్లెల నిట్టులనియె. 785
- క. పురుషుడ నీ వొక్కండవ, పరుడవు ప్రకృతిక నటంచు బలుకును రాధ్యుల్
 పరమాత్మ నీమహత్త్వము, సరయంగ శత్రుఁడె యస్మదాదుల కెల్లన్. 786
- గీ. హాపరిహారిండు నయ్యు నిర్దుఃఖుడ నయ్యు,జగము లెల్ల సృజింతువు స్రష్ట సగుఁడు
 బాలనము చేయుదువు విష్ణుభావ మొంది,యేసయి హరింతు మాయతో నెనెనినె. 787
- క. నీకంటను బుద్ధై నము, లోకములను లేదు యోగులును మునులును నీ
 యాకృతి సంతర్పహిరా, లోకనములఁ జూచుచుండు లోన వెలుపలన్. 788
- క. నీవె నమస్తజగంబులు, నీవె జగంబులకు నెల్ల నిర్మాతవు నీ
 త్రోవలు బహుచిత్రంబులు, భావింపఁగ నలవి గావు బ్రహ్మాదులకున్. 789
- ఆ. సరమపురుష నీకు బ్రహ్మహత్యాఘంబు, గలిగె ననుచు దానిఁ గడవొసఁగ
 నశ్వమేధమఖము నాచరించుచు నుంట, న్యాయముగ విడింబనగల కాదె. 790
- ఆ. తలను దాల్చి యుండె ద్వైతదోషకమును, గొప్ప మెల్ల నేను బాపివొసఁగ
 నీకుఁ బాప మేడ నిఖలపాపన లోక, సంగ్రహస్థ మైనుచుర్య గాక. 791
- క. తుమియింపుము నాయపరా, ధము భక్తావసముకొఱకుఁ దారనిలిగి నీ
 సమరమున కేను దీసను, సమకూరెను మేలు భక్తజనులకు నాకున్. 792
- క. సామాన్యమె నీదర్శన, మేమాడ్కి లభింపఁ గలుగు నీని గానియెడన్
 స్వామి కృతార్థుల మైతిమి, కామిత మే ముండు నింతకంటను మాకున్. 793
- క. అని పలికి మూర్ఛితుం డగు, జననాధుని మేలుకొలిపె స్వకరస్పర్శం
 బున సంగ లేచి యాతఁడు, కని రామునిదిన్యదేహకాంతుల నెదుటన్. 794
- గీ. విస్మయము నొంది పులకలు వెలయ మేన, నపుడు సాష్టాంగవందనం బొనరించె
 నంత సీతానునోహరుం డతనిపైని, దృష్టి సారింతుటయు శివుం డీట్లు లనియె. 795
- సీ. స్వామి ము న్నితఁ డుజ్జయినిపురంబున, కరిగి క్షీప్రానదియందు మునిగి
 చలిపి సంధ్యాద్యనష్టానంబు లుచ్చోటఁ, జేరి మహాకాలశివునిగుడికి
 నక్కడ ననుఁ గూర్చి యాచరించె దపంబు, విస్మయంబును జెంద విబుధు లెల్ల
 నపుడు నేఁ బ్రత్యక్షమై కోరుకొను మంటి, నేవరగ బేనియూ నిచ్చుకొలఁది 796
- గీ. ననుటయు నితండు గోరె రాజ్యంబు నొసఁగి
 యోముచుండుము న నొంద నుండి యనుచు 797

నడుగుటయు నేను దేవపురాధిపత్య

మిచ్చి యితనికిఁ గాపుగా నిచట నుంటి.

796

క. కావున నీతనిరక్షణ, గావించితి నింతవఱకుఁ గడతేజసు మా

భూవిభుఁడు నిన్నుఁ గాంచుటఁ, గావించినపనికి సార్థికత్వము గలిగెన్.

797

క. అని పలికి మూర్ఛ నొందిన, జననాధునిసుతుల నెల్ల సంజాయుతులన్
బానరించి తనప్రభావం, బున రామునిపాదములకుఁ మ్రొక్కుజేసెన్.

798

క. అంతట వీరమణిక్షీతి, కాంతుఁడు ధన్యతను జెందఁ గలిగె నటంచున్
స్వాంతిమునఁ దలచి తనధన, మంతయును హయంబుతోడ హరి కర్పించెన్.

న. అప్పుడు రామచంద్రుండు మహేశ్వరుని జూచి యిట్లనియె.

800

గీ. భర్త నీ వొనరించినపనికి మిగుల, సంతసం బయ్యె భక్తరక్షణము సకల
దేవతాధర్మ మగుటను దీనికొఱకు, నుల్లమునఁ బరితాపంబు నొంద వలదు.

క. నామదిలో నీ వ్రుందువు, నీమదిలో నుండు నేను నిజముగ మనకున్

గామరులు భేద మెంతోరు, ధీమంతులు గనరు భేదదృష్టిని మనలన్.

802

క. ఏకాకారుల మగుమన, కేకతమున నైన భేద మెనఁ జెంచునొ వాఁ
డాకల్పితము కుంభి, పాకంబునఁ గూలు శోకపరనశుఁ డగుచున్.

803

క. నీభక్తు లైనవారలు, నాభక్తుల చూపె మఱియు నాభక్తజనుల్

నీభక్తుల చుమి వారిక, నే భేదము లేదు భేద మెంతోరు మూఢుల్.

804

క. అని పలిక తిరోధానం, బును జెందెను నిమిషకాలమునఁ జిత్రముగన్

గనుఁగొనుచుండినవారికఁ, గినఁబడు చున్నట్లై యుడి కన్నులయెదుటన్.

805

గీ. కాన మానవమాత్రునిఁ గాఁ దలంపఁ, దగదు రామునిభక్తసంత్రాణపరుని

నాతఁ డగత్యహిన్హిన్హుం డగుచు నుండు, సర్వవేశల సర్వదేశములయందు.

806

గీ. అంత నా వీరమణి తనుజాన్వితముగ, హయముతోడను బ్రసీసుం డయ్యె హరుఁడు
తనవిధిని దాను గావించి చనియెఁ బ్రమథ, పరివృత్తిం డయి కైలాసభవనమునకు.

క. ఈచరితము శ్రోతలకును, వాచకులకు నిచ్చు సకలవాంఛాసిద్ధుల్

మోచనము చేసి యంత, గ్లోచనమాలిన్య మొక్కత్రుటికాలమునన్.

808

—: క్ర తు హ య ము హే మ కూ ట ము ం జే రు ట : —

గీ. అంతట హయంబు వాయురయంబుతోడ, హేమకుటాచలరబున కేగి యచటఁ
గడలు మెదలించుకంతయుఁ గానరాక, నిలువఁబడినోయె నొక వనీతలమునందు.

క. అది చూచి యోధు లెల్లరు, నిది యే మిటులున్న దనుచు నెంతయుఁ బూన్చిన్
బెదరించియు నదలించియు, గడలింపఁగఁ జాలరై 8 క్రతుతురగంబున్.

810

క. అటుపిమ్మటఁ బుష్కలంబు, త్రిటబలమున హయముకాళ్లు గైకొని పై కె
త్తుటకుఁ దొడంగియుఁ జాలక, కటకటఁబడి విడిచెఁ దనదుకడఁకన్ గడకున్.

- గీ. అంతట సమీరనందనుం డశ్వమునకుఁ, జుట్టి వాలంబు గట్టిగాఁ బట్టి లాగి
యేది రవంతయుఁ జలనంబు నంద కునికిఁ, దనబలంబును గర్జించుకొనుచు నిలిచె.
- క. అప్పుడు శత్రుఘ్నుం డా, చొప్పుతయు సరసి చూచి సుమతిని ననఘా
ముప్పు ఘటిల్లె హయం బిట, నిప్పగిదిని నుంట కేమి హేతువొ చెప్పుమా. 813
- క. అని యడుగ సుమతి యిట్లని, యెను దేవ పరోక్షవిషయ మెఱుంగఁగ శక్తం
డను గాను నేను దీనికి, ననువగు హేతువును మునుల నడుగఁగ వలయు. 814
- క. అని తెలుపఁగ శత్రుఘ్నుఁడు, చని శౌతమమానికడకుఁ జలిపి ప్రణామం
బును వినిచి తనయుడంతరి, బును గర్తవ్యంబు వేడె బోధింపంగ. 815
- గీ. వేడుటయు నమ్మహర్షి తద్విధము నెల్ల, ధ్యానదృష్టిని బరికించి తత్క్షణంబు
యిట్లు లనియెను శత్రుఘ్ను యెల్లవిషయ, మద్భుతంబుగ నవగతం బయ్యె వినుము.

—: సాత్త్విక చరిత్రకథనము:—

- వ. మున్ను శౌండదేశంబునందుఁ గావేరీతీరంబున సాత్త్వికుం డను నొక్క బ్రాహ్మణుం
డొక్కనాఁడు పయఃపానంబును నొక్కనాఁడు వాయుభక్షణంబును నొక్క-
నాఁడు నిరాహారంబునుం గా నియమంబు గావించికొని తత్త్రిమంబున బహు
కాలంబు ఘోరతపంబు గావించుచుఁ గాలవశంబుచే నొక్కదివసంబున
మృత్యువశుండై దేహంబు విడిచి తనపుణ్యపరిపాకంబున దివ్యవిమానంబు
నధిష్ఠించి మేరుశిఖరంబున కరిగి యచ్చట మనోజ్ఞం బగు జంబూవృక్షంబు
నాశ్రయించి యుండె. 817
- గీ. అట్లు లుండంగ నొక్కనాఁ డచట నున్న, బాంబవతియనునదిలోన సంయమిండు
లచ్చరలతోడ జలకంబు లాడఁ దొడఁగి, రది గినుంగొని సాత్త్వికం డమ్మలముగ.
- గీ. తనమదిని రాగ ముదయింపఁ దాను గూడ, సప్సరఃకాంతలను గూడి యాచరించె
సందు పైర్వరవిహార మానందముగను, నిజతపోగర్వమున నవిసేకుఁ డగుచు.
- గీ. దానవిద్యాతపోధను లై సమాని, వడ్డ్య తెల్లరుఁ దత్తైస్త్వరవర్తనంబు
పైఁపఁజాలక కనలి రాక్షసుఁడ వగడు, గాక యని శపియించిరి కడకు వాని.
- క. అప్పుడు సాత్త్వికుఁ డాత్మను, నుప్పతిల విషాద మేమియును దోషక నా
తప్పు సయిరించి శౌపముఁ, ద్రిప్పుం డని పడియె మునివ ర్ణ్యులయెదుల. 821
- గీ. అంతటను నమ్మహర్షు లిట్లనిరి నీవు, హేమకూటంబునకు నేగి రామతురగ
మేధహయ మచ్చటికి రాఁగ మెదల నీక, నిలుపు మచ్చట దాని నీబలమువలన.
- క. అది కదల కుండుటయు న, య్యదనున రామునిచరిత్ర మంతయు నాలిం
చెద వీవు దాన శౌపము, వడలి మరల హేమశైలవాసము గలుగు. 823
- క. అనవుడు వారికి నందఱ, మొనరించి యతండు చనియె నొయ్యనఁ గాన
వినిపింపుఁడు రామునిచరి, తను నచ్చట హయము గడలుదాకను మీరల్. 824

- క. అని చెప్పటయును విస్తయ, మును శత్రుఘ్నుండు చెంది మునివల్లభ యే
మన నచ్చు గర్భగతులను, దనుజత్వము నొండె ద్రిదివధాముడు గూడఁ.
గీ. కర్మగతు లెట్టివియో వానికతనఁ గలుగు, నట్టిసరకంబులును వాని సనుభవించి
నట్టివారల నెఱిగించునట్టిచిహ్న, ములును సంగ్రహముగను జెప్పము మహాత్మ.
క. అని వేడుటయును గాతమ, ముని హర్షము నొంది ప్రశ్నమున కాతనిఁ గ
న్గాని యిట్టు లనియె భూవర, వినఁ దగును విచిత్రకర్మవిషయము లెల్లఁ. 827

— కర్మవిపాకకథనము :—

వ. పరదారపరవిత్తపరాపత్యంబుల భోగబుద్ధిచే గ్రహించువాడు కాలపాశ
బద్ధుండై తామిస్రసరకంబునఁ గూలద్రోయగబడి యచ్చట నర్హసహస్రంబు
నఱకును యమయాతనల సనుభవించి సిదప సూకరంబై పుట్టి నానాదుఃఖం
బులగ గుడిచి తుదకు గోగభూయిష్ఠం బగుక శేబరంబుతో మనుష్యుడై జని
యించు. కుటుంబపోషణంబునకై భూతద్రోహంబు గావించువాఁ డంధతా
మిస్రసరకంబునఁ బీడితుం డగు. జంతువులను వధియించువాఁడు కౌరవనరకం
బునఁ గూలి రుదమృగంబులచేఁ జీల్చబడు. పితృద్వేషంబును బ్రాహ్మణ
ద్వేషంబును నహించువాడు యోజనాయుతవిస్తృతం బగుకాలసూత్రనరకం
బునఁ గూలు. గోవులయెడ ద్వేషంబు నహించువాడు తద్దేహగోమంబుల
యన్ని వర్ష సహస్ర్రంబులు మహాకౌరవనరకంబునఁ బడు. దండనర్హుం డగు
వానిని దండించునట్టియు బ్రాహ్మణునకు దేహదండనంబు విధించునట్టియు
సోమద్రుండు సూకరములు లగుయమకింకరులచే బహునరకంబులందు బహు
కాలంబు గాధితృండై సిదపఁ గుయోనులందుఁ బుట్టు. గోబ్రాహ్మణద్రవ్య
వృత్తుల బలాత్కారంబున గ్రహించువాఁ డంధకూపనరకంబున నర్హితుం డగు.
మధురాన్నంబు దేవతలకు నైవేద్యంబు గావింపకయు సుహృద్జనంబునకుం
బెట్టకయుఁ గేవలంబు దాన భజియించువాడు క్రిమిభోజనం బనుఘోరనర
కంబునఁ బడు. పరులు తనయొద్ద న్యాసంబు గావించినహిరణ్యాదుల నపహరించు
వాడును బ్రహ్మస్వంబు నపహరించువాడును సందంశమహానరకంబునఁ గూలు.
ఇతరులను గుర్తింపక స్వదేహంబుమాత్రము పోషించుకొనువాడు తప్తశైలం
బనునరకంబునఁ బడు. అగమ్య యగుకాంతను మోహంబుచేఁగాని భార్యాభావం
బుచేఁగాని కామించువాడు తత్త్రాంతాయాపం బగుతప్తలోహప్రతిమం గొఱిలించి
కొని తప్తలోహం బనునరకంబునఁ బడు. బలాత్కారంబున వేదమర్యాద నుచ్చే
దించువాడు మాంసశోణితభక్షణంబు గావించుచు వైతరణియందుం గూలు.
వృషలిని భార్యఁ గాఁ గైకొని గార్హస్థ్యంబు నాచరించుద్విజుండు పూయోదం
బనుమహానరకంబునఁ గూలు. దంధంబున లోకవంచనంబు గావించువాడు వైశ

సం బనుసరికంబునగ గూలు. చౌర్యంబు గావించువాడును గృహాదులం దగులఁ బెట్టువాడును విషంబు పెట్టువాడును గ్రామలుంఠకులును సార మేయాదనం బను ఘోరనరకంబునం గూలుదురు. కూటసాక్ష్యంబు పలుకువాడును బలాత్కారంబునఁ బరద్రవ్యంబు హరించువాడును నవీచి యనునరకంబునఁ దలక్రిందుగాఁ బడి యుండు. సురాపానంబు గావించువాడు తప్తలోహరసంబుం ద్రావలేక యేడ్చుచుఁ దప్తలోహరసనరకంబునం బడి యుండు. స్వవిద్యాచారదర్శింజ్ఞై గురువుల ననమానించువాడు తొరనరకంబున నథోముఖుండై పడి యుండు. విశ్వానరూతంబు చేయువాడు శూలప్రోతం బనునరకంబునగ గూలు. కొంచెములు నెప్పి పరపీడి గావించువాడు దందశూకం బనునరకంబునగ బడి దందశూకసందప్తుం డగుచుండు. సవర్ణాంగనను బొందువాడు రేతఃసానంబు చేయుచు రేతఃకుల్యానరకంబునం బడి యుండు. ఇంకను ననేక నరకంబుల ననేక పాపు లనుభవింతురు. రామకథాశ్రవణంబు గావింపనివాడును భగోపకారంబు నలుపనివాడును నకలనరకయాతనలగ బడుదురు. ఇచ్చట సుఖంబు గా నుండు వారు స్వర్గమునుబడి నిచ్చినవార లనియు నిచ్చట దుఃఖంబులును గోగంబులును గలిగి యుండువాడు సురకంబు లనుభవించి నచ్చినవార లనియును దెలియం దగు. ఇంకఁ బాపచిహ్నంబులం జెప్పెద. వినుము. సురాపానంబు గావించినవారు శ్యామదంతలుగను సభక్ష్యభక్షణంబు గావించినవారు గుల్మోదరులుగను రజస్వలా వీక్షితాన్నంబు భుజించినవారు క్రిమిలోదరులుగను శునకమార్జాలాది సంస్పృష్టాన్నంబుం దినినవారు దుర్గంధదేహులుగను దేవతాదులకు నివేదింపని యాహారంబు భుజించినవా రుదరగోగవంతులుగను బరులయన్నంబు పడఁ గొట్టినవా రజర్ణగోగులుగను ద్రవ్య ముండియును గదన్నంబు పెట్టినవారు మగ దాగ్నిరోగులుగను విషంబు పెట్టినవారు ఛర్దిరోగులుగను మార్గనాశనంబు చేసినవారు పాదగోగులుగను బిశునులు సత్వాసరోగులుగను ఘాత లపస్పార రోగులుగను బరసంతాపకరులు శూలగోగులుగను దావాగ్నిదాయకులు రక్తాతిసారరోగులుగను. దేవాలయంబునందును జలంబునందును మలవిసర్జనంబు గావించువాడు గుదగోగులుగను గర్భపాతంబు గావించువాడు క్షయమేహజలోదరగోగులుగను బ్రతిమాధంగంబు గావించువా రప్రతిష్ఠులుగను దుష్టవాదులు ఖండితులుగను బరదూషకులు ఖల్వాటరోగులుగను సభయందుఁ బక్షిపాతంబు నహించువాడు పక్షిపాతరోగులుగను బరవాక్యంబుల హాస్యంబు చేయువాడు కాణులుగను పేమహర్తలు గునఖులుగను దామ్రవోరులు దుందీలులుగను గాంధ్యహర్తలు తెల్లపొడలకుష్ఠరోగంబు గలవాడుగను ద్రపుహర్తలు పింగకేశులు గంజనీసహర్తలు శిరోరోగులుగను ఘృతహర్తలు నేత్రరోగులుగను జర్మహర్తలు మేదోవృతులుగను మధుచోరులు బస్తిగంధులుగను లోహహర్తలు బర్భరం

గులుగను దైలహర్తలు గండ్లాగోగులుగను నామాన్నహర్తలు దంతహీనులుగను బక్వాన్నహర్తలు జిహ్వోగోగులుగను మాతృగమనంబు చేసినవారు లింగవర్జితులుగను గుడుభార్యను బొందినవారు మూత్రికృచ్ఛ్రోగోగులుగను స్వసుతాగమనంబు చేసినవారు రక్తకుష్ఠోగులుగను భగినీగమనంబు గావించినవారు పీతకుష్ఠోగులుగను భ్రాతృభార్యను గూడినవారు గుల్మకుష్ఠోగులుగను స్వామిభార్యుం గనగూడినవారు ద్రుమండలరోగులుగను నమ్మినవాని భార్యను బొందినవారు గజచర్మరోగులుగను బిత్తుష్వస్యగాములు దక్షిణాంగవ్రణులుగను మాతులాసిగమనంబు చేసినవారు వామాంగవ్రణులుగను బిత్తుష్వపత్నిం గూడినవారు గటికుష్ఠరోగులుగను మిత్రభార్యాకాముకులు మృతభార్యులుగను సగోత్రస్త్రిగమనంబు చేసినవారు భగందరరోగులుగను దపస్వినిగమనంబు గావించినవారు ప్రమేహోగులుగను శ్రోత్రియభార్యాగమనంబు చేసినవారు నాసికావ్రణోగులుగను దీక్షితస్త్రిగమనంబు చేసినవారు దుష్టరక్తస్పగ్రోగనంతులుగను స్వజాతిభార్యను గూడినవారు హృదయవ్రణోగులుగను నున్నతజాతిస్త్రిసంగమంబు గావించినవారు మస్తకవ్రణోగులుగను బశుయోనిగాములు మూత్రఘాతరోగులుగను నరకాంతంబున జనియింతురు. తత్తత్పురుషసంగమంబు గావించినకతన నింతులును దత్తద్రోగంబులు గలవారై యుందురు. సీకు సంగ్రహంబుగాఁ బౌపులవృత్తాంతంబు చెప్పంబడియె. 828

- క. న్రతదానతపస్తీర్థ, క్రతువులు మొదలై నపుణ్యకర్మములును న
చ్యుతచరిత్రనణంబును, హతమార్పగఁ గౌపముల నుపాయములు సుమీ. 829
- అ. కాని వానిలోన ఘనతగోపాయంబు, విష్ణుచరితములను వినుట యొకట
సకలపాపపంకసంక్షోభము చేయఁ, గలది హరికథాపగయె ధ్రువంబు. 830
- ఆ. హరి నవజ్ఞ చేయునరుల నెన్నటికిని, బావనముగ నొనరుపంగ లేవు
జాహ్నువియును దీర్ఘశతసహస్రములును, నెట్టిపుణ్యకర్మ మేని తుదకు. 831
- క. హరిగాథ నుడువుచుండఁగఁ, బరిహాసము చేయునట్టిపాపాత్ములకుఁ
దొరకదు విముక్తిమార్గము, నరకంబుననుండి యెన్నినాళుల కై నఁ. 832
- క. అని విరమించుటయుఁ దపో, ధనునకు శత్రుఘ్నుఁ డెఱచి తత్త్వణమయను
జ్ఞును బడసి పేమకూటం, బునకు మరల నరుగుదెంచి మోదముతోడఁ. 833
- క. హనుమత్సమేతోఁ డగుచుఁ, వినిపించెను హయముచెంత నిలువంబడి రా
మునిచరిత మద్భుతంబుగ, ననిమిషులు వినంగ వ్యోమయానస్థితులై. 834

—: రామకథాశ్రవణమున సాత్త్వికుండు రాక్షసత్వవిముక్తుఁ డగుట :—

- క. అంతట రామచరిత్రం, బంతయు విని శాపముక్తుఁ డై సాత్త్వికుఁ డ
త్యంతానందం బెనయఁగ, స్వాంతంబునఁ బడసి నిర్జరాకారంబుఁ. 835

- గీ. రాజ రామచరిత్రసంశ్రేణిమునను, రాక్షసత్వము వదలి స్వర్గమున కేను
బోవుచున్నాడ మరల నీపున్నియమున, ననుచు వచియించి రథముపై నధివసించి,
క. చూపజ కెల్లను విస్మయ, మాపాదిల్లంగ దివికి సరిగెను మింట
జూపట్టుచు రవి తెఱగను, నాపై నటనుండి యధ్వరాశ్వము కదలెన్. 837
వ. అప్పటికిఁ దురగంబు బయలువెడలి సప్తమాసంబు లయ్యె. 838

—: క్ర తు హ య ము కుం డ ల పు ర ముం జే రు ట :—

- గీ. అట్లు కదలి హయంబు రయంబు మీఱఁ, దిరిగి హిమవద్దిరిప్రాంత దేశములను
సంగవంగకళింగ దేశాధిపతుల, పూజలను గొని కుండలపురముఁ జేరె. 839

—: సు ర థు డు క్ర తు హ య ముం బ ట్టు ట :—

- గీ. అంతటను దత్పురాధీశుఁడైన సురథుఁ, డాత్మను పొంగి పట్టె నాహయము రామ
దర్శనకుతూహలమునఁ దద్దాసుఁ డగుట, సఖులజనులకు విస్మయ మావహిల్ల. 840
సీ. ఆనమయంబున సతనిధార్మికబుద్ధి, పరిశీలనము చేయుభావమునను
శమనుండు విప్రవేషంబున నాతని, కడ కేఁగుడెంచి యక్కడను నిలిచె
నపుడు దిగ్గన లేచి యాసనంబుననుండి, భూవరుం డాతనిఁ బూజచేసి
ధన్యుడ నైతి మీదర్శనంబున దేవ, చెవుము రామకథావిశేషములను
గీ. ననివిధేయతతోడఁదానడుగుటయును, బ్రాహ్మణుఁడునవ్వుచునునట్లెపాఱఁజూచె
సంతటను మేదినికాంతఁ డతనిఁ జూచి, స్వామిహాసియింపఁగారణం బేమియనియె.
చ. అనపుడు విప్రుఁ డిట్లనియె నాతనిఁ గాంచి సరేంద్ర సింహ స
ల్కిననుడి నాకు నవ్వు గలిగించెను హేతువు వేతె లేదు ప్రా
జ్ఞునకును బామరత్వమును జూచుచు నుంటిమి లోకమందు రా
మునికత లేడ ని స్తరణమున్ గలిగించుట యేడఁ జూడఁగన్. 842
గీ. కర్మవశు తైనవారి కేకరణిఁ గలుగుఁ, గర్మఫలమును దప్పింపఁగలుగుశక్తి
కర్మమున స్వర్గమును నరకమును గలుగుఁ, గర్మమునఁ బుట్టు గిట్టును గర్మమున నె.
గీ. శతమఖంబుల నొనరించి శతమఖండు, పొందె నింద్రపదంబును జెందె బ్రహ్మ
సత్యలోకంబు కర్మంబు సలిపి కర్మ, ముననె పడసిరి మరుదాదులును సుఖంబు.
గీ. కర్మమునఁజేసి వంశవృక్షంబుఁ బెరుగుఁ, గర్మమునఁ గల్గు సౌరభాసౌరవములు
కర్మవిరహిత మైనలోకంబె లేదు, కానఁ గర్మంబె త్రైలోక్యకారణంబు. 845
గీ. విహితకర్మంబునను బ్రభవించు మేలు, కలుగు నవిహితకర్మంబునలనఁ గీడు
కాన గమనించి కర్మమార్గంబు నెల్లఁ, గర్మ మొనరించువానికిఁ గలుగు సుగతి.
మ. అనుడున్ గోపవిఘ్నార్థి తాత్పులను గోత్రాధీశుఁ డీక్షించి వి
ప్రుని నీ వింక వచింపఁబోవకుము నాకున్ గర్మమార్గంబు నా
శనముం జెందుఫలంబు నిచ్చు నది శంసాపాత్ర మెట్లయ్యె వే
చను మిచ్చోట వసింపఁగాఁ దగవు నిన్ శాసించు నిం దుండినన్. 847

- క. పడుదురు బ్రహ్మాండ్రాదులు, కడకు రామాంఘ్రిభక్తి గలిగినవారల్
పడ రేనాటికి నెవరును, బడిరె విభీషణుడు ధ్రువుడు ప్రహ్లాదుండు. 848
- క. సరమాత్రునిగను రాముని, బరిగణన మొనర్చునట్టిపాపాత్ముల ము
ద్గరములచే బ్రహరింతురు, పరేతరాడ్కుటులు కట్టి పాశంబులచే. 849
- క. ఒనరించినయపరాధం, బునకు దగు దేహదండమును జేయగ నై
నను బ్రాహ్మణుండ వగుటను, నిను మన్నించితిని రాజసీతిజ్ఞతచే. 850
- క. చను మింక నిచట నుండం, జన దని యార్చుటయు భృత్యజను లతిశీఘ్రం
బున నచ్చి వానికరముల, నొనగూడగఁ బట్టి లాగ నుద్యుక్తులు గా. 851
- క. అతఁడు స్వరూపముఁ దాలిచి, క్షీణిసాధునియెదుట నిలిచి చిత్రముగను భూ
పతి సభక్తికి హర్షిం, చిశిఁ గోరుము నరము నీయ సిద్ధుడ నైతి. 852

- గీ. అనుటయును మ్రొక్కి సురభుఁ డాతనికి దేవ
నాకు రాముడు నిజదర్శనంబు నిచ్చు
నటకు లేకుండ మిట్టి నీవలన భీతి
యెన్నటికిఁ గల్గకుండంగ నిమ్ము నరము. 853
- గీ. అని వరించుటయును నల్లె యగును గాక
యని నచించి యంతరాస మందె యముడు
పెదవ సురభుండు ధైర్యంబు పెంపుఁ జెంద
యధనన్నాహయక్తుడై యుండె నంత. 854
- స. శత్రుఘ్నుండు హయంబు సురధమహిపాలగృహీతం బయ్యె నని భటముఖం
బున నాలించి సుమతిం జూచి యిట్లనియె. 855

—: సుమతి శత్రుఘ్నునకు సురభునిచరిత్రముం జెప్పట :—

- గీ. సచినశేఖర సురభునిచరిత మేమొ
చెప్పు మొక్కింత యనుటయుఁ జేతు లొగ్గి
సుమతి శత్రుఘ్నునిమొగంబుఁ జూచి స్వామి
కుండలం బనుపుర మీల నొండు గలదు. 856
- ఆ. అదితికుండలములు హర్ష భయంబుల, చేత నచటఁ బడిన హేతువునను
నేరుపడియె దాని కిలలోనఁ గుండల, మనెడినామధేయ మమలచరిత. 857
- క. రామస్మరణము చేయుచు, బ్రేమంబున నుండు రఘురిజ ను లెల్ల
క్షేమములు దప్ప వారికి, క్షామములు ఘటిల్ల వెట్టికాలమునందు. 858
- క. అనుదినమును దులసీపూ, జనమును నశ్వత్థవృక్షసంసేవనము
బాసరించు చుండు రచ్చటి, జనములు గ్రోలుచును రామచరితామృతము. 859
- క. రామప్రతిమలతోడను, రామాలయశత్రుము లచట రాజిలుచుండు
గామితము లెల్ల దీర్చుచు, బ్రేమమున భజించుచుండుప్రియభక్తులకు. 860

- క. రామధ్యానము దక్కగఁ, గామఫలస్మరణ మెదను గన రాదు వచో
భామమునఁ దక్క రాముని, నామము కలహోక్తి లేదు సరులకు నచటఁ.
- క. రామచరిత్రాకర్ణన, కామిత మొక్కండు దక్క గలుగదు వ్యసన
వ్యామోహ మించు కేనియు, నామతిలదు నీతిభంగ మచటిజనులకుఁ. 862
- క. పరదారపరధనంబుల, హరియించుట నిష్ఠురక్రియాలంపటులై
తిరుగుటయు నచటిజనులకుఁ, బరిచితములు గావు ధర్మపథములు గామిఁ. 863
- క. ఆనగరమునకు సురభుడు, నా నొక్కమహిధవుండు నాధుండై రా
మానుజ ధర్మము లేశం, బేనియుఁ గొటవడక ప్రజల నేలుచు నుండుఁ. 864
- క. శిరమునఁ దులసియు వాక్కున, హరినామము గలిగియుండు ననవరతము నా
నరనాయకుండు ధర్మమే, ధరణిం గనఁబడునో యేమొ తద్రూపమునఁ. 865
- ఆ. అతనిరాజ్యమందు నల్పపాతక మేని, లేనికారణమునఁ గానఁబడు
మరణ మొందఁబోవుమర్త్యులకనులకు, నీలదేహు లైనకాలభటులు. 866
- గీ. అతని కధికబలంబు సంప్రాప్త మయ్యె, సమ్యతధ్యానమునఁజేసి యందునలన
నశ్వమును బట్టె నేని పోరాడుఁ గాని, విడువఁ డొకమాత్రమున నని విన్నవించె.
- క. అది విని శత్రుఘ్నుం డం, గదుని నతనికడకుఁ బనిచెఁ గ్రతుతురంగంబుఁ
వదలు మటు గానియెడలను, వదలేదు ప్రాణముల ననుచు వాక్రుచ్చుటకై. 868
- క. పనుచుటయును నంగదుఁ డా, జననాథునికడకుఁ బోయి సరగున శత్రు
ఘ్నునివాక్యములను వినుచుట, యును సురభుం డిట్లు లనియె నుత్తమఫణితిఁ.
- క. మారామునిదర్శనమును, గోరి తురంగమును బట్టికొంటిని యది చే
కూరెడిదాఁకను విడువను, వీరాగ్రేసరులు వచ్చి వేడిన హయముఁ. 870
- గీ. అనుటయును నంగదుం డిట్లు లనియె రాజ, వృద్ధభావంబుకతన నీబుద్ధి చెడియెఁ
దురగసంరక్షకుండు శత్రుఘ్నుం డనుట, వినియు నీ విట్లు పలుకుట వెట్టి గాడె.
- గీ. హత మొనర్చె విద్యున్మాలి య నెడిఘోర
దానవునిఁ బీచ మడఁచె మాంధాతృశత్రు
వై నలవణాసురునిఁ జంపె నధికబలుల
నెందఱనో వింటె శత్రుఘ్నుం డంతవాఁడొ. 872
- సీ. సురలు బెగ్గిల ద్రోణగిరిని వాలంబుచే, నుట్టుఁత లూఁపినయ్యగ్రమూర్తి
యత్తుం డ నెడిరాక్షసాగ్రణి నవలీలఁ, జదిమివైచినమహాశౌర్యరాశి
సత్రికూటం బై నరాత్రించరపురంబు, దగ్ధంబు చేసినదైర్యశాలి
శతయోజనంబులసాగరంబును నొక్క, పెట్టున లంఘించినట్టిశైలి
- గీ. యుద్ధమున రుద్రగణముల నోలుపఱచి, శివునిచే మెప్పు నొందినచేవకాడు
రామధక్తుండు దుష్టమర్దనచణుండు, శ్వసనతనయుండు వాజరక్షకుండు వింటె.

గీ. జన్యమున వీరభద్రుని సంతసింపఁ, జేసినఘనుండు శత్రుసంత్రాసకరుఁడు
నిరుపమానప్రతాపుఁడు భరతసూతి, సప్తతంత్రుతురంగరక్షకుఁడు వింటు. 874

గీ. పృథ్వి యెల్లను నొక్కసారిగను మ్రింగు, నట్టిశక్తులతో నిల నవతరించి
నట్టిసుగ్రీవముఖవానరాగ్రగణ్యు, లశ్వసంరక్షకులు వింటె యవనినాధ. 875

వ. కుశధ్వజనీలరత్నప్రతాపాగ్ర్యురిపు తాపవీరమణిసుబాహుసుమదవిమలసత్యవదు
గ్రాశ్వాదిరాజవీరాగ్రేసరులు సైంధవపాలకులుగా నున్నవారు. 876

గీ. అట్టివీరపయోధు లున్నట్టికడను, మశకకల్పుండ వీ వెంత మానవేంద్ర
నట్టిబింకంబు లేటిక వాహనంబు, నిచ్చి రామానుజునియండఁ జొచ్చి మనుము.

క. అనుటయుఁ గోపంబున ని. ట్లనియెను సురభుండు దూత నని నిన్ను క్షమిం
చినవాడ నేడు పొమ్మిక, వనచర చూచెదను గాక వారలశక్తుల్. 878

క. అనవుడు సంగదుఁ డాక్షణ, ముననె యరుగుదెంచి సురభభూపాలుం డా
డినమాట తెల్ల శబ్దం, ఘ్నునకు నివేదించె దౌత్యకోవిదుఁ డగుటల్. 879

—: శత్రుఘ్నదులకును సురభాదులకును ఘోరయుద్ధ మగుట :—

గీ. అంత శత్రుఘ్నుఁ డాగ్రహంబున భావహీనభోంతర మంతయు బోరుబోరు
మనఁగఁ గొట్టించె రణభేరులను విరోధి, వర్ణముల కెల్ల సంగరాహ్వనముగను.

న. అగతిల సురభిమహిపాలుండు చతురంగబలోపేతుండు చంపకమోహకరిపుం
జయనుర్వారప్రతాపిబలమోదకహర్యక్షసహదేవభూరిదేవాసుతాపను లనుదశ
తనూజలతోడ రిధంబెక్కి సంగ్రామరంగంబునంబ్రవేశించి శంఖనాదంబు
గావించె. 881

క. అపుడుభయపడియోధులు, నిపుణముగ ననేకశస్త్రనివహంబులతో
నపరిమితయోధనమున, కుపక్రమింపంగ నుండి రుద్యమి లగుచుల్. 882

న. అయ్యవసరంబునఁ జంపకునితోడఁ బుష్కలుండును మోహకునితోడఁ గుశ
ధ్వజుండును రిపుంజయునితోడ విమలుండును దుర్వాకునితోడ సుబాహుండును
బ్రతాపితోడఁ బ్రతాపాగ్ర్యుండును బలమోదకునితోడ సంగదుండును హర్య
క్షునితోడ నిలరత్నుండును సహదేవునితోడ సత్యవంతుండును భూరిదేవునితోడ
వీరమణియును ససుతాపునితోడ నుగ్రాశ్వుండును మణియు ననేకవీరాగ్రే
సరులతోడ ననేకవీరాగ్రగణ్యులును మార్కొని ఘోరయుద్ధంబు గావించె
దొడంగిరి. 883

గీ. అపుడు పుష్కలచంపకాహ్వయుల కయ్యె, దారుణకార మగుప్రవిదారణంబు
సమధికము లై నశాణవర్షములతోడ, సురలకను గూడ నాశ్చర్యకరము గాఁగ.

గీ. కడకు బ్రహ్మస్త్ర మేసె బుష్కలుఁడు విసివి
చంపకునిమీఁద సత్యుతసాహసమునఁ

జంపకుండును దానితో సరిగఁ బోరఁ

గెరిలి బ్రహ్మస్త్రమునె ప్రయోగించె నంత.

885

క. ఆయుధయబ్రహ్మస్త్రము, లాయెడ నేకీభవించి యన్యస్త్రములఁ
మాయ మొనరింపఁ దొడఁగెను, స్వీయమహాఃపుంజములను జిత్రము గాఁగఁ.

886

క. అది పుష్కలండు గనుఁగొని, చెదరనిధైర్యంబుతోడ శితసాయకముల్
గదియించి వింట నేసెను, సదమద మొనరించుపూన్కిఁ జంపకునిపయి.

887

శా. అంతఁ జంపకుఁ డాశిలీముఖసమాహంబు నివారించి యే

కాంతం బైనమనంబుతో రఘుపతిఁ ధ్యానించుచుఁ వింట న

త్యంతాశ్చక్రకరంబుగా నిలిపి రామాస్త్రంబు నేసెఁ రిపు

స్వాంతంబుల్ చెదరంగఁ బుష్కలనిపై నన్యస్త్రముల్ చాలిమి.

888

క. ఏయటయును రామాస్త్రం, బాయెడ బంధించె బుష్కలాంగంబును భ

క్తాయత్తుడు రాఘవుఁ డను, చాయ నెఱిగించునట్లు సకలజనులకుఁ.

889

వ. అంతటఁ బుష్కలండు మంత్రబద్ధం బైనయరంగంబువోలె రామాస్త్రబద్ధంబై
వివశుం డగుటయుఁ జంపకుండు తత్త్వణంబ యాతనిఁ ద్రాళ్ళి గట్టి తనరథంబును
నిడికొని పురంబునకుం బోవ నుంకించుచుండ సంజనానందనుండు తీవ్రవేగం
బున వాని నడ్డగించె.

890

క. అవరోధింపఁగ నపుడ, య్యవసీశ్వరసుతుఁడు నిష్ఠరాశుగపంక్తిఁ

దవిలించి వింట నేసెను, బవనతనూభవునిమేను పఠియలుగాఁగఁ.

891

క. వ్రేలులు దిని పవనాత్మజుఁ, వోలు వడక యెత్తి సాల మొకఁ డాతనిపై

సూటిగ వైచుటయును నా, పోటరి ఖండించె బాణములచే దాని.

892

క. అది చూచి పవనసూనుఁడు, మదగజమును వైచె నతనిమస్తకముపయి

విదళించి చంపకుం డొక, ప్రదరంబున దాని భూమిపైఁ బడవైచె.

893

గీ. అపుడు మారుతికురియించె నతనిపైని, నశనికల్పంబు లగుబృహదశ్వములను
నంతటను బాణయంత్రికనదృశ్యముగఁ, జూర్ణ మొనరించె నవి యెల్ల సురథసూతి.

క. హనుమంతుఁ డపుడు వాలం, బును బెంపు వహింపఁ జేసి భూమిశ్వరసం

దనునిఁ బ్రహరించె దానను, దను వెల్లను బగిలి రక్తధారలు గాఱు.

895

వ. అంతటఁ జంపకుండు తద్వాలంబు ఛిన్నఛిన్నంబుగా నిష్ఠురమార్గణంబులచే
గొట్టుటయు సంజనానందనుం డాగ్రహంబున నుగ్రుండై చంపకుని బాదంబుచే
నేల కంటం గొట్టె చంపకుండు తత్రప్రహారంబున కోడక తోడన లేచి తల్లాం
గులంబుఁ గేలం బట్టికొని గిరిగిరం ద్రిప్ప దిమ్మఁదిరిగి పవమానతనూభవుండు
పదాఘాతంబులచే నెట్ట కేటకు వాలంబు వదలించికొని బెబ్బులివోలె బిట్టార్చి
తత్పదస్వయంబుం బట్టికొని యుష్పరంబున కెగసి నేలకుం గొట్టుటయుఁ జంప
కుండు తత్రప్రహారంబుపైఁపం జాలక రణాంగణంబునం బడి మూర్ఛితుం డయ్యె.

గీ. అపుడు విడిపించె గంధవాహత్మజుండు, చంపకరథంబునందుఁ బాశములచేతఁ గట్టువడియున్న యట్టిపుష్కలుని స్వీయ, సై న్యజయనాదములు నిండ సకలదిశల.

—: సురభుండు హనుమవాదులను బంధించుట :—

సీ. అంతట సురభక్షమాధీశ్వరుండు వింట, సంధించి బంబు వై నసాయకములు కురియించె గరువలికొడుకుపై ఘోరధా, రావణమట్లు విశ్రాంతి లేక యంజనాతనయుఁ డయ్యది లెక్క సేయక, వాలంబుఁ ద్రిప్పుచు లీలతోడఁ జనుదెంచి సురభునిసవిధంబునకు వాని, విలు లాగికొని కేల విఱిచివైచె

గీ. నంత సురభుండు విస్మయం బావపొల్లెఁ, గైకొని మఱొక్కచాప మాక్షణమునంద శరము సంధించుటయుఁ జూచి శ్వసనసూతి, వేగమున లాగికొని దాని విఱిచివైచె.

గీ. అంత తేఁడు మఱొక్కశ రాసనంబు, గొనుండు నదియును గాడుపుఁగొడుకు విఱిచె గ్రహణమును భంజనమును నాకరణి జరుగ, నంతరించె నశీతిశ రాసనములు. 899

గీ. అపుడు సురభుండు క్రోధతామ్రాక్షుఁ డగుచు నుగ్రశక్తిని గొని వానియరము వ్రేయఁ బవనసూనుండు పడి నేలపైని మరల నపుడె యత్తితుండై కోప మతిశయిల్ల.

900

గీ. ఎగసి తేనిరథంబు పై కెత్తి కేల, నంతరిక్షంబునకుఁ బోయి యచటనుండి విడుచుటయునుశతాంగంబు పుడమిమీఁదఁ, బడితురంగయతంబుగ బ్రద్దలయ్యె.

క. ఆరథము బ్రద్ద లగుటయు, భారమణుండు నవశతాంగమును నెక్కంగఁ మానుతి పదఘాతమున వి, దారణ మొనరించి కూల్చె ధర్మపై దానిఁ. 902

గీ. అపుడు సురభుండు వేటొక్కయరదమెక్క, గాలికొమరుండుదానిముక్కులుగఁజేసె నట్లు నలువదితొమ్మిది స్వందనములు, చక్కడఁగె వారొనర్చిన చర్యవలన. 903

గీ. అపుడు సురభుండు విస్మయం బంది వాయు, సుతునిశక్తికి నాతనిఁ జూచి వీర చేసితివి దుష్కరం బై నచేత నీకు, సాటి యగుజెట్టి లేఁడు ముజ్జగములందు. 904

క. కనుఁగొను మిఁకనాశక్తిని, గనఁబఱచెద ననుచుఁ బలికి కపివీరునిమీఁ దను బాశుపతాస్త్రము నే, నెను దనవీర్యంబు సుప్రసిద్ధము గాఁగఁ. 905

క. ఆయస్త్రము సోఁకుటయును, వాయుతనూభవుండు చెంది వై నశ్వంబుఁ జేయనది లేక రాముని, సాయముగఁ దలంచికొనియె స్వాంతములోనఁ. 906

క. తలఁచికొనినమాత్రముననె, తొలఁగెను బాశుపతశక్తి తొలఁగెను దానం గలిగిన బేతాళగణం, బులును బిశాచములు భూతములుఁ బ్రేతములుఁ. 907

గీ. అంత నాత్మబలుం డయి యనిలసూతి, యవనిపతితోడ మరలఁ బూర్వాధికముగ సంగరము చేయసాగుడు త్వోవిభుండు, వదలె బ్రహ్మస్త్రిమును గపివరునిపైకి.

క. అది వచ్చుచుంటయును గని, వదనంబును డెఱచి ప్లవగవద్యుండు దానిఁ గదలంగ నీక మిద్రగెను, బడపడి సురభుండు సిగ్గుపాటాదవంగఁ. 909

- క. ఠామునిఁ దలఁచుచు వింటను, రామాస్త్రముఁ గూర్చి యేసె రయమునఁ బ్రవగ
గ్రామణిపైఁ దద్బద్ధుం, డై మహిపై నొరగె నూరుతాత్పజుఁ డంతఁ. 910
- క. అది గనుఁగొని పుష్కలుఁ డెద, నుదయింపఁ జలంబు వింట నుగ్రాస్త్రములఁ
గదియించి నదతె విభుపైఁ, గదనమహీరంగ మెల్ల గజగజ నడఁకఁ. 911
- గీ. అపుడు సురభుఁడు వానినీర్యమున కెదను, మెచ్చికోనుచును ధనువున మేటికోల
యొకఁడు సంధింపఁ బుష్కలుం డుద్ధతముగ, నొక్కశరమున దానిని చ్రక్కలించె.
- గీ. అంత సురభుండు వేఱొక్కయమ్ము గొనఁగ, మరల దానిని ఖండించె భరతసూతి
యపుడు సురభుండు విసివి తీర్ణాగ్ర మైన, నారసము వానియరమున నాట నేసె.
- క. అది తాఁకి భరతసూనుఁడు, కదనక్షీతియందుఁ బడియె గతచేష్టుండై
పదపడి శత్రుఘ్నుఁడు శర, కదంబమును వింటఁ గూర్చి కడు వేగమునఁ. 914
- క. అరుడెంచి సురధథాత్రీ, వరునిపయిం గురిసె భాణవర్షము సంతఁ
సురభుఁడు శత్రుఘ్నునిమెయి, శరములచే నించె విడితశౌర్యుం డగుచుఁ.
- క. అంతట శత్రుఘ్నుం డ, త్యంతక్రోధమున నేసె నాగ్నేయాస్త్రం
బంతము నొందఁగఁ నచ్చర, సంతతి యంతయును నొక్కక్షణకాలమునఁ.
- క. దానిని వారించుటకై, భూనాథుఁడు వారుణాస్త్రమును నేయును రా
మానుజుఁడు మోహనాస్త్రము, సేనలు ప్రభువులును నిద్రచెందఁగ నేసెఁ.
- క. సురభుం డంతట రాముని, స్మరించుచు లోన దాని శకలంబులు గా
ధరపైఁ బడఁ గూలిచె నొక, శరమున నొక్కింత యేని శ్రమపడకుండఁ.
- క. అది విస్తయ మొదవింపఁగ, మదిలో శత్రుఘ్నుం డధికమాత్సర్యమునఁ
విడళితలవణాసుర మగు, ప్రదరంబున నేసె సురధపార్థివహూళిఁ. 919
- క. ఆయమ్ము దాఁచుటయుఁ దన, యాయమ్మును ట్టణము మూగ్ధు సంగి రధమ్మపై
నాయనల లేచి మఱియొక, సాయకమును సురభుఁ డేసె శత్రుఘ్నునిపై.
- గీ. అపుడు శత్రుఘ్నుఁడాతనియమ్ము విఱువ, ఖండములు రెండుగనునగ్రఖండమేగు
దెంచిజవమునహృదయంబుచించుటయును, బడియెఁదానురణక్షీతినిొడలు మఱచి.
- క. అంతట సుగ్రీవుం డ, త్యంతక్రోధమున నద్రు లననీరుహముల్
దొంతులుగఁ దెచ్చి ధరణీ, కాంతునిపై వైచె దెసలు గడగడ నడఁకఁ. 922
- మ. అవి యెల్లఁ సురభుండు తూపులను ఛిన్నాభిన్నముల్ సేసి రా
ఘవపాదాబ్జములఁ స్మరించుచు నమోఘం బై నరామాస్త్రముఁ
దవులం జేసి శరాసనంబున మహాధైర్యంబుతో నేసెఁ ద
త్త్వనగాధీశునిమీఁద దిక్తటము లెల్లఁ దల్లడం బొందఁగఁ. 923
- గీ. అంతటను వానరేంద్రుఁ డయ్యస్త్రమునను, బద్ధుడై లోహశృంఖలాబద్ధ మైన
సింధురమువోలె నేయుఁ జేయ లేక, చింతిల దొడంగె లోలోన సిగ్గువడుచు.

- క. అటు లుండ సురభతనయులు, పాతాళముల విగిలినట్టిపరసియును
తక్కుముగను గొట్టి కూల్చిరి, త్రుతితన్నుతు లనుచుఁ బ్రభవధూళిని బ్రుంగె.
గీ. అపుడు సురభుండు రథములయందు వారి, నందఱును నుంచుకొని మహానందమునను
స్వపురమున కేగి కనుగొని శ్వసనసుతుని, నీపిసముదీర్చుకొనుకోర్కెనిట్టులనియె.
గీ. పవననందన జానకీపతిని నొక్క, సారి కనులారఁ గనుఁగొనఁ గోరి మిమ్ము
బద్ధుల నొనర్చితిని రామభద్రుఁ డొక్కఁడే, శరణ మిఁక మీకు నాకును దరికీ జేర.

—: రాముఁడు దర్శనము నిచ్చుట:—

- క. అనుటయు వాయుసుతుం డా, తనినూటలు గొలుప నమ్మదము స్మరియించెన్
మనమున రాముని భక్తా, ననశీలుని భక్తిపారవశ్యముతోడన్. 928
క. స్మరియించిన మఱుక్షణమున, పరివారముతోడ రామభద్రుఁడు వేడ్కన్
దరిసెనము నొసఁగె విస్మయ, కరముగ నెల్లరకు నేక కాలమునందున్. 929
గీ. అపుడు సురభుండు రామునియడుగులందుఁ, బడియె భక్తివశంబున నొడలు మఱచి
సొమ్మసిల్లినవారలు సొమ్మఁదేటి, బంధములు పోగి బద్ధులు ప్రణతు లైరి. 930
క. అంతట వారల నెల్లను, సంతసమున లేన నెట్టి జనకతనూజా
కాంతుఁడు గని సకరుణముగ, సంతర్ధానంబు నొందె నతిచిత్రముగన్. 931
వ. అంత సురభమహిపాలుండు రామచంద్రసందర్శనంబునఁ దనజన్మంబు చరితార్థం
బయ్యె నని యానందించుచు శశ్రుఘ్నునకు మఖహయసమేతంబుగా స్వరా
జ్యంబు సమర్పించి పుత్రసహితంబుగా పైంధవంబు నెంటఁ జనుడెంచుట కుక్కు
క్తుండై యుండ శశ్రుఘ్నుండు తినుద్యమంబునకు సంతసించి తద్రాజ్యంబునఁ
జంపకునిఁ బ్రతిష్ఠాపించి విజయభేరిశంఖనాదంబులతోడ నశ్వంబును విడిచె. 932

—: క్రతుహయంబు వాక్యీక్యాశ్రమంబుఁ జేరుట:—

- ఆ. విడుచుటయు హయంబు వివిధదేశంబులు, తిరిగి తిరిగి గాంగతీరమందుఁ
గనులపండువుగను గ్రాలెడివాల్చీకి, యాశ్రమంబుఁ జేరి యచట నిలిచె. 933

—: లవుఁడు క్రతుహయముం బట్టి కట్టివైచుట:—

- సీ. నిలిచిన హయమును దిలకించి లవుఁడు సో, త్యాహుడై మునిపుత్రసహితముగను
దానిచెంతకుఁ జని తత్ఫలమున విరా, జల్లుచుండినపత్ర మెల్లఁ జదివి
తాత్ర తేజము బహిర్గత మయ్యెనో యనంగఁ, గనులనుండి కృతానుకణము లురల
రాముఁ డెవ్వఁడో వానిభ్రాత యెవ్వఁడో వారి, గర్వంబు సర్వంబు గాంతుఁ గాక
గీ. యని వచించుచు పైదోడు లబ్రపడఁగ, నెగసి పంచాస్యపోతంబుపగిది వాజి
కేసరంబులు పట్టి లాగికొని వచ్చి, కదల కుండంగ నొకచోటఁ గట్టివైచె. 934

- ఆ. అని యెఱింగి వేగ హయరక్షకులు నచ్చి, కట్టబడినహరిని గొంచి యెదుట
నెవడు కాలపురికి సేగఁ దలంచి యీ, హయము నిచటఁ గట్టె ననుచు నార్వ్య
క. లవుఁ డిట్టు లనియె వారల, సవిధంబున కేఁగి సశరచాపధరుండై
యెవఁ డైన నేమి కట్టెను, బావ రుండినయెడల విడిచిపుచ్చుడు దీనిక. 936
- క. అనవుడు హయరక్షకు లా, తనిమాటలు బాలభాషితము లని లక్ష్యం
బాసరింపక హయసవిధం, బునకుం జనుచుండ విడిచిపుచ్చెడిపూన్కిక. 937
- క. అతఁడు వింటను గూర్చి ని, శాతశిలీముఖములను వెనక విడుచుటయుక
జేతులు దెగి వా రెల్లరు, గాతరులై చనిరి స్వాధికారులకడకుక. 938

—: కు శ ల క జ వ న వృ త్తాంత కథ న మ:—

- క. అని చెప్పటయును వాత్స్య, యనుఁ డబ్బుర మంది ఘోషకులాధీశ లవుం
డనుపమవిక్రముఁ డని తోక, చెను వానిచరిత్ర మెఱుఁ చెప్పము నాకుక.
- క. అని యడుగుటయును శేషుఁడ, మనమున సంతోష మొంది మాసింద్ర వచిం
తును విను మయోధ్యలో ము, న్నిననంశోత్తముఁడు రాజ్య మేలుచు మండెక.
- గీ. అట్టులుండంగ గర్భమై యెదునెలలు
గడచుటయు జానకికి నామెకళను జూచి
సంతసము నొందుచును రామచంద్రుఁ డిట్లు
లనియె నేకాంతమున నొక్కదినమునందు. 941
- ఆ. కలికి నీకుఁ దీర్పవలసినదోహదం, బేమి గలదొ చెప్ప మేను దీర్తుఁ
గాల మిదియ చూపె కాంతలు గోరంగ, దయితు లైనవాడు ఖానిఁ దీర్పు.
- క. అనవుడు జానకి నమ్రా, ననయై యి ట్లనియె నాథ నాకు సమస్తం
బును గలదు మీకృపావశ, మునఁ గోరంగ నేమి చిత్తమునఁ గల దింకక.
- క. మీపంటిభర్త దొరకిన, భావిని కేలోప ముండుఁ బ్రార్థించుటకుక
భావంబున నే దేనియు, గావలసిన దున్నఁ గాక కలుగునె వాంఛల్. 944
- క. ఐనను మీ రడిగితి ర, ద్రానను జెప్పెదను నాథ తాపససతులక
గాననములందుఁ గాంచితి, నానాళులలోన రిక్తహస్తంబులతోక. 945
- గీ. ఇప్పుడు దైవంబు భాగ్యము నిచ్చెఁ గావఁ, గాంచి వారిని మరల నీకాలమందుఁ
దనివిదీరంగఁ బూర్ణహస్తములతోడఁ, బూజ గావింపఁగా నాకు బుద్ధి వొడమె.
- గీ. అనుటయును రామభద్రుఁ డి ట్లనియెఁ దన్వి సముచితం బైననీదోహదముప కేను
సంతసిందితి నీవును సంతసింపు, మనిచెదను రేపు నీకోరినట్ల నిమ్మ. 947
- క. అమటయు మైథిలి హర్షం, బును జెందుచు లోన నిదురవోయె సుఖముగక
మునువోలఁ బ్రణీధు లాతే, యిని గూడను దిరుగనాగి రెల్లపురంబుక. 948

—: గూఢచారులు పురవృత్తాంతములు తెలిసికొని రామున కఠింగించుట :—

- వ. అట్లు గూఢచారుల చచ్చుటచ్చటం దిడుగుచు మనుష్యభాషణంబులు విసంబంధంబుల యొక్కగృహంబుకడ వీను లొగ్గి నిలువంబడి యుండ వంతఁ దగ్గజేహంబునఁ బాలునకుఁ బా లిచ్చుచు నింతి యొక్కరిత యిట్లనియె. 949
- సీ. సంసారపార్థినిస్తారకుం డగురాముఁ, జేతదయోధ్యాపురీశ్వరుండు
తత్సర్వరణధ్యానదర్శనాదులచేత, జన్మాంతరము రాదు జంతువులకు
జన్మంబు రాకున్న సమకూరఁజోవదు, తల్లిదుగ్ధంబును ద్రావ విలు
కానఁ ద్రావుము బిడ్డ కడుపు నిండఁగఁ బాలు, దొరకవు గ్రోలంగ మరల నీకు
- గీ. ననుడుఁ జారులు గర్జరసాయనముగ, విని తదీయోక్తులను హర్షమును వహించి
యచటనుండి మఱొక్క గేహంబుకడకు, నరిగి కూర్చుండి రచట రహస్యముగను.
- సీ. ఆగృహంబున నొక్కయంబుజాయతనేత్ర, పర్యంకమున నున్నవతినిఁ జూచి
నాథ నీమదవసుందరవిగ్రహముఁ జూడఁ, గన్నట్టె రామవిగ్రహము నాఁగ
ననుటయు నాతఁ డిట్లనియె సాధ్వీ నిజంబ, సతులకు రాముఁడె స్వప్రియుండు
కాని కీటమువంటినే నేడ బ్రహ్మాది, భావితం డగురామభద్రుఁ డేడ
- గీ. నేడ ఖడ్గోత్ర మాదిత్యుఁ డేడ శశక, మేడ హరి యేడఁ గుల్యాంబు వేడ గంగ
యేడ గుంజాలతొగ్గహ మేడ మేరు, వేడ రామునిఁ బోల నే నెంతవాడ.
- క. అనుటయు సత్యము వాక్రు, చ్చివకతమున నాలతొగి చేరిచికొని యా
తనిఁ దనకొగిట నలరిం, చెను వంతటఁ జనిరి సంతసించుచుఁ బాచుల్. 952
- వ. అట్లు చని గూఢచారులు మఱియొక్కభవనంబుకడ నిలువంబడి యుండఁ దదృశ
నంబున నొక్కలతొగి పతితోడ శయ్యాతలంబునం గూర్చుండి విశాస్వాసం
బునఁ దనకంతస్వరంబు మేళగించి గీరిహంపంబున శ్రవణపేయంబుగా రాముండు
గావించిన పేతుబంధరావణవధాద్యద్భుతకార్యంబులం గొనియాడి. 953
- గీ. ప్రజలఁ బుత్రులఁ బోలఁ గాపాడునట్టి
రామచంద్రుండు ప్రభువుగాఁ బ్రాప్త మగుట
ముమ్మ మన మాచరించినపు న్నెమునకు
ఫలమె సుమి నాథ యని తుదిఁ బలుకుటయును. 954
- ఆ. కాంతఁ డిట్లు లనియెఁ గలికి సామాన్యప్ర, భుండు గాఁడు రాఘవుండు సృష్టి
కరుఁ డతండ్రి వృద్ధికారకుఁ డాతండ్రి, విలయకరుఁ డతండ్రి విశ్వములకు. 955
- క. దుష్టులసంహారంబును, శిష్టులపరిపాలనమును జేయఁగ వేడక
స్రష్టప్రముఖులు హరి తడ, భీష్మక్రియ కవతరించె నిల రాఘవుఁడై. 956
- క. అమృతహనీయునిముఖప, దృమ్మును గనుఁగొనుచు సతము ధన్యుల మగుభా
గ్యమ్ము సమకూరె నీనగ, రమ్మున నుండుటను మనకు రాకేందుముఖి, 957

- క. అని చాలించుటయును దమ, మనముల సంతోష మొదవ మఱియొక గేహం
బును దరిసి గూఢచారులు, కనబడ కుండంగ నిలువగా నచ్చోట. 958
- నీ. ఆగ్రహంబున నొక్కయజ్ఞాక్షి తనభర్త, తోడఁ బొచికలాడ ప్రోడ యగుట
నేను గల్పితి నాకు నిమ్ము నీసర్వస్వ, మని సాగె నిర్బంధ మొనరువంగ
నపుడు తద్వల్లభుం డతివ నీ వేదియె, చేసితి మోసంబు చిత్రముగను
స్మరియించి రామునిఁ జలిపితి ము న్నెన్నో, కార్యంబు లం దెల్లఁ గలిగె విజయ
గీ. మిపుడు నాకుఁ బరాజయ మేల కలుగు, నాడుదము గాక మరల నీయాట యనుచుఁ
దలపులోపల రామునిఁ దలఁచి కొనుచు, బొచికలు వైచి విజయంబుఁబడసె నంత,
క. రామస్మరణమహత్త్వము, నామోనిని మెచ్చుకొనుచు నాతనిఁ జేర్చె
ప్రేమంబునఁ దనకొఁగిట, నామలిల ముదము దాన సరిగిరి చారు. 960
- వ. అట్లు చని చని గూఢచారు లొక్కగుడిసెకడ నిలువంబడి చూచుచుండ. 961
- నీ. ఆయగారంబునయం దొక్కరజకుండు, బహుళరోషాక్రాంతభావుఁ డగుచుఁ
దనవడంతిని గనుంగొని అంకులాడి నీ, వెచట నుంటినె నిన్న నిల్లు విడిచి
యేల వచ్చితి విప్పు డింటికి నీమోము, కాంచరా దేగు మక్కడకె మరల
నని తిట్టుచును బట్టికొని కొప్పు పడవైచి, తన్ను చుండంగఁ బాదములచేత
గీ. వచ్చి యాతనిజనయిత్రీ వత్స యింటి, కరుగుదెంచినయిల్లాలి ననుపరాదు
తప్పు కావినపలే దిది తథ్యముగను, గొట్టవల దింక ననుడు వాఁ డిట్లు లనియె.
గీ. అమ్మ చెప్పకు నా కింక నన్యగృహము, లోన నివసించి వచ్చినచాన నోమ
రాముడనె నేను రజకుండ రా జతండు, రాజు చేసిన కార్యంబు రక్తి కెక్కు. 963
- క. అని పలుకుటయును చారులు, విని భిడ్లము నెత్తి వాని వ్రేయఁగ నుంకిం
చినవార లయ్యు రాజు, జ్ఞను మీఱఁగ రామి శాంతిసంయుతు లగుచు. 964
- క. రాతిరి సమాప్తి నొందిన, హేతువున నిజాలయముల కేగి యటుపయి
బ్రాతఃకాలం బగుటయు, నీతాపతిసవిధమునకుఁ జేరి ప్రణతులై. 965
- ఆ. రేయి వినినమంచివృత్తాంతముల నెల్లఁ, దెలిసి చివరవార్త తెలుప లేక
తెలిసి రెల్లా కడకు దీనాననములతో, రాజునాజ్ఞ మీఱరాని దగుట. 966

—: రాముడు లోకాపవాదభీతిని దమ్ము కఠింగించుట :—

- క. ఆమాట వినినతోడనె, రాముడు నిశ్చేష్టుఁ డగుచు రసపై వ్రాలె
దా మంతటఁ దహతహతో, స్వామిని బుట్టముల వీవసాగిరి చారు. 967
- గీ. అంతటను గొంతతడవున కాత్తసంజ్ఞఁ, డగుచు రాముడు చారుల ననిచిపుచ్చి
ద్వారపాలునిఁ బిలిచి మత్సవిధమునకుఁ, బనుపు మిప్పుడె భరతుని నని వచించె.
క. ఆవచన మతఁడు తలపై, బూవుంబలఁ దాల్చి శ్రీఘ్రముగఁ జని తెలుపం
గా వచ్చి భరతుఁ డన్నకుఁ, గావించి ప్రణామ మొనరుగా నిలుచుటయు.

- క. అనుజనిఁ గని రాఘవుఁ డి, ట్లనియె సహోదర వివస్వదస్వయమందుఁ
జనియించినవారలలోఁ, గనఁబడఁ డవకీర్తిహతుఁ డొకానొకఁ డైనఁ. 970
- క. బ్రతికినను మృతుఁడె యయ్యశో, యుతుఁడైనయలెందు మరణ మొందినను సజీ
వితుఁడె యశోలంకృతుఁ డగు, నతఁ డివె సుమి మృతసతీవితార్థము లనుజా.
- ఆ. దుర్యశంబుచే నధోగతు లొనగూడు, ఖ్యాతిచేత సూర్యగతులు గలుగుఁ
గాన నెఱిగి ఖ్యాతికర మైసకార్యంబు, లాచరించుచుండు రాహ్య లిలను. 972
- క. అపకీర్తిసర్పదస్థుల, శివునిను సౌఖ్యంబు గలుగ దిహపరములలో
నుపగతికీర్తిద్రవిణుల, శివునిను దుఃఖంబు గలుగ దిహపరములలో. 973
- క. అని పలికె నేను చాచులు, విని నచ్చి వచించినట్టివృత్తాంతంబుఁ
వినిపించి విడిచిపెట్టిన, జనకసుతను బోక నేను సమయమున వలయుఁ. 974
- క. ఈకార్యంబులు రెంటును, నేకకార్యము చేయ నగునో యిపు డేర్పడఁగా
నాకు నెచియింపు మనుచును, శోకాశ్రువు లురల నొదిగి యోగిం బడియె. 975
- క. అప్పుడు భగవంతుని హితవా, యప్పతిలఁగ విదిని నన్న కపచారము నే
ర్పింపఁగఁ జేయును రాఘవుఁ, డప్పటి కప్పుడె ససంక్లంఠ మొగ మెత్తె. 976
- వ. అంతట భరణిండు విషాదవికలం బగుతదాననంబు నాలోకించి నవినయంబుగా
ని ట్లనియె. 977
- ఆ. అన్న సకల ముఖిఁగిట్టిం కెవ్వఁడు, చెప్పఁగలుగు నిట్లు చేయు మనుచుఁ
గాన నేను మనవి గాఁగింప నిలచు, తప్పు లున్న నైది దయను నినుము.
- ఆ. విధిపురిందరాదివిభాగసంస్కృతిలను, గన్ననియశెంబు కలుగు మగునె
చాకివాఁ డొకండు సలిపినదుష్ప్రిగు, గిమునఁదెను ముక్తకతిలు గలవె. 979
- క. త్రైలోక్యస్థులనుగుణగ, ణాలంకృతమూర్తి యైనయవసజయడలఁ
బ్రేలిసదుష్టునినాణుక, చీలిక లొనరింప నలదె శితిఖడ్గమునఁ. 980
- ఆ. నీత పూతె యనుచుఁ జెప్పెను జ్వలనుండు, ధాతి నెప్పెఁ బెప్పె దశరథుండు
చెప్పి రెల్లమునులు చెప్పిర సుర లెల్ల, వారికింతుల బ్రహ్మండు ఘనుడె. 981
- క. కాన రఘూత్తమ యింక నీ, గ్లానిని విడనాడి నీవు గర్భిణీ యగుధా
త్రీనందిని కానందము, గా నేలుము రాజ్య మేల కళనశేషడఁగఁ. 982
- చ. అనవుడు రాముఁ డి ట్లనియె నాతనిమోమును గాంచి తమ్ముడొ
జనకజ శుద్ధురా లనుట సత్యమ దానను సంశయంబు నొ
మనమునయందు లేదు లవమాత్రముఁ గాని జనాపవాదా
తిని భయింపఁ జాలను వధింపుము న న్నిపుడే ఖరాసిచే. 983
- క. అటు గాకయున్న జానకి, నటవీధులమునకుఁ బనుపు మన్యోపాయం
బిట లేదు చేయ నేదియు, నానొ యింకా కావలెపు మేల యలన్య మింకె.

- క. అనవుడు భరతుడు దుఃఖం, బునఁ గన్నులనుండి బాష్పములు గాఱగ మే
నను గంప మొదవఁ బడియెను, దనువు మఱచి నేలమీఁద దాడువువోలెన్. 986
- వ. అప్పుడు రామచంద్రుండు ద్విగుణీకృతవిరూడుండై సత్వరంబుగాఁ బ్రతీహరిం
బిలిచి శత్రుఘ్నుని నాకడకుం బనువు మని యానతిచ్చుటయు ద్వారపాలుండు
తత్క్షణంబ చని రామాదేశంబు శత్రుఘ్నున కెఱింగించె. 986
- క. అంతట శత్రుఘ్నుం డ, త్వంతరయంబునను వచ్చి యట జరిగినవృ
త్తాంతం బంతయు విని మదిఁ, జింతించుచు నిట్లు లనియె సీతాపత్నికన్. 987
- ఆ. అన్న నీకుఁ జెప్పనంతటివాడను, గామ నేను గాని మానసమున
నుద్యవించినట్టియుపతాపమునఁజేసి, యూరకుండ బుద్ధి యొప్పదయ్యె. 988
- సీ. కాకుండినను నులూకములకు నిష్ఠుండు, తపనుండు లోక బాంధవుఁడు గాఁడె
యంధకారమునకు నహితఁ డైనను సుధా, కర్మంబు జనాహ్లాదకరుఁడు గాఁడె
సరిపడకున్నను సర్పంబులకు వైన, తేయుండు విశ్వవందితుఁడు గాఁడె
పాపండులకు ద్వేషభావ ముండినను నా, మ్నాయంబు సర్వసమృతము గాడె
- గీ. నీచుఁ డగుచాకి యొక్కఁడు నిందసేసె, ననెడికారణమున విడనాడ వగునె
సకలజనమాన్య యైనజానకిని గాని, ధర్మరక్షార్థ మైనసీతనువుఁ గాని. 989
- క. అనుటయు రాఘవుఁ డాతనిఁ, గనుఁగొని శత్రుఘ్ను ధార్మికంబులె సీచె
ప్పినమాట లెల్ల నైనను, జననిందాభీతి నుడువఁ జాలవు నాకున్. 990
- క. అని పలికి భరతునకుఁ జె, ప్పినవిధమునఁ జెప్పటయును బృథివీస్థలిమీఁ
దను వ్రాతెను శత్రుఘ్నుఁడు, తను నెఱుంగక శోకవహ్నితప్తం డగుచున్. 991
- వ. అత్తఱి రామచంద్రుండు హృదయవిదారకం బగుదుఃఖభారంబు నపనయింపం
బాలక ప్రతీహరిం బిలిచి లక్ష్మణుని నాదరికిం బంపు మని యాజ్ఞాపించుటయు
నాతండు సత్వరంబ చని సౌమిత్రికిరాముని యాదేశంబు దెలిపె. 992
- గీ. అంతటను లక్ష్మణుండు వచ్చి యన్నకడకు, మ్రొక్క నిష్ఠశ మైపతన్యుభిముజూచి
మూర్ఛలో నున్నయన్నదమ్ములనుజూచి, మ్రోడు నా నిల్పియుండెనో రాక్షసునికి
- ఆ. అపుడు రామభద్రుఁ డాయుపద్రవమున, కొదవిపట్టిహేతు వుగ్గడించి
నాకుఁ గలిగినట్టిలోకాపవాదంబు, తండ్రి తీర్చ నీకుఁ దప్ప దనియె. 994
- చ. అనవుడు లక్ష్మణుండు కనులంద నిరుద్ధము చేసి దుఃఖసం
జనితము లైనబాష్పములు సంహననంబు వడంక గడ్గద
స్వనమున నీవిధిం బలికె స్వామి యభిజ్ఞత లేనివాడ నే
మనఁ గలవాడ నేను సకలార్థవిదుండవు నీవె యి ట్లవన్. 995
- క. విడిపించి చాకివానిని, దెలిసికొనఁగ వలదె వాడు తెలిపెడిమాటల్
తెలియనివానికి సత్యము, తెలుప వలదె తగునె యిట్లు తెంపు వహింపన్. 996

- క. కల నైన నొరువీ దలంపక, నెలకొల్పి మనంబు నొక్కసిపై నెపుడు
దలమానికముగ నతులకు, వెలసినమావదినె దగునె విడువంగ నీకు. 997
- క. నిందింప దగనిసాధ్యిని, నిందించినఖలుడు దండసియుడు చాని
బండకొ కానకొ పనుపక, కం దెఱుంగనిసతిని దగునె కడ కొత్తంగ. 998
- క. నామాటలలో దోషం, బేమేనియు నున్న నైపు మెదలోపల నా
కామతిలినసంతోభం, బేమియె పలికించె నోట నిక మాటాడ. 999
- క. అని యూరకుండుటయు ని, ట్లనియెను కాముండు తమ్ముడా యెఱుంగనివా
డను గాను జానకీగణ, మును గాని జనాపవాదమున కిటు లైతి. 1000
- గీ. కీరితినిమిత్తముగ నాశరీర మేని, విడుతుం బ్రియసోదరుని నిన్ను విడుతు నిక
గృహధనసతీసుతాదుల నెన్న నేల, విడుతు సర్వంబు నొకకీర్తి విడువ జాల.
- క. ప్రియ మైనది నా కొకకీ, ర్తియె కాని మఱొండు గాదు త్రిభువనములఁ ద
త్తయ మొదన నిక నెయ్యది, ప్రియ మైనపదార్థ మేను బృథివిని బ్రదుక.
- గీ. అడుగ నేటికి రజకుని నతఁడు బెగడఁ, గాలవశమున సర్వంబుఁ దేలంగలదు
కాలపరిపాకవైద్యంబుకంటె వేఱు, రుక్మితిక్రియ లే చామరొగమునకు. 1003
- క. కావున నాలస్యం బింక, గావింపక యిపుడె నన్ను ఖండింపుము లే
చా విడిచిపెట్టి సీతా, దేవిని వనభూమి నరుగుదెమ్ము మదాజ్ఞ. 1004

—: అత్యుండు రామాజ్ఞాబద్ధఁ డగుట :—

- క. అనుటయును లక్ష్మణుం డీ, పని నాతలమీఁదఁ బడియెఁ బరమకిరాతుఁ
డను నేను జేతులారంగ, వనములలో విడుతు గర్భవతి యగుసాధ్యి. 1005
- క. అని యొక్క ఊహము చింతిలి, మనమున సోగాక మున్ను మాతను బిత్రా
జ్ఞను నఱకె టామదగ్నయ్యం, డనుచిత మైనను గ్రహింప నగు గుర్వాజ్ఞ.
- క. అని మదిలో నిశ్చయముం, బాసరిచొని లక్ష్మణుండు పొడగని రామా
ననము నిటు లనియె నగ్రజ, వనమున జానకిని విడిచి వత్తు ద్వదాజ్ఞ. 1007
- చ. అనుటయు రామచంద్రుఁ డపు డాతనిఁ గన్గొని వత్స నీవు ప
ల్కినపలు కాత్మశాంతి గలిగించెను నిన్న నె నన్ను సీత కా
ననముల కేగి మోనిలలనామణులం గనఁ గోరె దన్విషం
బున రథమందు నుంచొని పొమ్ము రయంబున నంచుఁ బల్కుము. 1008
- గీ. అపుడు తలనంచొని రాఘవానుజుండు, కాఱుచుండంగ బొమ్మముల్ కనులనుండి
శుష్యదాస్యంబుతోడ నచ్చొటును విడిచి, చనియె సీతామహా దేవిగదనమునకు.

—: అత్యుండు సీతాదేవి నడవితో విడుచుట :—

- క. చని యామెపాదముల కొ, య్యన నందన మాచరించి యంతశ్చక్షు
ర్వినిరుద్ధబాహుం డై యి, ట్లనియె సుమిత్రాతనూజుఁ డవనిభతోడ. 1010

- గీ. తల్లి మునిపన్నులను జూడఁ దలచి నీవు
కోరినమనోరథంబును దీరుచుటకుఁ
బనిచె మాయన్న సన్నింకఁ బయన మగుము
రథము సంసిద్ధముగను ద్వారమునఁ గలను. 1011
- చ. అనుటయు సీత సంతసము నంది తపోధనకాంతలఁ గనుం
గొనెడికుతూహలంబునను గుంకుమయుఁ బసుపుఁ జవాదియుఁ
బునుఁగును భూషణంబులును బుట్టములుఁ మఱిగొన్నివస్తువులఁ
గొని పరిచారికాజనులు గూడను రా నరుడెంచె గ్రక్కఁజే. 1012
- ఆ. అరుగుదెంచుటయును నామెను సౌమిత్రి, రథమునందు సత్వరముగఁ జేర్చి
నడుపు మని సుమంగ్రానకుఁ జెప్ప నాతెండు, పట్టి నడల విడిచెఁ బగ్గములను.
- క. పగ్గంబులు విడుచుటయును, మ్రొగ్గతిలంబడియె సశ్వములు దానను నే
మె గ్గగునో యనుచు సూతుఁడు, దిగ్గన దిగి యిట్టు లనియె దీనానందఁ డై. 1014
- ఆ. స్వామి హగులు సుహృదేమి హేతునానకుఁ, దెలియఁ దేమి చేయ నలయు నింక
ననుచు నిట్లు లనియె సంతర్పిపాదము, నడఁచుకొనుచు రాఘవానుజులను. 1015
- క. సారథి కొట్టుము కళంక, వారునములు లేచు ననుచు వాఁడపుడును నా
తీరునఁ జేయకయున్నను, ఘోరముగను లేచుదనుకఁ గొట్టెఁ నదాజ్ఞఁ. 1016
- క. అపు డెట్లొ లేచి హయములు, చవలచవలముగను బాటనసాగుచు సంతఁ
విపరీతసూచనముగను, విపులార్థజడక్షిణాక్షి వెనవెన నదరెక. 1017
- గీ. అంతటను సీత ముని భయంబు దోష, నిట్లు లనియెను లక్ష్మణా యేమి కతమొ
యడరుచున్నది నాదక్షిణాక్షి యిపుడు, పడియె రథస్థైర్యధనంబులు ప్రథమగతిన.
- గీ. భద్రములు గల్లఁగాక నాప్రాణపతిగి, మఱుగులకు రాష్ట్రజనులకు మంగ్రులకును
గలుగకుండునుగాక యెక్కడను గూడఁ, క్లేశములు విస్తనములును దేశమందు.
- క. అనుటయును లక్ష్మణుఁడు మన, మున దుఃఖము పొంగి పొరల మూఢునిచందం
బున నూరకుండె నేమియు, ననఁ జాలక క్రుక్కికొనుచు సశ్రుజలంబుల్. 1020
- క. అతఁ డట్లు లూరకుంటకుఁ, గత మేమొ యటంచు లోనఁ గళనళపడుచుఁ
మతి లేనిచందమున స, వృత్తి లేకయు నూర కుంటి మోనిని యగుటఁ. 1021
- గీ. అట్లు లుండంగ రథ మేగునపుడు వామ, సార్వవరినర్తన మొనర్చెఁ బశుగణంబు
దానిఁ గనుఁగొని జూనికి మోసనమున, వెనట మీఱంగ నది చూచుకొనఁగ లేక.
- క. సతులకు నుత్తమధర్మము, పతిచరణార్చనమ దానిఁ గనిసి యితరవాం
ఛితమున నేగెడునా కే, గతిఁ గలుగును సుశకునములు గలుగ కితరముల్.
- క. అని లోనఁ బరితపించుచు, గనుఁగొను చుండఁగ నె వాఁడుగమనముతోడఁ
జనియె రథ మొక్క కానకుఁ, గనఁబడియెను గంగ యచటఁ గనుపడుచుగఁ.

గీ. అపుడు సౌమిత్రి రథ మాంప నానతీయ
నిల్వెను సుమంత్రుఁ డచోట నిల్పుటయును
దిగి సుమిత్రాతనూజుఁడు దిగుము తల్లి
యనుచుఁ జేయూత యొసఁగి యాయమను దింపె. 1025

క. దిగి జానకి యచ్చటఁ గే, లొంగిచి మొదట విష్ణుపదికి మున్యాశ్రమ మిం
దగవడ దేదియు నేటికి, దిగు మని లక్ష్మణుఁడు నన్ను దింపెనో, యనుచుఁ.
మ. తనలోనఁ దలపోయుచుండఁగను సంతఁ లక్షణస్వామి నౌ
కను రావించి తదాశ్రయంబునను గంగఁ దాటి భూపుత్రితో
డను ఘోరాటవిలోనఁ జొచ్చి యటఁ గంటఁ బాష్పముల్ గాఱుచుం
డను నిల్వం గని సీత యిట్లనియెఁ జింతావ్యాకులస్వాంతయై. 1027

క. సౌమిత్రి యేల యీవన, సీమను నిల్చితివి వ్యాఘ్రసింహాదివృగ
స్తోమములఘోరరవముల, కామతిలఁ భీతి గుండె లదరెడి నాకుఁ. 1028

క. మునినతు లేరి యిచ్చటఁ, గనుఁగొన నాశ్రమము లెవి మొగంబున నీకుఁ
గనరా దేల వికాసము, గనులను బాష్పంబు లేల కాతెడి మఱుదీ. 1029

క. కలిగినయవశకుసములకుఁ, గలుగును గీ డేదో యనుచుఁ గళవశపడునా
తలఁపునకుఁ దగినట్లులె, తిలకింపంబడియె నిచటితీ రిది యెల్లఁ. 1030

క. అనుటయుఁ దద్వచనంబులు, తనదుఃఖంబునకుఁ బెంపుదల గలిగింపఁ
గనుఁగొనుచు నూరకుండెను, వినుపక లక్ష్మణుఁడు విషమవృత్తాంతంబుఁ.

క. అంతట జానకి నెగు ల, త్యంతము గాఁ గనులనుండి యశ్రువు లురలఁ
సంతాపపడుచు లక్ష్మణ, యెంతటివాడవో నచింప వేదియు నాకుఁ. 1032

క. నీ వేదియు వచియింపమి, నావహిలఁ దొడఁగె దుఃఖ మంతంతకు నా
భావమున నింక నన్నుం, గావుము వినిపించి సౌఖ్యకర మగువార్తఁ. 1033

—: లక్ష్మణుఁడు సీతకు రామాజ్ఞ నెఱింగించుట :—

క. అని వేడుటయును నేడ్పుచుఁ, గనికర మింతయును లేనిగద్దటివోలఁ
జనకజకు రాఘవాజ్ఞను, వినిపించెను లక్ష్మణుఁడు సవిస్తరరీతిఁ. 1034

క. అది విని జానకి తోడనె, మది చెదరఁగఁ గూలె నొడలు మఱచి ధరిత్రిఁ
బదపడి లక్ష్మణుఁ డామెకు, నొదవఁగ బోధంబు చేసె నుపచారములఁ. 1035

—: సీతా లక్ష్మణ విషాదము :—

గీ. అంతటను లభసంజ్ఞయై యవనిపుత్రి
లక్ష్మణునిఁ జూచి తండ్రి కల్మషము లేని
నన్ను నాస్వామి విడనాడినాఁడె యకట
యనుచు విలపించుచును మూర్ఛ నందె మరల, 1036

- ఉ. ఇప్పుడు లక్ష్మణుండు నననాగ్రముచేతను వీచె గన్నులన్
జిప్పిలి రాలు బొప్పములు చింది పయింబడ నీత యంతటన్
దెప్పిరి లేచి చూచి నలుదిక్కులు మిన్నులు వడ్లవోట న
న్నిప్పగిడి బడన్ వయిచేసే విధి యక్కట యేమి సేయుదున్. 1037
- క. అని వెక్కి-వెక్కి యేడ్చుచు, ననదగతిన్ గృత్యమూల మగుతీగతెఱం
గున వ్రాలె నేలమూడను, గనునీళ్లు గాఱుచుండఁ గాల్వలు గాఁగన్.
- ఆ. అపుడు పొంగి పోరునశ్రుప్రవాహంబు, నడచికోని బహుప్రయానమునను
లక్ష్మణుండు చివురులను బట్టికొని వీచె, జల్లెదనము సోక జనకసుతకు. 1039
- గీ. అంత నుప లబ్ధసంజ్ఞయై యామె లేచి, నానిమిత్తము వారిధి కానకట్టఁ
గట్టి దైత్యులతోడ సంగరము చేసి, నట్టినాస్వామి విడుచునె యిట్టె నన్ను.
- క. అనఘ నని గుర్రెఱింగియు, నను విడిచెను వీరుఁడైననారాముండు నీ
చునిమాటవలన నింతకు, ననివార్యము కర్మ మెవరి నన నేమిటికిన్. 1041
- మ. అని శోకించుచుఁ బెద్దపెట్టునను మూర్ఖాక్రాంతయై వ్రాలె నే
లను నేత్రంబులనుండి బొప్పములు జాల్వొంటంగ సంతక వహిం
చినసంతక వికృతస్వరంబునను నేడ్చెన్ లక్ష్మణస్వామి కా
నన మెల్లన్ విలపించుచున్న పగిడి బర్వన్ బ్రతిధ్వానముల్. 1042
- గీ. అంతలను గొంతసేపున కవనిజాత, పడసి చేతనమును లేచి పార్శ్వమందుఁ
గాంచి వందుడు చున్నలక్ష్మణుని దైర్యమించుక వహించి మగిసి దానిట్లు లనియె.
- గీ. తండ్రి యీ కార్యమందు నితప్పు లేదు, చింతిలంగ నేల స్వామి శాసించినట్లు
చేసితివి ధర్మ మిదె చూచె సేవకునకు, నరుగు మింక శుభంబు నీకగును గాక.
- ఆ. అరిగి ధర్మమూర్తి యైననాస్వామికిఁ, జెప్పు మేను మనవిచేసినట్లు
రామచంద్ర నిన్నె రాత్రిందివంబును, దలచికోనుచు నుందుఁ దలఁపునందు.
- క. నియచ్చిష్టము దినుచును, నీయెడ ననురక్తి గలిగి నిత్యమును భవ
చ్చేయమె కోరుచు నుండెడి, నాయెడ దయ దప్ప నిట్లు న్యాయమె నీకున్.
- గీ. గర్భవతి యంచు నైనను గానకుండ, శుద్ధురా లంచు నైనను జూడకుండఁ
దన్నె దైవంబుగా నెంచుతరుణి నిట్లు, ఘోరవనమున విడిచెడిక్రూరుఁ డున్నె.
- ఉ. ని న్నన నేల యింతకును నే మును చేసినపాపకర్మ మే
మున్నదొ దాన నిట్టిమతి యుద్భవమయ్యెను నీకుఁ గానిచో
నన్నెకు నెక్కి-నట్టియిననంశమునందు జనించి సర్వలో
కోన్నతి గన్ననీ వనఘ నోపుడె నన్నుఁ బరిత్యజింపఁగన్. 1048
- క. స్మరియించికోనుచుఁ ద్రికరణ, పరిశుద్ధిగఁ దావకాంక్షిపద్మములను నే
భరియింతుఁ బ్రాణములు నా, శరీరమునయందు గర్భసంరక్షణకై. 1049

- గీ. నీకు శుభములు చేకూరుఁ గాక సతముఁ, బతి వగుదు గాక నా కీవె ప్రతిభవమున
నివియె నాకోరుకు లనుగ్రహింపు మేను, వనములం దుందు నీయాన ననుసరింప.
- క. ఎపు డైనను నామీఁదను, గృహ గలిగినయపుడు నను స్మరింపుము చాలున్
వ్యవగతజీవిత నైనను, దపనుఁడు సాక్షిగను నీవె ధవుఁడవు నాకున్. 1051
- క. అని వచియించుచునె విచే, తనురా లై పడియె నిలను దత్తణము యొన
రైనను లక్ష్మణాంశు వనటను, మునుఁగుచు శీతోపచారముల నాయమకున్.
- ఉ. అంతట సేదదేణి వసుధాత్మజ లేచి భయంబుచేత మే
నంతయుఁ గంప మొందఁగను నట్టిటు చూచుచు నుండఁ లక్ష్మణుఁ
డంతరమం దివిచ్చికోని యాఁగక పొంగెడిదుఃఖవారిధిన్
గొంత శమంబు గల్గఁగను గొంతుచు జంకుచుఁ గాంచి జానకన్. 1058

—: లక్ష్మణుండు సీతను విడిచి యయోధ్యకు వచ్చుట :—

- గీ. అమ్మ నిచ్చెప్పినట్టి వాక్యములు నెల్ల, విన్నవించెదఁ బోయి మాయన్నకడకు
నిమహాశ్రేణ్యమునకు నమింప దేత, మంద కలదు వాల్మీకిమున్యాశ్రమంబు.
- క. అని చెప్పి మ్రొక్కి యా పుత్రుఁ, గనునీశులు కాల్యలుగను గాటుచు నుండల
గను జనియెఁ దిరిగి చూచుచు, పనుపదమును దుఃఖవేగ మాఁగనికలెనన్.
- గీ. అంత నాతనిఁ గనఁబడనంతవఱకుఁ, గాంచుచు నిమేషములు లేనికనులతోడఁ
గడచిపోవుటయును నాకలఁగి కడకు, నీత యిలమీఁదఁబడియె నిశ్చేష్ట యగుచు.
- సీ. నిలుచుండె మృగగణంబులు చేరి చుట్టును, గన్నీరు గార్చుచుఁ గాల్యలుగను
సలిలార్ద్ర మైనతాక్కలతోడ విసరెను, హాసలు చలిమిరి యావహిల్ల
జలములు గొనివచ్చి నామజంబులు తొండ, ములతోడ మేనను జిలుకరించె
గమ్మనినెత్తావి ప్రాణంబులకు నోక, పల్లనల్లన వీచెఁ జల్లగాలి
- గీ. పాదపంబులు పుష్పసంపదలతోడ, నలరె లేకుండఁగ నె వసంతాగమంబు
జానకీదేవి చైతన్యహీన యగుచు, నేలమీఁదను బడియున్న కాలమందు. 1057
- గీ. అంత నుపలబ్ధబోధ యై యవనిశాత, లేచి మృగపక్షిగణములఁ జూచి యడలి
రామ రఘురామ దీనశరణ్య యనుచు, నేచ్చ నెలుఁగెత్తి కన్నీళ్లు లేర్లుచాట.

—: వాల్మీకిమహర్షి సీతాకేవి దయాశ్రమమునకుఁ బోదొనిపోవుట :—

- క. వినఁబడుటయు నాయూర్త, ధ్వని శిష్యసమేతుఁ డగుచు వాల్మీకి రయం
బున వచ్చె నటకు వచ్చుట, యును మానికి నెరఁగె నీత యుట్టితె యగుచున్.
- క. ఎరఁగుటయును నమ్మానీ, శ్వరుఁ డిల్లూశీరద్రించె నతి పతితోడన్
జరకాలము జీవింపుము, పరమగుణాకరుల సుతులఁ బడయు మిరుపురన్. 1060
- గీ. అట్టు లాశీరద్రించి యాయమను జూచి, తాపసుం డిట్టు లనియెను దల్లి యెవతె
వీవు రా నేల యీకాన కేడ్వ నేల, యెలుఁగఁ జెప్పము నీగాథ యెల్ల నాకు.

చ. అనవుడు నిశ్చయించుచును నాయమ తండ్రికిఁబోలె మానిక్కి,
 వినిది సవిస్తరంబుగను స్వీయచరిత్రము నేడ్చి బోరనఁ
 విని సకలంబు తాపసుఁడు విస్మయ మందుచు లోన నమృతీ
 జను గని తల్లి యేడ్వకు మశాశ్వతముల్ సుఖదుఃఖసంతతుల్. 1062

మ. నను వాల్మీకి యటంచుఁ బిల్తురు గురుండఁ నేను నీతండ్రికిఁ
 జనసంచారము లేని దీయడవి యుండఁ జెల్ల దిచ్చోట నీ
 జనకుం డొక్కఁడు నే నొకండ నని యెంచం బోక నాయాశ్రమం
 బునకుఁ రమ్ము తపోధనాంగనలు నిఁ బోషింతు రత్యాప్తలై. 1063

క. అనవుడు జానకి రాముని, మనమున స్మరియించుకొనుచు మాసింద్రునివెం
 టను జని తదాశ్రమమునకుఁ, గనుఁగొని యువోట మానికాంతామణులఁ.

గీ. కొంతఁదైర్యంబు గలుగంగ స్వాంతమందు, వారలకు మ్రొక్కి తగినసత్కారములను
 జేయుటయుఁ దాపసాంగనల్ చేర్చికొనిరి, కాఁగిఁబులలోన సీతను గౌతుకమున.

క. అంతట వాల్మీకి మన, స్సంతోషము గల్గి యుండ జనకాత్మజ కా
 చెంత నొకపర్ణశాలఁ, వింతగ నిర్మింపఁజేసె నిజశిష్యులచేఁ. 1066

—: సీతా జేవికిఁ గుశలపులు జన్మించుట:—

గీ. అపుడు సీత మనశ్శాంతి యావహిల్ల, నందు నివసించి చేయుచు నాత్మలోన
 రామనామజపం బహారాత్రములును, సంయమింద్రునిపరిచర్య సలుపఁదొడఁగె.

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగుటయును బూర్ణ, గర్భ యగుచు నామె కనియెనొక్క
 శుభముహూర్తమందు సుతుల నిర్వహర రామ, భద్రదేహకాంతిభాసురులను.

గీ. ఆదినము రేయి శత్రుఘ్నుఁ డటకు వచ్చె
 మడిపి లవణాసురుని సంత మాని వత్స
 తెలుపకుము రామునకు సుతుల్ గలిగి రనుచు
 ననుడుఁ దలఁ దాలిచి తదాజ్ఞ నాతఁ డరిగె. 1069

సీ. అంతట వాల్మీకి యాశ్వి నేయులువోలె, భాసిల్లు చుండునాబాలకులకు
 జాతకర్మాదిసంస్కారముల్ గావించె, గుశలను లవములఁ గూర్చి క్రియలఁ
 గలిగె వారికి దానివలన నాహ్వయములు, భువనంబులోఁ గుశలపులు నాఁగ
 నది మొదలుగ వార లనుదినంబును వృద్ధి, గనఁ దొడంగిరి దివ్యకుశలతోడ
 గీ. నట్లు లుండంగ వారల కమృహర్షి, యుక్తకాలంబునను జేసి యుపనయనము
 వేదవేదాంగములు ధనుర్విద్య గఱపి, నేర్పి రామాయణంబును నేర్పు మీఱఁ.
 గీ. వివిధమంత్రరహస్యముల్ విప్పి చెప్పి, శత్రుశిక్షకు నాత్మరక్షకును నొసఁగెఁ
 జాపయుగశంబు నక్షయశరధియుగము, ఖడ్గయుగశంబును నభేద్యకవచయుగము.

చ. అవి ధరియించి యాశ్రమమునందుఁ జరించుచు నుండునాత్మసం
 భవులను జూచుకొంచుఁ దనమానసమందుఁ గ్రమక్రమంబుగా

నవనితనూజ సంతసము నందఁ దొడంగెను నాఁడునాటికిఁ

ధవవిరహప్రభాతపరితాపము కార్యము నొందు చుండఁగఁ. 1072

క. అనవుడు వాత్స్యాయనుఁ డి, ట్లనియెను నాగేంద్ర రాముఁ డఖిలజ్ఞుఁడవీ
డునె యంతమాత్రమునఁ బా, వనచరితను నీత నేల వదలెనొ చెప్పుమా. 1073

వ. అని యడుగుటయు శేషం డమ్మునీంద్రున కి ట్లనియె. 1074

—: సీతాపరిత్యాగముఖ్యకథనము :—

సీ. జనకాహ్వాయుం డగుజనపతి మిథిలను, బాలించుచును నొక్కకాలమందు
నాఁగేట దున్నుచుండంగ తేత్రంబును, బాలులో నుదయించె బాల యొకతె
యపుడు సీరధ్వజం డానందమున నీత, యనుపేరు వెట్టి యాయమను గొనియె
నది మొదలుగ నామె యభివృద్ధి గనఁ జొచ్చె, విధుకళవోలె నావిభునియింట

గీ. నట్లు లుండంగ నొకసమయమున నీత, చెలులతోఁ గూడి యుద్వాసనీమ కరిగి
యాడుకొనుచుండ నొకశుక మచటనొక్క, వృక్షమునఁ జేరితనచానకీ ట్టు అనియె.

సీ. కలికి నే నొకపుణ్యకథ చెప్పెదను విను, మది విన్న నశియించు నభుము లెల్ల
భూమికిఁ బ్రభు వగు రాముఁడు నా నొక్క, క్షత్రియాస్వయవార్ధిశశధదుండు
సమకూరు నతనికి సతి నీత యనునామె, యామెతోఁ గూడి యారాముఁ డేలు
భువిని నేక చ్ఛత్రముగ సమస్తంబును, బదొకొండువే లేండ్లు బ్రథితి కెక్కి

గీ. ధర్మనిధి యైనరాముఁడు దయితుఁ డగుట, ధన్యురాలగు నీత యుత్తమచరిత్ర
యైననీత లభించుట నాత్మసతిగ, రాముఁడు గృణాథుఁ డగు నిక నేమి చెప్ప.

క. అనుటయు శుక యెం తేనియు, మనమున సంతోష మొంది మనమును నాతీ
రున నుండ మనుచుఁ బలుకుచు, దనకొఁగిటఁ జేర్చె శుక వతంసము సంతక.

గీ. అమృధురవాక్యములు విని హర్ష మొదవఁ
దనయుదంతమె యగు నని తలచి నీత
యాశుకంబులఁ దెచ్చి యిం డనుచుఁ గోరఁ
జలుకలను దెచ్చి యిచ్చిరి చెలులు దనకు.

1078

ఆ. అపుడు పట్టికొని ధరాత్మజ వానిని

జలుకలార భీతి చెంద వలదు

చెప్పుడు రాముఁ డెవఁడో నీత యెవ్వతెయొ త

ద్విషయ మెట్లు మీకుఁ దెలియఁ బడెనొ.

1079

వ. అని యడుగుటయు ధైర్యంబుం దెచ్చికొని కీరం బి ట్లనియె.

1080

సీ. అమృ యాచిల్క నాకొమ్మ వాల్మీకియా, శ్రమమున మే ముండుదుము సతంబు
నామునీంద్రుఁడు భావిరామాయణము వ్రాసి, శిష్యవర్గమునకుఁ జెప్ప చుండ

- ఏనులవిందు గా విను చుండుటను మాకుం, దెలిసె నాకథ యెల్లఁ దేటవడఁగ
నదె నీకు వచియింతు నాలకింపుము విన్న, సకలపాపములును సమసిపోవు
- గీ. ఋష్యశృంగమహర్షి చేయించునట్టి, యధ్వరంబున విష్ణువే యవతరించు
రాముఁ డనుపేర మిథిలాపురంబుఁ జేరి, విఱుచు శివచాపము నతండు విస్మయముగ.
- క. అంతట జనకుండు తనకుఁ, సంతానంబుగను ధర ప్రసాదించినశ్రీ
కాంతామణి యగుసీతను, నింతిని గా నొసఁగు నతని కెల్లరుఁ బొగడఁ. 1082
- ఆ. రాజ్య మేలఁ గలఁడు రాముండు సీతతోఁ, నూడి నజలజనులు గొలుచు చుండ
నింక విడిచిపెట్టు మే మేగెదము తన్ని, యనుఁడు దాని కట్టు లనియె సీత. 1083
- క. కీరమ మిఁకొనినన, త్కారము లొనరింటి నేల త్వరపడెదవు నీ
నారాముఁ డెవనిపుత్రుఁడో, యూ రేదియె రూప మెట్టిదో చెప్పఁగదే. 1084
- సీ. అనవుడఁ గీర మి ట్లనియెను సతి ధాత్రి, నుండు నయోధ్య నా నొకపురంబు
దానికే బ్రభు వగు దశరథుం డనుతోడఁ, భానువంశాద్భిక్షపాకరుండు
నతు లుండెదరు మువ్వ రతనికి జనియింతు, రాకొమ్మలకు నల్వ్వి రాత్రిభవులు
ప్రథముండు రాముండు భరతలక్ష్మణులును, శత్రుఘ్నుండును గ్రమజాతు లవల
- గీ. రామునిమనోహరాకార మేమి చెప్ప
ముఖము చంద్రుఁడె గళము కంబునె భుజంబు
లర్ధశంబులె నయనము లంబుజములె
నఖము లుడువులె పండ్లు కుందములె వింటె. 1085
- క. రామునిసౌందర్యంబును, భామిని వర్ణింపరాదు బ్రహ్మకు నైనఁ
మే మింక నెంతవారము, సీమంతినులందు ధన్య సీతయె సుమ్మి. 1086
- క. అడుగుచు నుంటివి సుందరి, కడు నైదగ్ధ్యమున రామకథ యేర్పడఁగఁ
నుడువుము నీ పే రేమియె, యెడఁడను సందేహ మొదవె నించుక మాకుఁ.
- క. అని యడుగుడు బాసక యి, ట్లనియెను గీరంబ విను యథార్థము నీకుఁ
వినిచెదను నేనె సీతను, జనకమహారాజమాళి జనకుండు నాకుఁ. 1088
- క. అనుటయుఁ జిలుకలు రెండును, జనకజకు సమస్కరించి జలబాక్షి యింకఁ
జనియెదము మమ్ము విడువుము, కనికరమున ననుచుఁ బలికె గమ్మనిఘటికఁ.
- గీ. ఆచిలుకపల్కుఁదేనియ లాత్మసుఖము, గొలుప ని ట్లనియెను సీత చిలుకలార
విడిచిపెట్టను మి మ్మెంత వేడికొనిన, నను గ్రహించెడిదాఁకను నాప్రియుండు.
- ఆ. అనుడు భీతి నొంది యాశుకమిథున మి, ట్లనియెఁ దల్లి మేము వనములందుఁ
దిరుగుపతగములము తిరముగా నొకచోట, నుంట పంజరమున నుంటె మాకు.
- క. కావున నుము విడువుము స్వే, చ్చాన్వర్తనమునకు నడ్డునలుపక యింకఁ
నావుడు బాసకి విడువక, పోవుటయును గీర మిట్లు పొగులుచు ననియెఁ. 1092

- గీ. బాల నాచాస గర్భశే బంధమునను, జిక్కువడి యుండఁ జాలదు నిక్కనముగ
నచ్చెదము మేము మరలఁ గానలసియున్న, వీడు మిప్పుడు శుభము చేయును నీకు.
- క. అనుటయు బాలిక గావున, జనకాత్మజ శుకమ సేవు చను మే నీచి
ల్య ను విహవఁ బ్రసవ మయ్యెడి, దనుకను సని పలికి యొక్కదానినె విడిచెన్.
- గీ. అంత టిప్పునఁ జని కీర మచట నుండు, వృక్షమున నిల్చి బాసకీ కట్టు లనియె
నెలఁత విడువుము నాతోడనీడ యైన, సతిని విడనాడి జీవింపఁబాల నేను. 1095
- గీ. చెప్పవల దేదియును నోరు విప్పె నేని, పడయు వాగ్దోషమున వ క్త బంధనంబు
ననెడువిబుధోక్తి వాస్తవ మయ్యె నేడు, పలుకులన కాదెమా కిట బంధ మొదవె.
- క. అని యేడ్పుచుండ శుకీ క, స్థాని దానిని గనుల నీడు గ్రుక్కికొనుచు ని
ట్లనియెను బాసకితోడను, వనజానన కనికరమున నదలుము సన్నున్. 1097
- క. సతి బ్రతుక ననుచు నుండఁగి, సతి నగునే నింక నీవు సంతోషన్
బ్రతుకుదునె నన్ను బ్రోవఁగ, మతి కలిగిన విడువు మేను మనియెడఁ బతితోన్.
- ఆ. ప్రసవ మైనవిడవఁ బట తెంతుఁ బతితోడ, సీత నిన్ను జూచుకొనుకమున
సంపా కాని గుప్తు డరికట్టకుము నన్ను, బతిని బాసి నేను బ్రతుకఁ జాల. 1099

—: కీరాంగన సీతను శపించుట :—

- క. అని మొఱవెట్టఁగ వినియును, విసనట్టుల సీత యుండ విహగి విషాదం
బును గ్రోధమ్మును బెనఁగొన, మనమునఁ గడు వెచ్చ నూర్చి మలినాననయై.
- ఆ. కఠిమరాల నీవు గర్భిణి నగునన్ను, భర్తతోడ నెడలువాపినట్ల
తైన మింక గర్భధారిణి నగునిన్ను, భర్తతోడ నెడలువాపుఁ గాక. 1101
- క. అని శాస మిచ్చి దేహం, బును వకలి విమానమునను బోయెను ద్రిదిసం
బున కది గనుఁగొని యేడ్పుచు, జని కీరము తత్త్వణంబ బాహ్మవికడకున్. 1102

—: కీరము చాకలియై యయోధ్యలోఁ బట్టుట :—

- ఆ. ఉద్భవించి నే నయోధ్యలో సీతను, భర్తతోడ నెడలువాప కున్నఁ
గీరజాతిలోనఁ జేరినదానను, గా నటంచుఁ గ్రోధకలుష మగుచు. 1103
- గీ. అందులోఁ బడి మునిగి తా ననువు లుడిగి, యంతకాలక్రధాబుద్ధి కనుగుణముగ
జనన మంది యయోధ్యలోఁ బాకి యగుచు, నననిజాతను నెడఁబాపె ధవునితోడ.
- క. ఇదె సుమి సీతను రాముడు, నదలుటకు నిదాన మింక నచియించెద నా
మొదటికత వినుము వీరులు, విడలితభుజు లగుచు నట్లు విచ్చేయంగన్. 1105
- మ. కని శత్రుఘ్నుడు వారి నెల్లరను నాకర్ణించి తదాప్రహుకృం
తనబీజంబును దన్ముఖంబున నితాంతక్రోధసందీప్తలో
చనుడై నై న్యపతిం గనుంగొనుటయున్ నై న్యాధినాథుండు చ
య్యనఁ దదాభాస మెఱింగి నై న్యసహితుండై పోయి యవోటికిన్. 1106

ఆ. లవునిఁ జూచి రామలక్షణంబులు వాని, యందుఁ గాంచి యిట్లు లనియె వత్స
యెవడ వీవు వంశ మెయ్యది పేరేమి, యేల పట్టికొంటి వీహాయంబు. 1107

ఉ. రామునిలక్షణంబులు విరాజిలుచుండుటఁజేసి నీమెయిన్
నామన సొప్పదాయె నిను నాశ మొనర్పఁగ నేను గాలజ
న్నాముడ రామభద్రదశనాథుడ నీవిషయంబు సర్వమున్
సామమునన్ వచించి క్రతునైంధవమున్ ద్యజియింపు మిత్తటిన్. 1108

—: ల వుఁ డు రామ భద్రు ను క థిం చు ట :—

క. అనుటయు నవ్వచు లవుఁ డి, ట్లనియెను నీ కేల యన్వయముమాట లవుం
డను నేను రిపులశీర్షము, లను ఖండించెదను నాజి లవములు గాఁగన్.

గీ. జనని వాత్సల్యమునఁ బెట్టికొనినపేరు, వడయుటనె యింతగర్వంబె పక్షబింబ
ఫలమునకు వర్ణమాత్రంబువలనఁ గాక, కలుగునె ప్రశస్తి వీర్యంబువలనఁ జెప్పుము.

చ. అనుచిత మైనవాక్యముల నాడితి వైనను సేవకుండ వా
టను ఊమియించినాడను గటారికి నిన్ బలియింక పొమ్ము చ
య్యన నటు పోనిచో నిపుడె యంపెద నేనె పరేతరాజ్యకే
తనమునకున్ బ్రియ తిథిగఁ దక్కినమాటలు వేయి యేటికిన్. 1111

చ. అనుటయుఁ గాలజిత్తు జ్వలదాననుండై లన పెక్కుమాట లిం
కను బని లేదు నీవు పదగామివి నేను రథస్థితుండ నై
యని యొనరించి నిన్నుఁ దెగటార్చుట ధర్మము గా దటంచు నా
మనమున నాఁగుచున్నయది మండెడిక్రోధకృతాను విత్తటిన్. 1112

మ. అని గర్జించుటయున్ లవుండు విని భృత్యా నిన్ను నేఁ గాదచా
రిని గావించి యధర్మసంచయము వారింతున్ నివారింపఁగాఁ
బనిలే దింక నమర్ష వహ్ని నని చాపంబందు సంధించి భూ
రినిశాతాశుగసంతతుల్ విడిచె నుద్రేకంబుతో వానిపై. 1113

క. ఆశరవర్షంబున రథ, నాశం బగుటయును నెక్కి నాగము నతఁ డా
వేశమున లవునిమీఁదను, నాశీవిషనిభము లై నయమ్ముల నేనెన్. 1114

క. ఆయమ్ములు తాఁచుటయును, గాయమ్మునఁ గినిసి లవుఁడు కరవాలమునన్
ప్రేయఁ దెగి కరము వృక్షము, చాయను ధరమీఁదఁ బడియె సామజ మంతన్.

ఆ. కాలజిత్తు రోషకలుషీకృతంబులై, యెఱ్ఱఁబడఁగఁ గన్ను లిలకు నుఱికి
గడను ద్రిప్పి ప్రేయ బ్రదరంబులను దానిఁ, జల్పి లవుఁడు మూఁడు శకలములు గ.

ఉ. అంతటఁ గాలజిత్తు మది నాఁగనిక్రోధభరంబుచేత న
త్యంతభయావహం బయినయట్టిసరాజిని గేలఁ బట్టి కా
లాంతకునట్లు మీఁదికి రయంబున వచ్చుచు నుండఁగా లవుం
డంతటిలోనఁ ద్రుంచె నొకయమ్మున నాతనిఖడ్గబాహువున్. 1117

- క. త్రుంచుటయు భుజము నాతఁ డ, చంచలధైర్యమున వామశయమున గదనం
కించుకొని లవునిమీఁదికిఁ, బంచాననమట్లు దుమికెఁ బాయనికడఁకె. 1118
- క. దుముకుటయు నట్టు లతఁ డా, నిమిషముననె త్రుంచె నొక్కనిష్ఠరనారా
చముచేతఁ దత్కరంబును, సమరోత్సాహమున లవుఁడు సహమూలముగె. 1119
- ఆ. అపుడు కాలజిత్తు వ్యవగతభుజఁ డయ్యుఁ, దలఁక కించు కేని తత్తణుబ
పాదయుద్ధ మొనరుపఁగ రాఁగ ఖండించె, ఖడ్గమునను వానికాట్లు లవుఁడు. 1120
- క. ఖండితపదుఁడై దశనా, ధుండు ధరం గూలి శిరముతోఁ బొడువంగా
నుండుటయును దచ్చిరమును, ఖండించె లవుఁడు తీక్షణకరవాలమునె. 1121
- క. అప్పుడు హాహాకారము, లుప్పతిలె దశములోన నోడక క్రోధం
బొప్పార యోధవీరులు, కుప్పలుగా లవునిమీఁద గుప్పిరి తూపుల్. 1122
- క. లవుఁ డంతటఁ దచ్చిరములు, లనములు గా నఱికి తూపులను వారలపైఁ
గవియుటయును నన్యోన్యము, బవరము గావించి రఖిలభయదము గాఁగె. 1123

—: అపుడు యోధు నెల్ల వధించుట :—

- ఆ. అపుడు లవునినిష్ఠరాశుగనిహతిచే, యోధు లెల్ల నిధన మొందఁ బాతెఁ
బ్రథనభూమిలోన రక్తప్రవాహంబు, నదులు గాఁగ నే మనంగవచ్చు. 1124
- గీ. అటులు యోధుల నెల్లను హత మొనర్చి, శరశరాసనములు చాల్చి కరములందు
నిలిచి రణమండలంబున నిర్భయముగ, లవుఁడు వీక్షించుచుండె శాత్రువులొకఁడు. 1125
- గీ. అపుడు శత్రుఘ్నుఁ డుగ్రుఁ డై యాగ్రహమున
నిషుధిచాపంబులను ధరియించి సకల
బలములను దోడుకొని వీరభటులతోడ
నరుగుదెంచి రణక్షీతి నాక్రమించె. 1126
- వ. ఆసమయంబున సహస్రసంఖ్యాకం బగుప్రథమభ్రమియును నయుతసంఖ్యాకం
బగుద్వితీయభ్రమియును నయుతయుగ్మసంఖ్యాకం బగుతృతీయభ్రమియును బం
చాయుతసంఖ్యాకం బగుచతుర్థభ్రమియును లక్షసంఖ్యాకం బగుపంచమభ్రమి
యును నయుతాధికలక్షసంఖ్యాకం బగుషష్ఠభ్రమియును లక్షయుగ్మసంఖ్యాకం
బగుసప్తమభ్రమియును జాట్టును నావరించి శరఖడ్గప్రాసకుంతపట్టిసపరిఘాద్యా
యుధంబులతోడం గొట్టుచుండ లవుఁడు తన్మధ్యంబునం దద్వితీయపరాక్రమం
బున వీరవిహారంబు గావించుచు. 1127
- క. మితి లేనిశిలీముఖసం, తతులను దద్రుమిదశప్రతానము నెల్లె
హతమార్చి విగతమేఘా, వృతి యగుశరదమృతకరునివిధమునఁ బాలించె. 1128

—: అపుడు పుష్కలు నిజయించుట :—

- ఉ. అప్పుడు పుష్కలుండు ప్రళయాగ్ని తెఱంగునఁ బ్రజ్వలిల్లుచు
ముప్పిరి గొన్నకోపమున ముల్కులు వింటను గూర్చుచుండ నా

చొప్పు గ్రహించి నే లవుడు చూర్ణ మొనర్చె శ్రీముఖంబులన్
గుప్పి తదీయచాపమును గోలలతోడను గూడ నంతటన్.

1129

క. భరతాత్మజుండు వేటొక, శరాసనము గొని శరంబు సంధించెడున

త్తరుణమునఁ ద్రుంచె నాతని, యరదంబును లవుడు నిష్ఠురాశుగములచేన్.

క. అంతట నివ్వెఱఁ జెందుచు, స్వాంతంబునఁ బుష్కలుండు పదాతి యయి పరా
క్రాంతిమెయిఁ గురిసె సాయక, సంతతులను లవునిపై నసంఖ్యేయముగన్. 1131

చ. అపుడు లవుండు శ్రోధకుటిలాననుడై తదజిహ్వగంబులన్
నిపుణతతోడఁ ద్రుంచి యొకనిష్ఠురబాణము వింటఁ గూర్చి ని
ష్కృపముగ నేసెఁ బుష్కలునిహృత్తటమం దది గాఁడ నాఁడుటన్
వ్యపగతచేష్టుడై పడియె నాతఁడు సంగరభూతిలంబునన్.

1132

క. అది గని మారుతి యాగ్రహ, మొదవఁగఁ బెకలించి పొదిగ నుర్వీరుహముల్
వదలుటయు వినరి మీఁదికి, విదళించె లవుండు వాని విశిఖంబులచేన్.

1133

ఉ. అంతట నాంజనేయుఁ డెద నచ్చెరు వొందుచు గండ్లశైలముల్

వంతగ నెత్తి తెచ్చి యనలీలను వైవఁగ మీఁద వాని నా

నంతలు గాఁగఁ జేసె నొకయాశుగ మేసి లవుండు పిమ్మటన్

బంతము మీఱఁగా లవునిఁ బావని చుట్టి బిగించె దోకతోన్.

1134

ఆ. అపుడు లవుండు చిత్తమందు వాల్మీకిని, జానకిని స్మరించి సత్వరముగ
ముష్టియుగముతోడ మోదంగ వాలంబు, దిట్టతనము పోయి పట్టు సడలె.

క. అంతటను లవుండు మార్గణ, సంతతులను జాపమందు సంధించి హనూ
మంతునిపైఁ గురియించె ని, రంతరముగఁ బ్రళయవర్ష మనుచందమునన్.

ఉ. ఆశరవృష్టిపాతమున కాఁగఁగ లేక సమీరసందనం

దాశ లడంగి యుద్ధమునయందుఁ బలాయన మాటకున్ వదో

ధీశవరంబునకాధనకు మృత్యువు మూర్ఛయు లేమిచే మదిన్

క్లేశము నొందుచున్ దుడకు నేలను వ్రాలెను మూర్ఛితుండు నాన్.

1137

—: ల క శ త్రు ఘ్న యుద్ధ ము :—

సీ. అంతట మూర్ఛితుం డయ్యె మారుతి యను, శోలాహలధ్వని నాలకించి
శత్రుఘ్నఁ డెదలోన సంతాపమును జెంది, ధనువు బాణంబులుఁ దాల్చి కేలఁ
బ్రథనభూమిని జొచ్చి రామచంద్రసమాన, లక్షణయుతుఁ డైనలవునిఁ గాంచి
యితఁడు విదేహజనుతుఁ డగుఁ గాఁడన్యఁ, డని మనంబున నిశ్చయంబు చేసి

గీ. వత్స మెచ్చితి నిన్ను నెవ్వడవో నీవు

నీకుఁ దలిదండ్రు లెవ్వరో నీయభిఖ్య

యేమొ వచియించి విడువు మియ్యెడల హయము

నేను తమియింతు నీతప్పు లెల్ల ననియె.

1138

- క. అనవుడు శత్రుఘ్నుని గనుఁ, గొని లవుఁ డిట్లనియె వీరకుంజర బలముం
డినఁ గొనిపోమ్ము హయమ్మును, బనిలేనిబహూక్తు లేల భాపింపంగఁ. 1139
- క. అనుటయు శత్రుఘ్నుఁడు నె, మృసమునఁ గ్రోధంబు గదుర మార్గములు విం
టను గూర్చుచుండ నావిలు, దునిమెను లవుఁ డొక్క-వాడితూపునఁ గడిమిఁ.
- గీ. అంతశత్రుఘ్నుఁడన్యశరాసనంబు, గొని శరంబులు విడువ నూల్కొనుచు నుండు
నంతలోపల లవుఁ డొక యాశుగమునఁ, దునిమె నాతనిరథమును దుస్కలుగను.
- సీ. అంతట శత్రుఘ్నుఁ డపగతరథుఁ డయి, లవునితో సమముగా భువిని నిలిచి
కురియించె బాణముల్ కుంభిసితల మెల్ల, గజగజ వడఁక దిక్కుదులు బెదర
లవుఁ డాశరంబుల నవలీలగాఁ ద్రుంచి, యశనికల్పము లై నయాశుగములఁ
బుంజంబులుగను దూపులు వింట సంధించి, నింగియు భువియును నిండ నేసె
- గీ. నవుడుశత్రుఘ్నుఁడాయమ్ములంగములను, గ్రుచ్చుకొనిర క్తధారుగురియుచుండ
నపరిమితకోపవిస్ఫూర్ణ తామ్యుడగుచు, లవునిపైఁ బది వాడికోలలను విడిచె.
- క. ఆపత్తిదశకమును ద్రుచ్చి, లోపలఁ గావించి తున్కులుగ లవుఁడు మహా
కోపంబు నొక్క దానిని, జాపంబునఁ గూర్చి యేసె శత్రుఘ్నునిపై.

—: శత్రుఘ్నుడు మార్చిల్లట :—

- క. ఆశరము నాడుటయు హృ, త్కీశంబున నదరి పడియె ఖోణీస్థలిపైఁ
క్లేశంబున శత్రుఘ్నుం, డాశ లుడిగి చెదరి పటవ నఖిలబలంబుల్.
- వ. అంతట సురధవిమలవీరమణిసుమదరిపుతాపాదిమహావీరు తెల్లరును నొక్క-పరిఁ
బరివేష్టించి శూరప్రముసలప్రాసకుంతపరశుప్రముఖాయుధంబులచే నదయంబు
గాఁ బ్రహరించుటయుఁ దన్మధ్యగతుండై లవుండు నిశితాశుగంబులచేఁ దదా
యుధంబుల నెల్లం ద్రుంచి నిఘరంబుగా వారలపై బాణవర్షంబు గురియించె.
- క. వా రెల్లరుఁ దన్విశిఖా, సారంబునఁ దప్పిరిల్లఁ జాలక వివశా
కారు లయి పడిరి రణధా, త్రీరంగమునందు నదర దిక్కుట తెల్లఁ. 1146
- వ. అంతట శత్రుఘ్నుండు మూర్ఛదేహి విచేష్టలై పడియున్న నిజబలవిరులం జూచి
విస్మయంబుం జెంది. 1147
- క. యమదంష్ట్రాసన్నిభమును, శమితలవణదైత్యమును బ్రశంసార్హపరా
క్రమమును నగుశరమును జా, సమునను సంధించి లవునిపైకిఁ విడిచెఁ. 1148

—: లవుఁడు మార్చిల్లట :—

- చ. విడుచుటయుఁ దదాశుగము వీర్యముతోడను బ్రజ్వరిల్లుచుఁ
గడువడి నేగి వక్షమునఁ గాఁడఁగ నాట లవుండు నేలపైఁ
బడియెను సామృసిల్లి శరపాతజవేదన కోర్వ లేక య
ప్పుడు మునిబాలకుల్ బెదరి పోయి వంచించిరి సీత కాకథఁ. 1149

- క. అంతట జానకి యావృ, త్రాంతం బంతయును విని మహాభేదపరీ
తాంతరయై యేడ్పుచు వి, భ్రాంతిమెయిన్ జేష్ట లుడిగి పడియె ధరిత్రి. 1150
- వ. అటులుండ నుజ్జయినీపురంబున మాఘకృష్ణచతుర్దశీదివసంబునందు మహాకాళే
శ్వరు నారాధించి తత్కృపాప్తభూరివరుండై కుశుం డాసమయంబున నరు
డెంచి విచేష్టయై భూమిపయిం బడియున్నతల్లి నుపలక్షించి విషణ్ణహృదయుం
డగుచు మునిబాలకులవలనఁ దన్నిదానంబు నెఱింగి త్వరావిప్లమానసుండై.
- క. అమ్మా యని పిలుచుటయును, నెమ్మది కామాట యమృతనిభ మై సోకన్
సామ్మసినజానకి కచుఁ, దమ్ము లపుడు విచ్చి చూచెఁ దనయుని నెదుటన్.
- ఆ. అంతఁ గుశుండు తల్లియాజ్ఞను గైకొని, ధనువు బాణములను దాల్చి కేల
వాయుజవముతోడ వచ్చి సంగరభూమి, యందుఁ జొచ్చి కాలయముఁడువోలె.
- క. చేసె ధనుష్టంకారము, నాశ లదర సోకి చెవుల కది లవుండు మహా
ల్లాసమున లేచి వెంటనె, త్రాసము గలుగంగ శత్రుదళమున కెల్లన్. 1154
- క. కురియింపఁజొచ్చె విశిఖో, త్కరంబులను గుశుండు తత్ప్రతాపము మెచ్చన్
గురియింపఁదొడఁగెఁ దోడుగ, శరతతులను భవియు నాకసముఁ గ్రమ్మంగన్.
- క. ఆయిరువురుఁ బ్రహరించెడి, సాయకఘాతముల కోర్వక జాలక భీతిన్
బాయఁ దొడఁగె నరిబలములు, వాయుప్రహతంబు లైనవారిదములు నాన్.
- గీ. అపుడు శత్రుఘ్నుఁ డాశ్చర్య మావహిల్ల, మానసంబున రామసమానరూపుఁ
డైనకుశుని విలోకించి యాదరమున, నిట్లు లనియె మహావీర యెవఁడ వీవు.
- క. లవునకు నీకును గలబాం, ధవ మేమియొ యేది వాసధామమొ నీకున్
భవదభిధానం బేమియొ, యెవరో భవజ్వన్తపేతు వెఱుంగం జెపుమా. 1158
- క. అని యడుగుటయును గుశుఁ డి, ట్లనియెను నేక్షత్రియుఁడఁ గుశాఖ్యుఁడ వాల్మీ
కిని గొలుచుచుండు వనమున, ననుజండు లవుండు తల్లి యవనిజ నాకున్. 1159

—: కుశశత్రుఘ్నయుద్ధము:—

- క. అనపుడు వారలు రాముని, తనయుల యని తెలిసికొనియుఁ దనమదిలోఁ జే
యున దేదియుఁ గనరామిని, గనలుచు శత్రుఘ్నుఁ డాత్మకార్యకుఁ డయ్యెన్.
- క. అది గనుఁగొని కుశుఁ డాగ్రహ, మొదవఁగ వర్షించె శరము లొక్కుమ్మడి న
య్యదనున శత్రుఘ్నుం డవి, విదళించుచుఁ గుశుని విశిఖవృష్టిని ముంచెన్.
- వ. అపుడు కుశుం డాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించి సర్వాశుగంబులను దహింప
శత్రుఘ్నుండు పర్జన్యాస్త్రం బేసి తద్గర్వనిర్వాపణం బొనర్చె. కుశుండు వాయు
వ్యాస్త్రంబుచే దాని నివారింప శత్రుఘ్నుండు పర్వతాస్త్రం బేసి తచ్చక్తిని
నిర్మూలించెను. కుశుండు వజ్రాస్త్రంబునఁ దదస్త్రంబు ఛిన్నభిన్నంబు గావించి
నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగింప శత్రుఘ్నుండు రామస్థరణంబుచే దానినుండి
తప్పించుకొని తీక్ష్ణపుంఖంబు లగుశిలీముఖంబులం బ్రయోగించె, కుశుండు తద్వి

శిఖంబుల నెల్ల నెట్టకేలకు రూపుమాపి విసివి కట్టకడకు శరాసనంబున నొక్క
నిష్ఠురాశుగంబు ననుసంధించి మాతృపాదంబులు స్మరియించికొని శత్రుఘ్నుని
నుపలక్షించి. 1162

గీ. ఈశరంబున నినుఁ గూల్చి నేని యిలను, బుణ్యమున మర్త్యతనువును బొంది దాని
నాదరింపనియజ్ఞనియఘమునాకుఁ, బ్రాప్తమగుఁగాక యని వానిపై ని విడిచె. 1163

—: శత్రుఘ్నుఁడు మార్చిల్లుట :—

క. విడుచుటయును నాబాణము, కడువడి నరుదెంచి యురము గాఁడఁగ నాఁటఁ
బుడమిపయ్య శత్రుఘ్నుఁడు, పడియెను దత్తణమునంద పరవశుఁ డగుచుఁ.

—: కుశలపులి విజయము :—

గీ. అపుడు సురథాదిభూవరు లాప్తసంజ్ఞ, లగుచు లేచి రణాంగణమందు భీక
రాకృతిని నున్నకుశునిపై నాశుగముల, నొక్కమొగి నేసి రవకాశ మొనఁగకుండ.

క. అంతటను గుశుఁడు దచ్చర, సంతతులను భూరినిశితసాయకములచే
నింతింతలు చేసి మహీ, కాంతుల నెల్లరను గూల్చెఁ గదనస్థలిలో. 1166

గీ. అపుడు పవనాత్మజుఁడు లేచి యతనిఁ జూచి
రామసుతుఁ డని యెఱిగియు స్వామికార్య
మొనరుచుట ధర్మ మని యెంచి యొక్కపెద్ద
తరువుఁ గైకొని పఱతెంచుతరుణమండ. 1167

మ. కుశుఁ డాపావనిఁ ద్రిక్షురప్రములచేఁ గొట్టంగ నుద్యత్త్రుధా
వశుఁడై మారుతసూనుఁ డాద్రుమముఁ దద్యక్షఃప్రదేశంబునం
దశనిప్రాయము గాఁగ నైచుడుఁ గుశుం డద్దాని భేదించి ది
వ్యశరం బొంటను వాయుసూతిపయి సంహారాస్త్ర మేసెన్ వెసన్. 1168

క. ఆసంహారాస్త్రమునకుఁ, గేసరిసుతుఁ డాఁగ లేక ఖీతిపై వ్రాలన్
ప్రేసెను లేచి ససంజ్ఞం, డై సుగ్రీవుండు కుశుని సవనీజమునన్.

క. కుశుఁ డాత్మీణీజము నొ, క్కశరంబునఁ ద్రుంచి యేసెఁ గపినాథునిపై
నిశితశిలీముఖతతులను, దిశ లెల్లను మండఁ దత్సత్తీక్షణద్యుతికి. 1170

క. అంతట సుగ్రీవుం డ, త్యంతామర్షమున గిరుల ధాత్రిజములన్
వితగ వర్షింపఁగఁ గుశుఁ, డింతింతలు చేసి వాని నిఘవులచేతన్. 1171

గీ. ఘోరముగ వారుణాస్త్రంబు గూర్చి వింట, నేయఁ దదృఢుఁడై కపినాయకుండు
పడియె నాయోధనక్షితిపై ని మేను, సత్త్వహైన్యంబునను నిల్వఁ జాల కునికి.

గీ. అప్పు డంగదపుష్కలాద్యఖిలవీర, వరులఁ గూలిచి సంగరావని లవుండు
వచ్చుటయు జయలక్ష్మితోవానిఁగుశుఁడు, కౌగిటను జేర్చికొనియెనుగాతుకమున.

ఆ. అంత లవుండు కుశున కభివాదన మొనర్చి, యన్న నీకృపాకటాక్షమునను
నిస్తరింప నయ్యె నిరవధికం బైన, ప్రథనవార్ధి యనుచుఁ బ్రస్తుతించె. 1174

- గీ. అపుడు వారిర్వురును గూడి యాజిభూమి, బడలి పడియున్న శత్రుఘ్న భరతసుతుల
మణికిరీటాంగదములు సమృద్ధముతోడఁ, నైకొని ధరించి శౌర్యంబు గణన కెక్క.
- క. ఆవలఁ జని హనుమత్సు, గ్రీవులయొద్దకుఁ దదీయశీతులు గని హ
సావృతముఖులై తల్లికి, నావానరములను జూపునొత్తుకృమునఁ. 1176
- క. పట్టుకొని వారితోఁకలు, గట్టిగ నటనుండి కదలి కడువేగమునఁ
జుట్టును మునిబాలురు గుమి, గట్టి పరువు లెత్త వచ్చి ఘోసుతకడకుఁ. 1177
- ఆ. తల్లి నీవు చూచి యుల్లంబునను మోద, మందఁగల నటన్నయాసతోడ
నిటకుఁ దెచ్చినార మీకోఁతులను బట్టి, కనుఁగొనంగదమ్మ కౌశుకమున. 1178
- క. అనవుడు నావానరులను, గని బాసకి విస్మయంబు గదురఁగ నెద నం
దనులార యెచట వీరిని, గొనితెచ్చితి రెట్లు వీరు గూడిరి మీకుఁ. 1179
- క. అని యడుగుటయును నామెకు, వినయంబున జరిగినట్టివృత్తాంతం బె
ల్లను వచియించె లవుం డది, విని జనకతనూజ శోకవిహ్వల యగుచుఁ. 1180
- : కుశలవులు సీతాదేశంబున శశ్వమును శత్రుఘ్నున కర్పించుట :—
- క. సుతులార రాముఁ డనఁగను, బతిదేవత నైననాకుఁ బతి సుమి మీకుఁ
బిత సుమి యపచారము చే, సితిరి తదధ్వరహయంబుఁ జేకొని మీరల్. 1181
- క. ఈకపివీరులు మును నను, రాకాసులబారినుండి రక్షించినను
శ్లోకులు వీరిని విడుపుఁడు, మీకుఁ ద్రిలోకంబులందు మే లొనగూడుఁ. 1182
- క. ఓమతోడను మాతప్పలు, ఓమియింపు మటంచు వేడి శత్రుఘ్నున క
శ్వము సర్పింపుం డతఁ డప, దిమితబలపరాక్రముఁడు పితృవృంద యీ మాకుఁ.
- క. అని చెప్పటయును పారలు, కనుఁగొని జానకిని దల్లి ఓత్తియధర్మం
బునఁ బట్టుకొంటి మశ్వం, బును మాయెడఁ దగునె తప్పు మోహంగ నీకుఁ.
- క. మును కన్వాశ్రమమునకుం, జనుదెంచినమఖిహయంబు శౌర్యంబునఁ బ
ట్టినవాఁ డయి భరతుఁడు తన, జనకునితోడను రణంబు సలిపినకతనఁ. 1185
- క. తనయుండు తండ్రితోడను, ననుజన్ముం డన్నతోడ నాచార్యునితో
డను శిష్యుం. డని చేయుట, యనయము గా దనిరి ఓత్తియాన్వయజులకుఁ.
- క. ఐనను నవిలంఘ్యము నీ, యానతి మా కనుచు మ్రొక్కి- యామెకుఁ బ్రథన
స్థానమునకు నరుదెంచిరి, మానిసుతులు వెంట రాఁగ మఖతురగముతోఁ.
- గీ. అపుడు రామునిఁ దలఁచుచు నవనిజాత, కర్మసాక్షినిఁ దిలకించి కదనభూమి
యందుఁ బడియున్నవా రెల్లఁ బ్రాణధారు, లగుచు లేవంగ భావించె నాత్మలోన.
- గీ. ఆమె భావించినట్ల రణాంగణంబు, నందుఁ బడియున్నవా రెల్ల నాక్షణంబ
లేచి రసుధారు లగుచు నాలీలఁగాంచి, సంతసముఁజెంది కుశలవ్రల్ స్వాంతములను.
- క. వినయమ్మున శత్రుఘ్నున, కొనరిచి వందనము క్రతుహయోత్తంసము న
ప్పనచేసి తా మొనర్చిన, యనయము సైరింపు మనుచు నభ్యర్థింపఁ.

—: అశ్వమేధాశ్వము విజయముతోడ నయోధ్యకుఁ జేరుట :—

గీ. మదిని శత్రుఘ్నుఁ డెంతేని ముదము నొంది

కొఁగిటను జేర్చికొని వారి గాఢముగను

నాదరము చూపి విస్మయం బంది నిహత

మైనబల మెల్ల నుత్థితం బైనకతన.

1190

ఆ. బయలుదేటి సకలబలములతోడను, దాటి మధ్యజనపదంబు లెల్ల

శీఘ్రగమనమునను జేరె నయోధ్యకు, సమయ మెఱిగినట్టిచతురుఁ డగుట.

సీ. దశదిక్కులను బ్రతిధ్వను లేన బ్రాహ్మణుల్, వేదపాఠములు గావించు చుండ

బహువిధభక్త్యాన్న పానంబులను విప్ర, సంతర్పణంబులు సాగుచుండ

బ్రహ్మతత్త్వము ననుభవనిదర్శనముచే, బ్రహ్మవేత్తలు బోధపఱుచు చుండఁ

దెఱుప లేకుండ రాత్రిందివంబులు గూడ, హరినామకీర్తనల్ జరుగు చుండ

గీ. సననమండపమందు భాస్కరుఁడువోలె, ఋత్విజులమధ్యమునఁ దేజరిల్లుచుండు

రామచంద్రున కెఱిగి తురంగమమును, భక్తిపూర్వకముగ సమర్పణము చేసె.

ఆ. అపుడు రామభద్రుఁ డానందమును జెంది, మురుపు మీఱ సుమతి మోముఁ జూచి

సచినవర్య యశ్వసంచారమున నేమి, యేమి జరిగినదియె యెఱుంగఁ జెప్పుమ.

క. అనవుడు సుమతి తదాజ్ఞను, వినయంబునఁ దలను చాల్చి విషయము లెల్లఁ

వినిపింప నవిస్తరముగ, విని రాఘవుఁ డాత్మలోన విస్మయ మొదవఁ. 1195

గీ. ఋషులమధ్యంబునను దేజరిల్లుచున్న, యట్టివాల్కి నీక్షించి యమలచరిత

యెనరు కుశలపు లన వారి కెట్లు గలిగె, నట్టిసామర్థ్యము వచింపు మనుచు నడిగె.

క. అడుగుటయుఁ గుట్టపుట్టువు, జడదారి లేదీయజన్మచరిత౯దుల నే

ర్షుడ నుడివి యెల్లవారికె, గడువిస్మయ మొదవఁ గట్టకడ కి ట్లనియెఁ. 1197

ఆ. రామచంద్ర భావిరామాయణంబును, వ్రాసి దివ్యదృష్టివలన నేను

జెప్పినాడ వారి కొప్పుగా నది గాన, శఙ్గితితోడ వారు పాడుచుండ. 1198

క. కాననములలో మృగసం, తానములును నండజప్రతానంబులునుఁ

మేనులను మఱచి వారల, గానంబును వినుచు నుండుఁ గడుఁ జిత్రముగఁ.

ఆ. దైవికముగ దివిని బోవుచు నొకనాఁడు, వరుణుఁ డాలకించి వారిపాట

యద్భుతంబు నొంది యంతరంగంబునఁ, బారితోషికములు వారి కొనుగె.

ఆ. అట్లే లోకపాలు రందఱుఁ గూడను, వారిగానమునకు వశ్యు లగుచు

దివ్యభూషణములు దివ్యాంబరంబులు, కానుకలుగ నిడిరి గౌరవమున. 1201

క. ఆశిశువులగానకళ, కాశల్యంబునకుఁ బారికాంక్షులు హర్షా

వేశం బొదవంగ ననే, కాశీర్వాదములు చేసి రభివర్ధిల్లెఁ. 1202

గీ. ఒక్కొక్కొక్కటిగను నేను లెక్క పెట్టి చెప్పఁదలకొన్న నెన్నని చెప్పఁగలను

మోహితము లయ్యె ముల్లోకములును వారి, గానరూపవయోగుణగరిమమునకు.

- క. జగ మెల్ల నేకరామం, బుగ భాసిలె ననిరి మునులు మున్ను త్రిరామం
బుగ నుండె ననిరి నే డా, సుగుణాఘ్యలరూపములను జూచినవారల్. 1204
- ఆ. పూతచరిత యైనసీతామహాదేవి, యోగ్యతను నుతించు చుండు రెపుడు
నాకుమారయుగము నవలోకనముచేయు, నట్టివార లెల్ల నద్భుతముగ, 1205
- క. ఖీతిసుత యన సాధారణ, సతి గా దాలోకమాత సంకల్పముచే
జతురాననాదిసురసం, తతులను గూడను సృజించు దశరథతనయా. 1206
- క. సిద్ధులలోపల ను త్తమ, సిద్ధి మహిజాత యామెసేవనమున సం
సిద్ధిని బొంది రనేకులు, బద్ధులు గాకుండఁ గ్లేశపాశంబులచేఁ. 1207
- గీ. ధరణిజాత్యాగ మొక్కటి తక్క రామ, కృతము లై నట్టికార్యంబు లెల్ల స్తోత్ర
పాత్రముల యనులోకులభాషణములు, ప్రతిపదంబును విన నయ్యెఁ బార్థివేంద్ర. 1208
- క. ప్రవిదారణనిహతం బగు, భవదీయబలంబు నెల్ల బ్రతికించినయా
యవనిసుత సంస్తుతింపం, దవినమహాసాధ్యి చూవె ధరణీనాథా. 1209
- ఆ. అచ్యుతుండు లక్ష్మీయును యుష్మదాకృతులను
నవతరించిరి భూభార మపనయింప
జనకుండపు నీవు జానికి జనని చూవె
నకలలోకంబులకుఁ గూడ సత్య మిదియ. 1210
- క. ఎఱుంగుదురు దేవతలు మే, మెఱుంగుదు మీ వెఱుంగుదువు మహిసుతశుద్ధి
బెఱవార లేల నీకుఁ, గఱపఁగఁ జేయంగఁ దగినకార్యము ననఘా. 1211
- క. అని చెప్పి యూరకుండుట, యును నచ్చట నున్నతాపసోత్తము లెల్లఁ
మునివరుండు చెప్పె. సత్యము, నని రంతట గగనవాణి యట్టులె పలికె. 1212
- : రామఁడు సీతాదేవి దోడ్కొని రా తత్త్వమున కాజ్ఞాపించుట :—
- ఆ. అపుడు రాముఁ డిట్లు లనియె లక్ష్మణునకు, ననుజ శీఘ్రముగను నరిగి నీవు
జనకసుతను బుత్రసహితంబుగాఁ గొని, రమ్ము రాజవై భవమ్ముతోడ. 1213
- క. అనపుడు లక్ష్మణుండు తదా, జ్ఞను శిరమునఁ దాల్చి సంతసమునఁ బరికరం
బును గొని వాల్మీకిమహా, మునియాశ్రమమునకుఁ బోయి మ్రొక్కె వది నెకుఁ.
- క. మ్రొక్కుటయును జానకి కడు, నక్కజమును జెంది వత్స యదుదేరంగ నీ
విక్కడకు నేమి కార్యమొ, చక్కఁగ వచియింపు ముడిగి సందేహంబుఁ.
- సీ. కుశలయె నాస్వామి కుశలమె నీకు మీ, యన్నదమ్ములకు మాయత్తలకును
నను వీడనాడిననాటనుండి ధరిత్రి, నమల మై యున్నె మీయన్నయశము
నాప్రాణధవునకు నామీద నున్నకో, పము శమించినదె యిప్పటికి నైన
వనుఁ జూడకున్నను నావాండు నే ధ్యాన, మందు నిత్యముఁ జూచు చుండు నతిని
- గీ. విడిచినను భర్త పతిని నే విడువ కుంటఁ, జచ్చినను నేను బోదును స్వామికడకె
సాధనమునకు ఫలము వశంబు గాని, సాధనము ఫలమునకు వశంబు గాదు. 1216

- ఆ. నన్ను వీడినట్ల నిన్నుఁ గూడను వీడె, నా వచింపు మామహాప్రభుండు
మిగిలి కీర్తి కాంక్ష మేను నైతము వీడు, వాని కింక వీడరాని దేది. 1217
- క. అనుటయు రామానుజుఁ డి, ట్లనియెను మనవాడు కుశలు లండలు వేగఁ
జనయిత్రి నిన్నుఁ దోడ్కొని, చనుదె మ్మని పనిచె రామచంద్రుండు నన్నుఁ. 1218
- క. పనుచుచు నను నీకడ కి, ట్లనియెను మాయన్న తల్లి యామాటలె నే
వినిచెదను నీకు దయతో, విను మని ప్రార్థించి విన్నవింపఁ,దొడంగెఁ. 1219
- గీ. ఎల్లవాడును దేవి సర్వేశ్వరునిఁ గఁ, బలుకుచుందురు నన్నె ప్రపంచమందు
నన్నిటికిఁ గూడను స్వతంత్ర మైన హేతు, వొకయదృష్టమయంచు నేనుగ్గడింతు.
- ఆ. అనుసరించుచుండు నజ్ఞాక్షి సర్వేశ్వ, రుండు గూడఁ జేయుచుండునట్టి
పనులలో నదృష్టమునె తప్పకుంటను, బరులమాట యింకఁ బలుక నేల. 1221
- క. సృష్టిస్థితిలయములకును, గప్తములును సౌఖ్యములును గలుగుటకును సం
తుష్టి కసంతుష్టికిని న, దృష్టమె కారణము చూపె యెందును గూడఁ. 1222
- సీ. హరధనుర్భంగంబునందును గై కేయి, మతిభంగమునఁ బితృమరణమునను
నటవీనివాసమునందు దైత్యుండు నిన్ను, హరియించుటను వార్ధితరణమునను
బుక్షవానరు లొనర్చినసాయమునయందు, రావణాసురునిమారణమునందుఁ
ద్రవ్వుత్రాపియిందు శాంధనదర్శనమునందు, రాజ్యసంపత్తిసంప్రాప్తియందుఁ
- గీ. దావకపునర్వితోగవిధానమందు, నేది యయ్యెనో తప్పనిహేతు పదియె
కారణం బగుచున్నది వారిజాక్షి, మనసమాగమమునకును మరల నేడు.
- క. గతవిషయకభేదంబును, సతి మనమున నుంచుకొనక చనుదెమ్ము సుతా
న్వితముగ నీనగరమునకు, నశులితవైభవముతోడ నందఱుఁ బొగడఁ. 1224
- క. అని పలికె ననుటయును ని, ట్లనియెను భూపుత్రి వత్స యపయశమును గొ
ల్పిననేను స్వామికడకుఁ, జనుదేరఁగ మరల నవ్వ సాగరె లోకుల్. 1225
- క. పెండిలి మొదలుగ మదిలో, నుండినరూపంబు పాయ కున్నది నేడుఁ
నిండుగ నాహృదయముననె, యుండిన నిట నచట నున్న నొక్కటె నాకుఁ.
- క. స్వామినె యారాధించుచు, నీమేను దొటంగుదాన నిచటనె నా కిం
కేమి గలదు కావలసిన, కామితము మఱిండు స్వామికడ కేతేరఁ. 1227

—: కుశలపులు రామనికడకు వచ్చుట :—

- గీ. స్వామితేజోంశభవులును వంశమునకు, సంకురములును నైనయ్యాయాత్మజులను
స్వామి కర్పింపుము మదియవందనముల, తోడఁ గూడను మదికి సంతుష్టి గలుగ.
- క. తెలుపుము లక్ష్మణ వేటుగఁ, బలుకక నామాట కీవు ప్రతిపచనము పె
ద్దలకుఁ బ్రణామంబులు పి, న్నలకుఁ దీవనలు నే నొనర్చితి ననుచుఁ. 1229
- క. అని యానతిచ్చి తనయుల, ననుపుటయును మాటుమాట యాడక ప్రణతిం
బాసరిచి లక్ష్మణుఁ డామెకుఁ, జనుదెంచెను వెంటఁ గవలు చనుదేరంగఁ.

- క. చనుదెంచి సుమిత్రావం, దనుఁ డన్నకు మ్రొక్కి- తెలిపె ధరణీసుత ప
ల్కినపల్కు- తెల్ల వినయం, బున నది విని రాఘవుండు మూర్ఛితుఁ డయ్యెన్.
గీ. అట్లు మూర్ఛితుడై రాముఁ డవలఁగొంత, సేపునకు నెట్లా తెల్వితెచ్చికొని చూచి
వత్స లక్ష్మణ పోయి మీవది నె కడకు, మరల వచియింపు మిట్లు నామాటలు గను.
క. పతికంటె సతికి వేటాక, గతి లే దని చెప్పచుండఁగా శ్రుతు తెల్ల
బతి నెడసి చేయతప మే, వితమున ధలియింపఁగలదు వెలఁదుక నీకున్.
ఆ. అడవి కేఁగ నీవె యాశించుటనుజేసి, పంపినాఁడ నేను బంకజాక్షి
యంతమాత్రమునకె యలిగి నాయెడ దోష, మున్నయట్లు రాక యుండఁ దగునె.
క. వనమునఁ గలమునికాంతా, జనమును జూచితివి వాంఛ సఫలం బయ్యెన్
జనుదె మ్మిక నాయెడఁ ద, ప్పను మోపక యుందు వేని పూర్ణేందుముఖి.
క. కులసతులు చేయుదురు చే, తలు పతులకు ముదము గలుగ దాన నిపుడు నీ
సలిసినకర్జము మిగులన్, గలిగించెను సంతసంబు నాకు లతాంగీ. 1236
క. పతి సంతోషించినయెడ, సతి చేసెడిచేత తెల్ల సఫలంబు లగున్
బతి సంతోషింపనియెడ, సతి చేసెడిచేత తెల్ల జను వ్యర్థము లై. 1237
క. వ్రతములు జపములు తపములు, క్రతువులు తీర్థములు పుణ్యకార్యము తెల్ల
బతిసేవకంటె దక్కువ, యతివల కని యెఱుకపడదె యవనిజ నీకున్. 1238
క. అని విరమించుటయును రా, మునియానతి దాల్చి శీర్షమునను సుమిత్రా
తనయుం డన్నకు నభివా, దనముం బొనరించి చనియె ధరణిజకడకున్. 1239
సీ. అంతట వాల్మీకియాదేశమునఁ గుశ, లవులు తాళస్వరలయయతముగఁ
గాడఁ దొడంగిరి పలికించుచును వీణ, రామాయణము నబ్బురంబు దోఁప
నపగతచేష్టు లై రాగావమును విని, సాలభంజకలు నా సభ్యు తెల్ల
నపుడు రాముడు మహాప్లందంబుతోడను, లేచి పుత్రులఁ గాఁగిలించికొనియె
గీ. ననుడు వాత్సర్యముం డిట్లు లనియె దేవ
యెపుడు రామాయణము రచియింపఁబడెనో
యది రచింపఁగ హేతు వెయ్యదియై యందుఁ
గలవిశేషంబు లేవియై తెలియఁ జెప్పుమ. 1240

—: రా మాయణ రచ నా ది క థ న ము :—

- క. అనవుడు నాగాధిపుఁ డి, ట్లనియెను మానీంద్ర పూర్వముం దొకదివసం
బున వాల్మీకిమహాముని, చనియె నొకయరణ్యమునకు ఛాత్రులతోడన్. 1241
ఆ. అచట నొక్కచోట హర్షాతిరేకంబు, వెలయఁ గామసౌఖ్యములను దేలు
చున్నయట్టిక్రౌంచయుగమందు మగదానిఁ, గఱకుఁగోల నొక్కయెఱుకు గూల్చె.
వ. అప్పు డమ్మునీంద్రుం డాఘోరకృత్యముం జూచి యాగ్రహంబున జలోప
స్పర్శంబు గావించి కిరాతు నుద్దేశించి. 1242

- శ్లో. మా నిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వ, మగమ శ్వాశ్వతీ ససమాః
య త్రోచమిథునా దేక, మవధీః కామమోహితమ్. 1244
- క. అని శపియించుటయుఁ దపో, ధనువాక్యము శ్లోక మగుచుఁ దనరుటను గనుం
గొని శిష్యు లెల్ల విస్మయ, మునఁ దొడఁగిరి సన్నతింప మునివల్లభుని. 1245
- సీ. అంతటఁ బరమేష్ఠి యరుదెంచి యచటికి, సమ్మునీంద్రునిఁ గాంచి సమ్మదమునఁ
దాపసోత్తమ నీవు ధన్యుండ వైతివి, చరితార్థ మయ్యె నీజన్మ మెల్ల
భారతి శ్లోకరూపమున నీముఖమందుఁ, బుట్టె లోకముల కభ్యుదయ మొదవ
భవదాససమునుండి బయలుదేతినవాక్కు, శక్రాదులకును విస్మయము గొలిపె.
- గీ. గాన సఖలాభువిధ్వంసకారి యైన, రామచరితంబు రచియించి రమ్యముగను
విశ్వమున నిల్చికొనుము నీ విమలకీర్తి, పని వచించి యంతర్ధాన మందె నంత.
- గీ. అమృహర్షి నదీతీరమందుఁ గూరు, చుండి రామాయణంబు వ్రాయుటకుఁ జింత
సేయుచును ధ్యాసనిష్ఠును జెంది యుండ, నపుడు రాముఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యె నంత.
- క. రామునిఁ గనుఁగొని యానం, దామృతవీచికల నోలలాడుచు నుండం
గా మానికీ ద్రైకాలిక, రామచరిత్రంబు గోచరం బయ్యెఁ జూచి. 1248
- గీ. అంత వాల్మీకి యత్యంతహర్షమునను, నాటుకాండంబులుగను రామాయణంబు
వ్రాసెనమృతాభిషేకంబుఁ జేసెననఁగఁ, బలుకుపలుకునమాధుర్య మొలుకుచుండ.
- వ. అందు మొదటి దగు బాలకాండంబున దశరథపుత్రకామేష్ఠియును రామభరత
లక్ష్మణశత్రుఘ్నజననంబును విశ్వమిత్రయజ్ఞరక్షణంబును సీతాపాణిగ్రహణం
బును భర్గవవిజయంబును సయోధ్యాపురప్రవేశంబును నరణ్యగమనంబును
జితకూటనివాసంబును భరతిదీక్షయును వర్ణింపబడియె. రెండవది యగునర
ణ్యకాండంబునఁ దపోధనాశ్రమవిలోకనంబును శూర్పణఖానాసాచ్ఛేదంబును
ఖరదూషణవధంబును మాయామారీచహననంబును సీతాపహరణంబును విర
హాభ్రమణంబును గబంధప్రేక్షణంబును బంపాగమనంబును హనుమత్సమాగ
మంబును వర్ణింపబడియె. మూడవది యగుకిష్కింధాకాండంబునంపు సప్తతా
ళభేదనంబును వాలిమారణంబును సుగ్రీవరాజ్యదానంబును సీతావ్వేషణంబును
సంపాతిప్రేక్షణంబును వార్ధిలంఘనంబును వర్ణింపబడియె. నాల్గవది యగుసుం
దరకాండంబునందు లంకాగృహస్వేషణంబును సీతాసందర్శనభాషణంబులును
వనభంగంబును బ్రహ్మాస్త్రబంధనంబును లంకాదహనంబును వానరసమాగమం
బును సీతాభిజ్ఞానప్రదానంబును పైన్యప్రస్థానంబును సేతుబంధనంబును శుకసా
రణసమాగమంబును వర్ణింపబడియె. అయిదవది యగుయుద్ధకాండంబునందు
రావణాదివధంబును సీతాసమాగమంబును వర్ణింపబడియె. అఱివది యగు
నుత్తరకాండంబునందు ఋషిసంవాదంబును యజ్ఞవిధానంబును వర్ణింపబడియె.

గీ. శ్రవణ మొసరించినంతమాత్రంబుచేత, బ్రహ్మహత్యాదిసకలపాపక్షయంబు
గలుగఁజేయురామాయణకథను నీకు, సంగ్రహంబుగఁ జెప్పితి సంయమింద్ర.

—: సీ తా దేవి రా ము ని క డ తు క చ్చుట :—

గీ. అవలికత చెప్పెదను విను మట్టులరిగి, జానకిసమక్షమునకు లక్ష్మణుఁడు మ్రొక్కి
వినయమున నాయమకు విన్నవించె రామ, భద్రుఁ డెఱిగింపు మన్నట్టిపలుకులెల్ల.

క. అంతట జానకి భర్తకు, సంతాపము గలుగఁజేయఁ జన దని రోపం
బంతయును నడచికొని తన, స్వాంతంబునఁ దలను చాల్చి వల్లభునాజ్ఞఁ.

క. మునులకు మునిసతులకు వం, దసములు గావించి వారు దయచేసినదీ
వనలను గొని మఱఁదియుఁ బరి, జనులును గొలువంగ వచ్చె స్వపురంబునకుఁ.

క. చనుదెంచి యట్లు జానకి, కనుఁదమ్ములనుండి బొప్పకణములు రాలఁ
దనప్రాణవల్లభునివద, వనజబులమీఁద వ్రాలె వైవశ్యమునఁ. 1255

ఉ. అప్పుడు రామభూమిపతి యశ్రులు గన్నులనిండఁ గ్రమ్మఁగా
నప్పతిదేవతఁ దనక రాజ్యములఁ స్పృశియించుచుఁ సతీ
యిప్పగిదిఁ మదిఁ బొగుల నేల యెఱుంగమె త్వత్పవిత్రతఁ
దప్పపు గాక ప్రాగ్జనికృతంబులు గర్భము లెంతవారికిఁ. 1256

ఆ. అనుభవింపఁబడియె నాకర్మఫల మెల్ల, నింతదనుక వలదు చింత యింక
ననుచు ననునయింప నాసాధ్య మదిలోన, ధైర్యమును వహించి తత్క్షణంబు.

గీ. మొదట వాల్మీకిమానికిఁ బిదప ఋషుల, కందఱకు నావలను దనయత్తలకును
వందనంబులు గావించి వారినలన, దీవనల నొంది నాధునిదెసను నిలిచె. 1258

సీ. అపుడు కుంభోద్భవుం డత్యంతముదమునఁ, గనకసీతాప్రతీకమును విడిచి
యాస్థానమున నిల్చి యామెను సర్వస, మక్షంబునను యజ్ఞదీక్ష నొసఁగె
రోహిణీసహిత చంద్రుఁడు నాఁగ జానకీ, యుతుఁ డైనరాఘవుం డుల్లసిల్లెఁ
గని జానకీరాములను యజ్ఞవేదిపై, నభినుతింపఁ దొడంగి రఖిలజనము

గీ. అంతటను గుంభసంభవుం డాచరింపఁ
దగినకార్యకలాప మంతయును నడపి
రామ యింకఁ జేయవలయును బ్రాహ్మణులకుఁ
బ్రథమపూజను గ్రతువు సాఫల్య మొంద. 1259

గీ. తొల్లి హయమేధమును మరుత్తుండు సలిపి
యపరిమిత మైనధనము బ్రాహ్మణుల కొసఁగె
వార లది మోయఁ జాలక వైచి తుహిన
శైలమునఁ గొంత గైకొని చనిరి చూవె. 1260

క. కావున నీవును నట్టులె, కావింపుము దానములను గాలం బిడె భూ
దేవులను సత్కరింపఁగ, నీ వెఱుఁగనిధర్మ మున్నె యెందును దేవా. 1261

—: రాముఁడు సత్కారములు చేయుట :—

క. అనవుడు రాముఁడు హర్షం, బును జెందుచు ముందు బ్రహ్మపుత్రుం డగున
మ్ముని కొసఁగ భూరిదేశము, లను రత్నసువర్ణరాసులను ధేనువులఁ. 1262

క. క్రమముగ వ్యాసాదిమహా, శమధనులకు నెల్ల నల్లె సముచితసత్కా
రము చేసి ద్విజుల కెల్లను, బ్రచుదం బొదవంగ నిచ్చె బహుమానములఁ.

గీ. అవల దీనాంధకృపణు లై నట్టిజనుల, కెల్లరకుఁ గూడ సర్వసమృద్ధి గలుగ
నిడియె నాకాంక్షితార్థంబు లెల్ల రామ, వితరణమునకు సరి రామవితరణంబ.

ఆ. అట్టు లిచ్చుచుండ హస్తయుగ్మమునను, నవిరతముగ రాముఁ డర్థములను
నవలఁ జలుపఁ దగినయట్టికార్యంబును, జలుపఁ బూని కుంభసంభవుండు. 1265

—: రామచంద్రుడు లక్ష్మ్యాభిషేకతీరముం చెప్పుట :—

వ. చతుష్వప్తిరాజదంపతిసమేతుండై మంగళవాద్యంబులతోడ సరయూతరంగిణి
కరిగి తత్సలిలంబు కరంబున స్పృశియించుచు నభిమంత్రించి. 1266

క. సలిలంబ రామచంద్రుఁడు, సలిపెడిహయమేధనుఖము సఫలము గాఁగఁ
జలుపుము క్రతుహయశుద్ధిని, సులభంబుగ నీవు మేన సోఁకినమాత్రఁ. 1267

వ. అని యాదేశించి తజ్జలంబుం గొని రం డని యానతిచ్చుటయు నభిమంత్రితం
బైనయాసలిలంబు స్వర్ణకుంభంబులతోడం గైకొని సీతామహాదేవితోడ రామ
చంద్రుండును మాండవితోడ భరతుండును నూర్తిశతోడ లక్ష్మణుండును శ్రుత
కీర్తితోడ శత్రుఘ్నుండును గాంతిమణితోడ బుష్మలుండును సత్యవతితోడ
సుబాహుండును వీరభూషతోడ సత్యవంతుండును సత్కీర్తితోడ సుమదుండును
రాజ్ఞితోడ విమలుండును శ్రుతవతితోడ వీరమణియును గోమలతోడ లక్ష్మీనిధి
యును నంగ సేనతోడ రిపుతాపుండును మహామూర్తితోడ విభీషణుండును బ్రతీ
తతోడఁ బ్రతాపాగ్ర్యుండును గామగమనతోడ నుగ్రాశ్వండును సధికరమ్య
తోడ నీలరత్నుండును సుమనోహరితోడ సురభుండును మోహనతోడఁ గపి
యును దదన్యరాజ్ఞీబృందంబుతోడఁ దదితరరాజబృందంబునుం గూడి రా నగ
స్త్వం డాజలంబుచే నశ్వంబున కభిషేకంబు చేయించి రామచంద్రునికర్ణం
బునం జెప్పటయు రాముండు. 1268

—: రామభద్రుం డశ్వవిశేషసంబునకుం గడంగుట :—

క. నను యజ్ఞతురంగమ పా, వనునిఁ గ నొనరింపు మీపు త్వన్వేధంబుం
బానరించువాడ నిప్పుడె, యనిమిషులకు నెల్లఁ దృప్తి యామతిలంగఁ. 1269

వ. అని ప్రార్థించి కుంభజన్మం డభిమంత్రించి యొసంగిన కరవాలంబు గేలం బట్టికొని
సైంధవంబును హస్తంబున స్పృశియించె. 1270

—: రామకర్పూరమున నశ్వము శాపవిముక్తిం జెంది స్వచరిత్రముం జెప్పుట :—

- క. అపు డాయధ్వరపైంధవ, మపగతనిజకాయ మగుచు నమరాకృతితో
నుపలక్షించెడివారల, కపరిమితాశ్చర్య మొదవ నచ్చట నిలిచెన్. 1271
- వ. అంత నాదివ్యపురుషుని గని రామచంద్రుం డి ట్లనియె. 1272
- క. ఎవడవు నీ వేకతమున, సవనాశ్వం బైతి వెల్లు సమకుటె నీకున్
దివిషద్రూపం బిప్పుడు, శ్రవణార్హం బైన జెపుమ సకలము మాకున్. 1273
- క. అని యడుగుడు రామున కి, ట్లనియెను నాదివ్యపురుషుం డఖిలాత్మ యెఱుం
గని దున్నె నీకు నయినను, వినిచెద భవదాష్ట్ర కేను విసతుండ నగుచున్. 1274
- సీ. మును నేను ద్విజుండ నై జనియించి పుడమిపైఁ, జరియించుచును ధర్మసరణియందు
నొకదినంబున సరయానుహానది కేగి, స్నానసంధ్యాదులు సలిపి యందుఁ
దావకధ్యానంబు గావించుచును వదీ, తీర దేశంబునఁ గూరుచుండి
స్నానార్థ మచటికిఁ జనుదెంచునట్టివా, రల నెల్ల వంచింపఁ దలఁపు గలుగ
గీ. దేహ మెల్లడఁ దిలకముల్ దీర్చి దర్భ, పాణినై చేర్చి యజ్ఞ సంభారములను
నగ్గి దగిలించి కుండములందు నుంటి, దనువు దాలిచి వచ్చినదంభ మనఁగ.
- క. ననుఁ జూచి యప్పు డచ్చటి, జను లెల్లరుఁ గూడ నితఁడె సాక్షాద్దేవుం
డని పొగడుచుఁ బైఁ బైఁ బడి, యొనరించుచుఁ బ్రణతు లొసఁగుచుండిరి కాస్తల్.
- గీ. అట్టు లుండంగ నాయభాగ్యంబువలన, నచటి కేలేంచి దుర్వాసుఁ డపుడు నన్నుఁ
జూచి నే మానమును దాల్చి చూచుచుండఁ, గన్ను లెఱ్ఱవడంగ నాగ్రహము చెంది.
- క. ఓరి దురాత్ముండ మును లను, శౌరవమును లేదె యింత గర్వమె యనుచున్
ఘోరముగఁ దిట్టి పశ్వా, కారంబును జెందు మనుచుఁ గడకు శపించెన్. 1278
- క. ఆశాపవచనమును విని, నాశం బొనగూడె నేడు నా కని బహుశ
క్లేశమును జెంది యమ్మా, నీశునికాల్గ పయిఁ బడితి నే నేడుచుచున్. 1279
- క. నాయెడుపు వినఁ జాలక, యాయమివద్యండు రాముఁ డధ్వరభూమిన్
జే యిడు నీపైఁ బరమ, శ్రేయం బద్రావ నీకుఁ జేకులు ననియెన్.
- గీ. అమృతహాత్ముండు దయచేసినట్టిశాప, మరయఁగను నా కనుగ్రహం బయ్యె నిపుడు
కానియెడ నబ్బునె నమస్తకలుషములను, బొలుఁ ద్రోలెడినీకరస్వర్ప మనఘ.
- తీ. నీయనుగ్రహమున నే నేగు చున్నాడ, జన్మమృత్యుశోకజరలు లేని
దివ్యధామమునకు దేవర నెలవీయు, మని విమాన మెక్కి యతఁడు చనియె.

—: రాముఁ డశ్వమేధయాగ పూర్తిం గావించుట :—

- వ. అంతట రామచంద్రుండు మహర్షులం జూచి మహానీయు లెల్లరును నింద యు
న్నవారు. పురఃకర్తవ్యవిధానంబుం బ్రబోధింప వలయు నని సప్రశ్రయంబుగాఁ
బ్రార్థించుటయుఁ దస్యహాజనానుమతిం గైకొని కుంభసంభవుండు కర్పూరంబు
దేవత సంస్కృతి కరం బగుం గానఁ దద్ధోమంబు గావించి యజ్ఞ సమాప్తి నొందింప

వలయు నని సభామధ్యంబునఁ జెప్పటయు రామభద్రుండు సర్వాంగీకారింబు నెఱింగి కర్పూరరాశిం దెప్పించి సిద్ధపఱిచె. 1283

గీ. ఆంతటను గుంభజన్ముండు హన్వమునను, వేల్పుచును గప్పరంబును విధియుతముగ
దేవతాహ్వన మొనరింప దివిజు లెల్ల, నరుగుడెంచి గ్రహించి హవ్యమును జనిరి.
క. అది చూచి రామచంద్రుండు, ముద మొందుచు హోతృముఖ్యమునివదులకు నిం
పొడవఁ జఱుర్దిగ్రాజ్యం, బు దక్షిణ గ నిచ్చె నెల్లబుధు లగ్గింపఁ. 1285

గీ. అంతఁ గుంభోద్భవమహర్షి యద్భుతముగఁ
జలిపి పూర్ణాహుతిని మహోత్సాహమునను
నవల వర్ధాపనంబును నవభృథమును
విధివిధానానుస్మృతిని గావింపఁ జేసె. 1286

క. ఆపిదప యజ్ఞయాపము, స్థాపించి రఘూద్వహుండు సరయూతటిపై
భూపతులు మెచ్చ మరలను, నాపై నొనరించె మూడు హయమేధంబుల్.

గీ. బ్రహ్మత్యాగిసకలపాపముల రూపు, మాపఁ గలరామహయమేధమఖచరిత్ర
మాలకించినఁ జదివిన నదియె చాలు, నశ్వమేధాధ్వరఫలసంప్రాప్తి గలుగ.

అ. రోగముక్తుఁ డగును నోగాద్దుండు ధనంబు, పొందు నిర్ధనుండు పొందు సుతులఁ
బుత్రకాంతీ ముక్తిఁ బొందును బద్ధుండు, శ్రవణపతిత మైన రామగాథ. 1289

అ. ఎట్టిపాపు లైన నిట్టి తరింతురు, సంస్కరించి రామచంద్రమూర్తి
నేమి చెప్ప నింక రామచరిత్రంబు, భక్తితోడ విన్నఁ బడయుఫలము. 1290

క. ఈరామకథను వినిచిన, వారలకు నొసంగనలయు స్వర్గరచితసీ
తారామప్రతిమ లలగ, కారారులు పరిమననము గలుగును దానఁ. 1291

క. నీ నడిగినట్టిప్రభునన, పాననచరితమును దెలియఁ బఱిచితి నింకఁ
గావలసినట్టిచరితము, లే వేనియు నున్న నడుగు మేర్పడ ననఘా. 1292

క. అని చెప్పటయును వాత్సల్య, యనుఁ జానందంబు నొంది యహినాధునకుఁ
బొనరించి వందనంబును, జనియెను హరిమహిమ మెల్లజనులకుఁ దెలుపఁ. 1293

చ. అనుటయు శౌనకాదిమును లాతనిఁ గాంచి మహానుభావ రా
మునిహయమేధగాథను బ్రమోదము గల్గ నచించినాడ వై
నను మఱియొక్కరికి మనంబులలో నుదయించె మాకుఁ గృ
ష్ణనికథ నాలకింపఁ బొడచూపునె మేలునఁ దృప్తి యేరికిఁ. 1294

— : కృష్ణచరిత్రకథనము : —

క. అనవుడు సత్యానందం, బున సూతుం డిట్లు లనియె మునినర్దులకుఁ
నను మీర లిప్పు డడిగిన, యనువున మును గౌరి యడుగ హరుఁ డిట్లనియెఁ.

అ. వినుము గౌరి కృష్ణుఁ డనఁ బరబ్రహ్మంబ, కాని వేఱు గాదు వానిచరిత
మతినిగూఢ మమిత మాశ్చర్యజనకము, పాపహరము దుర్లభంబు చూపె.

- క. ఆనాయకునకు ముఖ్య, స్థానము బృందావనంబు తన్మహిమంబున్
నేను వచింపంజాలను, మానిని యది సకలభాగ్యమందిరము సుమీ. 1297
- క. వైకుంఠలోకమును గో, లోకంబును గూడ దానిలోనిశతాంశ
శ్రీకిని సమములు గా వన, నేకరణిని బోలు దాని కితరజగంబున్. 1298
- క. అది పురుషోత్తమనకు నా, స్పద మై యిల నుండుటను బ్రపంచంబులలో
నొదవెను దేనికి నేనియు, నొదవనిశ్రేష్ఠత్వ మొక్కయిర్వికి వింటే. 1299
- గీ. ఉత్తమంబులలోపల నుత్తమంబు, దుర్లభంబులలోపల దుర్లభంబు
గోప్యములలోన గోప్యంబు కోమలాంగి, దేవతాసేవ్య మైనబృందావనంబు.
- క. మానిజనధ్యేయంబును, నానందవిధాయకమును నవ్యయమును న
న్యూనగుణాశ్రయమును నగు, దానికిఁ బోల్పంగఁ జక్రధరుఁ డొకఁ డెతగున్.
- సీ. మత్తకోకిలపంచమస్వరంబులతోడ, నహిభుగ్వీలాననృత్యములతోడ
పరవశీకరణకృత్పరిమళంబులతోడ, నానావిధప్రసూనములతోడఁ
జంచరీకమనోజ్ఞ సంగీతములతోడఁ, గలహంసరమణీయగతులతోడ
సంతతప్రస్ఫురచ్ఛందహాసముతోడఁ, దరణిమందాంశుసంతతులతోడ
- గీ. దివ్యమాణిక్యరుచిరదీప్తిలతోడ, నయనపేయతరుప్రకాండములతోడ
నుల్లసిల్లుచు నుండు లోకోన్నతముగ, దైవతాకార మైనబృందావనంబు.
- క. పూర్ణప్రేమానందర, సార్ణవము విషాదరహిత మచ్యుతలీలా
క్షీర్ణం బజరామరణము, వర్ణింపగ లేము దానివైశిష్ట్యంబున్. 1303
- క. నిరతము హరిపాదాంబుజ, పరాగసంస్పర్శముననుబావన మగుటన్
నరులను నిజనామసకృ, తస్మిరణంబున నాననంబు ధన్యులఁ జేయున్. 1304
- వ. తత్కర్ణికకు దక్షిణభాగంబున నుండుప్రథమదళంబునందు నిగమాగమదుర్గ
మంబును యోగీంద్రులకును దుప్రాప్తంబును నగుమహాపీఠంబు గలదు. ఆగ్నే
యభాగంబున నుండురెండవదళంబునందు సంకేతంబును ద్విపదంబును గుటిద్వం
ద్వంబును విరాజిల్లుచుండు. పూర్వభాగంబున నుండుమూడవదళంబు స్పర్శమా
త్రంబున గంగాదిసర్వతీర్థంబులకంటెను శతగుణాధిక పావనత్వంబు గలిగించు.
- ఈశానభాగమున నుండునాల్గవదళంబున సిద్ధపీఠంబు గలదు. అందు గోపికలు
గృష్ఠుని నాధునిఁగాఁ బడయం గోరి కౌత్యాయనీపూజ గావించుటయుఁ
గృష్ఠుండు తద్వస్త్రాలంకారంబుల హరియించుటయుం గలదు. ఉత్తరభాగంబున
నుండునైదవదళంబు ద్వాదశాదిత్యస్థానం బై వెలుంగు చుండు. వాయవ్యభా
గంబున నుండునాఱవదళంబునఁ గాలీహ్రదంబు గలదు. పశ్చిమభాగంబున
నుండునేడవదళంబు బ్రహ్మహ్రదం బనుపేరఁ బ్రసిద్ధిం బడసె. అందు యజ్ఞపత్నీ
గణవాంఛితవరప్రదానంబును ససురనిర్వాణంబునుబ్రహ్మమోహనంబును జరిగె.
నైరృతభాగంబున నుండునెనిమిదవదళంబునందు శంఖచూడవధంబును నానాకే

శిరసాస్వాదంబును గావింపంబడియె. తత్కర్ణి కామధ్యంబున స్వర్ణసింహాసనంబు గలదు. అయ్యది కృష్ణపరబ్రహ్మలీలావిహారప్రధానమందిరంబు. మణియును బృందావనంబున గోపీశ్వరం బనునొక్కశివలింగంబు గలదు. తద్బహిర్భాగంబున నొక్కలీలావనంబు గలదు. తత్కర్ణి కకుఁ బ్రదక్షిణాక్రమంబున షోడశదళంబులు గలవు. అందుఁ బ్రథమదళంబున గోవర్ధనగిరి గలదు. ద్వితీయదళంబునఁ గృష్ణండు గోవిందత్వముం బడసి విరాజిల్లె. తృతీయదళంబు పూర్ణబ్రహ్మనందరసాశ్రయం బై యుండె. చతుర్థదళంబున నందీశ్వరననంబును సందాలయంబును గలవు. పంచమదళంబునఁ గృష్ణండు గోవులం గాచుచు గోపాలుండై యుండె. షష్ఠదళంబున నందననగంబు గలదు. సప్తమదళంబున నకుళారణ్యంబు గలదు. అష్టమదళంబునఁ దాళననగంబు గలదు. అందు ధేనుకాసురనధంబు గావింపంబడియె. నవమదళంబునఁ గుముదారణ్యంబు గలదు. దశమదళంబునఁ గామూరణ్యంబు గలదు. అందు బ్రహ్మప్రసాదనంబును విష్ణుచ్ఛద్వప్రదర్శనంబును జరిగె. ఏకాదశదళంబునందు సేతుబంధవిర్యాణంబు గావింపంబడియె. ద్వాదశదళంబున భాండీరననంబు గలదు. అందుఁ గృష్ణండు శ్రీదామాదులతోడఁ గూడి క్రీడారతుం డయ్యె. త్రయోదశదళంబునందు సకలక్షేమవిధాయకం బగుభద్రవనంబు గలదు. చతుర్దశదళంబునందు సర్వైశ్వర్యప్రదం బగుశ్రీవనంబు గలదు. పంచదశదళంబున సకలలోహస్థానం బగులోహవనంబు గలదు. షోడశదళంబున మహావనంబు గలదు. అందుఁ గృష్ణండు ప్రేమానందరసస్వరూపుండై పంచాబ్జంబులు గలిగి దామోదరనామంబున విలసిల్లుచు నత్సపాలనరీప్యేతుండై గాలక్రీడలు గావించుచు యమశౌర్యవంశజులను బూతనాసంహారంబును గావించె. మణియును నాబృందావనంబునందు విష్ణుచక్రపరిణామంబును సహస్రపత్రకమలాకారంబును ననేకమనోజ్ఞస్థానశోభితంబును గర్జి కాపర్ణ విస్తారంబును గృష్ణమనఃప్రియంబును నిగూఢంబును నగుమాధురమండలము గలదు. అందు గోకులంబునునొక్కక్రీడాకాననంబు గలదు.

1305

క. అది గోలోకాధికసం, పద గలిగి సహస్రపత్రపద్మాకారం
బొదవి మురారిక్రీడా, స్పద మై విలసిల్లు భువనపావనకళలక.

1306

క. బృందావనకర్ణిక కా, నందం బొదవంగఁ బ్రదక్షిణము గాఁగను గా
ళింది విలసిల్లు చుండును, నందనుతక్రీడనాభినందిత మగుచుక.

1307

ప. త్రైలోక్యగోపితంబును బ్రహ్మాదివాంఛితంబును బ్రహ్మాంధోపరిసంస్థితంబును సురసిద్ధాదిసేవితంబును యోగీశ్వరధ్యాతంబును గంధర్వాప్సరోగీతస్మృత్యనిరంతరంబును గృష్ణదేహాభిన్నంబును బూర్ణబ్రహ్మసూత్రయంబును నగుబృందావనంబుమధ్యంబున నొక్కమంజులభవనంబునం దష్టకోణమండితం బగుయోగ

- పీతంబున విలసిల్లెడిరత్నసింహాసనంబున నీవ్యమానాష్టదశపద్మకరికపై రాధా
దేవి తోడం గూడి కృష్ణుండు సుఖోపవిష్టుండు యుండు. 1308
- క. గోవిందునిమాహాత్మ్యము, భావింపంగ నలవి గాదు బ్రహ్మాదులకు
భావిని కన నాధారము, గోవిందుఁ డొకఁడె జంతుకోటుల కెల్లె. 1309
- సీ. కుటిలానితస్నిగ్ధకుంతలంబులవాఁడు, నీలకంఠశిఖిండుమాళివాఁడు
త్రిభువనాకర్షణోర్జితహాసితమువాఁడు, సోముబింబము నోముమోమువాఁడు
నీరేజదళదీర్ఘనేత్రయుగ్మమువాఁడు, కమ్మంగస్తురితలకంబువాఁడు
నవమాక్తికాంచితనాసికాగ్రమువాఁడు, బింబారుణాధరోష్ఠంబువాఁడు
- గీ. రత్నకుండలదీప్తకర్ణములవాఁడు, కౌస్తుభశ్రీవిరాజితక్షుంబువాఁడు
కామశతకోటిచారువిగ్రహమువాఁడు, మహితగుణజాలములవాఁడు మాధవుండు.
- ఆ. కరములందు స్వర్ణకటకంబులు భుజంబు, లందు దివ్యమణిమయాంగదములు
కాళ్లయందు రవలగజ్జయలును గల్గి, విశ్వమోహనముగ నెన్నుండుండు. 1311
- క. ఒకవేళ జలుపు నృత్యము, నొకవేళను వేణుగాన మొనరుచు నాబా
లక చక్రవర్తి విస్మయ, వికలము లయి చూచుచుండ విశ్వము లెల్ల. 1312
- క. ఆతనిత్రిభంగములు గనఁ, జైతన్యము దప్పి నకలజంతువులును లో
కాతీతపరానందో, పేతముగను నుండు నవధి యేర్పడ కుండె. 1313
- గీ. కృష్ణమహిమజ్ఞు లగుకొండ తీలను జూడ, సతనియంశంబ చిద్రూప మైనబ్రహ్మ
మనియుం దద్దశమాంశంబ యాచ్యుడైన, శ్రీమహావిష్ణు ననియు నచింతు రబల.
- క. పరిపూర్ణప్రేమరసా, కరి మగుతత్త్వంబు గోపికాజనహృదయాం
తరవర్తికంటె వే తొక్క, డరయంగా లేడు జగములందును నెందు. 1315
- క. సాపాంగము వామాంస, ప్రాపితగండంబు కంచితాధరబింబ
స్థాపితవంశము తిర్య, గావ్యృపృతకంఠమును నయి తదాకృతి వెల్లుగు. 1316
- క. లీలామానుషరూపము, నాలోకింపంగ నమరు లమరాధిపుడు
నాళీకభవుడు నేనును, వేళలు వేచికొనియుంట వినవె లతాంగీ. 1317
- గీ. ఆమహాస్వామిపాదసఖామృతాంశు, రశ్మిమహిమంబు చెప్పఁ దరంబు గాదు
తత్కళాకోటికోట్యంశతౌల్య మొండఁ, జాలము త్రిమూర్తులము గూడ నీలవేణి.
- గీ. అతివ తద్రూపకోటికోట్యంశకళల, చూపె కందర్పవిగ్రహశోభ లెల్లఁ
దత్ప్రభాకోటికోట్యంశతతుల చూపె, చండభానుమయాఖనంచయము లెల్ల.
- గీ. తరుణి నానావిధసుగంధభరిత మైన, వాతపోతంబు లెల్లఁ దద్వర్షగంధ
కోటికోట్యంశముల చూపె మాట లేల, యఖలలోకంబులును దద్దశాంశకళల.
- గీ. ఇంతి యాద్యప్రకృతి రాధ కృష్ణదయిత, తత్కళాకోటికోట్యంశతతుల చూపె
త్రిగుణరూపంబులను దాల్చి తేజరిల్లు, చుండుదుర్గాది దేవతామండలములు. 1321

- గీ. ఆమెపాదరజస్సర్ప మయ్యె నేని, కలుగుదురు కోటివిష్ణువుల్ కలువకంటి
రాధకీడై నవస్తువు రాధయొక్కతె, కృష్ణునకు సాటి యగువ్యక్తి కృష్ణుడొకడె.
- గీ. రాధాకృష్ణవిలాసము, బోధానందై కరూపముగ నుండు దదా
రాధనయోగోత్తరు లగు, సాధువులకె దానిలోనిసారము దెలియన్. 1323
- క. అని చెప్పటయును హర్షం, జెనయంగ నిట్లనియె గారి మృత్యుంజయ కృ
ష్ణునిపరివారగణంబును, వినిపింపుము నాకు వినంగ వేడుక యయ్యెన్. 1324
- ప. అని వేడుటయు నీశ్వరుండు పార్వతి కిట్లనియె. 1325

—: శ్రుండు పార్వతీకే గృష్ణపరివారవర్ణంబు నెఱింగించట :—

- ఆ. అట్లు రాధతోడ నానందమున నుండ, మణిమయాసనమున మాధవుండు
పడఁచి రాధికాంశభవ లై నహోడశ, ప్రకృతులుందు రతనిప్రక్కలందు. 1326
- ప. సముఖంబున లలితయును వాయుకోణంబున శ్యామలయును నుత్తరకోణంబున
శ్రీమతియును సింహాసనోంబున హరిప్రియయును భూర్వకోణంబున విశాఖ
యును నాగ్నేయకోణంబున శైవ్యయును దక్షిణకోణంబున బద్మయును నైర్ఋ
తికోణంబున జంబూవతియును సనునష్టప్రకృతులును నగ్రద్వారంబున జంబూ
వళి చిత్రరేఖ చంద్ర మదనసుందరి ప్రియ మధుమతి చంద్రరేఖ హరిప్రియ
యనునష్టప్రకృతులును గిశోరవయోభాసురాంగులును సభిన్నగుణాలవ్యాసమే
తిలును గృష్ణాలింగనసముత్సుకలును గోపకన్యాసహస్రసంయుతలును గృష్ణవ
ల్లభలును నై యోగపీఠంబులందు స్వర్ణసింహాసనంబులపై విరాజిల్లుచుందురు.
దక్షిణద్వారంబున శ్రుతికన్యకలు సహస్రాయుతగోపకన్యాసమేతిలును గృష్ణని
విష్టమానసలును బహవిధస్వరాలాపముగ్ధకృతజగత్త్రయలును నై జగన్మోహన
రూపంబులతోడ గృష్ణరహస్యచరిత్రంబులు గానంబు నేయుచుందురు. సవ్య
ద్వారంబున దేవకన్యకలు దివ్యవేషరసోజ్జ్వలాంగులును గృష్ణాంగస్పర్శనాత్మ
కృవిగళితబజ్రాధరలును స్థితిసాచినిరీక్షణవికసితానసలును నై విలసిల్లుచుందురు.
బౌహ్యద్వారంబున సమానవేషనయోబలపౌరుషలును సమానగుణక్రియలును
సమానాభరణలును సమానస్వరసంగీతవేణువాదనలును సగుకృష్ణవల్లభలు
విరాజిల్లుచుందురు. మఱియును బళ్ళిమద్వారంబున శ్రీదామండును నుత్తర
ద్వారంబున వసుదామండును భూర్వద్వారంబున సుదామండును దక్షిణద్వా
రంబున గింకిణియును దద్వహిర్ద్వారంబునందు స్వర్ణాభరణభూషితంబును సువర్ణ
మందిరస్థంబును సువర్ణవేదిమధ్యస్థితంబును సగుస్వర్ణపీఠంబున సమానశృంగ
వీణావేణవేత్రనయోవేషాకృతినృదులును జిత్రరూపులును సయుతాయుతసంఖ్యా
కులును గృష్ణగుణధ్యానగానరసపారవశ్యంబున నానందాశ్రవులు వర్షించుచు
బులకాంకితసర్వాంగులై చిత్రాపితమూర్తులునోలె విచ్ఛేదమును నయి యుండు

గోపాలురును క్షరత్పయోధారాప్రసారంబు లగునసంఖ్యాకగోబృందంబులును విరాజిల్లుచుండు. కోటిసూర్యప్రభాజ్వల్యమానం బగుతద్భహిర్ద్వారంబునందుఁ బశ్చిమభాగంబున మహోద్యానంబును దానినడుమఁ జారిజాతేంద్రమంబును దానిక్రింద స్పర్శ మందిరమండితం బగుసువర్ణపీఠంబును దస్తధ్యంబున మాణిక్య ఖచితసింహాసనంబును దానిపై నిండనీలశ్యామవర్ణంబును బద్ధపత్ర విశాలలోచ నుండును మకరకుండలమండితకర్ణంబును జతుర్భుజంబును వనమాలాధరుండును శంఖచక్రగదాసికరుండును ద్విగుణాతీతచిద్రూపుండును సర్వకారణకారణంబును జ్యోతిస్స్వరూపుండును నాద్యంతరహింసంబును బీతాంబరధరుండును దివ్యభూషణ భూషితంబును దివ్యానులేపనుండును సనాతనుండును సగువాసుదేవుండును దద్ద యిత లగురుక్మిణి సత్యభామ నాగ్నజతి సులక్షణమిత్రవీంద సునంద జాంబవతి సుశీల యనెడియష్టవల్లభలును వసియించి యుందురు. ఉత్తరభాగంబున మహో ద్యానంబును దానినడుమ హరిచందనద్రుమంబును దానిక్రింద మణిమండపం బును దస్తధ్యంబున స్పర్శపీఠంబును దానిపైని రత్నసింహాసనంబును దానిమీఁద శుద్ధస్ఫటికాకారంబును రక్తంబుజదళలోచనుండును నీలాంబరధరుండును మధు పానరతుండును దివ్యమాలాభూషణభూషితంబును సగుసంకర్షణపాలాయుధుండు రేవతితోడం గూడి యుండు. దక్షిణభాగంబునందు మహోద్యానంబును దాని నడుమ సంతానద్రుమంబును దన్మూలంబున మణిమందిరంబును దస్తధ్యంబున దివ్యమాణిక్యసింహాసనంబును దానిపైని జగన్మోహనవిగ్రహం డగుప్రద్యు మ్నుండు రతితోడం గూడి యుండు. పూర్వభాగంబున మహోద్యానంబును దానినడుమఁ గల్పవృక్షంబును దానిక్రింద హేమమండపంబును దస్తధ్యంబున స్పర్శపీఠంబును దానిపై దివ్యసింహాసనంబును దానిమీఁదఁ గిరీటియును దివ్యా భరణభూషితంబును నతిలోక సుందరుండును బ్రియభృత్యగణారాధ్యుండును సగు సనిరుద్ధం డుపతోడం గూడి యుండు. మఱియును దదభివసంబున కూర్ధ్వంబు నందు సర్వేశ్వరేశ్వరుండును ననాదియును సవ్యక్తుండును జిద్రూపుండును సవ్య యుండును ద్విగుణాతీతుండును మేఘశ్యామసుందరవిగ్రహంబును గిరీటకుండల మండితుండును సగుమహావిష్ణువు శుద్ధసత్త్వాత్మలును జిద్రూపులును నాసాగ్ర స్యస్తలోచనులును సగునాత్మారాములచే ధ్యానింపబడు చుండు. తత్సవ్య భాగంబున సిద్ధగంధర్వాప్సరోయతవిద్యాధరారులు కృష్ణపరబ్రహ్మనివేశిత మానసు లై సృత్యగీతంబులు గావించుచును బ్రహ్మేదనారదకుమారశుకజనకా దులు సర్వమంత్రైక కారణంబును మంత్రచూడామణియును నర్థయగ్తాక్షరంబును సగుకృష్ణమంత్రంబు తదేకాగ్రచిత్తంబుల జపించుచుఁ గృష్ణపదాంభోజనిశ్చల ధ్యానరసనిమగ్ను లగుచును నుండురు. తద్బాహ్యభాగంబునఁ బశ్చిమద్వారంబు.

నందు శుక్లవర్ణండును జతుర్భుజుండును శంఖచక్రగదాపద్మహస్తండును రత్న కీటవిరాజమానుండును నగువిష్ణువును నుత్తరద్వారంబున శంఖచక్రాదిభూషితండును జతుర్భుజుండును రక్తవర్ణండును నగువిష్ణువును బూర్వద్వారంబున శంఖచక్రాదిభూషితండును జతుర్భుజుండును గౌరవర్ణండును నగువిష్ణువును దక్షిణద్వారంబున శంఖచక్రాదిభూషితండును జతుర్భుజుండును గృష్ణవర్ణండును నగువిష్ణువును ద్వారపాలకులు గా నుండురు.

1327

క. వ్రతతీర్థతపోదాన, క్రతువులు సాంగములు గావు కలిలో గంగా
ప్లుతియును నచ్యుతనామ, స్మృతియును నివి రెండె గతితరింపంగ నెందున్.

1328

ఆ. కృష్ణ కృష్ణ యనుచుఁ గీర్తించువారల, కడకుఁ జేర లేక కలి వడంకుఁ
గాన నెట్టిపాపకర్మల కేనియు, దిక్కు- కృష్ణనామధేయ మొకఁడె.

1329

గీ. ఎట్టియపరాధి యైనను. నెట్టిహీన, బాలి యైనను నెట్టిపాపండుఁడైన
నశుచి యైనను శుచి యైన నాత్తుఁడైన, ధన్యుఁడగు విష్ణునామంబు దలంచె నేని.

గీ. బ్రహ్మహత్యాదికోటిపాపములు గూడ, నాశమును జెందు గోవిందనామమునను
భస్మ మైపోదె యగ్నిసంపర్కమునను, గ్రావనన్నిభ మగుశూలరాశి యైన.

క. స్మరియించినంతమాత్ర నె, హరినామము నెట్టిమందుఁ డైనను జెందున్
బరిశుద్ధిని బాహ్యధ్యం, తరములయందును ననారతంబుచు వింఁచె.

1332

వ. పాదాంగుష్ఠమూలంబున సంసారగుల్మచ్ఛేదకం బగుచక్రంబును మధ్యమాంగు
ళిమూలంబున ధ్యాత్వచిత్తిద్వితేధలోభనం బగుపద్మంబును పద్మంబున కథోభా
గంబున సర్వాస్థిజుష్పజా బగుధ్వజంబును గినిస్తామూలంబున భక్తపాపా
ద్రిశేదనం బగువజ్రంబును బార్శ్వమధ్యంబున నాశ్రితచిత్తేభదమనదత్తం బగు
నంకుశంబును సంగుప్తవస్థంబున భౌగసంపత్ప్రదాయకం బగుయవరేఖయును
బర్హమూలంబునఁ బాపహాభృచ్చేదనం బగుగదయును నారాయణనిపాదంబు
లందు విలసిల్లునుండు. అట్టివిష్ణుపాదంబులు సువర్ణంబుతోడం గాని రజతంబుతో
డం గాని పిష్టంబుతోడం గాని యేర్పటిచికిరి తత్పూజ గావించి రేచి సంసార
బంధవిముక్తిం జెందం గలుగు. నింకఁ గృష్ణప్రీతికరిం బగుమాసకృత్యముం
జెప్పెద. వినుము. జ్యేష్ఠమాసంబునఁ బూర్ణిమయందుఁ బవమానముక్కులును
బురుషసూక్తంబునుం జెప్పుచు గోవిందునకు గంధోదకపుష్పౌదకరథోదకనా
రికేశఫలోదకంబులచే నభిషేకంబు గావించె నేని పూజాన్వితకృతంబు లగుబ్ర
హ్మహత్యాసహస్రంబులును స్వర్ణస్తేయసురాపానగురుతల్పగమనాయుతంబు
లును గోటికోటిసహస్రప్రపాతకంబులును దత్త ఇంబ నశియించు. అపాథశుక్లై కా
దశియందు స్వాపమహోత్సవంబును శ్రావణంబున శ్రవణావిధియును బవిత్రారో
పణంబును భాద్రపదంబునఁ బరివర్తనోత్సవంబును జేయం దగు. ఆశ్వయుజమా

సంబున సువర్ణమయముగాని రజతమయముగాని యగువిష్ణురూపమహామాయను హింసాద్వేషవర్జితంబుగాఁ బూజింపవలయు. తన్మూసాంతదినంబునదీపావళిమహోత్సవంబు చేయం దగు. కార్తికమాసంబున నుత్థానోత్సవంబు గావించం దగు. సుతీయును జతురంగుల ప్రమాణంబు లగున ప్తవర్షలచే బ్రాంశుస్థానంబున దామోదరు నుద్దేశించి దీపంబు వెలిగింప నగు. మార్గశీర్ష మాసంబున సితపక్షవృషీదిసంబున శ్వేతాంబరంబులచేగోవిండునిఁబూజింప నగు. పాషమాసంబునఁ బుష్పాభిషేకంబును శ్లథ చందనవర్జనోత్సవంబును గావించ నగు. మాఘమాసంబున సంక్రాంతినాడు నారాయణునకు సాధివాసితండులనై వేద్యంబు గావించి బ్రాహ్మణభోజనంబు చేయింప వలయు.

1333

గీ. వ్యంగ మైనను గర్మంబు సాంగ మగును, భూదివౌకసులకుఁ బెట్టుభోజనముఁ నొక్క బ్రాహ్మణునకు నన్న మొసఁగ నేని, కోటిమందికి భుక్తి చేకూర్చినట్ల.

వ. ఫాల్గుణమాసంబునఁ జతుర్దశినాఁ డప్తమయామంబునం గాని పూర్ణిమనాఁడు ప్రతిపత్సంధియందుఁ గాని రంగరూపంబు లగుచతుర్విధఫల్యచూర్ణంబులచే మాధవునకు సంప్రీతిం గావించ వలయు. మఱియును గృష్ణానకు దినపంచకంబు గాని దినత్రయంబు గాని షోలోత్సవంబు గావించ వలయు.

1335

గీ. దక్షిణాశాఖిమఖ్యంబు దనరుచుండ, షోలలో నూఁగుచుండుగోపాలమూర్తిఁ గన్ను లారంగ నొకసారి కాంచె నేని, సమసిపోవు న శేషావచారములును. 1336

వ. చైత్రమాసంబునందు స్వర్ణపాత్రంబునం గాని రజతపాత్రంబునం గాని తామ్రపాత్రంబునం గాని మృత్పాత్రంబునం గాని సలిలంబు నుంచి తస్మద్ధ్యంబున విష్ణు సాలగ్రామంబుం గాని విష్ణుప్రతిమం గాని యర్చించె నేని తత్పుణ్యం బగణ్యం బగు. వైశాఖమాసంబునఁ దృతీయాదివసంబున జలమధ్యంబునం గాని ప్రతిదినంబును మండలంబునం గాని మండపంబునం గాని వనంబునం గాని చందనాగురు హ్రీహేరకృష్ణకుంకుమరొచనాజటామాంసీమురాఖ్యంబులును విష్ణుప్రీతికరంబులును నగునష్టగంధంబులచేఁ గాని కర్పూరాగురుమితం బగుతులసీకాష్టగంధంబుచేఁ గాని హరిచందనంబుచేఁ గాని మాధవున కంగ లేపనంబు గావించ వలయు. పుష్యమధ్యంబున స్థాపించి పూజించుటయు సుగంధమిత్రం బగుతోయంబుచే నభిషేకించుటయు విష్ణుప్రీతికరంబులు.

1337

క. ఫలములు దధోద్దనమును, గలకండంబులును జవులు గలుగుపదార్థం

బుల నెల్ల సమర్పింపఁగ, వలయు హరికి భక్తిపారవశ్యముచేత.

1338

క. తన కిం పైనపదార్థం, బును నెల్లను హరికి భక్తిపూర్వకముగ న

ప్పన మొనరించెడివానికి, ననవాప్యము లేదు జగములం దెందైన.

1339

గీ. తిరిగి బృందావనంబునఁ దీర్థమాడి, యమునలోఁ గృష్ణపాదతోయజరజంబు

తనువున నలందికొనినట్లు తలఁచె నేని, లేమ యేటికిఁ జూదనలేపనంబు.

1340

- క. హరిహరపగుణ స్తవని, బ్విరు లగువారలకు నేల పాతాళరముల్
హరిభ క్తిప్రేమవిలా, సరసావిష్టులకు నేల సారసగంధుల్. 1341
- క. శ్రీకృష్ణకథాన త్వము, నీకు నెఱిగిగిచినాడ నీరేజాక్షి
లోకులకు నెల్ల దెలియంగ, నీకుము సంరక్షణీయ మిది గోప్యము గా. 1342
- క. అనవుడఁ బార్వతి యిట్లని, యెను వల్లభ విననకొలదిఁ గృష్ణచరిత్రం
బును వినఁగ వేడ్క యయ్యెడి, వినిపింపుము తదివశేషవృత్తాంతంబుగా. 1343
- న. అని యడుగుటయు నమందానందంబున నీశ్వరుండు పార్వతి కిట్లనియె. 1344

—: కృష్ణచరిత్ర తేషశ్చ త్తంతికథానము —

- నీ. దేవర్షి యొకనాఁడు గోవిందుఁ డిలలోన, నవతరించినవార్త నాలకించి
యంతరంగమున నత్యానందమును జెంది, వాయించుచును వీణ వచ్చి భువికి
గోకులంబును జేరి గోపాలకుం డైన, నందునిభవంబునందు జొచ్చి
కలయంగఁ జూచి యక్కడ దివ్యతేజంబు, నలుగడలను గూడ వెలుగుచుండ
గీ. కృజము నొంది యచ్చట నొక్కచోటఁ
జోడ్యముగ గోపకన్యలు చూచుచుండ
సస్మితాననుఁ డై రమ్యతయనమందుఁ
బండుకొని యున్నశిశువు నేర్పడఁగఁ గాంచి. 1345
- న. ముఁముఁ బ్రహ్లాదండు, బెనయంగఁ దద్దర్శనమున నీతఁడె కృష్ణుఁ
డని నెఱ్ఱయించుకొని కన్య, గొని నందుని నిట్లు లనియెఁ గుతుకం బొడవగా.
నీ. చంద సీపూర్వపుణ్యము లెల్ల శలియించె, ధన్యాత్మకుండ వింతకును నీవు
సేగృహంబును జొచ్చె నిఖిలదేవతలును, నాసించుచుండునారాయణుండు
బాలమృత్రుండు గాఁడు పరికింప నీతండు, ధ్యానైకగమ్యుండు మానులకును
దైవభావమున నీతనిఁ గొల్చువారికిఁ, బ్రాప్తించు మోక్షసామ్రాజ్యలక్ష్మి
గీ. యని నచించి తదీయపూజనము వడసి
యిగదె జనియించు గోపి యై యిందిరయును
ననుచు నూహించి యామెదర్శనము చేయ
భాన ముదయింప నటనుండి బయలుదేటి. 1347
- న. గోనసదనంబుల నెల్లం జొచ్చుచు విష్ణుభావంబున వారలు చేయుసత్కారంబు
లం గొనుచు నందతనూజునిపై వారికిం గలప్రేమాతిశయంబున కానందించుచు
గట్టకడకు నందునిమిత్రుండును భానునామధేయుండును నగునొక్కగోపపుంగవుని
గృహముం జొచ్చి యందు శ్వేతరూపంబుచే దేవీప్రమానయై భూతలంబునం
బ్రాచుచుండునొక్క బాలికామణిం జూచి ముహూర్తద్వయంబు విచేష్టంబై
తుడకు సంజ్ఞ నొంది యాయమ లక్ష్మి యై యుండు నని నిశ్చయించికొని తద్ద

ర్వనభాగ్యలాభంబునకు లోలోన నపరిమితిప్రమాదముం జెందుచుండ నార
దున కుచితోపచారంబు లాచరించి దృష్టుం డగుతనపుత్రుని నాతనిపాదంబు
లపైఁ బడవైవ నారదుండు యోగదృష్టిం దిలకించి సర్వానయనసుందరుం డగు
నాబాలునిఁ గాఁగిటం జేర్చుకొని యానందించుచు. 1348

గీ. గోపకులవార్ధి చంద్ర నీకొడుకు రామ, కృష్ణులకు మిత్రుఁ డై యుండి యెల్లవేళ
లందు బ్రహ్మాదులకుఁ గూడఁ జెందరాని, పదము నొందంగలఁడు వీనిభాగ్య మేమొ.

చ. అనుటయు భానుఁ జెంతయును హర్షము నొంది రయంబునన్ స్వపు
త్రిని గొనివచ్చి తాపనవ రేణ్య మదాత్మజ యీమె విశ్వమో
హనతనుకాంతి యయ్యు బధిరాంధజడాకృతి నుండె నేకతం
బుననొ యెఱుంగ మేదియును బ్రోవవె నీకరుణార్చిదృష్టిచేఁ. 1350

క. అని వేడుటయును నిర్ధర, మునివర్యుం డామెభువనమోహనరూపం
బును గాంచి మరలఁ జక్కఁగ, నననధికం బైనహర్ష మందుచు మదిలోఁ.

క. వినిమీలితాక్షుఁ డగుచును, గనఁ జాలక యామెతాత్వికస్థితి చిత్తం
బునకు నగోచర మగుటను, వినుతింపఁ దొడంగె నిట్లు వినతాస్యుండై. 1352

నీ. అమ్మ నేఁ దిరిగితి నఖిలలోకములును, జూచితి జగ దేకసుందరులను
గానంగరా దెందు నేని త్వద్రూపశ, తాంశంబునకును నీ డైనరూపు
నీవు జగన్మోహినివి సీన్వరూపంబు, తెలియంగ రాదు యోగులకుఁ గూడ
బ్రహ్మాదుద్రాదులప్రాభవంబుల కెల్ల, జన్మస్థలంబు నీశ క్తిలవమ

గీ. యప్రమేయంబు తై నమాయావిభూతు, లన్నియును దానకీనకళాంశజముల
చూడ నర్హత గల దేని చూపు మొక్క, సాగి నీనిన్వరూపంబు జనని నాకు.

మ. అని ప్రార్థించుటయున్ గనంబడియె నత్యంతద్భుతాశ్చేషమో
హనసౌందర్యముతోడ నమ్ముని కనన్యాలోకసీయంబు గాఁ
గను గృష్ణప్రియ గోపకన్యకలు వేడ్కన్ గొల్చు చుండంగ నం
తను నిశ్చేష్టత నొందె నారదుండు దత్కాయంబు నీక్షించుచుఁ. 1354

ఆ. అపుడు గోపకన్య లామహేశ్వరిపాద, జలజములను గడిగి తాళనాంబు
కణములను సురర్షి కాయంబునను జల్ల, నతఁడు మేలుకొనినయట్లు లేచి. 1355

ఆ. హర్ష వేగములను సాష్టాంగవందన, మాచరించుచుండ నంతలోఁ
నావరాంగి చెందె నంతర్హితత్వంబు, కలహభోజనుండు గళనళింప. 1356

వ. అంతట గోపకన్యకామణులు వ్యాకులచిత్తుం డగునారదునిం జూచి స్వామి
మాస్వామినిఁ గృష్ణనల్లభఁగా చెఱుంగుము. బృందావనంబునందు గోవర్ధనగిరి
సమీపంబున గుసుమసర స్తటంబున సర్వకాలంబులందును బుష్పగుంధభరిత
మగునశోకలతికక్రింద సర్ధరాత్రసమయంబున మే ముందుము. మాదర్శనంబు
నపేక్షించితివేని నీ నచ్చటికి ర మ్మని చెప్పి యంతర్ధానంబుఁ జెందిరి.

- అ. అంతః గనులు విచ్చి యమరర్షి భానునిఁ, జూచి యిట్లు లనియె సుకృతమూర్తి
యీకుమారి త్వత్పురాకృతభాగ్యంబు, కతనఁ గలిగె నీయగారమందు. 1858
- ఆ. ఈమె యుండుచోట నింద్రాదిసకలని, ర్జరసమేతుఁ డగుచుఁ జక్రధరుఁడు
సర్వసిద్ధివృద్ధిసహిత యై లక్ష్మీయు, నుండు రెల్లవేళలందుఁ గూడ. 1859
- క. కాపున నీబాలను బర, దేవతఁగా నెంచి భక్తి దీపింపంగాం
బ్రోవుము శుభములు నీ కగుఁ, గాపుత మని పలికి యుత్సృకత్వముతోడక.
- వ. అటనుండి సత్వరంబు వెడలి గోపకన్యానిరూపితప్రదేశంబునకుం జేరి వినతుండై
చేతులు జోడించుకొని తదాగమనంబునకు నిరీక్షించు చుండ దివ్యాభరణభూషి
తాంగి యగునొకసుందరీమణి మనోజ్ఞరూప లగుగోపికామణులతోడం గూడి
చనుడెంచి యెదుట నిలువంబడియె నంత నారదుండు రక్తాంబరమాల్యానులేప
నయు రక్తోత్పలావతంసయు రక్తమాణిక్యకేయూరముకుటాదిభూషితయు నగు
నామోహనాంగి నీక్షించి ప్రణమిల్లుటయు నాయమ యాతనిం జూచి ముసింద్రా
నే నశోకమాలిని యనుపేరం బరగునశోకవన దేవతను, నా కీయశోకకలిక
యావాసస్థానంబుమున్నొక్కనాడు వసంతోత్సవంబున రమారూపభారీగు
గోపికామణులు సేవించుచుండఁ బ్రయాసమేతుం డై గోపవేషంబున విహరించు
మాధవుని నే నశోకమాలికలచే నర్పించి యది మొదలు హరికరుణాకటాక్షం
బులకుఁ బాత్రురాలనై యీగోపికామణులలోన మెలంగుచుంటి. త్రైకాలికవిష
యంబులు నాకు గోచరంబులై యుండు. నీవు బ్రహ్మానందదాయిని యగుకృష్ణప్రి
యను జూడ నెంచితి వని నే నెఱుంగుదును. కాపునఁ దద్వృత్తాంతం బొకింత
నీ కెఱింగించెద. వినుము. మానససర స్తీరంబునఁ దద్రూపసందర్శనకాంక్షులై
యేకసప్తతిసహస్రసంఖ్యాకు లగుమహామునులు తీవ్రతపం పాచరించు చుండిరి.
అం దుగ్రతపుం డగునొక్క ముసింద్రుం డగ్నిభక్షుండై కామమంత్రసంపుటి
తంబును బంచదశాక్షరంబును నగుకృష్ణమంత్రంబు జపియించుచు నీలమేఘ
శ్యామవిగ్రహుండును రాసక్రీడారసపరవశుండును నై యొక్కకరంబునం
బ్రియ నాకర్షించుచు మఱియొండుకరంబున వదనంబున వేణువుం బెట్టికొని
యుండుకృష్ణుని ధ్యానించుచుఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున నుగ్రతపంబు గావించి
కల్పశతాంతంబున దేహంబు విడిచి సునందుం డనుగోపునకు సునంద యను
కన్యయై పుట్టె. చూడుము. ఏఱాపాణి యైనయాయమయే సునంద. సత్యతపుం
డనునొక్కమహర్షి శుష్కపర్ణంబులు భుజియించుచుఁ గామదీజసంపుటితంబును
రత్యంతంబును దశాక్షరంబును నగుకృష్ణమంత్రంబు తోయంబునం దుండి జపిం
చుచుఁ జిత్రవేషధరుం డై ప్రియాదోర్వల్లులం బట్టికొని స్మితవదనంబున
సృత్యంబు గావించు చుండుకృష్ణుని ధ్యానించుచుఁ దపంబు శావించి దేహంబు
విడిచి దశకల్పాంతంబున సుభద్రుం డనుగోపునకు భద్ర యనుకన్యక యై పుట్టె.

వ్యజనధారిణి యగునీయమయై భద్ర. కనుంగొనుము. హరిధాముం డనునొక్క
తపోధనుండు నిరశనవ్రతంబున వింశతివర్ణంబులు గలకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు
బృందావనంబున మాధవీమండపంబునందుఁ బల్లవాస్తరణంబుపై నొక్కపరి
యత్తానశాయి యగుచును నొక్కపరి ప్రియావత్సోరుహశాయి యగుచును
యావనోద్భిన్నకై శోరరూపంబున నుండుకృష్ణుని ధ్యానించుచు మహాతపంబు
గావించుచు బహుదేహంబులు విడిచి కల్పత్రయాంతంబున సారంగుం డను
గోపునకు రంగవేణి యనుకన్యక యై పుట్టి చిత్రకర్మనై పుణ్యంబు వహించి
యుండె. చూడు మీయమదంతంబులందు శోణబిందువులు చిత్రితంబు లై కానం
బడుచున్నయవి. జాబాలి యనునొక్కమహర్షి తపోరతుండై పృథివి యంతయుం
దిరుగుచు నొక్కమహారణ్యముం జొచ్చి యం దొక్కదివ్యవాషియును దానికిఁ
బశ్చిమభాగంబున నొక్కవటపాదపంబునం జూచి తన్మూలంబునందుఁ దదనా
వయస్కుయు మనోహరాంగియుఁ గటితటస్యస్తవామపాణియు దక్షిణహస్త
భృతేజ్ఞానముద్రయు ననిమేమలోచనయు సుస్థిరమానసయు నిరాకృతాహార
విహారయును నయి ఘోరతపంబు గావించు చుండునొక్కతాపసిని గాంచి
యచ్చట శతసంవత్సరంబు లుండి యొక్కనాఁ డామె చలింప నాసమయంబున
సప్రశ్రయంబుగ మ్రొక్కి తల్లి నీ వెవ్వర్తవు. నీకృత్యం బేమి. చెప్పఁదగియున్న
యెడ దయతోఁ జెప్పు మని యడుగుటయుఁ దపఃకర్మిత యగుటవలన నాయమ
మెల్లఁగా ని ట్లనియె.

1361

- ఆ. ఏను బ్రహ్మవిద్య నెట్టివారలకును, గానఁబడెడిదానఁ గాను గాని
చేయుచున్నదానఁ జీరకాలముననుండి, శౌరి నెనయఁ గోరి ఘోరతపము. 1362
- క. అనందపూర్ణ నగుచును, నే నుండుదు నెపుడుఁ గూడ నేమి ఫలం బి
ద్దానను గృష్ణప్రీతికి, గా నైతిని బాత్ర మింతకాలము దనుకన్. 1363
- గీ. కృష్ణసంప్రీతిపాత్రత నెనయఁ జాల, నట్టిశూన్యాత్మతో నుండ నభిమతంబు
గామి నీపుణ్యవాషిలోఁ గాయముడుగ, నుంటి ననవుడు నాశ్చర్య మొంది మాని.
- క. జననీ కృష్ణోపాసన, మొనరించెడివిధము చెప్పు మొనరించెద నే
ననవుడు నాయమ కనికర, మెనయంగను గృష్ణమంత్ర మిచ్చెను మునికిన్.
- సీ. అంతట జాబాలి యతిహర్షమున నామె, యాజ్ఞను గొని యొకయడవి కేగి
యక్కడ నొకచోట నొక్కపాదంబున, నిలిచి యున్నీలితనేత్రుఁ డగుచు
నీక్షించుచును రవి నేకాగ్రదృష్టితో, నాహారవర్జన మాచరించి
పంచవింశతివర్ణభాగమానం బగు, కృష్ణమంత్రము జపించుకొనుచుఁ
- గీ. జిత్రకందర్పలీలావిశేషములను, గోపికాగేహములలోనఁ జూపుచున్న
ననరుహాక్షుని ధ్యానించుచును ననేక, కాయముల నవకల్పముల్ గడచుటయును.

వ. కడకు గోకులంబునఁ బ్రచండుం డనునొక్కగోపాలునకుఁ జిత్రగంధ యను కన్యకయై జనియించె. నిజాంగసారభంబు దశదిక్కులంబులకును వెదచల్లుచుండునీయమయై చిత్రగంధ. మఱికొందఱు మాసింద్రులు వాయుభక్షు లగుచుఁ బంచదశాక్షరం బగుకృష్ణమంత్రంబును జపించుచు దివ్యదుకూలశోభితంబును బర్హిబర్హావతంసంబును సుజ్ఞప్తిలక్ష్మిండలంబును విచిత్రనాట్యవేణుగానసమా కృష్ణగోపకాజనమనోనయనంబును గోపీవికీర్యమాణప్రసూనవ్యాకీర్ణంబును నగు కృష్ణవిగ్రహంబును ధ్యానించుచు ఘోరతపంబు గావించి కల్పాంతంబున దేహంబు లుజ్జగించి గోపికలై ప్రాదుర్భవించిరి. రత్నతాటకభూషితకర్ణలును రత్నమాల్యాలంకృతకంధరలును రత్నపుష్పకరంబితవేణులును నగునీగోపిక లామునివద్యులని తెలియం దగు. బ్రహ్మర్షి యగుకుశధ్వజునిపుత్రు లగుశుచి శ్రావుండును సునన్దుండును సూర్యవృషాదులై త్ర్యక్షరకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు దశవార్షిక బాలకుండై కందర్పకోటిలావణ్యరూపంబునగోపికామణులమోహింపం జేయుచుండుకృష్ణుని ధ్యానించుచుఁ దపంబు గావించి కల్పాంతంబున శరీరం బులు వదలి గోకులంబున సువీరుం డనుగోపాలకునకుఁ గన్యలై పుట్టిరి. చూడుము. శారికా హస్త లగువీరల యవ్వారలు. జటిలుండును జంఘపూతుండును ఘృతాశి యును గర్భపును ననునలుపురు తపోధను లిహపరనిస్సృహులై యేకాగ్ర భావంబుచే రమాత్రయసంపుటితంబును నాద్యంతగతకామబీజంబును దశాక్ష రంబును నగుకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు వల్లవీజనంబులతోడం గూడి వనవిహారంబు గావించుమాధవుని ధ్యానించుచు ఘోరతపంబు గావించి కల్పత్రయాంతంబున గోకులంబునందు గోపికలై యుదయించిరి. రత్నమాక్తికఖచితస్వర్ణ వలయాలంకృతప్రకోష్ఠలై యున్నయీగోపికామణుల వారలు. వ్యాసమహర్షి పుత్రుం డగుశుకుండు బాల్యంబునంద పితృమాత్రాదుల విసర్జించి వనంబున కరిగి యనశనవ్రతంబు నవలంబించి రమాసంపుటితంబును నష్టదశాక్షరంబును నగుకృష్ణమంత్రంబు జపించుచు స్వర్ణతరువుక్రింద స్వర్ణమండపమున స్వర్ణసింహాసనంబున నాసీనుండై వామహస్తాంగుళులచే స్వర్ణవేణువుం దాల్చి దక్షిణ హస్తంబున స్వర్ణపద్మంబుం ద్రిపుచుఁ బ్రియావితచితస్వర్ణద్రవాంగవిలేపనం డగుచు నవ్వుచు బెళుకుఁజూపులం జూచు చున్నగోవిందుని ధ్యానించుచు హర్షాశ్రువులు జాఱఁ బులకలు మొలకలై త్త నాథా నాథా యని యుచ్చేస్వరంబునం బిలుచుచు దండప్రణామంబు గావింపఁ దలంచి విచేష్టం దై భూమివయిం బడుటయు భక్తవత్సలుం డగుపుండరీకాక్షుండు తత్త్వణంబ ప్రత్యక్షంబై తద్భుజంబులం బట్టికొని లేన నెత్తి స్మేరావలోకనంబులం జూచి భద్రా నీపు నాకుఁ

బ్రియతమ వై నాయంతికంబునంద యుండెదవు గాక యని పలికి యంతర్ధా
నంబు నొందె. 1867

- గీ. అంత సమ్మునివరుడు కల్పాంతమందుఁ, దనువు ద్యజియించి గోకులంబున జనించె
సకలజను లెన్న నుపసందునకుఁ దనూజ, యగుచు రతికోటిరూపరేఖాదు లమర.
వ. స్వర్ణకుండలమండితగండస్థలయు స్వర్ణ పద్మమాలాధారిణియు మాధవాచ్చితచర్య
ణియవిరాజమానహస్తయు నగునీగోపికామణియ యామహామునీంద్రుండు.

- క. ఈవెలఁది వేణుగానము, గావింపఁగ నాలకించి కానుకగను గుం
జావళి నొసఁగెను గృష్ణుండు, దేవర కను మీమెమెడను దీపిలు దానిక. 1370
వ. వేడవేదాంగపారగుం డగుశ్వేతకేతుతనూభవుండు సర్వసంగపరిత్యాగంబు
గావించి యరణ్యంబున కేఁగి యేకాదశాక్షరమంత్రంబు జపించుచు బ్రహ్మ
కుద్రాదిదుర్లభయును గోవిందదయితయును నగుమహాశక్తిని ధ్యానించుచుఁ
దృఢంబుం జేసి కల్పద్వయాంతంబున గోకులంబునందు గోపిక యై యుదయించె.
ముక్తావళిలసత్కంఠరయు శుద్ధకాశేయాంబరయు మంజీరకంకణాంగదకుండలా
భరణయు నగునీగోపికామణియ యమ్మహానీయుండు. చంద్రప్రభుం డనునొక
రాజుకిఁ గృష్ణప్రసాదంబునఁ జిత్రధ్వజుం డనునొక్కకుమారరత్నం బుదయించె.
చిత్రధ్వజుండు హృదయాబ్జవయస్కుం డై యష్టాదశాక్షరమంత్రదీక్ష బ్రాహ్మణ
ముఖంబునం గైకొని మంత్రపురశ్చరణంబు గావింప విష్ణుదేవాలయంబున కరిగి
యచ్చట నొక్కచోటఁ ద్రిభంగలలితాకారంబును శిఖండిపింఛభూషణంబును
నథరార్పిత కాంచనవేణువిరాజమానంబును సవ్యాపసవ్యపార్శ్వగతసుందరీచుంబ
నాస్త్వేషణకరంబును సుందరంబును నగుకృష్ణశిలావిగ్రహముం జూచి సిగ్గుచేఁ
దలవందీగొని నిలువంబడియె. అంతఁ గృష్ణుండు నవ్వుచు దక్షపార్శ్వగత యగు
నీజ్జుపేయసిం జూచి. 1371

- క. కలకంఠకంఠి మనరీ, లలు చూచి యితందు దాల్చె లజ్జాభరముక
బైలియం జాలక యస్స, ద్విలసితవేషములు నిర్వివేకుం డగుటక. 1372

- క. ఘృగలోచన వీతో నమ, మగురూపము వీని కొదవునట్టు లొనర్పం
దక్షు నిపుడు దాన వీనికి, విగళిత మై లజ్జ మది వివేకము గలుగుక. 1373

- గీ. ఖ్యాత మొనరింపు మీతనిమేను నాదు, కాయమునకు నమం బగుఁ గాక యనుచు
జాన నీదేహాదీప్తులు దగిలి వీడు, పొందఁగలఁడు భవద్రూపమును లతాంగి.

- క. అని చెప్పుటయును నాయమ, కనుఁగొనుచును వాని నాత్మకాయముతో నా
తనికాయమున కభేదం, బొనరఁగ వలయు నని ధ్యాన మొనరుచు చుండక.

- గీ. అమృతమతేజ మాతనియంగ మెల్ల, నావరించుటయును నప్పు డతని కొదవె
నాలతాంగికిఁ గలరూప మచ్చముగను, గనులు మిలుమిల్లు గొలిపెడికళలతోడ,

- క. దీపంబువలనఁ గలిగెడి, దీపంబును బోలె నాత్మదివ్యకళలతో
నేపాదుచుండుకన్యను, గోపాలవధూటి చూచి కుతుకం బాదవఁ. 1377
- వ. తత్కరంబుం బట్టి తోడ్కొని వచ్చి కృష్ణవామపార్శ్వస్థ యగునిజసఖ కొప్ప
గించుటయు నాయమ యాకన్యకకుఁ జిత్రకళ యనుపేరు వెట్టి గోవిందునికడ
వీణాగానంబు చేయ నియోగించె. 1378
- డి. అంతట నామృతేశ్వర యెయార మెలర్పంగఁ గూడుచుండి యా
వంతయు భేద మేర్పడనియట్టులు వీణియపాటలోపలఁ
గొంతుసారం వినిట్టి యతిగోమలరీతిని బాడ దాన న
త్యంతముడుంబు గల్గి జలజాక్షుండు కౌగిటఁ జేర్చి నాయమఁ. 1379
- గీ. అపుడు తత్పాణిసంస్పర్శ మైనకతన, ననుభవించి మహానంద మాలతాంగి
విదపఁ బూర్వక భేదరంబాదవ సౌఖ్య, మెడసె నని యేడుచుచునొక్కయడవికేఁగి.
- గీ. అచట దుష్కర మగుతపం బాచరించి, విడిచి కల్పాంతమున మేను వీరగుప్తుఁ
డనెడిగోపున కాత్యజ యై జనించె, జిత్రకళ యనుపేర విచిత్రముగను. 1381
- వ. స్కంధధృతివిపంచియు వామహస్తధృతరత్నభృంగారయు దక్షిణహస్త
ధృతరత్నపత్రద్గహయు నగునీగోపికామణియ యాద్విజోత్తముండు. కశ్యపుం
డనునొక్కబ్రాహ్మణుండు మున్ను ప్రతిదినంబును బుత్రక్షేమార్థియై శతదు
ద్రీయమంత్రంబులచే నీశ్వరుని నారాధించుచుండ భక్తవత్సలుం డగువిశ్వేశ్వ
రుండు పార్శ్వతితోడ నతనికిఁ జతుర్దశినాఁ డధరాత్రంబునఁ బ్రత్యక్షంబై భూసు
రోత్తమా నీపుత్రునకు నే నిచ్చెడిమంత్రంబు నుపదేశింపుము. దాన నాతండు
వాక్సిద్ధియును విష్ణుభక్తియుం గలిగి దశపూర్వాపరవంశంబుల నుద్ధరించువాఁ
డగు నని పలికి యేకవింశతివర్గం బగువిద్యాగోపాలమంత్రంబు నుపదేశించి
పూర్ణసుధాసాగరమధ్యంబునఁ గాళిందీవేప్రితం బగుజ్యోతిర్మయద్వీపంబును
దన్యధ్యంబున బృందావనంబును దన్యధ్యంబున శతయోజనోచ్ఛితం బగుపారి
జాతద్రుమంబును దన్మూలంబున ధేనుమండలంబును దన్యధ్యంబున గోపబాలకు
లను దన్యధ్యంబున వివిధోపాయనపాణు లగుప్రజసుందరీమణులను శుక్లాంబర
ధారిణులును శుక్లాభరణభూషితలును గృతాంజలులును నగుశ్రుతికన్యకలను
దన్యధ్యంబున రత్నవేదికయును దానిపై రాధయూరువున శయనించి తద్వదన
చంద్రబింబంబుఁ గ్రేఁగంటం జూచుచు వేణుయుక్తం బగువామహస్తంబున దయ
తాలింగనంబును దక్షిణహస్తంబునఁ బ్రియాచురుకస్పర్శంబును గావించుచు.
- సీ. మాయూరపింఛంబు మ స్తకంబునయందుఁ, గస్మరిబొట్టు వక్త్రంబునందుఁ
గర్జంబులందు మకరకుండలములును, నధరోష్ఠతలమునయందు మురళి
కంఠంబునందు ముక్తాహారమును నురో, మధ్యంబునను వనమాలికయును
భుజములం దంగదంబులుకంకణములుహస్తములయందును నుంగరములుచేళ్లఁ

- గీ. గటితటంబునఁ గాంచియుఁ గాల్గయందు, గజైలును గలశాదిరేఖలును నడుగు
లందుఁ గలిగి ప్రకాశించునందసుతుని, ధ్యాన మొనరించుకొనుచునుమానసమున.
- వ. దశాక్షరమంత్రవిధానంబునం బూజయును మంత్రపురశ్చరణంబునుం జేయు
వలయు నని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె. కశ్యపుండు భగవదాజ్ఞానుసారం
బుగాఁ దనపుత్రుం డగుపుణ్యశ్రవునకు యథావిధి మంత్రోపదేశంబు గావింపఁ
బుణ్యశ్రవుండు స్వగృహంబునుండి బయలు వెడలి యొక్క కాననంబున కేగి
వాయుభటుండై తండ్రి చెప్పినట్లు తపంబు గావించి ముప్పదివేలకల్పంబులు
చనినపిదప దేహంబు నుజ్జగించి గోకులంబున నంద్రభ్రాతృగృహంబున లవంగ
యనుగోపిక యై పుట్టె. చూడుము. కృష్ణముఖమార్జనయంత్రముం బట్టికొని
యున్నయీగోపికామణియ యామహనీయుండు. 1384
- ఆ. కష్టవల్లభలచరిత్రంబు వచియింప, నలవి గాదు చూపె యజున కై న
నించుకంత నీకు నెఱిగించితిని ముఖ్య, లై నవారిగాథ లందులోన. 1385
- క. అని చెప్పటయును విస్మయ, మును జెందుచు నారదుండు పోయెను ద్రిదివం
బునకు హరిధ్యానంబుం, బొనరించుచుఁ దానుఁ బుట్ట భువి గోపిక యై.
- వ. మఱియు నొక్కవృత్తాంతముం జెప్పెద నాకర్ణిపుము. మున్ను విష్ణుభక్తుం డగు
నంబరీషుండు బదర్యాశ్రమమునందు మునిసభామధ్యంబున నాసీనుం డై యున్న
వేదవ్యాసునికడకుం బోయి తత్పదంబులకు సవినయంబుగాఁ బ్రణమిల్లి. 1387
- గీ. స్వామి దుస్తర మైనసంసారవార్ధి, గట్టుఁ జేరంగఁగలుగుమార్గంబు నాకు
నానతి మ్రోట్టివారికి నై నఁ దుదకు, నదియ కాదె సమస్తదుఃఖాపహంబు.
- వ. అని యడుగుటయు వేదవ్యాసుం డమృహీపాలునిం జూచి సరోగ్రా నీయడిగిన
యంశం బభిగోప్యంబు. నాకుమారుం డగుశుకునకుం గూడ నే నెఱిగింప నైతి.
విష్ణుభక్తుండ వగుట నీకుం దెలిపెద. వినుము. నేను మున్ను బహుసహస్రవర్షం
బులు ఫలమూలపలాశంబువాయుభటుండ నై తీవ్రతపంబు గావింప నొక్క
నాడు నారాయణుండు ప్రత్యక్షుంబై వత్సానీతపంబునకు సంతసించితి. వరముం
గోరు మనుటయు నేను సవినయంబుగా సమస్కరించి దేవా మునిధ్యేయంబును
సంసారోత్తారకంబును సర్వలోక కారణంబును సప్రమేయంబును సగునిరూపంబు
లోచనగోచరంబు గా ననుగ్రహింపు మవి ప్రార్థింప భగవానుండు ప్రసన్న
వదనుం డై కుమారా నేడు నీ వడిగినట్లు మున్ను పరమేష్ఠి నన్నడుగ. నే
నాతనినిం జూపినపరమార్థరూపంబ నీకుం జూపెద నని పలికినతోడన తద్దివ్య
రూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్షం బయ్యె. 1389
- క. కనుఁగొంటి నిష్టదయితా, స్తనశాయిని నీలమేఘతనుకాంతిని గాం
చనచేలుని జగదభిరా, ముని నొక బాలునిఁ గదంబమూలమునందుక.

- క్ష. కనుగొంటిని బృందావన, మును శుకపికసీలకంఠముఖపతగమనో
జ్ఞనినాదబంధురంబును, సనిమిషసేవితము మునిజనాధ్యాసితమున్. 1391
- క్ష. నిలబోత్పలదళకాంతులఁ, గాళిందిని గంటిఁ గృష్ణకరకమలమునన్
గ్రాలెడిగోవర్ధన మను, తైలంబును గంటిఁ గనులు సఫలంబులు గాన్. 1392
- క. తిలకించితి గోపాలక, కలితంబును గోపికాప్రకరలీలాదృ
గ్జ్వలసనభూపితమును ని, ర్మలదుచిదీప్తమును నై నమధురాపురమున్. 1393
- క. అవి యెల్లఁ జూచి చిత్తము, వివశం బగు చుండ వల్లవీనాధుఁడు న
న్నవలోకించి యనుగ్రహ,మిపురోత్తేడిదృష్టితోడ నిట్లు వచించెన్. 1394
- సీ. మునినాథ నీవు చూచునదియె నారూప, మిదియె వెలుంగుల కెల్ల వెలుంగు
నిష్ఠ్ఠియంబిదె యిదె నిష్ఠ శం బిదె శాంత,మిదె సచ్చిదానంద మిదియె ఋతము
నిఖలవేదాంతవినిశ్చితం బిదె యిదె, ఘన మిదె కారణకారణంబు
సూక్ష్మసూక్ష్మం బిదె సుస్థిరం బిదె సనా, తన మిదె సంపూర్ణతత్త్వ మిదియె
- గీ. నేనె సర్వేశ్వరుండను నేనె సర్వ, శక్తియతుండను నాయంద సకలలోక
ములునుమాయావిజృంభణముననుజేసి, కానఁబడుచుండుబహువిధా కారములను.
- వ. సన్నఁ గొండలు ప్రకృతి యనియును గొండలు పురుషుం డనియును గొండ
తీశ్వరుం డనియును గొండలు ధర్మం బనియును గొండలు ధనం బనియును
గొండలు శూన్యం బనియును గొండలు భావం బనియును గొండలు శివుం డని
యును గొండలు సదాశివుం డనియును గొండ అకుతోభయం బగుమోక్షం
బనియును గొండలు వేదశిరోగతంబును సనాతనంబును నేకంబును నిర్వికారం
బును సచ్చిదానందరూపంబును నగుబ్రహ్మం బనియును బహువిధంబులం బలుకు
చుందురు. 1396
- క. అనపాయిని యగుప్రేయసి, యన రాధయె నాకు మొదట నావల గోపీ
జనమును మధురయు బృందా, వనమును గోవులును బ్రేమవసతులు చూపే.
- వ. మత్పరికరం బంతయుం గూడ నాతోడ నిత్యంబుగా నుండునదియె యనుటయు
నే నమందానందముం జెంది లోకేశ్వరా త్వత్ప్రేమపాత్రంబు లై నిన్ను నిత్యం
బును సేవించెడిమహాభాగ్యంబు వడసినయీగోపగోపీ దేవకన్యాగోకదంబ
బృందావనశుకపికాదిపతత్రి నదీగిరివేణువులయథార్థరూపంబులు నా కెఱింగింపు
మని ప్రార్థింప సంతసించి భగవానుం డిట్లనియె. వత్సా 1398
- గీ. శ్రుతులు గోపాంగనలు ముముక్షువులు దేవ,కన్యలు కదంబవృక్షంబు కల్పతదవు
గోపకన్యలు బుక్కులు ఊడిధరము, విశ్వవిదితం డగుననాదివిష్ణుభటుఁడు.
- గీ. జమున సురధుని గోకిలశారికాశు, కాదిపక్షులు సిద్ధసాధ్యాదిసుదులు
ప్రభాఃకాంక్షులు గోపగోపాలసుతులు, నందనవనంబు బృందావనంబు కంటె.

- సీ. ఇక వేణుతత్త్వంబు నెఱిగింతు దేవప్ర, తుండు నా నొక బ్రాహ్మణుండు మున్ను
కర్మకుం డయి విష్ణుధర్మంబు లెఱుగక, కావించుచుండఁగాఁ గర్మముల నె
మద్భక్తుఁ డైన బ్రాహ్మణుఁ డొక్కఁడొకతఱి, నరిగి తద్గృహమున కతిథి యగుచు
నొనరించి విష్ణుపూజను దులసీతీర్థ, మాతని కీయంగ నాదరమున
గీ. నతఁడు నవ్వుచు నశ్రద్ధ యావహిల్లఁ, బుచ్చుకొనియెను నెట్లా తన్నాతజలము
వంశరూపంబు నవ్వుటవలనఁ దీర్థ, పానమున మత్ప్రియత్వంబు వాని కొడవె.
క. జననమునను హంజీవ్రత, మునను మరణమునను దహనమునను విముక్తి
జనులకు నాల్గవిధంబుల, నొనరించెడిపురము మధుర యొక్కఁడె యిలలోక.
క. మానసమున న న్నెపుడును, ధ్యానించుచు నుండుపుణ్యధనులకుఁ దక్క
గానఁబడదు సాధారణ, మానవులకుఁ దరమె మధురమహిమము దెలియక.
ల. మధుర యనుచు నొక్కమాఱు స్మరించిన, సకలపాపములును సమసిపోవుఁ
బూని దీక్ష నచట భూతేశ్వరుం డుండుఁ, బాపులకును మోక్షపదము నీయ.
క. నామధురను గనఁజాలఁడు, భూమిని నేమనుజుఁ డేని భూతేశునకుక
బ్రేమపురస్సరముగను బ్ర,ణామము గావించి యర్చనను జేయనిచోక. 1405
క. నామధురాపురమును సు,త్రామాదులు సన్నుతించెదరు నిత్యంబుక
గామితము లెల్లఁ దీర్చెడి, ధామం బగుటను మదిష్టధామం బగుటక. 1406
క. బాలుం డైనను ధ్రువుఁడు సు, శీల మెలర్పంగ నను భజించుట నిచటక
ఘలాత్తుఁ డైనఁ జెందం, జాలనిమత్సరమపడము సంపాదించెక. 1407
క. నానగరంబున నెంతటి, హీనుం డైనను ద్యజించె నేని యసువులక
వానికి జన్మజరాదులు, లేనిపదం బబ్బు గర్మలిప్తుఁడు గామిక. 1408
గీ. ఏను జెప్పినవిషయంబు లెల్ల వేద, సార మని నమ్ము మిందు సంశయము లేదు
తెలిపితిని దత్త్వమును నీకుఁ దేలపడఁగ, నని వచించియంతర్ధాన మయ్యె నబల.
వ. మఱియొకవృత్తాంతంబుఁ దెలిపెద. వినుము. ము న్నొక్కనాఁ డేకాంతంబుగ
నున్న సమయంబున నుద్ధవుండు సనత్కుమారునికడ కేగి ప్రణమిల్లి స్వామీ
గోపికావృత్తాంతంబు సవిశేషంబుగా నా కెఱింగింపు మని యడుగుటయు సన
త్కుమారుం డాహ్లాదంబున నతని కిట్లనియె. 1410

—: అర్జునవృత్తాంతకథనము :—

- సీ. అర్జునుం డొకనాఁడు హరినన్నిధికి బోయి, సాష్టాంగవందనం బొనరించి
స్వామి గోపికలు సీవల్లభ లంటివి, తద్విషయం బెల్ల దాఁపకుండ
హితుండ నై నట్టి నా కెఱింగింపు మనుటయుఁ, గృష్ణుఁడు నగుచు వీక్షించి యతని
వత్స తచ్ఛరితంబు వచియించునెడ నీకు, వారిని జూడంగ వాంఛ వొడము
గీ. బ్రహ్మద్రుడాదులకుఁ గూడఁ బడయురాని, తద్విలొకనభాగ్యంబు తదితరులకు
నెట్లు సమకూడఁగలుగు నీ విట్టియాశ, విడిచి వేటొక విషయంబు నడుగు మనియె.

- ఆ. అంత నతఁడు మిగుల సంతాప మొందుచు, బడియె స్వామికాళ్లపయిని నపుడు లేవ నెత్తి వాని గోవిందుఁ డిరుగేల, నెదను గృహ దలిర్ప నిట్టు లనియె. 1412
- క. చెప్పఁగ నే మగుఁ దత్కథ, లప్పరమానందధామ మవలోకింపఁ
జొప్పజెడిమార్గమును నేఁ, జెప్పెద నొనరింపు మట్లు శ్రేయం బొదవున్. 1413
- వ. సృష్టిసీతలయ కారిణి యగుత్రిపురసుందరీపర దేవత తక్కు నితర దేవత లెవ్వరును నాదివ్యధామముం జూప సమర్థులు కానేరరు. కావున నాపర దేవతను నీ వారా ధించితి వేని మద్దివ్యధామసందర్శనానందలాభంబు నీకు సిద్ధించు నని యనుగ్ర హించుటయుఁ బౌర్ణంబు మహానందభరితాంతరంగుడై శ్రీమత్త్రిపురసుందరీ శ్రీపాదుకాతలంబుం దరిసి యచ్చట నానారత్నఖచితసోపానశోభితం బగుచింతా మణివేదిక యును దానిపై సర్వర్మశోభాభరితంబును నానాపుష్పవిరాజితంబును స్రవన్మాధ్వీకశీకరంబును శుకపిక శారికాపల్పదకపోతచకోరాదివతత్త్రినినాదమే దురంబును నగుకల్పవృక్షంబును దన్మూలంబున దేదీప్యమానం బగురత్న మందిరంబును దన్మధ్యంబునఁ గోటిసూర్యవ్రకాశమానం బగురత్నసింహాస నంబును దానిపై బాలార్కశోభావిభాసురాంగియును నానాలంకారభూషిత యును నవయావనసంపన్నయును సృణిపాశధనుశ్చరవిభ్రాజమాన చతుర్భుజ యును బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరకిరీటమణిరశ్మిప్రభాలంకృతపాదపద్మయును నణి మాదివరివేష్టితయును సకలామరసంసేవితయును సుప్రసన్నవదనయును భక్త వత్సలయును నగుత్రిపురసుందరిం దిలకించి పులకిత దేహుండు నిజనామముం జెప్పచు నమస్కరించి కృతాంజలి యై కట్టెడుట నిలువంబడి యుండుటయు నామహాదేవి కరుణార్ద్రకటాక్షంబుల నాతనిం జూచి. 1414
- గీ. ఎట్టిక్రతు వొనరించితో యెట్టిదాన, మిచ్చితివొ పాత్రుఁ డగువాని కెట్టితపము చేసితివొ యెట్టివ్రతము చేసితివొ శౌరి, కిట్టియనుకంప గలుగ నీయెడల వత్స.
- ఆ. హరవిరించిముఖులయందును సురలందు, మునులయందు భక్తజనులయందు నెవరియందుఁ గూడ నెపుడును గలుగని, కరుణ నీయెడలను గలిగె హరికి.
- క. కాకుండిన నెవ్వరికిని, నేకాలంబునను గాననియనిపదమున్
నీకున్ జూపఁ దలంచునె, వైకుంఠం డెంతపుణ్యవంతుఁడవొ సుతా. 1417
- వ. నీకుఁ గలమనోరథార్థంబు నా కవగతం బయ్యె. మదీయకులకుండనరోవరంబున స్నానం బొనరించి శీఘ్రంబ ర మృని యానతిచ్చుటయు నద్దుమండు తదాజ్ఞా ప్రకారంబున స్నాతం డై నచ్చి సప్రశ్రయంబుగా నిలువంబడి యుండ నప్పర దేవత తద్దక్షిణకర్ణంబున బాలామంత్రంబు నుపదేశించి తదనుష్ఠానవిధానం బంతయుం జెప్పి జపింపు మనుటయు నాతండు తదుక్తవిధివిధానంబున దీక్షితుం డై తన్మంత్రానుష్ఠానంబు నిర్వీర్తించి నివేదింప నాజగదీశ్వరి సంతసించి వత్సా నీ కిప్పుడు కృష్ణలీలాధామసందర్శనాధికారంబు గలిగె నని పలికి నిజవయస్య

యగుసర్వకామదాదేవి నాలోకించునంత నామె కిరీటిని గోలోకంబునకుం బై
నున్నబృందావనంబునకుం దోడ్కొని పోవుటయు నాతండు పూర్ణప్రేమరసా
త్మకంబును నిత్యరాసమహోత్సవంబును బరమరహస్యంబును వాయుధృతంబును
దివ్యకళాదేదీప్యమానంబును నగుబృందావనంబును దివ్యచక్షువులచే దిలకించి
పారవశ్యంబున మేను మఱచి పడి కొంతసేపునకు లబ్ధసంజ్ఞాం దై యామెక
రావలంబంబున లేచి యించుక స్థైర్యంబు వహియించి తల్లి నాకింకఁ గర్తవ్యం

బేమి యని యడుగుటయు సర్వకామదాదేవి యాతనిం దోడ్కొని చనిబృందా
వనదక్షిణభాగంబున నొక్కదివ్యసరోవరముం జూపి వత్సా నీ వీహ్రాదంబున
మునింగితి వేని సకలవిశేషంబులును నీకు గోచరించు నని వచియింపఁ జూర్చు
డత్యైత్సర్యంబున నాహ్రాదంబున మునుంగ నామె యంతర్ధానంబు నొందె.
అంతట నడుచుండు.

1418

సీ. కుటిలంబు లగునీలకుంతలంబులతోడ, మురువు సూపెడిముద్దుమోముతోడఁ
గొమరాజుమాణిక్యకుండలంబులతోడ, భ్రమము గొల్పెనునరోజములతోడ
స్మరచాపమును కేలిసలుపుభ్రూలతతోడ, ఖంజనంబుల నేలుకనులతోడఁ
గనక కాంచీలసత్కటిమండలముతోడ, రమణీయకరపదాబ్జములతోడ

గీ. మనములను దోచుకొనుచక్కదనముతోడఁ

జెలువు మీఱెడిశృంగారకళలతోడఁ

బ్రయతమం బగుకై శోరవయసుతోడఁ

గలిగి యై వచ్చె దత్సరోజలమునుండి.

1419

ఁ. వచ్చి కృష్ణమాయనలన విస్మృతపూర్వ, దేహుఁడై కిరీటి నిగ్రహంబు
గలిగి చూచుచుండఁగా నిల్లు వినవచ్చె, నుప్పరంబునుండి యొక్కఁగణితి. 1420

గీ. కలికి యీమార్గమున నెశేఘ్రముగ నేగి, చేరి పూర్వహ్రాదంబు స్పృశింపు మందుఁ
గలజలంబును గలుగును గార్వసిద్ధి, చింతిలకు మందె కలరు నెచ్చెలులు నీకు.

క. అని విరమించుటయును నా, యనద యుదితదైర్య యగుచు నాహ్రాదమునకుం
జని తత్సలిలోపస్థ, ర్శన మొనరిచి నిలిచె నొక్కక్షణ మచ్చోట. 1422

గీ. అంతటను గొంద అచ్చటి కరుగుదెంచి, మధురమధురాకృతులు గలమండగమన
లాలతాంగిని వీక్షించి యబ్రవడుచు, స్వాంతములలోన నుండ నానమయమందు.

వ. ఆవిలాసినులలో నుండి ప్రియముద యనునొక్కకంబుకంటి యాకాంతామణిం
దరిసి యిట్లనియె.

1424

ఁ. ఎవ్వతె వీవు భీతహరిశేషుణ నీజనకుం డెవండు నీ

కెవ్వండు భర్త యెందు వసియించెద విచ్చటి కేగుదేరఁగా

నెవ్విధిఁ గల్గెఁ జెప్పు మన నిట్లనియెఁ మొగ మొర నేసి యా
పువ్విలుకానికోల పువ్వుబోడియో యే మనవచ్చు నాకథఁ.

1425

చ. ఎవతెనో నేను నాజనకుఁ జెవ్వఁడో యెవ్వఁడో నాధవుండు నా
నివసతి యేదో నే నెఱుంగఁ నిక్కముఁ జెప్పితి వ్యోమవాణి మీ
సవిధముఁ జేర్చె న న్నొకప్రశస్త్యసరస్వతీనుండి నేఁడు నా
కనగత మైన దియ్యదె సుమా యిక మీవిషయంబు నెప్పుడీ.

క. అనపుడు బ్రయముద యిట్లని, యెను మే మెల్లరము గూడ బృందావననా
ధునకు విహారవహూటీ, జనులము వనబాక్షి ప్రాణసఖులము సీకుఁ.

1427

ప. వీరలు శ్రుతిగణంబులు. వీరలు మునిగణంబులు. వీరలు నిత్యులును నిత్యవిహారి
ణులును నిత్యకేళీధామంబులును నై బృందావననాధునకు ముఖ్యకాంతి లై
యున్నవారు. వీరలలోఁ గొందఱనామంబులం జెప్పెద. ఈమె పూర్ణరస. ఈమె
రసమంధర. ఈమె రసాలయ. ఈమె రసవల్లరి. ఈమె రసపీయూషధార. ఈమె
రసతరంగిణి. ఈమె రసకల్లోలిని. ఈమె రసవాపిక. ఈమె యనంగసేన. ఈమె
యనంగమాలిని. ఈమె మదయంతి. ఈమె రసవిహ్వల. ఈమె లలిత. ఈమె
లలితయావన. ఈమె యనంగకుసుమ. ఈమె మదనమంజరి. ఈమె కలావతి.
ఈమె రతికళ. ఈమె కామకళ. ఈమె కామదాయిని. ఈమె రతలోల. ఈమె
రతోత్సుక. ఈమె రతిసర్వస్వ. ఈమె రతిచింతామణి. ఈమె నిత్యానంద.
ఈమె నిత్యప్రేమరసప్రద. ఇంక శ్రుతిగణంబులలోఁ గొందఱనామంబులం
జెప్పెద. ఈమె యుద్గీతి. ఈమె సుగీత. ఈమె కలగీత. ఈమె కలసురాఖ్యాత.
ఈమె కలకంఠిక. ఈమె విపంచి. ఈమె శ్రమప్రద. ఈమె బహుహుతి. ఈమె
బహుప్రయోగ. ఈమె బహుకల. ఈమె కలావతి. ఈమె క్రియావతి. ఇంక
మునిగణంబులలోఁ గొందఱనామములం జెప్పెద. ఈమె యుగ్రతిప. ఈమె
బహుగుణ. ఈమె ప్రియవ్రత. ఈమె సువ్రత. ఈమె సురేఖ. ఈమె సుపర్వ.
ఈమె బహుప్రద. ఈమె రత్నరేఖ. ఈమె, మణిగ్రీవ. ఈమె సువర్ణ. ఈమె
యాకల్ప. ఈమె సుకల్ప. ఈమె రత్నమాలిక. ఈమె సౌదామిని. ఈమె
కామదాయిని. ఈమె భోగద. ఈమె విశ్వమత. ఈమె ధారిణి. ఈమె ధాత్రి.
ఈమె సుమేధ. ఈమె కాంతి. ఈమె యవర్ణ. ఈమె సులక్షణ. ఈమె సుదతి.
ఈమె గుణవతి. ఈమె సౌకలిని. ఈమె సులోచన. ఈమె సుమన. ఈమె
యశ్రుత. ఈమె సుశీల. ఈమె రతిసుఖప్రదాయిని. ఇంక గోపకన్యల మగు
మాలోఁ గొందఱనామములం జెప్పెద. ఈమె చంద్రావళి. ఈమె చంద్రిక.
ఈమె శుభ. ఈమె చంద్రరేఖ. ఈమె చంద్రమాల. ఈమె చంద్రప్రభ. ఈమె
చంద్రకల. ఈమె వర్ణావళి. ఈమె వర్ణమాల. ఈమె మణిమాలిక. ఈమె
మంత్రి. ఈమె సవమంత్రి. ఈమె శ్రేష్ఠిక. ఈమె వర్ణప్రభ. ఈమె సుప్రభ.

ఈమె మఃప్రభ. ఈమె హారావళి. ఈమె తారామాలిని. ఈమె మాలతి. ఈమె యూధి. ఈమె వాసంతి. ఈమె నవమల్లిక. ఈమె సౌగంధిక. ఈమె కస్తూరి. ఈమె పద్మిని. ఈమె కుముద్వతి. ఈమె రసోల్లాస. ఈమె చిత్రబృందాసమ. ఈమె రంభ. ఈమె యూర్వశి. ఈమె సురేఖ. ఈమె స్వర్ణరేఖక. ఈమె కాంచనమాల. ఈమె సతనంతతిక. 1428

- క. మాతోడఁ గూడి నీవును, జేతోమోదంబు గలుగఁ జేయుము కృష్ణ ప్రీతికర మయినవిధులనె, యేతాదృశ మయినమహిమ మెనయుదు వబలా. 1429
- వ. అని చెప్పి పూర్వసరోవరంబున స్నానంబు చేయించి దీక్షావిధిపురస్కరంబుగా నాయమకు బృందావనకలానాధప్రేయసీమంత్రంబు నుపదేశించి తత్పురశ్చరణ విధానంబు నెల్లం దెలుపుటయు నాకన్యామణి వరుణబీజపరంబును నహ్నిబీజ పురస్కృతంబును జతుర్థస్వరసంయుతంబును నాదబిందువిభూషితంబును బ్రణవ సంపుటితంబును సర్వసిద్ధిప్రదంబును నగునమృంత్రంబు జపియించి పూజాహవ నాదిక్రియాకలాపంబు యథావిధి నిర్వర్తించి నుతియించుచుండఁ గృష్ణప్రేయసి సంతృప్తమానస యై. 1430

- క. వెలిగించుచు నిజతనుదీ, పులచేతను దెసల నెల్లఁ దొలుకాదుమెఱుం గులప్రోవు నాఁగ వెలుఁగుచుఁ, గలుగఁగ విభ్రమము నిలిచె గన్నులయెదుటఁ.
- క. నిలుచుటయు దేవి యెదుటను, దిలకించి తదీయరూపధేయము నత్తో య్యలి విగతచేష్ట యగుచుఁ, గలుగఁగ విస్మయము బామ్మకై వడి నుండె.
- వ. అంత రాధాదేవి యాకన్యామణిం జూచి బాలా సీపు నాకుఁ బ్రియసఖి. నీకు మేలు గూర్చెద నని పలుక నాయమ యెట్టకేలకు స్మృతిం దెచ్చుకొని యాదేవిపాదంబులపైఁ బడుటయు నాస్వామిని యామెను దేవీసంగం బను నిజోత్తరసర స్తీర్ణంబున స్నానంబు చేయించి సర్వతంత్రగోపితంబును స్మరణ మాత్రసిద్ధిప్రదంబును నగుగోకులనాధమంత్రంబు నుపదేశించి యేతస్మంత్ర పురశ్చరణంబు యథావిధిఁ జేయింపు మని తత్ప్రియసఖి యగుప్రియంవదతోడం జెప్పి యంతర్ధానం బయ్యె. అంతఁ బ్రియంవద చెప్పినట్లు లాకన్యామణి గోరో చనచందనకుంకుమాదిసుగంధద్రవ్యంబులచే నప్తదశపద్మంబు నిర్మించి దాని మీఁద యంత్రరాజమును దానిపయిని మంత్రరాజంబును లిఖియించి దానికిఁ బ్రాణప్రతిష్ఠయు షోడశోపచారంబులును గావించి నీలోత్పలదశశ్యామవిగ్ర హుండును నానాలంకారభూషితండును గందర్వకోటిసుందరాకారుండును రాస క్రీడారసలోలుండును నగునందనందనుని ధ్యానించుచుఁ దస్మంత్రరాజజపంబు గావించుచుండ భక్తివశుం డగుయశోజానందనుం డాకన్యామణిని రావింపు మని రాధాదేవికిం జెప్ప నాయమ శారద యనునిజసఖిం బంచి యాకన్యకను రావించె. అంత నాకన్యామణి యడదెంచి. 1433

- సీ. సర్వార్థకుసుమభాస్వరమును మలయాని, లాసేవితము గంధవాసితమును
మకరందకణవృష్టిమంజులంబును మహా, నందరూపంబును సుందరమును
మాయూరనృత్యసమంచితంబును దివ్య, పత్తికాంతానాదచిత్రితమును
జారుప్రకాశజాఙ్మల్యమానంబును, బ్రహ్మాదిదేవతాభావితమును
- గీ. సత్త్వభరితంబును బ్రభావసంయుతమును, భువనమోహనమును సర్వపూజితమును
నిత్యమును గుప్తమును క్షినిలయనమును, నైవనందనవనముఁగన్నారఁగాంచి.
- వ. తన్మధ్యంబున నత్యద్భుతం బగుసువర్ణభూప్రదేశంబును నచ్చట లనన్యరకతచ్చ
దంబును బ్రవాళపల్లవశోభితంబును పేమదండంబును స్ఫటికప్రవాళమాలంబును
నర్థిజనాభీష్టఫలప్రదంబును నగుకల్పవృక్షంబును దానిక్రింద రత్నమందిరంబును
దానియందు సవ్యాపసవ్యసంస్థితంబు లగుశంఖపద్మనిధులను దానికిఁ జతుర్దిక్త
టంబులందు నాల్గు కామధేనువులను దన్మధ్యంబున రత్నసింహాసనంబును దానిపై
నట్టదళపద్మంబును గనుంగొని తత్పద్మమధ్యంబునందు. 1435
- సీ. ఆజానులంబిబాహర్గళంబులవాని, బింబఫలాధరోష్ఠంబువానిఁ
గొస్తుభశ్రీనత్యకలితనక్షమువానిఁ, గస్తూరికాతిలకంబువానిఁ
గందర్వశతకోటిసుందరాకృతివాని, హర్యక్షమధ్యమధ్యంబువాని
సజలధారాధరశ్యామదేహమువాని, దరహాసకలితవక్త్రంబువాని
- గీ. రత్నకంకణభాస్వత్కరములవాని, మంజుమంజీరపాదపద్మములవాని
వేణుగానవిమోహితవిశ్వుఁడైన, వాని రాసరసాలసుఁడైనవాని. 1436
- గీ. వామభాగస్థరాధికావనజగంధి, దత్తతాంబూలుఁడగువాని నాత్మగోప
కన్యకాలోకమాలికాకల్పుఁడైన, వానిఁ గృష్ణునిఁ గాంచి వైవశ్యమొందె.
- సీ. అంతట నచ్యుతం డాకాంతయింగితం, బారసి సర్వజ్ఞుఁడగుటఁజేసి
తత్కరాంబుజమును దనకరంబునఁ బట్టి, తోడ్కొనిపోయి సంతోష మొదవఁ
గ్రీడావనంబునఁ గ్రీడించి నవిలాస, ముగ సౌఖ్యవార్ధిని ముంచి తేల్చి
చనుడెంచి మరల స్వస్థానంబునకు పైఁగ, గావింప శారదాదేవి కామె
- గీ. యావధూటిని బళ్ళిమప్రదమునందు, ముంచుటయు శ్రాంతివోవ నామోహనాంగి
మునిగి యర్జునుఁడై లేచి ముందు నిలిచె, సౌఖ్యవిచ్యుతిజాతవిపాద మొదవ.
- ఆ. అంత గృష్ణుఁడతని నాత్మహస్తంబునఁ, దాఁకి తొలగిపోవఁ దద్విపాద
మనఘ నీవె మద్రహస్యవిదుండవు, నాకుఁ బ్రియసఖుం డనంగ నీవె. 1439
- గీ. అడిగితివి గాన నారహస్యంబు నీకుఁ
డెలిపితి ననుభవించితి తేటపడఁగ
నొరులకు వచింపకుము దీని నొట్టు సూనె
యనుటయుఁ దదాజ్ఞ తలఁచుచు దాల్చి యతఁడు చనియె. 1440

- క. అది యంతయుఁ గూడను నా, హృదయమునకు గోచరించె నెఱిగింపకు మీ
విది యితరుల కని చెప్పఁగ, నుదయత్కుతుకమున నేఱి యుద్ధవుఁ డంతఁ.
- వ. కృష్ణునిత్యలీలావిహారముం గాంచుచు నిప్పటికిని బృందావనంబునంద నివసించి
యుండు. మున్ను నారదుం డడిగినను దత్సరమరహస్యంబు నాతని కే నెఱిం
గింపనైతి నైనను దైవికంబుగా నారదుండు ప్రకృతిరూపంబు వడసె. 1442
- క. అని చెప్పటయును శార్వతి, విని సకలంబును మహేశ విస వేడుక గ
తలను నారదుఁ డేచందం, బునఁ జెందెనొ ప్రకృతిరూపమును దెలుపఁ గదే.
- వ. అని యడుగుటయు మహేశ్వరుం డద్రితనయ కి ట్లనియె. 1444

—: నారద వృత్తాంతకథనము:—

- సీ. నారదముని యొక్కనాఁ డదదెంచి గో, లోకంబునుండి భూలోకమునకు
నైమిశారణ్యంబునకుఁ బోవ నందుండు, మును లందఱును దదర్శన మొనర్చి
నారద బృందావనరహస్యమును మాకు, వినిపింపు ముదయించె వినఁగ వేడ్క
యనుటయు సత్తపోధనుఁ డాత్మ నానంద, మిగురొత్తఁగను వారి కిట్లు అనియె
- గీ. సాధుజనులార నే నొకసమయమందు
ధాతకడ కేఱి ప్రణమిల్లి తండ్రి తెలుపు
మొఱుగ బృందావనరహస్య మేమె నాకు
ననుచుఁ బ్రార్థించుటయును నవ్వనజభవుఁడు. 1445
- సీ. నన్నుఁ దోడ్కొని శౌరిసాన్నిధ్యమున కేఱి, సాష్టాంగవందనం బొచరించి
నామనోరథము నాస్వామికే దెలుపంగిఁ, గనికరింపున నన్నుఁ గాంచి శారంగ
యమరమునింద్ర యీ యమృతహ్రాదంబున, స్నానంబు శీఘ్రంబు నలుపు మనియె
నపుడు మునిగి నే నాహ్రాదంబునయందు, విస్మయం బొదవంగ వెలడి నగుచుఁ
- గీ. దత్సరఃపారమున నుంటిఁ దత్క్షణంబ,యంత ననుఁ జూచి యట నున్నయబ్జముఖులు
కలికి నీ వెవ్వతవా యేమి కారణమున, నిటకు వచ్చితొ నీగాథ యెఱుంగఁ జెపుమ.
- క. అని యడుగుటయును నే నా, వనితలఁ గని చానలార స్వప్నమువోలె
గనఁబడియెడు నాకథ యే, మని చెప్పంగలుగుదును యథార్థము సంతోఁ.
- గీ. అంతటను వారిలో నున్నయబ్జవదన, యొక్కతె చతుర్దశాక్షరయుక్త మైన
కృష్ణమంత్రంబు నెప్పె నా కేకతముగ, నపుడు నేను దదాకృతి నందినాఁడ.
- వ. అంత న న్నామహాదేవి కేలువట్టికొని సఖిమణి నాతోడ రమ్మ. నేను దుర్యా
తీతయు నిమ్మళయు నగులలితాదేవి నిని చెప్పచు నచ్చిదానందవిగ్రహంబును
సనాతనుండును నగుకృష్ణునిసాన్నిధ్యమునకుం దోడ్కొని పోయె. 1449
- గీ. అంత ననుఁ జూచి కృష్ణుఁ డాహ్లాదమొదవఁ, జెలియర మ్మనిపిలిచి నేఁ జెంత కరుగఁ
గొఱిటను జేర్చికొని నన్ను గాఢముగను, నోలలాడించి సౌఖ్యవయోధిలోన.

- క. మదవతి యిదె బృందావన, మిదె ద్వాత్రింశద్వనం బిదే సురరూపం
బిదె పంచయోజనం బిదె, మదుపాశ్రయసముపలభమహిమము కంటే. 1451
- గీ. ఇందుఁ గలపశువుతొడు లెల్లఁ గూడి, యంతకాలంబునందు నాయంద చేరు
నెచట నున్నను గూడ నేనిచోటు విడువ, నొక్కక్షణ మేని చెప్పితి నున్నమాట.
- గీ. నానికేతన మైనబృందావనమునఁ, గలవ్రజాంగన లెల్ల నిక్కముగఁ జూడ
యోగినులచూ వెయిచ్చటనున్నయమున, సుధనుగురియించునట్టిసుఖమ్మ చూవె.
- గీ. దేవతలు భూతములును బృందావనమున
మండ్రు సూక్ష్మాకృతులతోడ యుగయుగమున
జరుగు సృష్టిలయంబు లిచ్చటనే చర్చ
చతురవిలోక్య మగురహస్యాన మిదియ. 1454
- క. ఇది తేజోమయ మగునా, స్పద మిది యెంతటిమహానుభావుల కై నన్
విదితము గానిది ముక్తి, ప్రదాయకం బైననిత్యపద మిదె చూవే. 1455
- గీ. నేనె కామకళాత్మకుఁ డైనవాసు, దేవుఁడను నేనె రాధ రాధికయె నేను
యోషిదాకారుఁడనునేనుయోషమామ, కాకృతియలేదుచూవె మాకంతరంబు.
- క. నామంత్రము నాతత్త్వము, నామాంహత్యంబు నెఱుంగునరు లెల్లరు నా
ప్రేమమునకుఁ బాత్రము లై, డేవము నొందుదురు రాధచెలుపున నబలా.
- క. వనజేక్షణ నాబృందా, వనపరమరహస్య మెల్లవారికిఁ జెప్పం
జన దతిగోప్యము పామర, జనములు నాలీల లెఱుంగఁ జాలరు వింటే. 1458
- క. అని పలికె రాధికానన, మును గనుటయు నామె నన్ను ముం దిడుకొని చ
య్యన వచ్చి తత్సగోవర, మున మునుఁగు మ టంచుఁ జెప్ప మునిగితి సంతో.
- క. కరమున పీణను దాలించి, సురిముని నై లేచి నేను జోద్యముగ సరి
వరమున నుండి కనుంగొన, హరివల్లభ గోచరింపదాయెను నాకున్. 1460
- క. అని వచియించుటయుఁ దపో, ధను లెల్లరు సత్నిధన్వతను సంతోషం
బునఁ గొనియాడుచు నుండఁగ, ననిమిషముని చనియె దివికి నానందమునన్.
- క. అని చెప్పటయును బౌర్వతి, మనమున నాశ్చర్యపడుచు మహనీయ యుపేం
ద్రునిచరితలు సంగ్రహముగ, వినిపింపుము నాకు వినఁగ వేడుక యయ్యెన్.
- క. అని యడుగుటయును హరుఁ డి, ట్లనియెను నే నెంతవాడ నచలాత్మజ కృ
ష్ణునిచరితంబులు చెప్పఁగ, విను మైనను శక్తికొలఁది వినిచెద నీకున్. 1463
- వ. కృష్ణుండు శిశుపాలుని వధించినవార్త నాలించి దంతవక్త్రుండు గృష్ణుని నెదు
ర్కొన మధురాపురంబునకు వచ్చుటయు మాధవుండు బృందావనంబునుండి
మధురాపురంబున కరుదెంచి దంతవక్త్రుని సంగరంబున వధించి యమునను
దాటి నందవ్రజంబుం జేరి యశోదానందులకు వందనం బొనరించి యం దుండు
గోపజనంబుల కెల్ల సమగ్రవస్త్రాభరణాద్యుపాయనంబులచే సంతృప్తి గలిగించి

పుణ్యవృక్షసమాక్షీర్ణం బగుకాళిందీపులినంబున గోపికల నెల్లఁ గ్రీడాసుఖాంభోధి
వోలలాడించి యం దుండునందాదినకలగోపజనంబులను నఖిలపశుపక్షీమృగాదు
లను దివ్యరూపంబులతోడ విమానంబుల నెక్కించి వైకుంఠధామంబునకుం
బనిచి బ్రహ్మాదిసుపర్వకోటులు నుతింప ద్వారవతిం బ్రవేశించి యందు వసు
దేవోగ్ర సేనసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధాక్రూరాదులు ప్రత్యహంబునుం బూజింప
విశ్వరూపధరుండై దివ్యరత్నమయలతాగృహంతరంబుల సురతరుసుమపర్యం
కంబులం జేర్చి యష్టాధికపాదశసహస్రమహిషీజనంబుల ననవధికక్రీడాపరానంద
పరవశలం గావించి యం దుండుస్థావరజంగమంబులకుం గూడ భనబంధవిముక్తి
చేకూరఁ బునరావృత్తిరహితం బగుమోక్షసామ్రాజ్యంబుం బ్రసాదించె. 1464

ఆ. అవతరించి యట్లు యదువంశమునఁ గృష్ణుఁ, డఖిలదేవతాహితార్థ మనని
భార ముడుగఁ జేసెఁ బరిమార్చి రాక్షస, గణము నెల్ల ముజ్జగములు మెచ్చ.

ఆ. అచ్యుతం డనంగ నవ్యాకృతబ్రహ్మ, మతఁడు ప్రకృతినంఘ్రుఁ డగుట గుణము
లనుభవించినట్లు కనఁబడుటయె కాని, కాఁడు భోక్త కర్త గానికతన. 1466

గీ. ప్రకృతివలన నె పుట్టిన వికృత మెల్లఁ
బుట్టునది యంతయు లయంబుఁ బొందు చుండుఁ
బ్రకృతిపరుఁ డైనకృష్ణుఁడు ప్రభవ మొందు
వాఁడు లయ మొందువాఁడును గాఁడు చూపె.

1467

క. అని చెప్పటయును భార్యతి, యనవధికం బైనమోద మందఁ దొడంగె
మనమున ననవుడు సూతునిఁ, గనుఁగొని శౌనకుఁడు మెల్లఁగా ని ట్లనియె.

గీ. సూత చెప్పితి వెం తేని చేత మలర, సంస్మృతిచ్చేదకం బైన శౌరిగాధ
సకలజనతారకం బైనశార్ఙ్గీమంత్ర, మింకఁ జెప్పుము జపియింప నేది యేని.

చ. అనవుడు సూతుఁ డి ట్లనియె హర్ష మెసంగ మునీంద్ర చెప్పెదఁ

వినుము సుపర్వహాని యొక వేళను యామునతీరమందు రు
ద్రునిఁ బాడగాంచి తత్పదసరోజయుగంబునకుఁ బ్రణామముఁ
బొనరిచి శిష్యభావమును బొందుచు ని ట్లడిగెఁ విసముఁడై.

1470

నీ. సర్వజ్ఞ మంత్రరాజము మున్నుగాఁ గల, మంత్రముల్ మున్ను సమగ్రముగను
నీయునుగ్రహమున నేను సంపాదించి, పర్ణాంబుఫలవాయుభక్షి నగుచు
నియమితేంద్రియుఁడ నై నేలపై శయనించి, వశుఁడను గాక షడ్వర్గమునకు
శతసహస్రాబ్దముల్ జపియించి జపియించి, కడ కాత్యసంతుప్తి గాన నైతిఁ

గీ. గాన నిప్పుడు సంసారకలుష మెల్ల, నడచి త్రుటిలోనఁ గడతేర్చునట్టిమంత్ర
మేది యేనియు దయచేయుమెపుడుఁ గూడ, ననియమంబుగ జపియించునట్లు నాకు.

క. అని వేడుటయును హరుఁ డి, ట్లనియెను మానీంద్ర గోప్య మైనను నీకుఁ
వినిచెదను గృష్ణమంత్రం, బును లోకహితాధిలాషమున విను మింకఁ. 1472

—: రాధాకృష్ణమంత్రకథనము:—

వ. అని పలికి “గోపీజనవల్లభచరణాన్ శరణం ప్రపద్యే” యనుపాదశార్క మంత్రంబు నుపదేశించి వత్సా యీమంత్రంబు యుగళం బనియును మంత్ర చింతామణి యనియును ద్వయ మనియును బంచపది యనియును బ్రసిద్ధిం బడసినరాధాకృష్ణమంత్రంబు. 1473

గీ. శ్రద్ధవలనను గాని యశ్రద్ధవలనఁ, గాని యీమంత్రము జపించె నేని కృష్ణ సఖులసాన్నిధ్యమును జెందఁజాలునతఁడు, శ్రమమొకింతయులేక నిస్సంశయముగ.

వ. ఈమంత్రంబున కరిమిత్రాదిశోధనంబును న్యూనవిధానంబును బురశ్చరణంబును దేశకాలనియమంబును లేవు. విష్ణుభక్తి గలిగె నేని బ్రాహ్మణాదిచండాలు పర్యంతంబును స్త్రీపురుషవిభేదంబు లేక యెల్లవారును నేతస్సంత్రాధి కారంబు గలవారల. 1475

ఆ. సకలవేదశాస్త్రసారజ్ఞఁ డైనను, దాత యైన విశ్వనేత యైనఁ గృష్ణభక్తి లేనియెడలఁ గాఁ డధికారి, యుగళమంత్రజపము నొనరుపంగ.

ఆ. కాన విష్ణుభక్తి లేనివానికి గృత, ఘ్నునకు నాస్తికునకుఁ గ్రోధనునకు నపరిశోధితునకు విపరీతబుద్ధికిఁ, జనదు యుగళమంత్రమును వచింప. 1477

వ. న్యూనపూర్వకవిధానంబు హరి కత్యంతసంతుష్టి గలిగించు నని యేతస్సంత్రం బునకుఁ గొందఱు న్యాసాదివిశేషంబులం జెప్పుదురు. అట్టిపల్ల దీనికి ఋషిని నేను. గాయ త్రి ఛందంబు. నల్లవీకాంతుండు దేవత. “గం” అనునది బీజంబు. “నమః” అనునది శక్తి. సప్రియుం డగుకృష్ణనిదాస్యంబున వినియోగంబు. ఆచక్రాదిమంత్రంబులచేఁ గాని మంత్రబీజం బగు “గం” కారంబుచేఁ గాని కరాంగన్యాసంబులఁ గావింపవలయు.

—: రాధాకృష్ణధ్యానకథనము:—

పిమ్మటఁ బీతాంబరధరుండును ఘనశ్యాముండును ద్విభుజుండును వనమాలి యును బర్హిబర్హావీడుండును శశికోటినిభాననుండును ఘూర్ణాయమాననయనుం డును గర్ణికారకర్ణావతంసుండును నభితశ్చందనజుష్టమండలాకారకుంకుమబిందు తిలకవిరాజమానఫాలమధ్యభాగుండును గుండలమండితుండును దరుణాదిత్య సన్నిభుండును ఘర్మాంబుకణలసత్కపోలదర్పణుండును బ్రియాస్యస్యస్తలోచ నుండును విలాసోన్నతభ్రూవిరాజమానుండును నానాగ్రవిస్ఫురన్మౌక్తిక భూషణుండును దశనద్యుతిజ్యోత్స్నావిరాజత్పక్వబింబఫలాధరుండును గేయూ రాంగదవిభూషితుండును రత్నకంకణముద్రికావలసత్కరుండును వామపాణిదృఢ మురళీసరోరుహుండును గాంచీదామస్ఫురన్మధ్యుండును నూపురాలంకృతపాదుం డును రతికేళీరసావేశచపలుండును జపలేక్షణుండును హసన్మృణుండును సస్మిత ప్రియాసమేతుండును బృందావనమధ్యస్థితకల్పతరుమూలరత్నసింహాసననిష్ఠుండు

డును సగుశ్రీకృష్ణునిఁ దద్వామపార్శ్వస్థయును సీలచోళక సంపితయును దప్త
హేమసమప్రభయును బట్టించలావృతార్థస్థైరాననయును గాంతాననవిన్యస్త
లోచనయును జకోరీచలేక్షణయును సంగువృత్తర్జనీద్వంద్వవిజప్రియముఖాంబు
జార్ష్యమాణతాంబూలవీటికయును ముక్తాహారస్ఫురచ్ఛదుషీనోన్నతపయో
ధరయును గృశమధ్యయును బృథుశ్రోణియును గింకిణీజాలమండితయును రత్న
తాటంక కేయూరముద్రావలయమంజీరధారిణియునులావణ్యసారముద్గాంగియును
సర్వావయవసుందరియును నానందరసమగ్నయును సవయావనయును బ్రసన్న
యును సగురాధను దత్తమానవయోగుణులును జామరవ్యజనహస్తలును సేవా
పరాయణులును సగుసఖీమణులను ధ్యానింప వలయు. ఇంక మంత్రార్థముం
జెప్పెద. వినుము.

1478

—: రాధాకృష్ణమంత్రార్థకథనము:—

సీ. అంతరంగవిభూతు లగుచిదాదుల బహి, రంగాంశము లగుమాయాదికముల
విశ్వగోపనము గావించుటచే గోపి, యనఁబడు రాధ నా నదియ చూసె
యామహాశక్తి కృష్ణాక్షాదకారిణి, యగుటచే ప్లవిని యనఁగఁబడియె
ప్లవిని యన లక్ష్మీయననొక్కటియెకృష్ణుఁడనఁగనారాయణుం డనఁగనొకఁడె

గీ. యాయమయె దుర్గ ధూర్జటి యతఁడె యతఁడె
నజ్జి యామెయె శచి చతుర్వదనుఁ డతఁడె
యాయమయె వాణి వే యేల యాద్వయంబె
చిదచిదాత్మక మగుజగచ్చేణి యెల్ల.

1479

సీ. త్రిభువనంబులలోనఁ బృథివీతలము మాన్య, మందు జంబూద్వీప మధికతమము
భరతవర్షం బందుఁ బ్రాశస్త్యపాత్రంబు, మధురాపురం బుత్తమంబు దాన
నందులో శ్లాఘనీయంబు బృందావనం, బందు గోపీసమూహంబు వరము
దానిలో మేటి రాధాసఖీవర్గంబు, దానిలో శ్రేష్ఠ రాధావధూటి

గీ. యావధూమణిసన్నిధానాతిశయము, వలనను యథోత్తరముగను గలుగు ఘనత
యన్నిటికిఁ గూడ నిదియె సత్యంబు దీని, కంటె నాధిక్యము మఱొండు గానరాదు.

వ. ఆరాధయే గోపి యనంబడు. నాయమసఖిగణంబు గోపీజనంబు నాఁబడు. తన్నా
యకు లగురాధాకృష్ణులు గోపీజనవల్లభు లనంబడుదురు. తచ్చరణంబులు గోపీ
జనవల్లభచరణంబులు నాఁబడు. అట్టిచరణంబులను జీవుఁడ నగునేను శరణు
పొందుచున్నాఁడను.

1481

గీ. శరణు చొచ్చిన నేను నిస్సంశయముగ, వారివాడన వే టొండువాడఁ గాను
నాకు నే దేని యున్న సంతయును గూడ, వారిదియ కాని కాదు గవ్యయును నాది.

—: రాధాకృష్ణమంత్రజపఫలకఫలము:—

- క. అని యెఱుంగుము తన్మంత్రం, బున కర్థము దీని నెల్లపుడు భావింపం
గను సర్వపాతకక్షయ, మును రాధాకృష్ణదాస్యమును జేకూరుక. 1483
- వ. యుగళార్థము న్యాసము ప్రపత్తి శరణాగతి యాత్మార్పణ మనునవి యైదును
బ్రాహ్మయంబులుగాఁ దెలియం దగు. మఱియును దత్తుల్యం బగు “నమో గోపీ
జనవల్లభాభ్యా” మనుమఱియొక రాధాకృష్ణమంత్రంబు పదద్వయంబు చేతను
దశార్ణంబుల చేతను విరాజిల్లుచున్నయది. యుగళమంత్రజపఫలంబుదీనికింగలుగు.
- గీ. ఇంక దీతొవిధిని వచియింతు నీకు; వినుము తచ్చవణంబు గావించినంత
మాత్రమునఁ గల్గు సంసారమగును లైస, మానవుల కెల్ల ముక్తి తన్మహిమ మేమొ.

—: రాధాకృష్ణమంత్రదీతొవిధికఫలము:—

- సీ. గ్రహియించి సర్వజగంబులును సశించు, నవియె యంచు నిజానుభవమువలన
సుఖములు గాఁగఁ దోచుచునుండునవి యెల్ల, దుఃఖంబుల యటంచుదుదకు నెఱిగి
సంసారమున రోసి సన్మదపును డాసి, యతనికి వందసం బాచరించి
తనపరితాప మంతయును నివేదించి, కడతేఱుమార్గంబు నడుగవలయు
- గీ. సంతటను దేశికోత్తముఁ డష్టఁ డైన. ఛాత్రునకు మృత్యుచే గాని చందనమునఁ
గాని లిఖించి శంఖచక్రములు వామ, దక్షిణభుజంబులందు యథాక్రమముగ.
- వ. ఫలము మున్నగుచోట్ల సూర్యపుండ్రంబులు దిద్ది దక్షిణకర్ణంబునందు మంత్ర
ద్వయంబు నుపదేశించి మంత్రార్థంబు నెఱింగించి దాసుం డనుపేరు పెట్టవలయు.
- గీ. అంతటను శిష్యుఁ డధికభక్త్యాదరముల, గురుని నర్పించి తనశక్తికొలఁది వైష్ణ
వులకు మృప్తాన్నమును బెట్టవలయు దాన, సంస్కృతుండగుఁబంచసంస్కారములను.
- వ. అంకనంబును సూర్యపుండ్రంబును మంత్రంబును నామంబును యాగంబును బంచ
సంస్కారంబులు గాఁ జెప్పం బడియె. అందు సంకనం బన సచ్చిద్రపుండ్రంబు.
మంత్రం బన యుగళంబు. నామం బన దాసనామంబు. యాగం బన గురు
వైష్ణవపూజ యని యెఱుంగునది. ఇంక వైకంఠస్రాష్ఠిసాధనంబు లగుప్రపన్న
ధర్మంబుల నెఱింగించెద. వినుము. 1489

—: త్రపన్నధర్మకఫలము:—

- క. తనయిష్ట దేవతయె యను, మనమున గురువైష్ణవులకు మఱి మఱి మోదం
బును గొలుపవలయు గౌరవ, మును భక్తియు నయము వినయమును వెలయంగక.
- క. తనవలచినయింతులభ, ర్తనతాడనములను గామి నైఁచెడిరీతిఁ
జను నైఁవగ గురువైష్ణవ, జను లొనరుచుచేతె లెల్ల ఛాత్రం డెపుడుక. 1491
- గీ. కలుగఁగల దైహికంబు ప్రాక్కర్మమునె, తానెయాముష్మికమునిచ్చుదానవారి
య నెఱునిశ్చయమున నుండ నగును లేక, యత్ని మాముష్మికమునను నైహికమున.

- గీ. ప్రాణనాథుండు ప్రోషితుం డైనవేళ, బతినె తలంచుచు వినుచును బతిగుణములె
పతినె కీర్తించుచును నుండుభార్యవోలె, భక్తుండుండంగ దగు గజ్జర క్తుండగుచు.
- గీ. ప్రాణనాథుండు దేశాంతరంబునుండి, యరుగు దేరంగ సతి యైనయతివ ప్రేమ
పారవశ్యంబునను జేయుపనులు చేయ, దగును భక్తుండు రాధికాధవుని గాంచి.
- గీ. అన్యసాధన మన్యకార్యమును నన్య, శరణమును నన్యసాధనేచ్ఛయును లేక
యనవరతమునుగృష్ణనియందెమనము, దగులుకొలుపంగదగు భక్తుండగుజనుండు.
- క. చన దన్యుని స్మరియించుట, యను గీర్తించుటయు బూజ యొనరించుటయు
గనుగొనుటయు మొక్కుటయును, జనార్దనుని దక్క భక్తజనముల కెందుక.
- క. తినరా దన్యోచ్ఛిష్టం, బును చాల్చుగ నన్యశేషమును గూడదు కృ
ష్ణని యెడల భక్తి యొదవని, జనములతో జేయ దగదు సంభాషణము.
- క. వినరా దెప్పుడును హరిహరు, లను గూర్చిననింద వీనులను మూసికొనం
జను నట్టితటిని దూషకు, లను దండింపంగ వలయు లావరి యైనక. 1498
- క. యుగళార్థము భావించుచు, దగు నుండగ మేను పడెడిదాకను భక్తుం
డగువాడు చాతకముగతి, నగళితలత్యైకభావు డై ధరలోనక. 1499
- క. న న్నుద్ధరించితరును, వెన్నెడు రాధికయు ననెడివిశ్వాసముతో
నున్నయెడ వారిదాస్యము, గ్రన్నన జేకూరు ముక్తి గలుగును దానక.
- గీ. చెప్పితిని బాహ్యధర్మంబు లిప్పు డింక, వినుతు నాంతరధర్మంబు విశదముగను
వినుము రాధాసఖిభావమునను వలయు, సేవ సేయ రాధాకృష్ణ దేవతలకు. 1501
- క. తెలిపితి బ్రపన్నధర్మం, బుల నెల్లను నీకు ముఖ్యముగ రాధాకృ
ష్ణుల గొలుపుము నీవును ద, త్ఫలముగ బడయంగగలవు తద్దాస్యంబు.
- క. నీవాడను నే ననియెడి, భావంబున నొక్కపరి బ్రపన్నుం డైనక
గావగల డచ్యుతుండు నిజ, సేవకసంరక్షణైకశీలుం డగుటక. 1503
- వ. ఈధర్మంబులలో నెల్ల నాంతరధర్మంబు పరమరహస్యంబు. దాని నెల్లరకుం
బ్రకటింపం దగదు. 1504
- సీ. అంతరంగమునందు హరిని ధ్యానించుచు, నుచ్చరించుచు నోట యుగళమనువు
మును నేను గైలాసమూర్ధంబునం దుండ, సంతోషమును జెంది చక్రపాణి
గరుడాధిరూఢుడై యరుదెంచి లక్ష్మితో, నా ముంగలను నిల్చి నన్ను జూచి
భూతేత నీతపంబునకు మెచ్చి వరంబు, నీయ వచ్చితి గోరు మేది యేని
- గీ. యనుటయును నేను బ్రణమిల్లియచ్యుతునకు, నభవనిద్దణమునునిష్క్రియమునునైన
నీస్వరూపంబు జూడ జనించె వాంఛ, యదియె నాకోరుకొనువర మంటి నంత.
- గీ. శౌరి నా కిట్లు లనియె నీశ్వర తలంచి, తేని మద్రూపమును జూడ నేగుదెమ్ము
యమునపశ్చిమకూలమునందు బాలుచు, చున్నబృందావనంబు నాయునికిపట్టు.

వ. అని పలికి యంతర్ధానంబు నొందుటయు నేను దద్రూపసందర్శనకుఁజూహలంబున నాక్షణంబ బయలుదేటి బృందావనంబునకుం జేరి గోపవేషధరుండును గిశోరవయస్కుండును బ్రియాస్కంధవిన్యస్తవామహస్తుండును మేఘశ్యామవిగ్రహండును గోటిసూర్యప్రభాభాసమానుండును సకలకల్యాణగుణసమేతుండును గోబృందగోపికామధ్యవిరాజమానుండును సప్రమేయప్రభావుండును నగు నందనందనునిం గాంచి విస్మయావిప్లమానసుండ నై యుండ నమ్మాధవుండు నన్నాలోకించి నవ్వుచు నిట్లనియె.

1507

గీ. ఈశ గ్రహియించి నేను నీయిప్పిలంబు, నీయఁ దగినట్టిదర్శనం బిచ్చినాఁడ నిదె యతాకికరూప మియ్యదియె ప్రేమ, రసఘనీభూతమూర్తి నిర్వాణ మిదియె.

గీ. నిత్యమును వ్యాపకంబును నిర్గణమును, నామరూపక్రియావిహీనమును ననుచు నుపనిషత్సంఘములు పల్లు చుండుతత్త్వమిదియె బ్రహ్మంబునాఁగఁచునిదియెచూపె.

సీ. చర్యచననిరీక్ష్యం బైనరూపంబు, పొందియుండమి నరూపుండ నైతి వాఙ్మనసంబులు వర్ణింప వీలైన, గుణములు లేమి నిర్గుణుండ నైతి కర్తృత్వమును బూని కార్యసంఘాతంబు, సృష్టి సేయమిని నిష్క్రియుండ నైతి నఖిలలోకములఁ జదంశంబుచేతను, వ్యాపించి యుంట బ్రహ్మంబ నైతి

గీ. నీమె రాధావధూటి నాయుష్టకాంత, యీమెతోఁ గూడివిహరింతు నెపుడుఁ గూడ నీమెనకియలు గోపిక లెల్లవారు, శతసహస్రంబులు గను నిచ్చటను గలరు. 1510

గీ. గోవులును గోపికలును బృందావనమును, రాధయును నేను నిత్యవిరాజతులమ భవనజాలంబు లన్నియుఁ బోవుఁ గాక, నాశ మనునది మాకు నెన్నటికి లేదు.

వ. నాయంశంబులు మాయాగుణంబులచే సృష్టిస్థితిసంహారంబుల నొనర్చు. నేను గ్రియాంతరం బెఱుంగక రాధాప్రేమవశీకృతుండ నై యుందు. 1512

ఆ. ప్రకటలీలలోఁ బురాణప్రసిద్ధుల, మగుచు నుండినట్టు లవనియందు నిత్యలీలలోన నెలకొని బృందావ, నమున నుండు మండజమును మేము. 1513

క. ఆనందకంద మనుప్రభ, నూనినబృందావనంబు నొకసారి యెవం డేనియుఁ జొచ్చినఁ గలుగదు, వానికి నెన్నడును గర్భవాసము మరలక. 1514

క. అని చెప్పి మఱియు నే దై, నను నను నీ వడుగఁ దలఁచినను నడుగు మటం చన దేవ యిట్టిసీ వే, యనువున లభ్యుడవొ చెప్పు మని నే నంటిక. 1515

చ. అనపుడుఁ గృష్ణుఁ డిట్లనియెఁ ద్ర్యంబక రాధను గొల్పి తత్కృపఁ గనునెడ నేను లభ్యుడను గాని మదేకనిషేవణంబుచే తను ననుఁ జెందఁజాల రిది తథ్యము దీని నెఱుంగ కష్ట లొక్కని నను సంస్కరించుచును గాలముఁ బుత్తురు నిష్ఫలంబుగక. 1516

క. ఇది పరమరహస్యము నీ, మదిలోపల నుంచీని యుమాధవ భజియిం చెద వేని మత్ప్రియను జెం, దెదు సులభంబుగను నన్ను దివ్యాకృతితో.

- వ. అని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె. 1518
- క. అది మొదలుగఁ దన్మంత్రం, జెదలో జపియించుకొనుచు నెపుడును రాధా
పదములు గొలుచుచు నుంటిని, ముడ మొదవఁగ ననుడు దేవముని కుతుకమునఁ.
- వ. సదాశివునిపాదారవిందంబులకు నమస్కరించి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె.
- గీ. యుగశమంత్రంబు కృష్ణునియొద్దనుండి
హరుఁడు గ్రహియించె గ్రహియించె హరునివలన
నారదుఁడు నారదునివదనంబునుండి
నేను గ్రహియించినాఁడను మానివర్య. 1521
- క. హరముఖనిర్గత మగునీ, హరిచరితామృతముఁ గ్రోలునట్టిమహాత్ముల్
జరయును మృతియును జనియును, బారయక తిరుగుదురు విష్ణుపురవీధులలో.
- క. అని చెప్పటయును శౌనక, మునిప్రభృతు లమితహర్షమును జెందుచు ని
ట్లనిరి మహనీయ మా కింక, వినిపింపుము విష్ణుభక్తవృత్తాంతంబు. 1523
- వ. అనవుడు సూతుండు వారల కి ట్లనియె. 1524

—: అంబరీష శారద సంవాదకథనము:—

- నీ. తిరుగుచు లోకముల్ సురమాని యొకనాఁడు, మార్గవశంబున మధురఁ జేరి
యంబరీషునిఁ జూడ నరుగుటయును నాతఁ, డతనికి నర్హుపాద్యాదు లొసఁగి
స్వామి యెల్లరకును శౌరి యొక్కఁడె గతి, యని విందు భవదుఃఖ మడచివై వ
నతఁడు యోగులకును సప్రాప్యఁ డని వేద, శాస్త్రపురాణముల్ చాటుచుండు
- గీ. నట్టిహరిఁగూర్చిధ్యానపూజాదికంబు, లెట్లుచేయంగ వలయునోయెఱుంగఁ జెపుమ
యనుటయునునారదుం డిట్లులనియెభూప, పరమసంతోషమయ్యె నీప్రశ్నమునకు.
- గీ. సర్వదుఁడు శ్రీపతియె తత్ప్రసాదముననె
రాజ్యమును నాయువును గళత్రములు సుతులు
స్వర్గమోక్షంబులును గల్గు సంతతమును
ననెడుభావంబు నార్జింప నగును మొదట. 1526
- క. అది దృఢ మై మానసమున, నొదవినవారలకు వ్రతము లొకకొన్ని వచిం
చెడ వినుము వానివలనను, జెదరనిహరిభక్తి పిదపఁ జెందం గలుగుక. 1527
- గీ. బ్రహ్మచర్యంబు పాపవర్తనము లేమి, సత్యమస్తేయమును సహింసయును మాన
సవ్రతం బనుపేర నెసంగు నదియె, పారిశుద్ధ్యంబు నొసఁగూర్చు భావమునకు.
- క. అన్యతంబును భాషింపమి, యను బైశున్యంబు లేమియును సధ్యయనం
బును విష్ణుకీర్తనంబును, దనరాదును వాచికవ్రతం బనుపేర. 1529
- క. విను ముపవాస మయాచిత, మును నక్తము నేకభక్తమును గాయవిశు
ద్ధిని జేయుఁ గాయికవ్రత, మనుపేరను బరగి లోకమందు నృపాలా. 1530

- క. ననమాలినామకీర్తన, మనిశంబును శుద్ధి చేయునది యగుకతనక
బని లేదు తత్త్వనర్తన, మున నాశోచాదిదోషములను గణింపక.
- ఆ. వాడు విష్ణుభటుడు వర్ణాశ్రమాచారములను విడువకుండ దలఁపులోనఁ
బాదుకొల్పి శౌరిపాదాంబుజములను, నిలువఁగలఁడొ యెవఁడు నేర్పుతోడ.
- క. ధ్యానము గావింపం దగు, మానసవాక్యాయ సంయమనతములచే
జానలు పతిరూపునిఁ గను, శ్రీనాథునిఁ దమకు నిష్టసిద్ధులు గలుగక. 1533
- ఆ. మొదటి మూడువర్ణములవారు శ్రుత్యుక్త, వాక్యములను గొలువవలయు హరిని
వనితలును జుత్కర్మవర్ణంబువారును, నాగమమునఁ గొలువ నగును హరిని. 1534
- క. నిజధర్మస్థితఁ డగుచుక, భజించిన హరిని విష్ణుపదముక జెందుక
నిజధర్మచ్యుతఁ డగుచుక, భజించిన హరిని నరకపతనము నొందుక. 1535
- క. జలమందుఁ బుష్పములచే, జ్వలనమున హవిస్సుచేత జపమున రవిమం
డలమందు ధ్యానమున హృత్తలమందు భజించెదరు గదాధరుని బుధుల్.
- వ. అహింస యనుప్రథమపుష్పంబుతోడను నింద్రియనిగ్రహం బనుద్వితీయపుష్పంబు
తోడను భూతదయ యనుతృతీయపుష్పంబుతోడను క్షాంతి యనుచతుర్థ
పుష్పంబుతోడను శమం బనుపంచమపుష్పంబుతోడను దమం బనుషష్ఠపుష్పంబు
తోడను ధ్యానం బనుసప్తమపుష్పంబుతోడను సత్యం బనునష్టమపుష్పంబు
తోడను నర్పించి రేసి మాధవుండు మిగుల సంప్రీతుం డగు. అట్లు కావింపం
జాలక బాహ్యపుష్పంబులచే నర్పించినను బురుషోత్తముండు భక్తిప్రియుం
డగుటంజేసి దానికిని సంతృప్తి జెందు. సలిలరూపం బగువారణపుష్పంబునను
ఘృతపయోదధిరూపం బగుసౌమ్యపుష్పంబునను నన్నాదిరూపం బగుప్రాజాపత్య
పుష్పంబునను ధూపదీపరూపం బగునాగ్నేయపుష్పంబునను ఫలపుష్పాదిరూపం
బగువానస్పత్యపుష్పంబునను గుళమూలాదిరూపం బగుపార్థివపుష్పంబునను జం
దనరూపం బగువాయవ్యపుష్పంబునను శ్రద్ధారూపం బగువిష్ణుపుష్పంబునను
వాద్యరూపం బగువిష్ణుపదపుష్పంబునను బూజితం డయ్యె నేని నారాయణుండు
తత్క్షణంబు సుప్రసన్నుం డగు. 1537

—: విష్ణు-శాఖాస్థానకథనము:—

- క. అనలము రవి విప్రుడు గో, వును గగనము జలము వైష్ణవుడు వాయువు మే
దినియును నాత్మయు భూతము, లును హరి నర్పించుచోటులుగ నేఱుఁగఁ దగుక.
- వ. అనలంబునందు హవ్యంబుచేతను నాదిత్యునియందుఁ ద్రయీవిద్యచేతను బ్రాహ్మ
ణునియం దాతిథ్యంబుచేతను గోవునందు గ్రాసరసాదులచేతను హృదయాకా
శంబునందు ధ్యాననిష్ఠచేతను సలిలంబునందుఁ దోయాదికద్రవ్యంబులచేతను
వైష్ణవునియందు బంధుసత్కారంబుచేతను వాయువునందు ముఖ్యభావంబు
చేతను భూమియందు మంత్రహృదయంబులచేతను నాత్మయందు భోగంబుల

చేతను సర్వభూతంబులయందు సమత్వంబుచేతను శంఖచక్రగదాంబుజధరుం
డును జతుర్భుజుండును త్రేత్రజ్ఞుండును బరమాత్మయును నగునారాయణుని
నారాధింపం దగు. 1539

గీ. భూసురున కర్పనంబును జేసె నేని, యచ్యుతున కర్పనముఁ జేసినట్టివాడ
విప్రునకు దండనంబు గావించె నేని, హరికి దండన మొనరించినట్టివాడ. 1540

గీ. కలుగు ధర్మంబుననె జగంబులకు శుభము
ధర్మశాస్త్రంబువలన వేదంబువలన
నిలుచు నాధర్మ మారెండు నిలుపువాడు
బ్రాహ్మణుడ దానఁ బూజ్యుండు బ్రాహ్మణుండు. 1541

క. క్షీతిసురుల దృప్తిపఱచెడి, కతమున సమకూరుతుష్టి గలుగదు హరికి
వ్రతదానతపోయోగ, క్రతుపూజాధ్యానముఖ్యకైంకర్యములన్. 1542

క. బ్రహ్మప్రవర్తకుండును, బ్రహ్మణ్యుండు బ్రహ్మవిదుండు బ్రహ్మము నగునా
బ్రహ్మాండనాయకునకున్, బ్రాహ్మణపరితోషణంబె పరితోష మగున్. 1543

క. నరకగతు లైనపితరుల, దరియింపంజేసి విష్ణుధామముఁ జేర్చున్
హరిపదపూజాప్రవణం, తరంగుఁ డయినట్టియొక్కతనయుం డున్నన్. 1544

క. సంతాపహరుం డగుహరి, నంతఃకరణమునఁ జేర్చునట్టితెఱం గొ
క్కింతయు నెఱుంగనిమానవ, సంతతులను బశువు లనియె చాటఁగ నొప్పున్.

—: ధ్యానవిధానకథనము:—

గీ. ఇంక ధ్యానవిధానంబు నెఱుకపఱుతు, వినుము దీపంబు జ్వలించుచునుదమంబు
నెల్లు నశియింపఁ జేయునొ యల్లెచిత్త, మలములను నెల్లధ్యానంబుమాయఁ జేయు.

క. ఒనరించును గర్మక్షయ, మును ధ్యానము దీపతైలమును జ్వాల హరిం
చినతెఱుగునఁ దస్మహిమము, వనజోద్భవునకును దరమె వాక్రువ్వంగన్. 1547

వ. ఆధ్యానంబు నిర్గుణం బనియును సగుణం బనియును ద్వివిధంబుగాఁ జెప్పంబడియె
నందు మొదట నిర్గుణధ్యానప్రకారంబుఁ జెప్పెద. వినుము. 1548

—: నిర్గుణధ్యానస్వరూపకథనము:—

గీ. హస్తవివర్జితం డయ్యును గ్రహించుచు, జరణహీనుం డయ్యు సంచరించు
వచించు జిహ్వవివర్జితం డయ్యును, నాస్యవర్జితం డయ్యు నారగించు
బ్రత్యక్ష మగును రూపవివర్జితం డయ్యు, నీతీంచు నేత్రవిహీనుఁ డయ్యు
వినుఁ గర్ణహీనుఁ డయ్యును నాసికాశూన్యుఁ, డయ్యును నాక్రూణ మాచరించు

గీ. సర్వభూతాంతరస్థుఁడు సర్వమయుఁడు, నిర్గుణుం డద్వితీయుఁడు నిత్యుఁ డజుఁడు
బ్రహ్మమును నైనహరి యనుభావమునను, నలరుచుండుటె నిర్గుణధ్యాన మధిప.

- క. అమృతోపమానమును ని, త్యమును నమూర్తమును నిర్భయంబును సగుణా
మము గల్గు నిర్గుణధ్యా, నముచే నది దుఃఖనాశనము నొనరించు. 1550
- క. జ్ఞానైకదృష్టిచేతను, ధ్యానపరాయణులు గాంతు రాత్మగను రమా
జానిని వారలె బ్రహ్మ, జ్ఞానులు వారలకు లేవు జననమరణముల్. 1551
- వ. ఇంక సగుణధ్యానప్రకారముం జెప్పెద. వినుము. 1552

—: సగుణ ధ్యాన స్వరూపకథనము:—

- సీ. శరణాగతత్రాణవిరుదాంకితం బైన, పాదద్వయంబుచే బరగువాని
శ్రీవత్సకాస్తుభశ్రీవనమాలికా, యుత మైనయురముచే నొప్పువాని
శంఖచక్రగదాంబుజభ్రాజతం బైన, భుజచతుష్టయముచే బాలుచువాని
స్మితచంద్రికావిమోహితవిశ్వ మైనము, ఖేందుబింబంబుచే నెసగువాని
- గీ. వనజలోచనములవానిఁ గనకవనన, ధారి యగువాని దానవవైరి నెదను
నిలిసి భావించుచుండుటె యలరు సగుణ, మైనధ్యానంబు నాఁగను మానవేంద్ర.
- క. ఈసగుణధ్యానంబును, జేసిన సమకూరు నిష్ఠసిద్ధులు మాయున్
జేసినపాతకము లనా, యాసంబుగ విష్ణుపదము నందం గలుగున్. 1554
- క. అని వచియించుటయును విని, వినయంబున నంబరీషవిభుఁ డి ట్లనియెన్
మునినాథ భక్తిలక్షణ, మును జెప్పము వినఁగ వేడ్క పుట్టెను నాక్కుఁగ.

—: భక్తి స్వరూపకథనము:—

- వ. అనవుడు నారదుండు రాజేంద్రా తాకికవైదికాధ్యాత్మికమానసికవాచికకాయిక
భేదంబులచే భక్తి వివిధప్రకారంబుగాఁ జెప్పంబడియె. 1556
- క. బలులను జాగరములఁ బూ, జలఁ బాద్యాఘ్రాదికోపచారములను గీ
తుల నాట్యవాద్యముల సం, కలితం బగుభక్తి తాకికం బనఁ బరగున్. 1557
- గీ. సంహితాధ్యయనాదిప్రశస్తపాఠ, ముల యజ్ఞస్నానముగ్జప్యములను హన్య
హోమకర్మంబులను నొప్పుచుండునట్టి, భక్తి పరగును వైదికభక్తి నాఁగ.
- వ. ప్రధానాదిచతుర్వింశతీత త్వంబు లచేతనంబు లనియుఁ బంచవింశకం డగుపురు
షుండు చేతనుం జే కర్మత్వభోక్తృత్వములు గలిగియున్నవాఁ డనియు నాత్మ
నిత్యుండును ససత్తుండును సధిష్ఠాతయును జేతనుండును సర్వకారణకారణం
బును ననియును గుణాత్మకం బగుప్రధానంబునకు నానాత్వంబు వైధర్మ్యం
బనియును బ్రహ్మంబు తత్త్వాతీతం బనియును నెఱుంగుటయె యాధ్యాత్మిక
భక్తి యని సాంఖ్యులచేఁ జెప్పంబడియె. ప్రాణాయామపరండును నియతేంద్రియం
డును భైక్షవ్రతయును విషయనివృత్తుండును సగుచు శ్వేతవర్ణుండును జతుర్భు
హుండును వరదాభయహస్తుండును బీతాంబరుండును సగుజనార్దనుని నిజహృద
యంబున నిత్యంబును భావించుచుండుట యాధ్యాత్మికయాగికభక్తి యనం బరగు.

- ఆ. భ్యాసభారణలను నామ్నాయసంస్కృతి, చేత మాధవునకుఁ బ్రీతి గలుగఁ .
జేయునదియె మానసికభక్తి నాఁగను, బరగు జగములందుఁ బార్థివేంద్ర. 1560
- క. ఆరణ్యకజపనైగమ, పారాయణవిధుల హరికిఁ బరితోషము చే
కూరుచుటయె వాచిక మను, పేరణ్ దనరాడుభక్తి పృథివీపాలా. 1561
- క. నియమవ్రతోపవాసేం, ద్రియనిగ్రహములను బుండరీకాక్షునకుఁ
దయివాఱఁ బ్రీతి వర్తిలు, టయె కాయకభక్తి పేరిటణ్ దనరాడుణ్. 1562
- క. ఈభక్తిపరంపరలో, నేభక్తిం గాని హరిని దృష్టిపఱచినణ్
లాభించు విష్ణుభక్తి, ప్రాభవ మందఱకు దుర్లభం బది యధిపా. 1563
- వ. ఏతద్భక్తిసముదాయంబుసాత్త్విక రాజస తామసభేదంబులచేస నేక ప్రకారంబయ్యె.
- క. జ్వలియించునగ్ని కాఘం, బుల నెల్ల దహించుచందమున దగ్ధముగాఁ
జలుపు హరిభక్తి పాతక, ముల నెల్లను మరల మొలక మొలవక యుండణ్.
- ఆ. వినఁడొ యెంతవఱకు విష్ణుభక్తిమహత్త్వ, మంతవఱకు మద్భ్యుండంతు లేని
యోనులందుఁ బుట్టి యొందుచుండును జరా, జననమరణదుఃఖసంతతులను.
- గీ. అధిప దేవార్చనస్నానయజ్ఞదాన, తపములను సంతరాత్మ చెందను విశుద్ధి
హృదయమున నున్నదేవుని నెఱిగి సేవ, యాచరించుటను విశుద్ధి నందినట్లు.
- క. ఆరాధింపక శౌరిని, నేరీతిని నైనఁ గలుగ విహపరములలోఁ
బూరుపులకు శ్రేయంబులు, నారాయణుఁ డొకఁడె గతి జనంబుల కెల్లణ్.
- క. ఊతిసురుఁడు సురభి సత్యము, క్రతువును దీక్షయును దపము శ్రద్ధయు దయయుణ్
శ్రుతియును సంతోషంబును, స్మృతియును నారాయణునిశరీరములు సుమీ.
- గీ. వాయు వన్నను జల మన్న వహ్ని యన్న, నంబరం బన్న రవి యన్న నబ్జుఁ డన్న
నుర్వి యన్న నజుం డన్న శర్వుఁ డన్న, సఖలవిశ్వమయుం డైనహరియచూవె.
- గీ. అవనిసురరూపమున నన్న మారగించు, వాసుదేవుండు దాననుజేసి ద్విజుల
నన్నసంతృప్తులను జేయునట్టివారు, విష్ణువునకు సంతృప్తి గావించువార.
- ఆ. విష్ణుబుద్ధిచేత విప్రుల నర్చించు, వాడ నిక్క మైనవైష్ణవుండు
స్వీయధర్మ మెఱిగి చేయంగఁ దగినకా, ర్యమును జేసినట్టియాతఁ డగుట.
- క. అని చెప్పి యూరకుంటయు, వినయంబున సಂಬరీషవిభుఁ డిట్లనియెణ్
మునివర యమూల్యవిషయము, వినిచితి వాశ్చర్య ముద్భవింపఁగ మదిలోణ్.
- గీ. అనఘ మాధవమాసమాహాత్మ్య మింక, నెఱుంగఁ జేయుము దయ గల దేని నీకు
విష్ణుభక్తుడ నగుటను వేడ్క పొడమె, మాధవప్రియమాసంబుమహిమ వినఁగ.
- క. అనవుడు మందస్మిత మా, సనమున నుదయింప నిట్లు నారదుఁ డనియెణ్
జనవర మును మాజనకుండు, వినిచినవిషయంబు వినుము వినిచెద నీకుణ్. 1575

—: వైశాఖమాసమాహాత్యక కథనము:—

- సీ. ప్రభవించుటయె దుర్లభంబు భారతవర్ష, మం దది సంప్రాప్త మయ్యె నేని
మర్త్యజన్మంబు సంప్రాప్తించుయోగంబు, దుర్లభం బయ్యది దొరకె నేని
తనధర్మమునయందుఁ దా నుంట దుర్లభం, బది యదృష్టంబుచే నబ్బె నేని
పద్మనాభునిపాదభక్తి దుర్లభ మది, భూరిపుణ్యమునఁ జేకూరె నేని
- గీ. మాధవప్రీతికర మైనమాస మెంతొ, దుర్లభం బది యెట్టులొ దొరకె నేని
స్నానదానజపాదివిధానములను, నేర్పరులు ధన్యు లగుదురు నిక్కవముగ.
- క. అమృహితులదర్శనమా, త్రమ్మున నిష్పాపు లయ్యెదరు దుర్భరపా
పమ్ము లొనర్చినజనులును, నమ్మానమహాత్మి మెచ్చ నలవియె నాకుఁ. 1577
- గీ. చెప్పెదను నిశ్చితం బై నచివరమాట, మాధవప్రియ మైనట్టిమాసమందు
స్నాతము హుతంబు దత్తింబు జప్త మెల్ల, సత్తయం బైనపుణ్యంబ యవనినాధ.
- సీ. విద్యలలోపల వేదంబు దేవత, లందు విష్ణువు మర్త్యులందు ద్విజాఁడు
తపియించువానిలోఁ దపనంసు తిటినుల, యందు జాహ్నువి సతులందు గౌరి
ప్రణవాక్షరంబు మంత్రములందు గాయత్రి, జప్యంబులందు శౌచంబులందు
నాత్మీశుద్ధి గుణంబులందు సలోభగు, ణంబు సత్యంబు తపంబులందు
- గీ. లాభములలోన నారోగ్యలాభ మాత్మ, భావనము ధ్యానములలోన సేవులందు
నభయముపరోపకృతిపున్నియములలోన, మాసములలోన మాధవమాసమురువు.
- వ. కార్తికమాసంబున సూర్యుండు తలలాగతుం డై యుండఁ గావించుస్నాన
దానాదికర్మంబులు పరార్థగుణంబులుగను మాఘమాసంబునందు సూర్యుండు
మకరగతుం డై యుండఁ గావించుస్నాన దానాదికర్మంబులు తత్పహస్రాధికగు
ణంబులుగను వైశాఖమాసంబున సూర్యుండు మేషగతుం డై యుండఁ
గావించుస్నానదానాదికర్మంబులు తచ్ఛతగుణాధికంబులుగను జెప్పబడియె.
- క. దానము యజ్ఞము వ్రాత, స్నాన ముపోషణము బ్రహ్మచర్యజపాను
స్థానములు హవిష్యంబును, నూనుచు వైశాఖమున సమస్తాఘములక. 1581
- వ. మఱియొకవిశేషంబు గలదు. వైశాఖశుక్లసప్తమీదివసంబునఁ గ్రోధవశంబున
జహ్నుమహర్షి గంగం ద్రావి దక్షిణకర్ణంబునుండి విడిచిపెట్టుటంజేసి తత్పుణ్య
దినంబున జాహ్నువియందుఁ గావించుస్నానదానతర్పణాదికర్మంబు లనంతపుణ్య
ఫలప్రదంబులు. 1582
- క. హరిభక్తి లేనివారికి, దొరక దొకప్పుడును సకలదుష్టోపములక
హరియింపఁగలుగుగంగా, సరిదంభస్నాన మట్టిసమయమునందుక. 1583
- గీ. ఏగుడేరదొ వైశాఖ మెంతదాఁక, నంతదాఁకనె వీడించు నభిము లెల్ల
నేగుడేరఁదొ భాస్కరుం డెంతదాఁక, నంతదాఁకనె చీకటు లావరించు, 1584

- గీ. అంబుధిసమాన మైనజలాశయంబు, మఱియొకండున్న మాధవమాసమునకు
సాటి సేయంగఁ దగినమాసము మఱొక్కఁ, దుండు ననిచెప్పవచ్చుబహుక్తులేళి.
- గీ. అశ్వమేధమఖంబున నబ్బుఫలము, కలియుగంబునఁ జేకూరఁగలుగు నెల్ల
మాసపులకును వై శాఖమాసమందుఁ, జేసి స్నానంబు హరిని బూజించి రేని.
- క. మాధవమాసమునందున్, మాధవుని భజించునట్టిమాసపుడు నిజా
రాధనమునకు ఫలంబుగ, సాధించినవాడ జన్మసార్థక్యంబున్. 1587
- గీ. ధనము గలవార లెల్లరుఁ దగు నొనర్ప, దానములు దేశకాలపాత్రముల నెఱిగి
యట్లు చేయక చచ్చిన నాధనంబు, పరులపా లయి చెడిపోవు ఫలము లేక.
- గీ. తగినకాలంబునను జేయుదానమునను
గలుగుఁ బ్రఖ్యాతి యిహమందుఁ గలుగుఁ బరము
నందు స్వర్గసుఖంబు జన్మాంతరమున
నకలవిధసౌఖ్యములు గూడ సంఘటిల్లు. 1589
- వ. అదియునుం గాక వై శాఖమాసంబున నేకాదశి మొదలుపూర్ణిమాపర్యంతంబు
గలదినపంచకంబు విష్ణుప్రీతికరంబుగాఁ బ్రాతస్నానంబు గావించె నేని బహు
జన్మాన్జితంబు లగుమహాపాతకంబు లెల్ల నిర్దగంబు లై యిహంబునఁ బుత్రపౌత్ర
ధనధాన్యాదినమృద్ధియును బరంబున వైకుంఠధామంబును జెందంగలుగు. అట్లు
చేయుటకును సమర్థత లేనియెడలఁ ద్రయోదశీచతుర్దశీపూర్ణిమాతిథులందుఁ
గావించుస్నానదానాదులవలనను నట్టిఫలంబు చేకూరు. అదియునుం గానియెడ
నొక్కపూర్ణిమాదినంబునం జేయుస్నానంబున సంతటిఫలంబు ప్లాప్తింపు. 1590
- గీ. అనుటయును సంబరీఘఁ డిట్లనియె స్వామి, యల్ప మైనశ్రమంబున నధిక ఫలము
సంభవించుటఁ జూడ విస్మయము దోచె, హేతు వేమియొ దానికి నెఱుంగఁ జెపుము.
- చ. అనవుడు నారదుండు వసుధాధిప ధర్మము లన్న సూక్ష్మముల్
గనుటకుఁ దన్మహాత్మ్యమును గారు సమర్థులు ప్రాజ్ఞు లైనవా
రును నికఁ జెప్ప నేటికిఁ బరుల్ గనలే రనుమాట నే నిద
ర్శనములు కొన్ని చెప్పెదను సంగ్రహరూపము గాఁగ దానికిన్. 1592
- వ. రాజస్యం దగువిశ్వామిత్రుండు ధర్మాధిక్యంబుచే దుర్లభం బైనబ్రాహ్మ్యంబు
నొందె. అజామిళుండు ధర్మపత్నిని విడనాడి దాసీలోలుఁ డై బహువిధపాతకం
బులం జేసియు సంతకాలంబునం బుత్రుని నారాయణా యని పిలుచుటచే నక్ష
యం బగువిష్ణులోక వాసముం బడసె. 1593
- గీ. ఇచ్చు లేకుండినను స్మృతియించె నేని, పావకజ్వాల దహించుపగిదిఁ గాల్పు
శౌరినామంబు పాపసంచయము నెల్ల, వ్యాజమున నైన వ్యాహృతం బయ్యె నేని,

- వ. భ్రాతృభాయాగామి యగు కానీనమునిపాత్రులును గోళకుం డగుపాండుమహిపాలునిపుత్రులును స్వయముగాఁ గుండులును నేకభార్యారతులును నగుషంచ పాండవులు పుణ్యశ్లోకు లైరి. 1595
- గీ. కర్మశక్తులు చిత్రముల్ కర్మములును, జిత్రములు భూతభావనల్ చిత్రములు విచిత్రములు భూతములు తద్విచిత్రమహిమ, మెంతవారికిఁ గూడను నెఱుంగరాదు.
- వ. కర్మఫలవై పరీత్యంబు గానంబడుచుండుటంజేసి యధికకర్మంబున కధిక ఫలంబును నల్పకర్మంబున కల్పఫలంబును గలుగు నని నిశ్చయింప నవకాశంబు లేదు.
- గీ. అద్రిసమ మైనతృణరాశి నల్ప మైన, విస్ఫులింగంబు దహించు విష్ణుభక్తి కొంచె మైనను జాలును గూలఁద్రోయ, బ్రహ్మహత్యాదిఘోర పాపముల నెల్ల.
- వ. చేయంబడినకర్మం బేజన్యంబున నైనను దత్ఫలంబు ననుభవింపజేయు. ఒక జన్యంబునఁ గావింపంబడుకర్మంబు వేఱొకజన్యంబునఁ దత్ఫలంబు నొసంగు. ఒక్కొక్కయెడఁ బుణ్యకర్మనకు త్తైన్యంబును బాపకర్మన కభివృద్ధియును గానంబడు. మఱియును గావింపంబడుకర్మంబు భావహీనం బయ్యె నేని సామాన్యంబుగా నిష్ఫలం బగు. 1599
- ఆ. చేయుఁ గాక గాంగతోయంబునను స్నాన, మాచరించుఁ గాక యమితజపము భావహీనుఁ డైనఁ బడయంగఁ జాలఁడు, దత్ఫలంబు శ్రమమ తత్ఫలంబు. 1600
- వ. గంగాదిపుణ్యతీర్థంబులందు నసియించుజంతువులును దేవాలయంబులయందు నిత్యనివాసంబు గావించుపక్షిగణంబులును బస్తుండి మరణించినను భావశుద్ధి లేమింజేసి తత్కర్మఫలంబు నొందం జాలవు. ఘృతక్షైలసిక్తం బగుదీపంబును బ్రదక్షిణాన్తరశిఖంబుగా స్వకాలంబున వెలిగించినను భావవర్జితనకు స్వర్గంబు గాని మఱియొకతత్ఫలంబు గాని లభియింప నేరదు. 1601
- క. కావున వై శాఖంబున, భావంబును నిలిపి విష్ణుపదములయందుఁ గావించి రేని స్నానము, శ్రీవైకుంఠంబు నధివసించుదు వారల్. 1602
- గీ. చాలు వై శాఖమునఁజేయుస్నాన మొకఁడె, పాపసముదాయముల నెల్లరూపుమాప నల్ప మైనను శుభకర్మ మడఁచివైచు, నశుభకర్మసహస్రంబు నైన నధిప.
- వ. దీనికి నిదర్శనంబుగా నొక్కయితహాసంబుఁ జెప్పెద. వినుము. 1604
- గీ. మునిశర్మ యనుపేరఁ దనరెడుభూసురుం, దొకఁడు వై శాఖమం దొక్కనాడు నర్మదాస్నానంబునకు వచ్చె మును తన, బ్రహ్మతేజము రవిపగిది వెలుగ నది చూచి తత్ప్రాంతమం దుండుపాపాత్ము, లేగురు భక్తితో నేగుడెంచి సాష్టాంగముగ మ్రొక్కి యతనిపాదములకు, నేడుచుచును లేచి యెదుట నిలువ
- గీ. వారలను గాంచి యావిప్రవర్ణ్యు డిట్లు, లనియెమీరెవ్వరయ్య మీయాకృతులను గాంచ నఘరూపములుగను గానఁబడెడి, నేమి హేతువు నాకడ కేగుదేర.

- గీ. అనుటయును వారిలో నొక్కడార్తితోడ, నిట్టులనియెను స్వామి నాహీనదశను
జెప్ప సిగ్గయ్యెడిని గాని చెప్ప కున్న, నిమృహాదుఃఖమును సహియింపఁజాల.
- కీ. పాంచాలదేశాధిపతి నేను క్షత్రియుం, డను నరవాహనుం డనెడివాఁడ
ధనమదాంధ్యంబునఁ దను వెలుంగనిచేప్తులొనరించు చుండుట నొక్కనాఁడు
మార్గమం జేగుబ్రాహ్మణుని నొక్కనిఁ జంపి, నాఁడ సాయకమును గాఁడ నేసి
యమృహపాతక మంటి శిఖాసూత్ర, తిలకవర్జితుఁడ నై తిరుగుచుంటి
- గీ. హితులువిడిచిరిరాజ్యంబుమతియుఁబోయె, బ్రహ్మశాత్ర్య యొనర్చినపాపి సనుచుఁ
జాటుకొను చుంటి నింటింటఁ గూటికొఱకుఁ, జాపునకు మందు దిన్నను జావనైతి.
- క. ఏసాధువు లైనను నా, దోసంబును బాపువాడు దొరకుదు రనుపే
రాసను రా నిచటికి నా, చేసినపున్నమున నీవు చేకుటితి విటా. 1608
- క. అని విరమించుటయును ని, ట్లనియె ద్వితీయుండు సముం డై నేను ఖలుం
డను చంద్రశర్మ యనువాఁ, డను మాగధదేశవాసుఁడను బ్రాహ్మణుఁడన్.
- క. ఒడ లెలుంగనిక్రోధంబున, నుడుకుచు గురుహింస చేసి యుంటిని మును నే
నుడుగక యాపాపము ననుఁ, గుడుపుచు నున్నది ఫలంబు ఘోరము గాఁగన్.
- క. నకనకలాఙ్గదుకుక్షికి, నొకనాఁడును నిండ భిక్ష యొదనదు ధిమణా
వికలుఁడ నై జంజెంబును, సికయును లేకుండ నుంటి జీవంబులతోన్.
- క. ఉండిన చోటను నుండక, పండుకొనినచోట మరలఁ బండుకొనక ఖ
న్నుండ నయి తిరుగుచుండుదు, నెండ యనక వాన యనక యెప్పుడూ గూడన్.
- క. అది యేమిపాతక మొ నా, యెద నొకత్రుటి యైన నుండసి దొక చోటన్
బడదుదు నొక కాలంబున, నదిరిపడుదు నొక్కవేళ నతిచిత్రముగన్. 1613
- గీ. దైవయోగంబువలన నీదర్శనంబు, ప్రాప్తమయ్యెను నాకు ధరామ రేంద్ర
పాపముల నెల్ల రూపుమాపంగఁ జాలు, సంశయము లేక బ్రహ్మవర్చస మొకండు.
- క. అని చాలించుటయును ని, ట్లనియె ద్వితీయుండు స్వామి యవనిసురుఁడ నై
నను నేను జేయఁగూడని, పనులను జేసితిని మద్యపానముకతనన్. 1615
- క. చేరిచిగొంటిని వేశ్యను, దారసుతుల నిల్లు వెడలఁ దఱిమితి సూరన్
జేరును మాయఁగఁ దిరిగితి, స్వైరవిహారమున దేవశర్మాహ్వయుఁడన్. 1616
- క. ఆపాప మంటుకొని న, న్నూపిరి వోకుండఁ జంపుచున్నది తత్సం
తాపమున కోర్వఁ జాలక, యీపగిదిని వచ్చినాఁడ నిచ్చటి కనఘా. 1617
- క. ఒనగూడుట నీదర్శన, మును జేసెడిభాగ్య మిపుడు పోయినప్రాణం
బున కాశ యొదవె మరలను, గనికరమున దీనరక్ష గావింపఁ గడే. 1618
- క. అని యూరకుండుటయు ని, ట్లనియె జతుర్థుండు విధురుఁ డనియెడువైశ్యుం
డను నేను వేశ్య యగుమా, తను బొందితి మూఁడునెలలదాఁకను సంతకన్.

- క. తెలియక చేయంబడినను, బలు వయి గురుత్వగమనపాపము ననుఁ జే
కులఁ జెట్ట సాగె దానను, విలపించుచుఁ దిరుగుచుంటి విశ్వం బెల్లఁ. 1620
- క. దైవికముగఁ బ్రాప్తించెను, దావకదర్శనము నేను ధన్యుడ నైతిఁ
బోవక యుండునె సాధుకృ, పాపీక్షణమునను బాపపంకం బెల్లఁ. 1621
- క. అని మిన్న కుండుటయు ని, ట్లనియెను బంచముఁడు నే మహాపాపములఁ
బొనరించినాఁడఁ బాతకి, జనసంసర్గమున వైశ్యజాతిభవుండఁ. 1622
- క. నందాహ్వాయుండ నయ్య న, నందపథంబునఁ జరించినాఁడను దానఁ
గుందింపఁ దొడఁగె నాయఘ, బృందం బంతయును నన్ను రేయుం బవలుఁ.
- క. దానికి నోర్వం జాలక, నానాక్షేత్రములు తిరిగినను ఫల మెందుఁ
గానక వచ్చితి దుద కీ, స్థానమునకు నెపుడొ మేలు సలిపినకతనఁ. 1624
- క. అరుదెంచినతోడనె య, చెరువుగ నీదర్శనంబు చేకుటె దానఁ
బరితుష్టి గలిగె నాత్మకుఁ, జరితాఘ్నం బైతి నీవె శరణము నాకుఁ. 1625
- క. అని ప్రార్థించుటయును న, మృతిశర్మ తదీయవృత్తముల నెల్లఁ గనుం
గొని దివ్యదృష్టిచే ని, ట్లనియెను మీ కెల్ల శ్రేయ మయ్యెడుఁ గాతఁ. 1626
- క. బనరించుట నజ్ఞానం, బునఁ బాపంబులను సత్యమును జెప్పటచే
సనుతాపంబును జెందుట, ననుగ్రహంబునకుఁ బాత్రు లైతిరి మీరల్. 1627
- ప. అశేషసమం బగుత్పత్తియును జనకసముఁ డగుగురుండును విప్రసముఁ డగు
పాశ్రుండును విష్ణుసముఁ డగుదేవుండును గంగాసమం బగుతీర్థంబును గోదావ
సమం బగుదానంబును గాయత్రీసమం బగుమంత్రంబును నేకాదశీసమం బగు
వ్రతంబును భార్యాసమం బగుమిత్రంబును దయాసమం బగుధర్మంబును
స్వాతంత్ర్యసమం బగుసౌఖ్యంబును గార్హస్థ్యసమం బగునాశ్రమంబును సత్యసమం
బగునాచారంబును సంతోషసమం బగుబలంబును వైశాఖసమం బగుమాసం
బును లేమింజేసి యీ వైశాఖమాసంబున గంగాస్నానంబు లభించె నేని
సుగంధభరితం బగుసువర్ణంబు ప్రాప్తించినట్ల. 1628
- గీ. సర్వదయు గంగయును యమునయును బాప
హరణమునఁ దుల్యముల కాన నాచరింపుఁ
డిమ్మహానదిలోన స్నానమ్ము నిపుడె
పాపముక్తియు దివ్యరూపమును గలుగు. 1629
- చ. అనపుడు వార లెల్లరును హర్ష ముతోడను సర్వదాజలం
బునను మునింగి లేచుటయుఁ బోయెను గాన సమస్తపాపముల్
గనులను హర్ష బాష్పములు గాయములందును దివ్యతేజముల్
దనరఁగ నుల్లసిల్లిరి సుధామయమూర్తులు నాఁగ నయ్యెడఁ. 1630

గీ. అనుటయును సంబరీషుఁ డిట్లనియె స్వామి, పండితులు చెప్ప వింటిఁ బాపప్రళమన
'మనడిస్త్రోత్రంబుననుమాయునఘములనుచు, దెలుపఁగదవయ్యనాకుఁదద్విధమునెల్ల.

క. అని ప్రార్థించుటయును ని, ట్లనియెను నారదుఁడు రాజ యది సత్యమ నే
వినిచెడఁ బాపప్రళమన, మును వినుము సమస్తపాపములు భస్మ మగున్. 1632

—: పాపప్రళమనస్తోత్రకథనము:—

దండకము:— నారాయణా నీకు జోహారు లాపద్ధనధ్వాంతమార్తాండ నీకు
బ్రణామంబు లవ్యక్త నీ కేటికోల్లాశితోద్ధారకా నీకు సాష్టాంగముల్ నీకు
సర్వేశ్వరా వందనంబుల్ నమస్కారముల్ నీకు గోవింద కృష్ణా భవత్పాద
కైంకర్యముం జేయ నాయాత్మ నర్పించితిన్ శ్రీపతీ నేను నీవాడఁ బాపాపహా
యెట్టిపాపంబులు నీకటాక్షంబుచేతన్ బటాపంచ లై పోవ విశ్వాత్మ నిద్రించు
చున్నప్పుడున్ మేలుకొన్నప్పుడున్ గూరుచున్నప్పుడున్ లేచుచున్నప్పుడున్
బోవుచున్నప్పుడున్ గాల్యకృత్యంబులన్ జేయుచున్నప్పుడున్ యెట్టిపాపావిధుల్
దీర్చుచున్నప్పుడున్ బుండరీకాక్ష వేయేల యేకకృత్యమున్ జేయుచున్నప్పు
డైనన్ మతేకాలమం దేని యేదేశమం దేని విజ్ఞాని నై కాని యజ్ఞాని నై కాని
కామార్థి నై కాని యర్థార్థి నై కాని వాక్ష్పితకాయంబులన్ దేనిచే గాని యె
ట్లైన యిం తేనియం తేని సే జేసియున్నట్టిపాపంబు సర్వంబు దగ్ధంబు గావింపవే
మాధవా నన్ను సంసారపాథోధిపారంబునం జేర్పవే తండ్రి నాదుఃఖముం దీర్పవే
స్వామి నీకంటె ని క్కేదియున్ లేదు నా కెందునుం బోవ దేవా యచింత్యప్ర
భావా నమస్తే నమస్తే నమః. 1633

క. అని పాపప్రళమనమును, వినిచి మహారాజ దీని విన్నను బరియిం
చినను నశేషాఘవినా, శన మగు నద్దాన విష్ణునన్నిధి దొరకున్. 1634

గీ. మఱియు నై శాఖమున దీనిమహిమ మింత, యంత యని నిర్వచింప నా కలవి గాదు
మాధవప్రీతికర మైనమాస మగుట, దురితముల నెల్ల నడఁగార్చుస్తోత్ర మగుట.

వ. అనుటయు సంబరీషుం డమ్ముసింద్రున కి ట్లనియె. 1636

గీ. మానివల్లభ నై శాఖమాసమందు, స్నానదానాదు లేవిధిఁ జలుప వలెనో
విష్ణుపూజన మెట్లు గావింపవలెనో, యానతీయుము వినఁ గోర్కి యయ్యె నాకు.

—: స్నానదానవిష్ణుపూజావిధానకథనము:—

క. అనవుడు నారదుఁడు ముదం, బునఁ జిలున వొలయ వదనమున ని ట్లనియెన్
జననాథ వినుము నెప్పెద, వనజభవునివలన విన్నవడువున నీకున్. 1638

వ. వై శాఖమాసంబున సూర్యుఁడు మేషరాశిగతుం డై యున్నతరుణంబునఁ బ్రాక్షు
గానుజ్ఞం బడసి స్నానఫలంబు సిద్ధించునట్లు హరిం బ్రార్థించి మహానదియందుఁ
గాని నదియందుఁ గాని నదమందుఁ గాని సరస్సునఁ గాని నిర్ధారంబునం గాని
దీర్ఘకయందుఁ గాని కూపోదకంబునం గాని నియమయుక్తంబుగా నారాయణా

ప్రాక్షరమంత్రంబుచే దీర్ఘకల్పసంబు గావించి స్నానంబు చేసి పవిత్రపాణి మై విధివిధానంబున దత్తీరంబునందు గంగ నావాహనంబు చేసి నందిని నళిని దక్ష పృథ్వీ వియద్గంగ విశ్వకాయ శివ యమృత విద్యాధరి మహాదేవి లోకప్రసాదిని తేమంకరి జాహ్నువి శాంత శాంతిప్రదాయిని యనుపుణ్యనామంబులం గీర్తించి నాలుగు గాని యాఱు గాని యేడు గాని మృత్తికాస్నానంబులు గావించి ధౌతవస్త్రంబులు ధరియించి పిమ్మట బ్రహ్మవిష్ణురుద్రప్రజాపతిదేవయక్షనాగ గంధర్వాప్సరోవిద్యాధరజలధరక్రూరసర్పసుపర్ణతరుపక్షిపాతకినిరాధారజీవతర్పణంబును దేవర్షిపితృతర్పణంబును స్వపితృతర్పణంబునుం జేసి యటుమీఁద ముందుభాగంబున బద్ధంబును లిఖించి మార్తండనామంబు లుచ్చరించుచు సపుష్పాక్షతసలిలాదణ చందనంబులతోడ నాదిత్యున కర్ఘ్యంబు నొసంగి నమస్తారంబు లర్పించి ప్రదక్షిణంబులు గావించి బ్రాహ్మణగోత్రాచనస్పర్శంబు గావించి స్వగృహంబునకుం జేరి విష్ణుప్రతిమను బూజించి మాధవప్రీతికరంబు గా యథా శక్తి సువర్ణరజతామ్రసలిలాన్నశర్కరాంబరపాదత్రాతపత్రమధుతిలకుంభకన్యా గోభూధాన్యాద్యనేకదానంబులు పాత్రుల కొసంగి హవిష్యంబు భుజియించి బ్రహ్మచర్యంబు నవలంబించి స్థండిలంబున శయనింపవలయు. వై శాఖమాసం బంతయును నీవిధంబున నిత్యస్నానంబు గావించి యంతంబున బ్రాహ్మణసంతర్పణంబు చేయువారల కీప్సితార్థసిద్ధియును విష్ణులోకప్రాప్తియునుం గలుగు. 1639

గీ. వ్రతము దానంబు నియమంబు బ్రహ్మచర్య
జపహవిష్యంబు లచ్యుతార్చనము భూమి
శయ్యయును హోమమును గోటిజన్మపాప
సంతతుల రూపుచూపు వై శాఖమందు. 1640

వ. ఇదియునుం గాక వ్రతాచరణసమర్థత యుండె నేని. 1641

గీ. వ్రతము నీరీతి ద్వాదశవత్సరములు, గడచుదాకను జేయుచు గడ కొనర్చు
వలయు నుద్యాసనము దాన గలుగు విష్ణు, మందిరావాసభాగ్యంబు మానవులకు.

క. వై శాఖస్నానంబున, క్లేశంబులు వాయు దొలగు లేవడియును. రు
జ్ఞాశం గు నందఱలో, బ్రాశస్త్యము గలుగు ముక్తి వాటిలు. దుదకు.

క. విత్తంబు లేనియెడలను, జిత్తము హరిమీఁద నిలిపి చేసినస్నానం
బుత్తమగతిసాధన మగు, జిత్తంబె ప్రధాన మగుట జేతల కెల్ల. 1644

వ. ఇంక నర్చనవిధానంబు జెప్పెద. భగవదర్చనంబు వైదికతాంత్రికమిత్రభేదంబు
లచే నివిధంబుగా జెప్పబడియె. వైదికార్చనం బేనియు మిత్రార్చనం బేనియు
ద్విజులు గావింపం దగు. తాంత్రికార్చనంబు స్త్రీశూద్రులకు విహితంబు. వేదో
క్తంబు వైదికంబు. తంత్రోక్తంబు తాంత్రికంబు. వైదికతాంత్రికోభయ

హంపంబు మిశ్రంబు. ద్విజుం డగువాండు వైదికమంత్రంబులచేఁ గాని వైదిక తాంత్రికమంత్రంబులచేఁ గాని స్నానసంధ్యాదికర్మంబులు నిర్వర్తించి స్థండి లంబునం గాని యగ్నియందుం గాని సూర్యునియందుం గాని బ్రాహ్మణుని యందుం గాని స్వహృదయంబునం గాని పరమేశ్వరుని నారాధింపం దగు. ప్ర తిమ కైలి ధాతుమయి తాపి లేప్య లేఖ్య పైకతి మణిమయి మనోమయి యనెడియష్టవిధభేదంబులచే నొప్పు. అయ్యది చరాచరభేదంబులచే ద్వివిధం బయ్యె. స్థిరప్రతిమ కావాహనోద్వాసనంబులు లేవు. చరప్రతిమకు వికల్పం బుగా నుండు. స్థండిలప్రతిమకు రెండునుం గలవు. అర్చాప్రతిమకు సమ్ము ఖంబుగా నుండి యథావిధి నర్చింపం దగు. పూజానంతరంబు విధివిహితం బగు కుండంబు నేర్పఱచి యందు నగ్నిం బ్రతిష్ఠించి వాసుదేవుని ధ్యానించుచు హవిర్హోమంబు గావించి పార్వదులకు బలి నర్పించి పురాణకథాపఠనశ్రవణంబుల చేతను నానావిధస్తోత్రంబులచేతను నారాయణునకు సంప్రీతిం గొలిపి దండ ప్రణామంబుం గావింపం దగు. ఉద్వాసనంబు చేయవలసినయెడఁ బ్రతిమాజ్యోతి నాత్మజ్యోతియంద యుద్వాసనంబు గావింపవలయు. ఆవాహనీయం బయ్యె నేని యాత్మజ్యోతినుండి యావాహింప వలయు. 1645

గీ. అఖిలభూతంబులందును నాత్మయందు, సమరువానిఁగ నెఱిఁగి సర్వాత్ముఁడైన హరినిఁ బూజింపఁగాఁ దగు సర్పకుండు, శ్రద్ధ తనకు ఘటిల్లినప్రతిమయందు.

వ. ప్రతిమాప్రతిష్ఠాపనంబునఁ ద్రిభువనాధిపత్యంబును దేవాలయస్థాపనంబున సార్వ భృమత్యంబును బూజాదినిర్వహణంబున బ్రహ్మలోకంబును బడయంగలుగు.

గీ. అశ్వమేధాదియాగంబు లాచరించు, గాక దానను భక్తియోగమునఁ గాంచు నంత్రేయంబు గన నలభ్యంబు భక్తి, నశ్యుఁడై నల్లని హరి కర్మనశుఁడు గాఁడు.

గీ. అంబుజాక్షుని దర్శించునదియె కనులు

హరివయిని బాదుకొని యుండునదియె బుద్ధి
యచ్యుతునిస్తోత్ర మొనరించునదియె జిహ్వ
హటకాంబరునకు మ్రొక్కునదియె తనువు.

1649

క. భూవర నీ వచ్యుతపద, సేవకుఁడవు గానఁ దెలియఁజేసితి నీకుఁ

శ్రీవై శాఖమహాత్మ్యము, బోవలయును నింక స్నానమున కని పోయె.

గీ. అంత వై శాఖనిధు లెల్ల నాచరించి, యంబరీఘండు గృతకృత్యుఁడయ్యె దాన నతనికి లభించెఁ ద్రిజగంబులందుఁ గూడ, విష్ణుభక్తుం డనెడిమేటివిశ్రుతంబు.

— : ఆదికరాహమేదినిసంవాదకథనము : —

నీ. మఱియు నొక్కవిశేష మెఱిఁగింతు మును విష్ణు, వాదివరాహ మై యవతరించి దంష్ట్రయందు ధరించి ధరణి నుండ సహస్ర, దివ్యనర్మంబు లాజేవి యపుడు

మాధవ దినపక్షనూనవత్సరయుగ, కల్పాదికం బైనకాలమందు

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీమును వహించినది యెయ్యదియు నా, కానతి మృని వినయమున నడుగ
గీ. నచ్యుతం డిట్టులనియె గాశ్యపి వచింతు, నన్నిటను గూడ వై శాఖ మధికతమము
నేనె యది యని యూహింప జ్ఞాను లెల్ల, మాధవాఖ్యను దాల్చినమాన మగుట.
వ. తన్మానశుక్త తృతీయాదివసంబున మధుహిరణ్యాక్షు లనుఘోరరాక్షసులు నాచే
నిహతు లగుటంజేసి యాత్మతీయ యక్షయ్యతృతీయ యనియును ద్రేతాయుగాది
యనియును బ్రసిద్ధిం జెందినపుణ్యదినం బయ్యె. 1653

గీ. అట్టిదివసంబు గల్గిన దగుట నాత్మ, బ్రియతమం బయ్యె దాన నాపేరు వడసె
దాన నఖిలజగత్పూజ్యతను నహించు, మహిమ మేర్పడె మాధవమానమునకు.

శా. ఆమాసంబునఁ జేయున్నానజపదానార్చావ్రతాదిక్రియా
స్తోమం బంతయుఁ బుణ్యరాశి యును సంతోషంబు నై శ్రవ్యమున్
క్షేమంబున్ యశమున్ సఖిసుతహితశ్రేణిన్ గలూనై పుణిన్
సామర్థ్యంబు నొసంగి చేరుచుఁ దునిన్ నై కుంతధామంబునన్. 1655

క. అని చెప్పటయును మేదిని, మనమున సంతోష మొందె మఱియొక గాథన్
వినిచెదను వినుఁడు మాధవ, మునఁ గలమహిమంబు స్పష్టముగఁ దెలియంగన్.

— : యమత్రాప్త్యాణసంవాదకథనము : —

వ. మున్ను మధ్యదేశమునందు గంగాయమునలనడుమ నొకయగ్రహారంబు గలదు.
గీ. దానిలోపల విద్వాంసు లైనదవ్విజులు, కల రనేకులు వారిలోపలను యజ్ఞ
దక్షుడనుగ్రాహ్యునిఁ దేరదండధరుఁడు, భృత్యులనుబంపఁగనువార లేఁగుడెంచి.
ఆ. యజ్ఞదత్తతల్కులు డై నమఱొక్కట్రా, హ్యునిఁ దోఁకొని ప్రమాదమునను
నరిగి దండధరునియంతికమున నిల్చి, శమనుఁ డతనిఁ జూచి సత్కరించి. 1659

క. భటులార యజ్ఞదత్తుని, నిటకుం గొనిరం డటంచు నే ననుపఁగ మీ
రటు చేయక యీవిప్రుని, దటుకునఁ గొనివచ్చితిరి వృథా క్రియ యయ్యెన్.

క. అనుడుఁ బ్రమాధంబున నీ, పని యయ్యె త్తమింపు మనుచు భయ లర్థింపన్
గొనిపొందు మరల నీవి, ప్రుని నని శమనుండు పలికెఁ గ్రోధముతోడన్. 1661

గీ. అపుడు విప్రుడు యమున కిట్లనియె దేని, యిచట సుఖముగ నుండైనా కేగ నోప
నేల రావింపఁ బంపఁగా నేల మరల, నెఱుంగఁజెప్పము కారణమేమొ గ్రాకు.

వ. అని యడుగుటయు సంతకుం డాతని కిట్లనియె. 1663

గీ. భూసుర, వినుము. నీపుణ్యంబుననుజేసి, సుఖముగా నుండె నిచ్చట నీకుం.

బుణ్యంబు చేసినపురుషుల కియ్యది, పూజ్యంబు శోభగెడిస్వర్గభూమి

పాపం బొనర్చినపాపాత్ములకు నిద్రి భరియింపఁజాలనివరకభూమి

పాపపుణ్యానురూపంబుగా ధూళింబు, పూజ్యంబు నొసఁగెడుస్వామి నేను

గీ. హాసము లింకఁ బది నిండునంతవఱకు

నాయు వుండుటఁజేసి నీ వవనిలోన

నుండఁ దగువాడ వగుట నిం దుండఁ దగదు

చనుము శీఘ్రుంబ యనుడు ని ట్లనియె ద్విజుఁడు.

1664

గీ. ధర్మమూర్తివి నీవు నీదర్శనంబు

చేకుఁబుట దుర్లభంబు నాచేసినట్టి

పుణ్యమునఁ బ్రాప్తమైతి విష్ణుడు మహాత్మ్య

యడుగఁ దలఁచితి నినుఁ గొన్నియంశములను.

1665

గీ. అనుటయును ధర్మరా జట్లు లనియె విప్ర

యడుగు మవి యేవో శీఘ్రంబ యనుప సంత

ప్రభావముఁడు దేవ భూరిధర్మంబు గలుగ

సులభ మైనయపాయంబు దెలుపు మనియె.

1666

—: ముఖ్య ధర్మ కథ న ము :—

చ. అనవుడు ధర్మరాజు ముద మంది మహీసుర యొక్క-మాటలో

వినిచెద శాస్త్రసారమును విష్ణు వొకండె భవాంబురాశిలో

మునిఁగినజంతుకోటల సముద్ధరణం బొనరించుదేవుఁ డా

యనను భజించుచో నిహపరార్థము లాత్మకరస్థితార్థముల్.

1667

క. మాధవునకుఁ బ్రియ మైనది, మాధవమాసంబు దాస మాధవసంప్ర

త్యాధాయకముగ స్నానా, రాధనముఖవిభు లొనర్చుప్రాజ్ఞులె ధన్యుల్.

1668

వ. వైశాఖమాసంబునఁ బ్రాతఃకాలంబునం దెందు స్నానంబు గావించినను

భాగీరథి సర్పద యమున సరస్వతి విశోక విశేష యనునాఁబువింధ్యోత్తర

పుణ్యనదులందును గోదావరి భీమరథ గుంగభద్ర వేదిక లాసి పయోష్టి యను

నాఁబువింధ్యదక్షిణపుణ్యనదులయందును నిత్యస్నానంబు గావించినఫలంబును

సర్వపుణ్యయతనంబుల సేవించినఫలంబును సకలపుణ్యాశ్రమంబుల దర్శించిన

ఫలంబును జేకూరు.

1669

క. ఆయువు శ్రీయును వర్ధిలుఁ, బాయు మహాపాతకోపపాతకములు శ్వ

శ్రేయసము గల్గు స్నానము, చేయునెడల మాధవమునఁ జేతనములకన్.

గీ. కల్పకోటిశతంబులుఁ గల్పకోటి, శతసహస్రంబులును విష్ణునదనమందు

వాస మొనరించు వైశాఖమాసమందుఁ, జేసి స్నానంబు హరిని బూజించె నేని.

క. పాతకము లెల్ల మాయును, బ్రేతిత్వము పోవు నావరించినభూత

వ్రాతములు తొలఁగు రాధ, ప్రాతస్నానమున కెంత ఫల మనవచ్చున్.

1672

వ. దీనికి దృష్టాంతంబుగా నొక్కయితోహసంబు చెప్పెద. వినుము.

1673

- సీ. ధనశర్మ యనునొక్క ధరణీసుపద్యుడు, చని యొక్క కాసనంబునకు మున్ను
కోయుచు నుండంగఁ గుశల నచ్చోటికి, వచ్చి పిశాచముల్ వానిఁ జూచి
భక్తితోఁ గావించి ప్రణతి విప్రోత్తమ, త్వత్పుణ్యకర్మనావాప్తివలన
సస్మదీయక్రొర్య మంతయు నడఁగారె, నిది యేమి చిత్రంబా యెఱుంగ మైతి
- గీ. మనుటయును ధనశర్మ యిట్లనియెమీర, లేవరొ నాకడ కిప్పుడు రా హేతు వేము
తెలియఁజేయుఁడు సర్వంబు తేటపడఁగఁ, గలిగెడిని జాలి మిమ్ములఁ గాంచినంత.
- వ. అని యడుగుటయు నాపిశాచంబులలోనియొకపిశాచం బిట్లనియె. 1675
- క. చేసినయుపకృతి మఱచిన, రోసమె నా కమితఘోరదుష్కృతి గలుగం
జేసెను దానను జెడితి సు, దాసుం డనువైశ్యుఁడను గృతఘ్నుఁడను సుమీ.
- క. అనిపాపుల కైనను ని, మృతి యున్నది గాని లే దొసంచుకయును దు
ర్గతివారక మగుమార్గము, కృతఘ్నునకు ననుచుఁ జెప్ప నే మును వింటి.
- గీ. కట్టికుడుపద చేసినశర్మ మిలను, నెట్టివారల నైనను నేమి చెప్పఁ
బరమనిర్భాగ్యుఁడను మహాపాతకుఁడను, నాకు ది క్కేది యైన నున్నదె మహాత్మ.
- వ. అని పలికి యూరకుండుటయు ద్వితీయపిశాచం బిట్లనియె. 1679
- గీ. బ్రాహ్మణోత్తమ పదివేలగ్రామములకు, నధిపతిని నేను హరివీరుఁ డనెడివాఁడ
గురువు దైవంబు నాక ముక్కరుఁడ నగుచు, వర్తినినహేమపున విదైనయెడనైతి
- క. ప్రేతత్వ మొదలె నా కా, పాతకకర్మంబువలనఁ గా డైపోతి
జైతన్యం బుండియును న, చైతన్యుఁడ నైతి బాధ నైవఁగ లేమి.
- క. న న్నుద్ధరింపఁగదె యా, పన్నుఁడను సనాధుఁడను గృపాపాశ్రుఁడ నీ
పున్నెమునఁజేసి బ్రతుకును, సన్నమనస్తృప్త ప్రబల మయ్యెను నాక.
- వ. అని ప్రార్థించి విరమించుటయుఁ దృతీయపిశాచం బిట్లనియె. 1683
- సీ. బ్రాహ్మణోత్తమ నేను బ్రాహ్మణుఁడను మున్ను, వాసంబు చేసితి వాసపురిని
గౌతమగోత్రసంభూతియు గౌతమా, హ్వయమును గలిగినవాఁడ నైతి
శ్రౌతమార్గమె ముక్తిసాధనం బని యెంచి, యాచరించితి భూరియజ్ఞములను
వాసు దేవునిఁ గూర్చి వైశాఖమునఁ జేయ, నైతిని న్ననదానాదివిధులఁ
- గీ. గడకు నొకపూర్ణిమను నైనఁ గడప నైతి, శౌరిసంప్రీతికర మెనస్సానమునను
దాన నేఁ జేసినట్టియధ్వరము లెల్ల, ధలవిహీనంబు లై నన్నుఁ గౌఠుచేసె.
- క. దాన నవైశాఖ్యను, బూని పిశాచంబు నగుచు భూతిల మెల్ల
దీనత్వముచేఁ దిరుగుచు, నానాకష్టములలోన నవయుచు నుంటి.
- గీ. తీర్థములకంటె నధికులు ద్విజులు దాన, నుత్తమగ్రాహ్మణుఁడవు న న్నుద్ధరింపు
మట్లు కా దేని ధనశర్మ యనుమదాత్మ, భవున కెఱిగింపుమయ్య నాపడెడిపాట్లు.
- క. అని ప్రార్థించుటయును నా, ధనశర్మ మహావిపాదతప్పుం డై యి
ట్లనియెను దండ్రీ భవత్సత్తుఁ, డను నేనె వినిద్యజన్ముఁడను నేనె సుమీ.

- గీ. జనన మరయంగ నుత్తమజాతయందుఁ
జేయఁబడినవి చూడ నామ్నాయవిధులు
చెందినది గాంచ దుర్గతి చిత్ర మయ్యె
ధర్మ మతిసూక్ష్మ మెఱుంగంగఁ దరము గాదు. 1688
- క. జనకుండ వగునీ వీవిధ, మున నుండఁగఁ జూచుపాపమును నాకు విధిం
చెను ధాత యేమి చేయుదుఁ, గన నైతిని నీకు సుగతి గలిగెడిత్రోవఁ. 1689
- క. అని చింతిల్లుచు నుండం, గను భూతం బిట్లు అనియెఁ గలిగినయెడ నా
యన నీకుఁ గరుణ నాపై, నొనరింపుము మాకు నొక్కయుపకారంబుఁ.
- వ. నై శాఖమానంబున విష్ణుప్రీతికరంబుగా స్నానదానాదివిధులు యథావిధిం జేసి
నై శాఖసృక్లతయోదశీ చతుర్దశీ పూర్ణిమాస్నానఫలంబు మామువ్వరకును
యథాక్రమంబుగా నర్పించితి వేని ప్రేతహంబులు తొలంగి మేము దివ్యహంబు
బులతోడ నై కుంతధామంబుఁ జెందంగలవార మగుదుము. పరోపకారపుణ్యంబు
నీకును నుద్ధారకం బగు నని చెప్పటయును ధనశర్మ మహానందముం జెంది
యట్లకావించె. 1691
- గీ. అంతలను నాపిశాచము లబ్బురముగ, దివ్యదేహంబులను దాల్చి తేజరిలుచు
నెక్కి దివ్యవిమానంబు నేఁగె నతఁడు, కాంచుచుండంగ గగనమార్గమును దాఁటి.
- క. ధనశర్మ యాపరోపకృ, తినిజేసి యిహంబునను బ్రతిష్ఠయు సౌఖ్యం
బును ననుభవించి పిమ్మటఁ, జనియెను నై కుంతమునకు సంతోషమునఁ. 1693
- సీ. మఱియొక గాథ నీ కెఱిగింతు వినుము మ, హీధరుం డనెడిభూమింద్రుఁడొకఁడు
పూర్వకాలమునందుఁ బూజించుటలను గూడి, తద్రక్తిచే రాజధర్మముడిగి
వైర్వవిహారి యై సంచరించుచు నుండఁ, గడచిపోయెను గొంతకాల మట్లుతే
యంతట నొక్కనాఁ డతనిపురోహితుం, డై నకశ్యపుఁ డట కరుగుడెంచి
- గీ. భామినీమధ్యగతుఁ డై నప్రభునిఁ జూచి, యధిక వాత్సల్యమున నిట్లు అనియె భూప
శిష్యునకు బోధ చేయక చెడు గుర్తుండు, చెడును శిష్యుండు గురునిభాషితము వినక.
- క. కావున నేను వచ్చింపం, గావలయును గురుండ నై నకతమున నీకుఁ
నీవును శిష్యుండ వగుటను, నావననం బంతయును వినంగ వలయుఁ. 1695
- సీ. అచ్యుతారాధనం బొచరింపక పోతి, బ్రాహ్మణులను దృష్టి పఱుప వైతి
జపియింప వైతివి జప్యమంత్రములను, దిధిగకపోతివి తీర్థములకుఁ
దలపెట్ట వైతివి దానధర్మములను, సాధింప వైతివి సత్సలంబు
భాషింప వైతివి ప్రాజ్ఞులతోడను, జేయఁగాఁ కగుపని చేయ వైతి
- గీ. మరణమును జెంది యులునుండి తరలిపోవు, నపుడు ధర్మబాక్యం డై సహాయస్థుగుఱు
నరుగుపించును వెనువెంట నంతె కాని, యెవ్వఁడును జూరు తదితరు లైంది చూడ.

- గీ. త్యాగహరిపూజలనువలయుములు సత్య, ధర్మము లనెడికుండలద్వయము వినయ
మనియెడికిరీటమును గలజనుల కేల, భూరిభారంబు లగుజడభూషణములు.
- గీ. ధర్మ మార్జించుచుండురు తత్త్వవిదులు, సర్వకాలంబులందును శక్తికొలది
మధువును బతంగికలు చేర్చుమాడ్కి నదియె, సకలదుగ్ధతులను మాపుసాధనంబు.
- గీ. మరణమును జెంది చితి నున్ననరుని విడిచి, లోష్టకాష్టంబులను బోలె నిష్టు లెల్ల
విముఖులై నత్తురింటికి వెంట నుండు, నుచిత బాంధవుఁ డన ధర్మ మొకఁడ చూపె.
- గీ. తాను జేసినపుణ్యంబె తన్నుఁ గాచు, దాను జేసినపాపంబె తన్నుఁ గూల్చు
శ్రాణాధారుల కెల్లను బంధురిపులు, సుకృతదుష్టులములు రెండె ట్లేనినాధ.
- క. ధనమును దనువును సుతులును, వనితలు భోగమును నద్రువంబుల యనుచు
మనమునను నిశ్చయంబున్, బానరిచికొని బుధుడు ధర్మమునె సేవించున్.
- క. ట్లేనికం బగుజన్మనమును, ట్లేనికం బగుజీవితమును శాశ్వతములు గా
గఁగియించి తిరిగి తుదకున్, గుణహీనుఁడు గూలు నరకకూపములందున్.
- గీ. అర్థికామంబు లఖలసౌఖ్యముల నొసఁగు, ధర్మయుక్తంబు లగునేని ధరణిపాల
యయ్యవియె ధర్మహీనంబు లయ్యేనేని, విషనమంబులు వాని సేవించరాదు.
- క. మృత్యుకలెను దుర్వ్యసనం, బలికష్టము దానివలన నగు నధమగతుల్
మృత్యువలనఁ గలుగు స్వర్గ, స్థితి దుర్వ్యసనంబు లేనిచేతనములకున్. 1704
- క. వృద్ధు లగువారివలనను, బుద్ధులు నేర్చికొని చిత్తమును నయగుణానం
బధముగఁ జేయువాఁడు ప్ర, సిద్ధుం డయి సకలకార్యసిద్ధులు నడయున్. 1705
- క. అనిశంబును నింద్రియజయ, మనుయోగమునందు నుండునధిపుఁడె ప్రజలన్
మనున నమర్థుఁడు తదితర, జననాధుఁడు నామమాత్రజనపతియ సుమీ.
- క. అనశుం డై పోవలయును, నవసానంబునకు విడిచి యంతయు నని ట్లే
మవిదుఁ డెఱింగి నిజరక్షక, మపుధర్మమునందె సక్తుఁ డవు నెల్లపుడున్. 1707
- క. లలనాకటాక్షచపలం, బులు సంపద లవి తొలంగిపో కుండంగన్
జలుపుదురు ధర్మబద్ధం, బులు గా మతిమంతు లై నభూమిశానుల్. 1708
- క. ధరణీతలేంద్ర వైశ్వా, నరసంసర్గమున నింధనంబులువోలెన్
దురితసహవాసంబున, సిద్ధు లెల్ల నశించు ననుచుఁ జెప్పుదు రాద్యుల్. 1709
- క. ట్లేమమును రూపుమాపును, గామక్రోధములు రెండు గావున నానన్
భూమింద్ర నిగ్రహింతురు, ట్లేమాద్ధులు వాని దరికిఁ జేర్తురు మూఢుల్. 1710
- గీ. చపల మైనది శ్వాసంబు ట్లేణములోనఁ, జలుపుచుండు గతాగతశతము లట్టి
దానికి వశం బయినజీవితమును నమ్మి, యిలను ధర్మవిలంబంబు నెవఁడు చేయు.
- క. నడుచును దుష్పథమందున్, నడిపించిన సుపథమందు నడిపించినచో
నడుచును జిత్తము బాలుని, వడువున నది యెఱింగి జ్ఞానవంతుఁడు నడుపున్.

- ఆ. కుపభవండుఁ బోవు నెపుడును దుష్టాశ్వ, మట్టు లంతరంగ మది యెఱింగి
తడనుగామి గాక తత్త్వజ్ఞుఁ డగువాఁడు, దాని నడుపు సత్పథంబునందు. 1713
- క. గతియించుచుండె నాయువు, గతియించుచునుండె వయసు కామక్లేశ
వ్యతికరమునఁ బడి ధర్మ,చ్యుతుఁడవు గాఁ దగునె బుద్ధియుక్తుఁడ వధిపా. 1714
- గీ. అడుగకుండిన నెఱింగియు నుడువఁ గూడ, దందురు నయజ్ఞు లైనను నాత్మజాలకు
శిష్యులకుఁ బండితులకును జెప్ప ధర్మ్య, మగుట నీకు వచించితి నడుగకున్న.
- క. అని వాక్రుచ్చుటయును నా, మనుజాధీశ్వరుఁడు బుద్ధిమంతుం డగుటఁ
మనమున లజ్జయు భేదం, బును బెనఁగొన గురునిపాదములకుఁ బ్రణతుఁ డై.
- క. స్వామి వివేకవిహీనతఁ, గామంబునఁ జిక్కి కన్ను గానక చెడితిఁ
క్షేమము గొలిపెడిమార్గం, బే మైనను నున్న నాకు నెఱుంగం జెప్పుమా. 1717
- క. అని ప్రార్థించుటయును నా, యనఘుం డి ట్లనియె భూప యఘసంతతి నె
ల్లను రూపుమాపి సేమం, బును మాధవమాన మిచ్చు భువి నెల్లరకుఁ. 1718
- క. ఆమాంసంబునఁ జేయుము, భూమిశ్వర స్నానదానములను సమస్త
క్షేమములు గలుగు నీకుఁ, గామకృతం బయినపాతకంబును దొలఁగుఁ.
- వ. తండులమునకుఁ జర్చంబువోలె నుండుసహజమలంబును దామ్రంబునకుఁ జిలు
ముకై వడి నుండునాగంతుకమలంబును దేహధారికిఁ దొలంగం ద్రోయునది
యొక్కమాధవమాంసంబు. 1720
- క. అని చెప్పటయు మహీధర, జననాథుఁడు కామలాలసత్వ ముడిగి చే
సెను మాధవమాంసంబున, నొనరింపఁగఁ దగినవిధుల నుత్సాహముతోఁ.
- ఆ. అట్లు చేసి న్రతము నబ్బత్రయం బాతఁ, డొందెఁ గాలధర్మ మొక్కనాఁడు
తెలిసికొని తదీయదేహపాతంబును, నానియోజ్యు లరిగి వానికడకు. 1722
- గీ. కాలపాశంబులను గట్టి కదలకుండ, నీడ్చుకొని వచ్చుచుండ మహీధవుండు
తా నొనర్చినపాపంబు తలఁచికొనుచు, నేఁజ్చె గొల్లున బాధ సహింపలేక. 1723
- క. ఆరోదనారవము విని, నారాయణభటులు వచ్చి నాసేవకులఁ
వారించి గౌరవం బే, పారఁగఁ గొని వాని దివికి నడుగుచు నుండఁ. 1724
- ఆ. అతఁడు మార్గమధ్యమందు నారకవాసు, లైనవారియెప్పు లాలకించి
యడుగ నేమి యిది యటంచును హరిభటు, లేర్పడంగ నతని కిట్టులనిరి. 1725
- వ. యమభటాకృత్యమాణులును నంధకారనిపాతితులును నతిఘోరశునకస్పృగాల
కాకకంక బకవృకవ్యాఘ్రాదిక్రూరక్ర వ్యాదభక్ష్యమాణులును భుజగవృశ్చికాది
దశ్యమానులును పహ్నిదహ్యమానులును గంటకతుద్యమానులును గ్రకచ
పాట్యమానులును దృష్ణావీడ్యమానులును తుఘాబాధ్యమానులును బూయ
శోణితగంధమూర్ఛితులును దష్టతైలకృత్యమానులును దష్టాయసపిండసంతప్య

మానులును ముసలతాడ్యమానులును వాంతాళనులును మలాళనులును
మూత్రదుధిరపాయులును మాంసవసాకేశాస్థిభక్షకులును గాలపాశబద్ధకంఠులును
గూటాగారభ్రామ్యమాణులును నగుచు నసిపత్రరారవకుంభీపాకాదినానావిధ
మహాఘోరనరకపతితు లగుమహాపాపులు దారుణరోధనధ్వనులు గావించు
చున్నవారు. చేయరానిమహాపాపంబులం జేసి తత్కర్మఫలంబు ననుభవించు
చున్నయీదుష్టలరోధనధ్వనులు మనము వినరాదు. సత్వరంబ రమ్ము. 1726

చ. అనవుడు తేడ మననమునందు విషాదముఁ జెంది వారి కి

ట్లనియె మహాత్ములార యిపు డానరకస్థుల నుద్ధరింప నే
నొనరువఁ దగ్గమేలు చెప్పుఁ డుండినఁ జేసెద నా ర్తశోకనా
శనకరు లై నచేతనులజన్మమె జన్మము ముజ్జగంబులఁ.

వ. శిబి కపోతరక్షణార్థంబు స్వమాంసపిండంబులు ఖండించి యిచ్చె. దధీచి పరోప
కారార్థంబు తనయస్థి నొసంగె. సహస్రజిత్తు బ్రాహ్మణప్రాణరక్షణార్థంబు నిజ
ప్రాణంబుల నర్పించె. 1728

క. అమృహితులు విశ్రుతికా, యమ్ములచేతను ధరిత్రియం దనిమిషరూ
పమ్ములచే స్వర్గమున ద్రు, వమ్ముగ వెలుఁగొందు చున్నవారల కాదే. 1729

గీ. అనుటయును విష్ణుభటు లిట్టు లనిరి భూప, పాపముల నెల్ల రూపుమాపంగఁ జాలు
మాధవస్నాన మద్దానిమహిమమున నె, పాపి వగునీకుఁ బ్రాప్తిం చెఁ బరమపదము.

క. ఆకారణమున వై శా, ఖైకదినస్నానఫలము నిచ్చితి వేనిఁ
జేకూరు వీరి కెల్లను, నాకవదము తొలగి నరకయాతన లెల్లఁ. 1731

చ. అని వచియించుచుఁ ట్లితితలాధిపుఁ డెంతయు సంతసించుచుఁ
మనమున దారవోసెను రమావతి సాక్షి గ నాత్మపుణ్యముఁ
వనజదళాక్షకింకరజనంబు వచించినరీతి దుర్గతిఁ
గనినసమ స్తదేహులును గాంచగ స్వర్గనివాససౌఖ్యముఁ. 1732

గీ. అంత నరకనివాసు లత్యద్భుతముగ, దివ్యతనువులతోడఁ దేదీప్యమాను
లగుచు దివ్యవిమానంబు నధివసించి, చనిరి దివికి నుతించుచు మనుజవిభుని.

క. అంతట హరిభృత్యులు భూ, కాంతునిఁ దోడ్కొని యఖండగౌరవమున దై
త్యాంతకపురమున కేఁగుడు, సంతోషము నొందె హరి ప్రసన్నుం డగుచుఁ

క. ఈకథను వినిన వినిచినఁ, జేకూరును వాంఛితార్థసిద్ధులు గానఁ
నీ కెఱిగించితి నీవును, నాకర్ణించితిని సేవు మయ్యెడు మనకుఁ. 1735

గీ. ఇంక సత్వరముగను నీ వేగవలయు
నొడలు చితిలోన దహింపఁబడకమునునె

యనుడుఁ బ్రణమిల్లి యమునకు నవనిసురుఁడు

చని స్వదేహంబులోఁ జొచ్చి కనులు దెఱచె.

1736

గీ. అపుడు బాంధవు లెల్లరు హర్షమునను, గాంచు చుండంగఁ దనకును గాలునకును
జరిగినవ్రసంగమును దెల్పి ట్టెనురుండు, వారి నెల్లను విస్మయవార్ధిఁ దేల్చె.

గీ. అంత వారలు దానును హర్షభరితు, లగుచు వై శాఖమాసములందుఁ జేయఁ
దగినవిధుల నొనర్చి యబ్జములు గొన్ని, చివర కేగిరి వైకుంఠభవనమునకు.

క. ఈమాధవమాహాత్మ్యము, నేమానవుఁ డేని వినిన నిహమున నఖిల

క్షేమములు వడసి వైష్ణవ, ధామంబున నుండు శాశ్వతంబుగఁ దుదకుఁ.

1739

క. అని వచియించుటయును ని, ట్లనిరి మునీశ్వరులు సూత హర్షం బయ్యెన్

వినుటను మాధవమహిమం, బును నింక విభూతిమహిమమును దెల్పఁ గడే.

1740

న. అని యడుగుటయు సూతుండు వారల కి ట్లనియె.

1741

—: వి భూ తి మా హా త్మ్య క థ న ము :—

సీ. మునులార శరద్విండు మును విప్రవేషంబు, ధరియించి తా నొక్కతరుణమందు
రామునికడకుఁ జేరఁగ వచ్చుటయు రాముఁ, డర్ఘ్యపాద్యాదుల నతని కొసఁగి

స్వామి మీనామదేశము లేవియె వచింపు, మని సకారవముగా నడుగుటయును
హరుఁ డిట్లు లనియె భూవర పేరు శంభుండు, వాసదేశంబు కైలాసశిఖరి

గీ. యనుటయును రాముఁ డత్యంతహర్ష మొంది

బ్రాహ్మణోత్తమ కైలాసపతికిఁ బ్రీతి

పేతు వగుభూతిమాహాత్మ్య మెఱుంగఁ జెపుమ

వేడ్క జనియించె నద్దాని వినఁగ నాకు.

1742

ఆ. అనుడు శంభుఁ డిట్లు లనియె రామునితోడ, నాననమున మందహాస మొలయ
భస్మమహిమ మెన్న బ్రహ్మాదులకుఁ గూడ, ధరణిజాకళత్ర తరము గాదు.

గీ. పటగతం బైనరేఖను బావకంబు, దగ్ధ మొనరించునట్లు దగ్ధం బావర్చు
ఫలగతపాపలిపి నెల్ల భస్మ మొకఁడె, యగ్నివీర్యప్రధారక మగుటఁజేసి.

సీ. ముఖధారణంబున ముఖపాతకంబును, గంఠపాతకమును గంఠధృతిని

బాహుధారణమున బాహుపాతకము హృ, త్పాతకంబును నురోధారణమున

నాభిస్థలీధారణమున శిశ్నాఘంబు, పాయుపాపము పృష్ఠభాగధృతినిఁ

బాహ్వదేశద్వంద్వభాగధారణమునఁ, బరపురంధ్రాశ్లేషపాతకమును

గీ. దగ్ధ మొనరించు భస్మంబు దారువులను, నగ్నిబలె దానికొడవె భస్మాహ్వాయంబు
భర్తృనము సేయుటను సర్వపాపములను, స్మరణమాత్రదూరీకృతదురిత మగుట.

క. భస్మమునఁ బండుకొనినను, భస్మంబు నలందికొనిన భస్మముఁ దినినన్

భస్మస్నానము చేసిన, భస్మీభూతంబు లగును బాపము లెల్లఁ.

1746

- గీ. భూతిని ధరించునో త్రిపుండ్రములుగ నెవడు
వాడు నిజముగఁ దాల్చినవాడ చూవె
హరిహరబ్రహ్మమూర్తిత్రయమును మూడు
వీతిహోత్రంబులను మూడువిశ్వములను. 1747
- క. పావనులు కానివారును, బావను లై కర్మమునకుఁ బాత్రు లగుదు రు
ర్వీవర భస్మముచేతఁ, గావించినయెడల స్నానకర్మము మర్త్యుల్. 1748
- వ. మఱియును భస్మంబు సుఖప్రసవజనకంబును భూతావేశనివారకంబును సర్వ
వృశ్చికాదినానావిషప్రళయసంబును నాయుష్యాభివర్ధకంబును నై యుండు. 1749
- సీ. మును వసిష్ఠాస్వయంబున ధనంజయుడు నాఁ, గలఁ డొక్కవిప్రుడు త్కౌతలమున
నతనికి నూర్వరు సతు లుండి రివ్వారి, కంకురించిరి నూర్వ రాత్మభవులు
తనతనూభవుల కిచ్చెను నిజద్రవిణ మం, తయు సమానముగ ధనంజయుండు
వారల కన్యోన్యవైరముల్ సమకూరె, నొకనిధనంబు వేఱొకఁడు మ్రింగ
- గీ. సంత నొకనాఁడు కరుణాఖ్యుఁడై నపుత్రుఁ, డొకఁడు భవనాశినీతటియొద్ద కరిగె
శత్రునాశమునకు నృకేసరిని గూర్చి, తప మొనర్చెడితలపు స్వాంతమునఁ గలుగ.
- గీ. అరిగి యట నున్న మునుల నెల్లరను జూచి
విస్మయం బొందు చుండంగ విప్రు డొకఁడు
నారసింహార్థ మొక్కజంబీరఫలము
దెచ్చి యది యుంచెను దటాకతీరమందు. 1751
- క. ఆపండు బహుమనోహరి, హాపచ్ఛవిసారభాభిరూపం బగుచున్
జూహ్మంబు నది కరుణుడు, చేపడఁ గొని మూరుకొనియెఁ జేతఃప్రీతి. 1752
- సీ. అది గాంచి యచటిమహర్షు లెల్లరు వాడు, సలిపినదేవాపచారమునకు
పైరింపఁ జాలక శిషియించిరి శతాబ్ద, ములు మఱి కౌత్వంబుఁ బొందునట్లు
లంతట మఱిక యై భ్రమించుచు వాడు, చేరి శీఘ్రమ నిజాగారమునకు
జరిగినవిషయంబు సర్వంబు తనభార్య, కెఱిగించి గీపెట్టి యేడ్వఁ దొడఁగె
- గీ. సంతఁ దత్కాలం త నిశ్చేష్ట యగుచుఁ గూలఁ, బడి ధరితిని లేచి వెంబడిన యెల్లొ
తనయభాగ్యత నిందించుకొనుచు మివుల, నేడ్చె బోరునఁ గన్నీళ్లు లేర్లువాఱ.
- క. అది యాలకించి జ్ఞాతులు, ముద మొందుచు నొక్కసమయమున నాయీగఁ
జదువఁ దలచి తైలమునం, దదయంబుగ వైచి రెట్టియరులో జ్ఞాతుల్. 1754
- వ. అంతట మృతం బగునామఱికను గైకొని దుఃఖించుచుఁ దత్కాలం త యగుశుచి
స్మృత యరుంధతికడ కరుగ నాయమ కరుణించి మృత్యుంజయమంత్రాభి
మంత్రితం బగుభస్మంబు నామఱికపయిం జల్లును నాయీగఁ తటాలున లేచి
తిరుగం జొచ్చె. 1755

- ఆ. అంతః గొంతకాల మరుగంగ నొకనాడు, జ్ఞాతి యొక్కఁ డీను సైఁప లేక
మఱీకను వధించి సాక్షాత్తుగను దద్య; భూటికడను దానిఁ ద్రోసి చనియె.
- క. అంతట నాయంతి శుగా, క్రాంతాంతర యగుచు మఱీకను గొని విపినా
భ్యంతరములందుఁ దిరుగుచు, సంతాపముతోడఁ గడపసాగెను దినముల్.
- గీ. అపుడు దైవికముగ నట కడుగుదెంచి, చూచి యాశోక వతిని దధీచమౌని
తన్ని నీ నెవ్వతపు వనాంతరములందు, నేల తిరుగుచు నుంటివో యెఱుంగఁ జెప్పుము.
- క. అని యడుగుటయును నాసతి, వినయంబున నతని కాత్మవృత్తాంతం బె
ల్లను దెలిపి యేడ్వ నమ్ముని, కని యాంతరదృష్టిఁ దత్ప్రకారం బెల్లె. 1759
- క. మును నిర్గళితాయువు లగు, ననిమిషజమదగ్నికశ్యపాదుల మరణిం
చిననన్ను జీవయక్తుల, నొనరింపఁగఁ గల్గె భస్మ మొక్కఁడె యుర్వి. 1760
- క. కావున నాభస్మముననె, జీవింపఁగఁ జేయువాడ శ్రీఘంబుగ ని
ర్జీవుం డగునీతని నని, భావించుచు నీఁగపైని భస్మముఁ బల్లె. 1761
- గీ. అప్పు డాయీగ శాపాంత మగుటఁజేసి, స్వస్వరూపంబు వడసి విస్మయము దోఁప
నమ్మహర్షికి వందనం బాచరించి, యందె దీర్ఘాయు వగు మనునాశిషంబు. 1762
- నీ. అంత శుచిస్మిత యతిహర్షమున మౌని, చరణాంబుజములకు సాగి మ్రొక్కి
తనయింట నాతిభ్యమును స్వీకరింపంగఁ, బ్రార్థించుటయును నాపారికాంక్షి
యామెశుద్ధి నెఱింగినట్టివాఁ డగుటను, నంగీకరించె దత్ప్రార్థనమును
నంగీకరించుడు నాక్షణంబున నామె, భర్తతోఁ జని తనభవనమునకుఁ
- గీ. శూక మొనరించి యహ్మనిరాక కెదురు, చూచు చుండంగ వచ్చి దధీచమౌని
షడ్రసోపేత మైనయాసాధ్యచేతి, యన్నమును దృష్టికరము గా నారగించె.
- గీ. అంతటను భస్మలీప్తాంగు లగుచు నచటి, కమరు లెల్లరు చనుదెంచి యమికి మ్రొక్కి
న్వామి నీవలనను భస్మశక్తి వినెడి, తలఁపుతో వచ్చినార మిందఱము గూడ.
- నీ. మును మేము గౌతమమునిభార్య నొకనాడు, మోహించి తత్పాపముననుజేసి
శమితపూర్వజ్ఞానశక్తుల మయి చిత్త, ములలోన ధైర్యంబు తొలగిపోవ
నరిగి దుర్వాసునియంతికమునకు మా, వృత్తాంత మంతయు విన్నవింప
నమ్మహర్షి కృపాకటాక్షంబులను మమ్ము, వీక్షించి సురలార వెఱవ వలదు
- గీ. మున్ను నే బ్రహ్మకాత్మ్యాభుమునఁ దపించు, చుండంగ ననుగ్రహించె శివుం డె నాకు
భస్మమును డానఁ బోయె మల్పొప మెల్ల, నిపుడు మీకును నే నదె యిచ్చువాడఁ
- క. అని శతఱుద్రీయక్రమ, మున మంత్రిత మైనభస్మమును మాపైఁ జ
ల్లెను డాన నఖిలపాపము, లును దొలగి సమ స్తశక్తులును మా కొదవె.
- వ. అని చెప్పి విరమించుటయును దధీచమహర్షి వారల కి ట్లనియె. 1767
- ఆ. విబుధులార భస్మవిషయక మహిమంబు, తెలుపువాడఁ గొంత తేటపడఁగ
నంతె గాని తెలుప నఖిలంబు కల్పన, హస్రములకు నైన నలవి గాదు. 1768

- సీ. ప్రళయకాలంబు సంప్రాప్తిచుటయును ము, నేనైకార్థవము గాఁగ లోక మెల్ల
శయించి యుండఁ దజ్జలమధ్యమున మహా, విష్ణు వొక్కండె నిర్విషయముగను
నతనిశిరోఽంతరమం దిర్వదియును ని, ర్వదియును బాదపార్శ్వంబులందు
క్షూణాగ్రమందు నొక్కటియును రెండుశే, తంబులు రెండుపార్శ్వంబులందు
- గీ. వెలయుచుండెను బ్రహ్మాండములు పురాణ,మాను లెల్లరుఁదన్నాభిమండలమునఁ
జేరికొని యీశ్వరోపాస్తి చేయు చుండి,రపుడు గోవిందుఁ డున్మీలితాక్షుఁ డయ్యె.
- ఆ. అటులు కనులు దెఱచి యీశ్వర్యమును జెంది, శ్రీధరుండు మరల సృష్టి సేయ
వలయు ననుచు మదినిఁ దల పెట్టి ధ్యానయో,గమునఁ జూచి యెదియుఁ గానరామి.
- గీ. అంతరంగంబునను దుఃఖ మావరింపఁ, జెద్దగా నేడ్చె డెస లెల్ల దద్దరిల్ల
నపుడు లోకవిలక్షణ మైనమెఱుపు, మెఱసె నెదుటఁ గనుల్ మిఱుమిట్లుగొనఁగ.
- గీ. అమృతహదీప్తి గన లేక యచ్యుతుండు,మూసికొనియెను గనులు సంప్రాతానమునను
నత్తేనిగోటివిధ్యండుహారయగము, కరములనుదాల్చియొక మూర్తి కానఁబడియె.
- గీ. అమృతమూర్తి నీక్షింప నలవిగామిఁ,జక్రి సాష్టాంగముగ మ్రొక్కిస్వామి నిన్నుఁ
జూడలే కున్నవాఁడ సీచూపుచేతఁ, గనికరింపుము నానమస్కారమున నె.
- సీ. అనపుడు నవ్వుచు నామహాదేవుఁ డ, ధోక్షజనకు దివ్యచక్షు వొసఁగి
జ్ఞానోపదేశంబు సలిపెద నాచూపు, దెలిసికొ నెడిశక్తి గలుగ నీకు
సలుపుము వారుణస్నానంబు ముందుగా, నచ్యుత యనుడు నారాయణుండు
స్నానంబు నెచ్చోటఁ జలుపంగ నేఁగునో, యచట నెల్లను దోయ మల్ప మగుట
- గీ. మునుఁగకయె తిర్గి వచ్చుటయును గ్రహించి
యమృతహత్తుండు తనయంకమందె యొక్క
ప్రదముఁ గల్పించి మునుఁగు మిం దనుడు శౌరి
దానిలోఁ జొచ్చుమార్గంబు గాన లేక.
- 1774
- ఆ. పరితపించుచుండఁ బరమేశ్వరుం డది, యెఱిగి మార్గ మీయఁ గృష్ణుఁ డందు
దిగి మునిగిపోయి తెప్పిటి యెట్టులొ, లేచి పట్టుకొఱకుఁ జూచుచుండ. 1775
- ఆ. అది గ్రహించి యీశుఁ డచట వేదముల సో, పానములుగ నేఱుపఱుచుటయును
నవి గ్రహించి విష్ణు వవలంబనంబుగాఁ, బ్రాణభయము లేక పైకి వచ్చి. 1776
- గీ. ఎదుట నిలువంగఁబడుటయు నీశ్వరుండు,కృష్ణధ్యానించిహృదయకుం దేమికలదొ
చెప్పు మనుటయు ధ్యానంబుచేసిశౌరి,యేమియునుగానరాదయ్యెస్వామియనియె.
- గీ. అంత నీశుడు తనయరోఽభ్యంతరమునఁ
దేజరిలుభస్మమును గోటఁ దీసి శౌరి
గాత్రమునఁ జల్లి యిపు డేమి కలదొ హృదయ
మందు ధ్యానించి వచియింపు మనుడు శార్థి.
- 1778

- క. వినిమిలితాక్షుఁడగుచుం, గనుఁగొని హృదయమున దీపకాంతిని దద్వా
ర్తన సీశ్వరునకుఁ జెప్పుట, యును నీశుఁడు చూచి శాంతి యొలికెడిదృష్టి.
- క. హరినోట వైచి భస్మము, మరలను వచియింపు మేమి మదిని గలదొ నా
హరి మ్రొంగి తద్విభూతిని, గర మచ్చెరియముగ శుక్ల కాంతియుతుండై. 1780
- వ. హృదయంబునం బ్రబద్ధిల్లుదీపంబునడుమ శుద్ధస్ఫటికసంకాశుండును ద్రినే
త్రుండును ద్విభుజుండును పరదదక్షిణహస్తండును సభయదవామహస్తండును
బంచవర్షీయశరీరుండును వేదకల్పితనూపురుండును మందస్మితాస్యండును
వామాంగుళీయమధ్యస్థమణిప్రణవుండును సగునొక్కదివ్యపురుషుని గాంచి
యమందానందంబు నొందుచుఁ బులకితగాత్రుండై తద్వార్త సీశ్వరున కెఱింగించి.
- గీ. భస్మమహిమంబు నెఱుఁగనిపామరునకుఁ, ద్విత్రభావంబుఁ దెలియంగఁ దరమె దేవ
యనుచుఁ బాదాంబుజంబులయందుఁ బడుడు, భావజాతుఁడ దాతని లేవ నెత్తి.
- గీ. వత్స భన్యుఁడ వైతివి వరము నిత్తుఁ, గోరుకొను మని పలుకంగ శౌరి దేవ
త్వత్పదాంభోజభక్తి సంతతము నాకుఁ, గలుగఁ గరుణింపు మదె సర్వకామదంబు,
- మ. అనిప్రార్థించుటయు శివుండు తనదివ్యాకారముం జూపి యి
ట్లనియెఁ మాధవ తాల్చుచుండుము త్వదీయాంగంబులకై వభూ
తిని నిత్యంబును దాన మచ్చరణభక్తిం జెంది యాధిక్యముఁ
గనఁగాఁ జాలుదు వెల్ల దేవతలలోనకై మెచ్చ ముల్లోకముల్. 1784
- చ. అనవుడు వాసుదేవుఁడు సతాననుండై ప్రణమిల్లి శూలి కి
ట్లనియెను దేవదేవ భవదాజ్ఞను దాల్చి చరింతు సంతతం
బును నని తైవభస్మమును బూసికొనంగఁ దొడంగె దానిచే
తనె సకలాధికత్వమును దాల్చి మురారి జగత్త్రయంబునకై. 1785
- క. అని చెప్పుటయు దధీచున, కనిమిఘలు సమస్కరించి యరిగిరి స్వర్నిం
బున కంత శుచిస్థిత య, మృనివద్యునిఁ జూచి వినయమున నిట్లనియెఁ.
- గీ. స్వామి భస్మంబు పరలోకపాదనంబు, కాఁగలదె దాని కే దైనఁ గలదె గాఢ
కనికరంబున నచియింపు మనుడు మాని, యిట్లు చెప్పదొడంగె నాయందుముఖకి.
- సీ. ఇంతి మున్నొక్కమహీసురుం డొకనాఁడు, రాజకార్యప్రవర్తనమువలన
నరిగి ప్రాత్రలికానగరమున కారేయి, శయనించె నొకవిప్రసదనమందు
నపుడు దైవికముగా నరుదెంచి యచటికి, గతనాథ క్షత్రియాంగన యొకర్తు
వాతనిరూపరేఖాదులఁ జూచి యే, కాంతంబుగను జేరి యతనిదరికి
- గీ. స్వామి యేదేశము నివాసభూమి నీకు
నెచటి కేగెద విటనుండి యెఱుగఁ జెపుమ
యనుటయును బ్రాహ్మణుం డిట్లు లనియెఁ దన్వి
యెవతె వీ ఫేల నాగాధ యిపుడు నీకు. 1788

- క. అనవుడుఁ బురుషులగాధలు, వనితల కేమిటికొ తెలుప వలయునె నీకుఁ .
 . మనసిజసుందర యని యా, వసజాయతనేత్ర పలుక వాఁ డి ట్లనియె. 1789
- ఆ. చాన చాలుఁ జాలు సరసప్రసంగము, తెవ్వఁ డెట్టివాఁడో యెఱుంగ వలదె
 పొమ్ము పలుకకుండ సమ్మతించురె ప్రాజ్ఞ, తై నవార లిట్టియాశయములు.
- చ. అనవుడు నామె యి ట్లనియె సంసమునం గలపైఁట జార్చుకొం
 చును మెలమెల్లఁగా బెళుకుఁజూపులఁ జూచుచు సుందరాంగ నీ
 వనినది యెట్లు ధర్మము మదాశయ మట్టులె ధర్మ మెంచి చూ
 చినయెడ ధర్మశాస్త్రములు చేసినవారికి లేవె యీకథల్. 1791
- క. అనుటయు బ్రహ్మణుఁ డి ట్లని, యెను గామిని చాలుఁ జాలు నిఁక నీమాటల్
 మన మిట్లు రహోవాదము, లొనరించుచు నుండ నూర కుందురె లోకుల్.
- చ. అనుటయు నాపడంతి వసుధామర లోకులు కాకు లేల వా.
 రిని గణుతింపఁగా వలయుఁ బ్రేమపురస్సర మైనకార్యమం
 దని దరి కేగుదేదటయు నాతఁడు ధైర్యము లేనిచూపులఁ
 గనుఁగొను చుండె నూరకయె కామవశీకృతచి త్రవృత్తి యై. 1793
- క. అదె సమయం బనుచును న, మృదవతి పైఁ బడుదు విగతమర్యాదం పై
 మదనకళాపాండిత్యము, సుదతికేఁ జూపించె ద్విజుఁడు చోద్యము గాఁగఁ. 1794
- గీ. అంత వారిద్వరును స్నేహ మతిశయిల్లఁ, గడపిరి శతాబ్దములు సౌఖ్యకరముగాఁగ
 నుండు పిదప నొక్కనాఁడు గోత్రమరుండు, కాలధర్మంబు నొందె నాకస్మికముగ.
- సీ. అప్పుడు యమదూత లరుడెంచి సరగున, ధరణీసురునిఁ గట్టి త్రాళ్లతోడ
 శమనునిన్నీధానమునకుఁ దోడ్కొని, పోవంగఁ గాంచి విప్రుని నతండు
 క్షీతిసురాధమ నీవు చేసినపాపంబు, లనుభవించెడికాల మరుగుడెంచె
 సబ్బకోటిద్వితయంబు కుంభీపాక, నరకదుర్భరయాతనలను గుడిచి
- గీ. పిమ్మటను శతశునకజన్మమ్ము లెత్తి, పడయరానట్టిబాధలు పడెద వనియె
 నంతటను భూసురుఁడు విని యతనిమాట, పడియె నచటను భీతిచే నొడలు మఱచి.
- ఆ. అంత నతనిభార్య యగునవ్యయాదేవి, భర్త చచ్చె ననడివార్త నెఱిగి
 యమరహానివలన నవగతతేష్ట యై, పడియె నాక్షణంబు పుడమిమీఁద. 1797
- గీ. అట్లు పడి కొంతశేపున కాత్తసంజ్ఞ, యగుచు నెట్టులొ లేచి యయ్యమరమునిని
 గాంచి జలజలఁ గన్నీరు గాఱుచుండ, నేడ్వఁ దోడఁగుడుఁ జూచి మునీశ్వరుండు.
- సీ. అమ్మ నీపాపకర్మ మ్మిట్లు లుండంగ, నెవ రేమి చేయుదు రేడ్వ నేల
 త్వత్పతిదేహంబు దగ్ధంబు గాదాయె, నింతదాకను జూడ నెంచి లేని
 మద్విపంచీనాశమధ్యసంస్థపు గమ్ము, క్షణములొఁ గొనిపోదు శవముకడకు
 ననవుడు భర్తతోడను సహగమనంబు, నొనరించుటకు వాంఛ యొడవ నామె

- ఆ. యమ్యహర్ని చెప్పివట్లు చేయటయును, శీఘ్రముగ నతండు చేర్చి భర్తృ శవముకడకు నాయుతిన నంత నాయును, సహగమనము చేయ సాహసింబి.
- వ. మంగళసూత్రంబులును హరిద్రయును నక్షత్రలును గుసుమంబులును పసనంబులును గస్తూరీచందనంబులును స్వర్ణకంకతికలును భూషణంబులును ఫలంబులును దక్షిణాతాంబూలంబులును బార్వతీప్రీతికరంబుగాఁ బురంధ్రీజనంబుల కొసంగి దహనాధికారంబు నారదున కిచ్చె. 1800
- గీ. అంతటను నారదుండు బ్రాహ్మణుని ముందు, దహన మొనరించి తచ్చిత్తిస్థానమంద తరుణిని దహింపఁ జూచెడితఱి నెఱింగి, యవ్యయాదేవి బహుభక్తి యామత్తిల్ల.
- సీ. దహనంబునకుఁ ద్రిప్రదక్షిణంబు లొనర్చి, ప్రాంజలి యై తదగ్రమున నిలిచి సకలదేవతలార త్రికరణశుద్ధి గాఁ, బతిని దైవముగ నెంచితి నయేని నావల్లభునితోడ నను సద్గతికిఁ జేర్చు, డని ప్రార్థన యొనర్చి యగ్నిఁ జొచ్చెఁ జొచ్చుటయు దివౌకసులు దేవయానంబుఁ, గొనివచ్చి యం దెక్కు మని వచింప
- గీ. నవ్యయాదేవి యానంబు నధివసించి, యంతకునినన్నిధికి నేగి యాత్మధవుని విడువు మని పల్క శమనుఁ డా వెలఁది నధిక, భక్తిలో గౌరవించియిప్పగిది ననియె.
- వ. సాధ్వీమణి నీవు కావించినసహగమనధర్మంబువలనఁ బాపాత్ముం డైనను నీడయి తునకుం గూడ స్వర్గప్రాప్తి గలుగవలసియున్నది. కాని యీతండు ము న్నొక్క నాఁడు శివాలయంబులోనియఖండదీపపాత్రంబునం దుండుఘృతంబుం గైకొని యారగించె. తన్మహాపాతకంబు స్వర్గప్రతిబంధకం బయ్యె. పుణ్యకార్యంబులవలన నఖిలపాతకంబులును నశియించుం గాని శివద్రవ్యాపహరణపాపంబు మాత్ర మనుభవింపక తప్ప దని మహేశ్వరుండు వచియించె. 1803
- క. కావున నరకావాసం, బేవిధమున నైనఁ దప్ప దితనికి నింకఁ బోవుము నీవు దివంబున, కేవారును దాఁటఁ జాల రిశ్వరునాజ్ఞక. 1804
- గీ. అనుటయును నవ్యయాదేవి యాశ లుడుగి, శీఘ్రముగ భర్తకు దివంబు చేకుటంగ నాత్మలో నెంచుచును నమరాలయమున, కరిగె నిజధర్మ మాత్మసహాయముగను.
- సీ. అంతట శమనుఁ డాయతినధర్మంబున, విగతాఘుం డైనయాద్విజుని విడిచి చనుము మానవలోకమున కని పనుపంగ, నతఁ డేగుడెంచ్చి ధైర్యమున నిలకుఁ ద్ర్యంబకద్రవ్యాపహరణపాపఫలంబు, ననుభవింపఁగఁ బుట్టి శునకముగను బడరానియిడుమలు పడుచు నింటింటికిఁ, దిరుగుచు నాఁకలి దీఱ కునికిఁ
- గీ. గడపి యెట్లా శతాబ్దముల్ గట్టకడకు, మద్భ్రహంబున నొక్కభామమున నునిచి నట్టిశైవవిభూత్యయం దసువు లుడిగె, దాన వానికిఁ గైలాసధామ మొదలె.
- గీ. ఒడవుటయ కాక కైలాస మొదలెఁ బ్రమథ, గణపదంబులలో నెల్ల గణ్యమైన శ్యామముఖగణపదము భస్మప్రభావ, మల్పమతి నగునా కెన్న నలవి యగునె.

- క. అనుటయును శుచిస్థిత యి, ట్లనియెను మాసింద్ర కశ్యపాదుల సురలక్ష్మి
నిను మనిచె భస్మ మంటివి, విన వేడుక యయ్యె దానివిధముం జెపుమా. 1808
- వ. అని యడుగుటయు దధీచమహాముని యానతీమణి కి ట్లనియె. 1809
- గీ. పూర్వమునఁ గశ్యపాదితపోధనులును, సమరులును నేనును మురారియర్చనమును
జేయఁగా నెంచి యొకనాఁడు చేరి శౌక, రాచలంబున కరిగితి మందఱమును.
- సీ. అప్పు డచ్చట నొక్కయగ్నిమహాజ్వాల, విస్మయంబుగను నావిర్భవించి
నలుదెసల్ గ్రమ్మి క్రన్నన వచ్చి మ మ్మెల్ల నిర్దగ్ధ మొనరించె నీటు గాఁగ
నాకస్మికంబుగా నది చూచి వీరభ, ద్రుం డచ్చటికి వచ్చి రోషమునను
గను లెట్టచేయుటయును నది శమియించె, సలిలంబుచే దృణానలమువోలె
- గీ. సంత మఱియొక్క వెల్లు కాలాగ్నిపగిది, బ్రజ్వరిల్లుచు రా వీరభద్రుఁ డార్చి
దాని మ్రింగఁ గడంగెడితరుణమందు, హితనిమాశ్చి నభోవాణి యిట్లు లనియె.
- సీ. వీరభద్రుడ నీవు వీరుండ వై నను, సమయంబు గా దిది సాహసింప
నీమహాగ్నిజ్వాల యెంతమందినో భస్మ, మొనరించె మునులను ననిమిషులను
జూడు మాభస్మరాసుల నెల్ల నీకంటఁ, దిలకించితివ యేని తెలియు నీకె
చచ్చె నగస్త్యుండు సమసెను జమదగ్ని, కశ్యపుండు నశించె గావ్యుఁ డెడసె
- గీ. నింద్రుఁ డడఁగారె సంతకుఁ డీలై వరుణుఁ, డ స్తమించెను బవమానుఁ డసుపు లుడిగె
సంతరించెను శావకుఁ డెంతమంది, కాలవశు లైరొ చెప్ప శక్యంబు గాదు.
- చ. అసపుడు వీరభద్రుఁడు మహాగ్రహ మేర్పడ వై నభస్మసం
జనితమహాప్రభావుఁడను శంభుసుతుండను నేనె యిమ్మహా
గ్నిని శమియింపఁ జేసి బ్రదికింపక యుండిన వీరి నెల్ల నిం
కను భువనంబు లుండునె జగత్పతు లుందురె యంచు నార్చుచున్. 1813
- గీ. అద్భుతంబుగఁ దెఱచి యాస్యంబు మ్రింగె, నమ్మహాజ్వాల నొకక బళమ్ముఁ బోలె
గురియు చుండంగ దేవతల్ కుసుమవృష్టి, యంతరిక్షంబునుండి ప్రహర్ష మానను.
- ఆ. అంత వీరభద్రుఁ డాకృశానుజ్వాల, యాటిపోవుటయును నచట నున్న
భస్మరాసు లెల్లఁ బరికించి వానిపైఁ, జల్లె మేన నున్నవై నభూతి. 1815
- గీ. అప్పు డాభస్మరాసు లత్యద్భుతముగ, దేవతలు మానులును నయి తేజరిలుచు
లేచి పూర్వాకృతులతోడఁ జూచి యెదుటఁ, గానఁబడువీరభద్రునిఁ గౌతుకమున.
- క. దీవించి యరుగుటయు నా, గ్రావమున మఱొక్కచోటఁ గదలక యుండన్
గావించి మమ్ము నెల్ల మ, హావేశంబునను నొక్కవ్యాళము మ్రింగెన్. 1817
- ఆ. అపుడు వీరభద్రుఁ డది యోగదృష్టిచే, నెఱిగి వచ్చి యటకు నేకవర్ష
మమ్మహాహితోడ నాయోధనము చేసి, విసిరి తుదకుఁ గ్రోధవివశుఁ డగుచు.
- గీ. కరములను దానియోష్ఠయుగంబుఁ బట్టి, రెండు చీలికలు గఁ దచ్చరీర మెల్లఁ
జీల్చి తగ్గరభమున మృతి చెంది యున్న, మమ్ము బ్రదికించె వై నభస్మమ్ముఁ జల్లి.

- గీ. అంత మే మెల్లరమును శివాత్మజునకు, దీవన లొనర్చి సంతోష మావహిల్ల
శౌకరాద్రీశ్వరుని గొల్వఁ జనుచు నుండ, మాపురాకృతపాపకర్మమునఁజేసి.
- వ. మహాకాయుండును దశబాహుండును బంచపాదుండును నష్టశీర్షుండును బంచ
శేపుండును మహాభయంకరుండును నగునొక్కరాక్షసుండు మహావరాహావ
తారంబున మహావిష్ణువునకుం గలబలంబుకంటె ద్విగుణీకృతం బగుబలంబున
నొప్పువాలిని దదనుజుం డగుసుగ్రీవుని నేకకబళంబుగా మ్రింగుచుఁ దద్భ
యంబునఁ బలాయమానుల మగుమ మ్మెల్లరను దనదీర్ఘహస్తంబులచేఁ జాట్ట
చుట్టి యొక్కముద్దగాఁ గబళించె. 1821
- సీ. అది యెఱింగి మహేశ్వరాత్మజుం డతిశీఘ్రు, గమనంబుతోడ నక్కడకు వచ్చి
వానితోడను మూడువత్సరంబులు ఘోర, కదనంబు గావించి కట్టకడకుఁ
దచ్చీర్షముల నెల్లఁ దఱిగి మహాసిచే, గాత్రంబుఁ జీలిచి కరదహముల
మరణించి తత్కుక్షిమధ్యంబునం దున్న, మము వానరులను భస్మమున మనిచె
- గీ. నని వచింప శుచిస్థిత యబ్రపడుచు, స్వామి యారాక్షసునిగాధ యేమొ తెలుపు
మించుక యటంచు వేడఁగా నిట్టులనియె, నమ్ముసింద్రుండుశాంతభావమ్ముతోడ.
- గీ. చెలువ వాడు హిరణ్యకశిపునిరాజ్య, మందు నున్ననిశాచరుఁ డమితబలుఁడు
దేవదానవరణమున దేవతలను, గబళములు గాఁగ మ్రింగినకాలయముఁడు.
- సీ. ఒకనాఁడు వాఁడు మదోద్ధతిచేత నే, కాకిగాఁ జని యమలోకమునకు
సంగరం బొనరించి శమనునితోఁ గొంత, కాల మాతని మ్రింగెఁ గట్టకడకు
నపుడు కృతాంతఁ డయ్యవరారియుదరంబు, చీల్చి బ్రద్దలుగ విచ్చేసె వెలికి
సంతట మృతఁ డయ్యె నారాక్షసుఁడు శుక్రఁ, డావార్త విని వేగ యచటికి కరిగి
- గీ. వాని బ్రతికించె దనశక్తివలన నంత, సతఁడు తలవంచికొని లజ్జకతన నింటి
కరుగకయె శీఘ్రముగ నొక్కయడవి కేఁగి, యెప్పుడు నెవరును జేయనితపము చేసె.
- ఆ. అట్లు తప మొనర్చి యంతంబునను దేవుఁ, డెవఁడు గూడ వరము నీయరామెమి
నలిగి తనశిరంబు లగ్ని కాహతిచేయఁ, దలంచి వ్రేల్చి నాల్గుతలలు గోసి.
- క. మిగిలినయైదవశిరమును, దెగఁ గోయఁగఁ బూని యుండఁ దెగువను నీశుం
డగజానమేతుఁ డగుచున్, దిగి కైలాసంబునుండి దిగ్గున వచ్చెన్. 1826
- ఆ. వచ్చి సాహసంబు వలదు రక్షోవీర, కోరుకొనుము వరము కోరినట్లు
లిచ్చువాఁడ ననుచు నీశ్వరుండు వచింప, మ్రొక్కి శంకరునకు రక్కసుండు.
- సీ. చంద్రశేఖర నీకు సంతృప్తి గలిగి నా, యాప్సితంబును దీర్చ నెంచి తేని
యేను మ్రింగెడిజీవు లెల్ల నాయుదరంబు, నందె జీర్ణం బయి మ్రందునట్లు
ఖండింపఁబడినను వెండియు నాతల, లుడ్చవంబును జెందు చుండునట్లు
నీవు రోషము లేక యేవేళలను గూడ, నొప్పుగా నాకడ నుండునట్లు

- గీ. మఱియు నాదివరాహ మాతటిని కూరికి, గలబలముకంటె నాల్గురెట్టులబలంబు
త్వజ్జటోత్పాటనోద్భవువలన మృతియుఁ, గలుగునట్టులు వర మీయవలయు నాకు.
- క. అని వాంఛించుటయును ద్రిణ, యనుఁ డట్టులె వర మొసంగి యంతర్ధానం
బును జెందె దానఁ గలిగెను, దనుజునకుఁ మృతి కపరితనయునివలనఁ. 1829
- గీ. ఈ విభూతిమహత్త్వము నెవ్వ రేని, వినినఁ బరియించినను స్మరించినను సకల
బాధలు నశించి శివపదప్రాప్తి గలుగు, నని వచించి నిజాశ్రమంబునకుఁ జనియె.
- క. అని చెప్పుటయును రాముఁడు, మనమున నాశ్చర్య మొంది మహనీయ విభూ
తిని జేయువిధానంబును, వినిపింపుము నాకు వినఁగ వేడుక యయ్యె.
- క. అని యడుగుటయును ని ట్లని, యెను శంభుఁడు రామచంద్ర యే నెఱిగింతుఁ
వినుము స్మరించినమాత్రం, బున నఖిలాఘముల మాపుభూత్పుత్పత్తి.

—: భ సౌత్పత్తి విధాన కథ నము :—

- వ. శాశ్వతుండును సద్విత్తీయుండును గుణాతీతుండును గుణాధారుండును సగుసదా
శివుండు సృష్టి చేయం దలంచి దక్షిణాంగంబునుండి బ్రహ్మను వామాంగంబు
నుండి విష్ణునిఁ బృష్ఠదేశంబునుండి యీశ్వరుని సృజించి యాత్మసంస్థం బగు
వేదత్రయాత్మకసత్త్వరజస్తమాగుణత్రయంబు వారల కొసంగి యేతత్సారం
బగుభస్మంబు ధరియించితి కేని మీకు సృష్టిసితినంహారశక్తు లావిర్భవించు,
దానంజేసి మీకృత్యంబులు నెఱవేర్చుం డని యాదేశించె. 1833
- ఆ. అంత బ్రహ్మవిష్ణుహరు లాతనికి మ్రొక్కి, స్వామి భూతి త్రిగుణసార మెట్టు
లయ్యె నెట్లు పుట్టె నది తెల్పు మని వేడు, టయు సదాశివుండు దయ దలిర్ప.
- వ. గుణత్రయంబ గో వనియును విద్యయ గోమయం బనియును నుపనిషత్తుల
గోమాత్రం బనియును స్మృతుల వత్సంబు లనియును దత్సారంబ భస్మం బని
యును నెఱుంగవలయు. భస్మంబు తత్సారం బగుట తదుత్పత్తివిధానంబునం
దెలియుం గాన భసౌత్పత్తివిధానముం జెప్పెద. వినుండు. శుక్లపక్షంబునం గాని
కృష్ణపక్షంబునం గాని చతుర్దశినాఁ డుపవాసంబు గావించి “యాగావ” యను
మంత్రంబుచే గోవు నభిమంత్రించి “గావో భగో గావ” యనుమంత్రంబుచేఁ దృణ
జలంబు లాగోవున కొసంగి మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబున లేచి కృతస్నానం
డై ధౌతవస్త్రంబులం దాల్చి శుచి యగుచు శయనించి యున్న భేనువును లేపి
గాయత్రీమంత్రంబుచేఁదన్మూత్రంబు సువర్ణ పాత్రంబునం గాని రజతపాత్రంబునం
గాని తామ్రపాత్రంబునం గాని మృత్పాత్రంబునం గాని పుష్కరపలాశపత్రంబు
లందుం గాని గోశృంగంబునందుం గాని పట్టి “గంధద్వారా” మనుమంత్రంబుచే
భూపతితంబు గాకుండ గోమయంబుం బూర్వోక్తపాత్రంబులలో దేనియం దైనం
బట్టి “శ్రీ ధృవ” తనుమంత్రంబుచే గోమయంబు శోధించి “యలక్ష్మీర్మయి”
యనుమంత్రంబుచే గోమయంబును మార్చించి “సంత్యా సింఛామి” యనుమంత్రం

బుచే గోమయంబునందు గోమూత్రంబు గలిపి “పంచానాం త్వో”యనుమంత్రం బుచే బదునాల్గుముద్దలు గావించి వాని నెండలో నెండించి పూర్వోక్తపాత్రం బునం దెం దేనిం బెట్టి స్వగృహోక్తవిధానంబున నగ్నిప్రతిష్ఠ గావించి యతి దాపిండ్లంబుల నుంచి యాఘాతాజ్యభాగహోమంబుం జేసి పిదప “నిధనపతయే” యనుమంత్రంబుచేతను ద్రయోదశజయాయులచేతను బంచబ్రహ్మమంత్రంబుల చేతను “నమోహిరణ్యబాహవే” యనుమంత్రంబుచేతను సర్వాహుతిహోమంబు గావించి “రుత సర్వః, కద్రుద్రాయ, యస్య వై కంకతి” యనుమంత్రంబులచేతను ననాజాతమంత్రంబులచేతను హోమంబు గావించి పిమ్మట వ్యాహృతిహోమం బును స్విష్టకృద్ధోమంబునుం జేసి యిధ్మశేషంబు నిర్వర్తించి పూర్ణపాత్రోద కంబు పూర్ణమాసాంతయజుస్సుచే నన్యజలమిశ్రితం బొనర్చి “బ్రాహ్మణే వ్య మృత” మనుమంత్రంబుచే శిరంబునం జల్లుకొని “ప్రాచ్యా” మనుమంత్రంబులచే శిష్టోదకంబు దిక్కులం దుంచి బ్రహ్మకు దక్షిణ నౌసంగి యంతంబున “నాహరి ష్యామి దేవానాం సర్వేషాం కర్మగుప్తయే జాతవేదస మేనం త్వోం పులకై శ్చాదయా మ్యహా” మ్మనుమంత్రంబుచే నావహ్నిని దినత్రయంబునఱకును నిలుచునట్లు పులకాచ్ఛాదితంబు గావించి యటుపైని బ్రాహ్మణసంతర్పణంబు చేసి తాను భుజియింపవలయు. అధికభస్మంబు నపేక్షించిన నధికగోమయంబు నార్జింపం దగు. దినత్రయానంతరంబు ప్రాతన్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించుకొని యగ్ని నావాహనాదిసోడశోపచారంబులచే నారాధించి యుద్వాసనంబు గావించవలయు. తరువాత “నగ్నిరితి భస్మ” యనుమంత్రంబుచే నుత్పన్నం బైనభస్మంబుం నైకొని “యగ్ని రస్మి” యనుమంత్రంబుచే నుడిచి పిమ్మట గంగాజలంబుచే గాని కపిలాక్షీరంబుచే గాని మిశ్రితం బొనర్చికర్పూర కుంకుమ చందనోశీరాగురుద్వితయచూర్ణంబు “నో” మ్మనుబ్రహ్మమంత్రంబు తోడఁ దదభస్మంబునం దుంచి “యమృతం దేవి తే క్షీరం పవిత్ర మిహ బుద్ధిదం తవ ప్రసాదా న్మృచ్యంతే మనుజా స్సర్వపాప్మన” యనుకపిలామంత్రంబుచేఁ బయస్సేకంబు గావించి ప్రణవంబుచేఁ గలిపి యీశానమంత్రంబుచే శిరోదేశం బునను డత్పురుషమంత్రంబుచే ముఖంబునను నభ్రూరమంత్రంబుచే వక్షఃస్థలం బునను వామదేవమంత్రంబుచే గుహ్య ప్రదేశంబునను సద్యోజాతమంత్రంబుచేఁ బాదంబులందును బ్రణవంబుచే సర్వాంగంబులందును భస్మంబు త్రిపుండ్రంబుగా ధరియించి పిదప నాచమించి ధౌతంబు లగుశ్వేతవసంబులు ధరియించి మరల నాచమనంబు గావించి కర్తవ్యకర్మార్హత నొందం గలుగు. అట్లు గానిచోఁ బూర్వోక్తభస్మంబుం నైకొని ప్రణవంబుచేఁ దన్మార్జనంబు గావించి నన్ను స్మరించుచు “నమ శ్శివాయ” యని లలాటంబునందును “నమశ్శివాభ్యా” మని

- బాహువులందును “ఘోరాయనమ” యని ప్రకోష్ఠంబులందును “భీమాయనమ” యని పృష్ఠదేశంబునందును “నీలకంఠాయనమ” యని కంఠపశ్చిమభాగంబు నందును “సర్వాత్మనేనమ” యని శిరంబునందును ద్రిపుండ్రభస్మంబు ధరియించి పిదపహస్తప్రత్యుశేనంబు గావించుకొని స్వకర్మంబు ననుష్ఠింపం దగు. 1835
- క. అని చెప్పి తేటపడఁ జ, య్యన నంతర్ధాన మొందె నంతఁ ద్రిమూర్తుల్ జనకుఁడు చెప్పినవిధమున, నొనరించి విభూతిఁ దాల్చి రుత్సాహమునఁ. 1836.
- వ. అంతట రజోగుణధరుం డగుబ్రహ్మకు సృష్టిశక్తియును సత్త్వగుణధరుం డగు విష్ణువునకు రక్షణశక్తియునుద మోగుణధరుం డగునీశ్వరునకు సంహారశక్తియును నావిర్భవించె.
- క. అని చెప్పడు రాఘవుఁ డి, ట్లనియెను ద్విజవర్య వినఁగ నాకాంక్ష జనిం చెను శివపూజాకాలం, బును జెప్పము నాఁగఁ బాడబుం డి ట్లనియెన్. 1838

—: శివపూజాకాలకథనము :—

- ఆ. రామచంద్ర సీపు రాజ్యప్రసక్తుడ, వయ్య నిట్టిపారమార్థికాశ యంబు గలిగి యుంట నఖిలపూజ్యుడ వైతి, వనుచుఁ దోఁచె నిశ్చయముగ నాకు.
- సీ. అర్పితం బగునొ యెయ్యది మహేశ్వరునకు, హృదయంబు నాఁగను నదియె చూవె కాంచునొ యెయ్యది గంగాధరునిరూప, మత్తు లనంగను నవియె చూవె యాలకించునొ చంద్రమాళిమాహాత్మ్య మె, య్యవివీను లనంగనయ్యవియెచూవె సలుపునొ శివనామసంకీర్తనంబు నె, య్యది రసజ్ఞ యనంగ నదియె చూవె
- గీ. యెయవి యొనర్చునొ యునూమహేశ్వరునకు
నపచితిని హస్తము లనంగ నవియ చూవె
హరుని నుతియించునపు డేది యగునొ గోప
హర్షణయుతంబు మే నన నదియ చూవె. 1840
- వ. శివార్చనంబు సూర్యుండుదయింప నున్నసమయంబునఁ గావించె నేని సూర్య సమానుండును సూర్యోదయ మైనపిదపఁ బ్రభమఘటికయందుఁ గావించిన రుద్రసమానుండును ద్వితీయఘటికయందుఁ గావించిన వాయుసమానుండును దృతీయఘటికయందుఁ గావించినఁ గుభేరసమానుండును జతుర్థపంచమషష్ఠసప్త మఘటికలయందుఁ గావించె నేని దేవతాసమానుండును దిన మొల్లం గావించిన రుద్రుండును నై శివలోకావాసముం జెందు. 1841
- క. అని వచియించుటయును ని, ట్లనియెను రాఘవుఁడు త్ర్యంబకార్చన మొనర్చున్ బొనరింపఁ దగునొ చెప్పము, విన వేడుక యయ్యె నాకు విప్రవరేణ్య. 1842

—: శివలింగార్చనావిధానకథనము :—

- గీ. అనుటయును శంభుఁ డి ట్లనియెను శివార్చ, నంబు గావింపవలయు లింగంబునందు నచల మైనను జల మైన నగును గాక, యది ప్రధానంబు శివసవర్యకు నరేంద్ర.

- ఆ. అది యలభ్య మైన నగు నొనర్పంగఁ బ్రతి, మాదులందు నీశ్వరార్చనంబు
గాని లింగమందుఁ గావించుపూజకు, దాని సాటి చేయఁ దగదు చూపె. 1844
- వ. లింగంబు చలం బనియు నచలం బనియు ద్వివిధంబుగా నుండు. అం దచలలింగం
బున కావాహనోద్వాసనంబులు లేవు. ఇంకఁ జలలింగంబుం గూర్చి చెప్పెద.
వినుము. 1845
- గీ. చలిపి యావాహనము హృదబ్జంబునుండి, చేసి పూజ నొనర్చి యుద్వాసనంబు
నందె లింగంబు స్థాపింతు రాద్య లదియె, రామ సాత్త్వికలింగధారణము వింటె.
- గీ. శివుఁడలింగంబులింగంబె శివుఁడటన్న, తలఁపుతో లింగమునుదాల్చు దగు నె కాని
భిన్న భావంబుతోడను నెన్నటికిని, దగదు ధరియింప లింగంబుఁ దత్త్వవిదుఁడు.
- వ. స్వర్ణరజతవేణుదారువస్త్రలతాసూత్రమృత్తికలయం దెద్దానిచే నైనను గావిం
పంబడినసజ్జకయందుఁ గాని దేవతావేదికయందుఁ గాని భీత్తిమూలంబునం గాని
సురక్షితప్రదేశంబునం గాని ధౌతవసనవేష్టితం బగులింగంబు నుంచి నిత్యం
బును విహితకాలంబులం దావాహనోద్వాసనస్థాపనంబులు గావించుచుఁ
బ్రాణావిశేషంబుగాఁ దల్లింగంబును రక్షించుచుండుట రాజసలింగధారణం
బనం బరగు. ఇంకఁ దామసలింగధారణముం గూర్చి చెప్పెద. వినుము. గాత్రసం
స్పర్శంబుగాఁ గాని దేహాగోషితంబుగాఁ గాని లింగంబు ధరియించుట తామస
లింగధారణంబు. 1848
- గీ. బ్రహ్మ మస్తకమందు శార్గవి లలాట
మందు హరికర్ణముని కర్ణమందు బాణుఁ
దురమునను దాల్చి లింగంబు నొంది రమిత
మైనమహిమంబు త్రిజగంబులందుఁ గూడ. 1849
- వ. నీవిబంధాదిధారణం బధమాధమంబుగాఁ జెప్పంబడియె. 1850
- గీ. దేహమును గోసికొని తత్ప్రదేశమంద, తాల్చి లింగంబు తన్మహత్త్వంబునలన
నపరిమితశక్తి గలిగి యస్రపులు గొంద, తాక్రమించిరి త్రిజగంబు లద్భుతముగ.
- ఆ. కాన నేవిధమున నైనను లింగంబు, దాల్చి లేని శమనదండనంబు
లేక ప్రమథనాధలోకంబునకుఁ బోదు, రెట్టిపాపు లైన దుట్టతుదకు. 1852
- నీ. అని చెప్పటయును నత్యాశ్చర్యమును జెంది, ధరణిజాకాంతుండు తనువుమఱచి
నాసాగ్రవిన్యస్తనయనుఁడై యూరక, కాంచుచు స్థాణువుకరణి నుండ
నట్టికాలంబున హరునియాకృతియుఁద, ద్వక్షస్థితియును నాతనికిఁ గల్గె
నంతట మును లెల్ల నాతని బాడగాంచి, స్వాంతంబులందు విస్మయము నొంది
- గీ. చేష్ట లుడిగి యామార్గంబు చిత్తరువుల, కరణి నుండిరి పిదప రాఘవుఁడు సంజ్ఞఁ
బొంది కనుఁగొని శంభునిభూసురేంద్ర, శివసపర్యామహత్త్వంబుఁ జెప్ప మనియె.

—: శివపూజామాహాత్మ్యకథనము:—

- వ. అని యడుగుటయు శంభుండు రాజేంద్రా సీవశ్శంబునకుఁ బ్రత్యుత్తరముగా నొక్కయితిహాసంబుఁ జెప్పెద. వినుము. 1854
- సీ. మును ధాత్రినిత్యైకు వనువిప్రుఁడొక్కఁడు, ధనవంతుఁడయ్యు శాస్త్రజ్ఞుఁడయ్యుఁ జెప్పక పాఠముల్ శిష్యుల కతిథుల, కన్నంబు వెట్టక యజ్ఞ గాక సలుపక దేవపూజను ధర్మరతి లేక, యాచకులకు గవ్వ యైన నిడక నిజదేహపోషణనిష్ఠాగరిష్ఠుఁడై, కడపి స్వజీవితకాల మెల్లఁ
- గీ. గడకు నొకనాఁడు వశుఁ డయి కాలమునకు విడువఁగా లేక ప్రాణముల్ విడిచిపెట్టె నంత యమదూత లేతెంచి యతనిఁ ద్రాళ్లఁ గట్టి కొనిపోయి యుంచిరి కాలుమ్రాల. 1855
- ఆ. అప్పు డతనిఁ జూచి యంతకుండు విమూఢ, జనన మొంది యగ్రజాతీయండుఁ జదువుకొనియు విద్య తుద కంతయును బాడు, చేసికొంటి వకట చేతులార.
- క. తెలియనివాఁ డయినయెడఁ, దెలియం డనవచ్చుఁ గాక తెలిసియు నీకుఁ ఫల మేమి కలిగె నింతకుఁ, దల వ్రాసినవ్రాత నెవఁడు తలఁగఁ ద్రోయుఁ.
- ఆ. ఏల వేయి మాట లిఁకఁ జెప్పెదను విను, నీవు చేసినట్టినేరములకు ననుభవింపవలయు యమయాతనలు కోటి, వత్సరములు నాఁగ వాఁడు జడిసి.
- గీ. స్వామి తెలిసియు ధర్మముల్ సలుప నైతి, నమ్మకము లేమి వేదశాస్త్రమ్యులండు నిప్పు డవి చెప్పినది యెల్లఁ దప్పదనుచు, జిత్తుమన కెక్క నమ్మక చెడితి నేను.
- ఆ. నిష్ఠురంబు తై ననిరయయాతనలను, ననుభవింపఁ జాల నక్కటకట ధర్మరాజ సీవు ధర్మాత్ముఁడవు చెప్పు, గతియె లేదె యింతకంటె నాకు. 1860
- క. అని గొల్లస నేడ్చుటయును, గని యముఁ డిఁక నాయు వల్పకాలము నీ కుం డెను గాన నిలకు శీఘ్రమ, చని చేయుము శివసపర్య సద్గతి గలుగుఁ. 1861
- చ. అనవుడు బ్రాహ్మణుండు మనమం దొకయించుక ధైర్య మేర్పడం గను బ్రణమిల్లి కాలునకుఁ గ్రచ్చట వ్యాఘ్రముఖంబునుండి వ చ్చినపగిదిఁ ధరాస్థలికిఁ జేరి స్వదేహమునందుఁ జొచ్చి పేం టనె చని కైవభక్తులకు తా వగుమందరకైలభూమికిఁ. 1862
- గీ. అచట జాబాలి య నెడిమహర్షి వర్యుఁ, గాంచి ప్రణమిల్లి తత్పాదకమలములకు నాత్మవృత్తాంతమునుజెప్పనతఁడుయోగ, దృష్టి చేజూచినర్వంబుఁజెలిసికొనియె.
- క. తెలిసికొని మాని వానిం, దిలకించి మహీసుపర్య దినదళకము నీ విలలోన నుండు వంతియ, కల దాయువు నీకు నేమి కల దిఁకఁ జెప్పఁ. 1864
- గీ. క్రతువులను గాని దానధర్మములఁ గాని, తత్త్వపరీశీలనముఁ గాని తపముఁ గాని తీర్థసంసేవనముఁ గాని దేనిఁ గాని, సలుపఁగను నీకుఁ గాలంబు చాల దయ్యె.

- గీ. దగ్ధ మగుచుండ కేహంబు దాని నార్ప, జలమునకుఁ గూపమును ద్రవ్య సాగినట్లు
చచ్చిపోవుచునుండిన సమయమందుఁ, బుణ్య మార్జింపఁ దలఁచితి భూసురేంద్ర.
- క. నీపాపంబులు తొలఁగఁగ, నీపరిమిత కాలమందు నేమార్గంబు
జూపట్టదాయె గావునఁ, గాపురుఘలు చెందుగతియె గతి నీ కింకణ. 1867
- క. అనుటయు నావిప్రుఁడు లో, చనయుగళమునుండి బాష్పసలిలము గురియం
గను నేడ్చుచు నమ్మునిపద, వనజంబులమీఁద వ్రాలె వైవశ్యమునక. 1868
- గీ. అంతటఁ గృపార్ద్రహృదయుఁడై యమృతహర్షి, వానికరములఁ బట్టి లేవంగ నెత్తి
భయము వల దింక బ్రాహ్మణప్రవర వినుము, గోప్య మైనను నీకు వాక్రుత్తు నేను.
- క. ఒనరించిన శివలింగా, ర్చనమును నొకగడియ యైనఁ జాలును దృఢరా
శిని నగ్నికణము దహియిం, చినవిధమునఁ గాల్పు నది యశేషాఘములక.
- వ. నీపజపాపున్నాగకరవీరపాటలతులసీరవిదళాపరాజితాపామార్గదళబిల్వపత్త్ర
ద్రోణశిరీషదూర్వానంద్యావర్తకర్ణికారప్రసూనంబులును దిలమిశ్రితాక్షితంబు
లును కేవలాక్షితంబులును లింగార్చనమునకుఁ బ్రశస్తంబులు. మూలఫలశాకం
బులును దైలవక్త్రంబు లగునపూపాదులును జలప్రోక్షితంబు లయ్యె నేని పద్య
షితంబులు కానేరవు. కాన నవి శివనైవేద్యార్హంబులు. గంగాతోయంబును
మహానదీజలంబును కేదారజలంబును దటాకవాషీనరఃకూపజలంబులును బద్య
షితంబులు గానేరవు. కావునఁ దత్త్వం బెల్ల శివాభిషేకాదివినియోగార్హంబు.
పగటం దప్ప రాత్రి సేకరించినజలం బే దేనియు వినియోగార్హంబు కానేరదు.
- క. అని చెప్పుటయును విప్రుఁడు, మునిపాదాంభోజములకు మ్రొక్కి తదాజ్ఞ
గొని యచటనె శివలింగా, ర్చనము తదేకాగ్రదృష్టి జలుపఁ దొడంగె.
- ఆ. అట్లు దీక్షతోడ నాచరించి శివార్చ, నంబు దశమదినమునను శివోప
హారముగ నొసంగెఁ బ్రాణంబులను సంత, నటకుఁ గాలదూత లరుగుదెంచి.
- గీ. అతనిఁ గైకొని యమపురి కరుగుచుండు, నవనరంబున శివదూత లరుగుదెంచి
వారి నిర్జించి యావిప్రవరుని దివ్య, యానమున నుంచికొని పోయి హరునికడకు.
- ఆ. విన్నవింప నఖిలవృత్తాంతమును విని, హరుఁడు సంతసించి యతనిఁ బ్రమథ
గణములందు నొక్కగణములో జేర్పంగ, నానతిచ్చెఁ దన్మహాత్మ్య మెంతో.
- క. ఈకథ చెప్పి యధీర, ట్కొకాంతుఁడు ఘున్ను దాను సలిపినపాప
నీకంబు లెల్ల డుల్లఁగ, నాకంబున కరిగె సురగణంబులు పొగడక. 1876
- క. అని చెప్పుటయును దశరథ, తనయుం డి ట్లనియె ద్విజవతంసమ చెపుమా
విన శివనామోచ్చారణ, మునఁ గలమహిమంబు బుద్ధిపుట్టెను నాకు. 1877
- జ. అని యడుగుటయు శంభుండు రామున కి ట్లనియె. 1878

—: శివనామోచ్చారణమహాత్మ్యకథనము :—

- గీ. అర్కవంశాబ్ధిచంద్ర సీ వడిగినట్టి
ప్రశ్నమున కేను బ్రత్యుత్తరంబు గాఁగ
వినుతు నొకగాథ విను మున్ను విధృతుఁ డనెడి
ధరణిధపు డొక్కఁ డుండఁ ద్రేతాయుగమున. 1879
- అ. అతఁడు కోడెప్రాయమం దుండుటంజేసి, సమవయస్కులైనసఖులతోడఁ
గూడి కూయరానికూతలు కూయుచు, జేయరానివనులు చేయఁదొడఁగె.
- క. చోరులును మద్యపాయులు, జారులు జూదరులు నటులు సరసను నెపుడు
జేరి కొలువంగ విధృత, త్వరమణుం డేల సాగె ట్టైమండలము 1881
- ఆ. శిష్టులన్న నిసువుఁ జెందు మాటాడంగ, భ్రష్టులనిన నోరు పాఱజూచు
భార్య యన్న పేయభావంబునను జూచు, జెవులు గోసికొనును జెడిప యనిన.
- సీ. ఒకనాటిపడుకకు నొసఁగును నొక్కొక్క, రోవెలందికి లక్షరూప్యములను
బరకాంతలను దనవరము గావించెడి, కుట్టిని కర్పించుఁ గోటిధనము
జెఱపియీయక చెవుల్ గొఱుకుచుండెడికొండె, గాండ్రకిచ్చును మహాగారములను
జూదంబు లాడించుచును మెచ్చు కొనుద్యూత, కాచుల కిడు రత్నహారములను
- గీ. మద్యపానంబు మరసినమద్యపులకు, బహుమతులు చేయు సౌవర్ణభాజనములు
పండితులు దర్శనము గోరుచుండి రనిన, వెడలఁగొట్టించు వారి నాపుడమితేడు.
- ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగంగ రాజ్యంబు, రాజనీతిహీనరాజ్య మయ్యె
బోయె సామజములు పోయె ఘోటకములు, కోశగృహము లెల్లఁ గూలిపోయె.
- క. ఒకవస్తు వైన గనఁబడ, దొకమిత్తం వైన నొద్ద నుండఁ డొకసే
నకుండైన గోచరింపఁడు, కకవిక లైపోయె వానిగౌరవ మెల్లఁ. 1885
- ఆ. అదియె మంచినమయ మని యన్యభూమింద్రు, లరుగుదెంచి రాజ్యమాక్రమింప
నతఁడు బలము మతియు నవగతం బగుటను, సరిగఁ గాననముల కాశ లుడిగి.
- ఆ. అట్లు కాననముల కరిగి యల్లాడుచు, దిరిగి తిరిగి యొక్కగిరికి జేరి
యచట నుండి త్రోవ సరిగెడిజనముల, గొట్టి ధనముఁ దెచ్చి కూడఁ బెట్టి.
- క. దారుణకృత్యము లొనరుచు, క్రూరుల గొందఱును జేర్చికొని తనయొద్ద
వారలు జెచ్చెడిమాంసా, హారము భుజియించుచును దయారహితుం డై. 1888
- క. అనుదినమును “ప్రహరాహార”, యని యాజ్ఞాపించుచుండు నటుపై వారల్
గొనితెచ్చు చుండు రనిశము, దనివిగ జంతువుల జంపి తన్మాంసములఁ.
- గీ. అట్లు వర్షసహస్రంబు నతఁడు గడపి, చివర కొకనాడు మృత్యువు సిద్ధమగుడు
మరణబాధను జెందుచు మాట రాక, పరితపించుచు నుండ నత్తరుణమందు. 1890
- గీ. చేరి చుట్టును దత్పరివారవర్గ
మేమి కావలె సామి నీ కిప్పు డనుచు

నడుగ నన లేక యన లేక యంతమునకు

నతఁడు “ప్రహరాహర” యటంచు ననువు లుడిగె.

1891

- సీ. అంతట యమదూత లరుదెంచి కట్టంగఁ, ద్రాక్షతో వాని నాత్రాళ్లు తెగియె
నపుడు వారలు వాని నాగ్రహంబునఁ గొట్టి, దండంబులను నవి దగ్గ మయ్యె
నంత వారలు రేగి యతనిపైఁ గ్రువ్వంగ, శూలంబులను నవి చూర్ణ మయ్యె
నటుపైని వారు తద్ధృవయంబునను వ్రేయ, ఖడ్గంబులను నవి గళిత మయ్యెఁ
- గీ. గాంచి యది యెల్ల నాశ్చర్యకరము గాఁగ, వారు చని దండధరున కావార్త చెప్ప
మృత్యువును బంపె నాతఁ డామృత్యువనిల, వేగమునవచ్చివిధృతభూవిభునికడకు.
- గీ. ఓరి పాపాత్మ కాలభృత్యులకుఁ గూడ, మాటుమన లెడునంతటిమానవుడవె
చూపెదనుగాక నాశ క్తిచూడు మిదిగొ, యనుచుబంధించె బాశంబునతని మెడకు.
- గీ. అంతటను మృత్యుపాశ మత్యద్భుతముగఁ, దెగి పడియె వేయిముక్తలై త్రెంచినట్లు
దానిఁ గనుఁగొని మృత్యువు తత్తఱమునఁ, బరువులెత్తుచునుండన త్తరుణమున నె.
- క. జ్వాలావక్త్రం డనియెడి, శూలిభటుం డేగుడెంచి చోరునిగతిఁ బో
నేల యని మృత్యువును దన, కేలం బట్టికొని యొత్తి గిజగిజ లాడె. 1895
- క. శూలమునఁ గ్రుచ్చి విధృతనృ, పాలవరుని దివ్యరథముపై నిడికొని యు
దేవగతి నేగి శరద్వి, మ్రోలను నిలుపంగఁ గని హరుం డిట్లనియె. 1896
- సీ. మృత్యుదేవత విను మే నొక్కవిషయంబు, తెలియఁజేసెద నీకుఁ దేటపడఁగ
నధికాక్షరోపేత మైన నల్పాక్షర, యత మైన నన్యార్థయుక్త మైన
మరణకాలమున నేనరుఁ డేని వాక్రుచ్చె, నేని మన్నామంబు నెట్లు లేని
వాడు నావాడు మీవాఁ డెన్నఁడును గాఁడు, వాని దండింప మీవలనఁ గారు
- గీ. తెలిసికొనకుండ శిక్షను జలుప నెంచి, యరుగుదెంచుట నాశిక్ష యయ్యె నీకె
కాన నికనుండి శివభక్తులైనవారి, కడకు రాకుము బ్రదుకుపైఁ గాంక్ష యున్న.
- వ. మఱియును మదీయ స్తవదాస్యపూజానమస్కారంబులు గావించువారును బంచా
క్షరీజపశతరుద్రీయపారాయణంబులు గావించువారును విభూతిరుద్రాక్షధారు
లును మల్లింగధారులును నాయెదుటఁ బురాణంబు పఠించువారును వారాణ
సీమృతులును శ్రీశైలవాసులును మత్సరీధ్యంబుఁ జెందంగలవారు. వారలను
శాసింప యమున కధికారంబు లేదు. వారాణసీమృతంబు లగుమృగయాక
దంతమత్కుణసూకరసర్పవృశ్చికకీటపిపిలికాదులకుం గూడ మత్పదంబు
ప్రాప్తించు.

1898

- క. నామాట లన్నియును మీ, స్వామికి నెఱిగింపు మేగి చయ్యన ననుడు
గామారి కెఱిగి మృత్యువు, తామన మంతయును నుడుగఁ దా నిట్లనియె.
- గీ. చంద్రశేఖర యీతఁడు సలుపనట్టి, పాపములె లేవు నీ కెట్లు భక్తుఁ డయ్యె
నేమి పుణ్యంబు గావించె నితఁడు చెప్ప, మంతయును గూడ నానంశయంబు దీఱ.

- గీ. అనుటయును నవ్వి హరుఁ డిట్టు లనియె వినుము
చెప్పెదను వీఁడు మరణంబు చెందునపుడు
పలికె “బ్రహ్మరాహర” యటంచు భావ మన్య
మైన నం దుంట నానామ మనఘఁ డయ్యె. 1901
- క. అనవుడు మృత్యువు సంశయ, మును విడిచి మహేశ నేను బోయెద నింక
వినిచెద నీయాన కృతాం, తున కెవ రేనియును మీఱుదురె భవదాజ్ఞా.
- క. అనుటయు నట్టులె చేయుము, చను మని యీశ్వరుఁడు పనిచి శమనుని సగరం
బునకుఁ మృత్యువు విధృతుని, దనప్రమథగణంబులందుఁ దాఁ జేర్చికోనె.
- క. ఈ విధృతోపాఖ్యానము, నేవారై నను బరించి రేని యఘంబుల్
పోవుటయె కాక వారికి, గైవల్యపదంబు హస్తగత మగు నధిపా. 1904
- క. అనవుడు రాఘవుఁడు మనం, బున సంతన మంది విప్రపుంగవ నాకుఁ
వినిపింపుము బావలాన, క్రునిచరితము నాఁగ ద్విజవరుం డి ట్లనియె. 1905

—: జ్వాలావక్తృవృత్తాంతకథనము:—

- నీ. మును గ్రోధనుం డనుజననాథుఁ డొక్కఁడు, సుతసతీరాజ్యవిచ్యుతి ఘటిల్ల
వై రాగ్యమును జెంది వారాణసికి బోయి, వినయంబునను వసిష్ఠునకు మ్రొక్కి
స్వామి భార్య గతించె శత్రువుల్ రాజ్యంబు, యపహరించిరి పోయి రాత్నభవులు
పారంబు లేనిసంసారదుఃఖంబుల, ననుభవించితి రోత యయ్యె దుదకు
- గీ. నేదియును దోషకుండుట నిచటి కేను, బిచ్చివాని తెఱంగున వచ్చినాఁడఁ
గాని యిదియును నాకుపకార మయ్యె, దొరకుటను బుణ్యపురుషులదరిసెనంబు.
- గీ. చేకుటెను ధైర్య మొకకొంత చిత్తమునకు, నింకఁ గడతేఱుమార్గ మేదేని నాకుఁ
జెప్పు మార్తుని నుద్ధరించినఫలంబు, ప్రాప్తమగు నీకు ధన్యుఁడ నగుదు నేను.
- క. అని వేడుటయు వసిష్ఠుఁడు, కనుఁగొని యాస్పపుని భూప కాశీపురికిఁ
జనుదెంచిసంతమాత్రము, ననె నీపాపంబు లెల్ల నాశము నొందె. 1908
- ప. విధ్యుక్తవిధానంబున గంగాన్నానంబు గావించి విశ్వేశ్వరలింగంబు సర్పింపుము.
విశ్వేశ్వరారాధనంబునంజేసి రక్షోభక్షితుం డైనను సరుంధతీసుతుం డగుశక్తి
బ్రహ్మలోకంబునందును విష్ణులోకంబునందును శివలోకంబునందును విహ
రించు చున్నవాఁడు. తదేకనిష్ఠాగరిష్ఠభావంబున సరణ్యకుసుమంబులచే
విశ్వేశ్వరారాధనంబు చేయునీలుబ్ధకునిఁ జూడుము. వీని కింక సర్ధయామంబులో
పల మరణ మాసన్న మై యున్నయది. 1909
- క. అని చెప్పుచుండఁగ నె చ, య్యన నట కున్మత్తుఁ డొక్కఁ డదృఢెంచి తద
ర్చనసుమము లన్నియును దిని, కనుఁగొను చుండఁగ నె చనియెక్షణ కాలములో.

- గీ. అపుడు లుబ్ధకుడు శివార్చకంతరాయ, మొదవె ననుచింతచే దనయొడలు చీల్చి
చర్మమును ముక్కలుగఁ జేసి సలిపె వాని, చేత శివపూజ పూలచే జేసినట్లు.
- ఆ. అట్లు చేసి పూజ యంతంబునను శివా, ర్పణము సేయఁ దనశిరంబు గోయ
సాహసించు చున్న సమయంబునను వచ్చి, యెదుట నిలిచి వాని కీశ్వరుండు.
- ఆ. వలదు సాహసంబు వత్స వచ్చితిని నీ, కోర్కె దీర్పఁ గోరుకొనుము వరము
నని వచింప నాతఁ డర్థించె బంధుయు, క్తముగ నుండ శివప్రదంబునందు.
- గీ. అంతటనునల్లయగుఁగాక యనిహరుండు, కనుమఱుంగ గుటయును వెంట వెవిమాన
ముననతనినుంచినొని బంధుజనయుతముగఁ, జనిరిరజతాచలమునకు శైవభటులు.
- చ. అది గని శ్రోధనక్షితిలలాధిపుఁ డచ్చెరియంబుఁ జెందుచున్
మదిని విచేష్టుఁ డై నిలువ మానివరుం డది గుర్రెఱింగి స
మృదమున తేని కి ట్లనియె త్సౌవర చూచితె శంభుపూజకున్
గదిరిననత్ఫలం బిపుడె కట్టెదుటన్ బలుమాట లేటికిన్. 1915
- వ. మఱియును రాజ్యంబు నభిలషించితి వేని ప్రతిదినంబును శివాలయప్రదేశంబు
తుడిచి గోమయోదకముం జల్లు చుండుము. దానిచే నీవు జన్మాంతరంబునందు
సామ్రాజ్యాధిపత్యముం బడసి సకలసౌఖ్యంబుల ననుభవించి శివపూజాఫలం
బుగా దేహావసానంబునఁ గైలాసంబు చెందంగలవు. 1916
- క. అనుడు వసిష్ఠాక్షవిధం, బున తేఁ డొనరించి శంభుపూజాదికమున్
జననాంతరమున రా జయి, జనియించి వహించె ధరణిసామ్రాజ్యంబున్.
- గీ. అట్లు వహియించి రాజ్యంబు నతఁడు శంక
రాలయంబున కొక్కనాఁ డరుగుదేర
నచట నున్నదీపం బొక్కఁ డపుడు పడియెఁ
దవిలి జనహస్తములు మహీధవునిమీఁద. 1918
- క. అంతటఁ గ్రోధావేశా, క్రాంతం డై యధిపుఁ డచటఁగలజను లెల్లన్
సంతప్తులు గా నాలయ, మంతయునుం గాల్చె దీపికాంతరములచేన్. 1919
- ఆ. కాల్చి యట్లు పిదపఁ గలిగి పశ్చాత్తాప, మతఁడు మరల దేవతాలయంబు
ఖ్యాతికరము గాఁగఁ గట్టించె మునుపటి, యాలయంబుకంటె సధికముగను.
- క. కట్టించి దేవతాలయ, మట్టులు భూవరుండు మృదుని నర్పించుచు లో
నుట్టిపడ భక్తి యనిశముఁ, గట్టకడకు నొక్కనాఁడు కాయం బుడిగెన్. 1921
- గీ. అంత శివభటు లేతెంచి యతని దివ్య, యానమున నుంచుకొని రజతాద్రి కరుగ
వీరభద్రుండు తనపరిచారకునిఁ గఁ, జేసికొని వాని నిట్లు వచించె సధిప. 1922
- క. అనుచర తల లేకుండం, గను జ్వాలానప్త్రుండ వయి క్రాలుచు మరణిం
చినశివభక్తుల నిటకుం, గొనివచ్చుచు నుండు మేను గొనిర మృన్నన్. 1923

- క. అనవుడు మహాత్మ్య నే జే, సినపాపం బేమి విగతశీర్షుడ నై యుం
డను జ్వాలావక్త్రుడ నై, యెనయంగను జెప్పు మేది యేనియు నున్నా. 1924
- వ. అని భూవరుం డడుగుటయు వీరభద్రుం డిట్లనియె. 1925
- సీ. పూర్వకాలంబున భూప కారాంకితుం, డనుప్రభుండ వయి నీ వవని బుట్టి
యొకనాడు పోయి మృత్యుంజయాలయమున, కచ్చట శివపూజ యాచరించి
యరుదెంచుచును సందె పరిచర్య యొనరించు, చును నున్నయొకధనాంగ నను జూచి
యబల కారాంకితుం డనుప్రభుండను నేను, నినుఁ జూచినంత నామనసు చెదరె
గీ. నని వచించుటయును గాంచి యావెలంది, యధిప నీ విట్టులాడంగ ననుచితంబు
నన్ను గ్రహించె నొకమహీనాథుడతని, దాన్లై యుంటి నేనింకదరలిపొమ్ము. 1926
- క. అని యీశడించుటయు నీ, మనమున నాగ్రహము పొడమి మానిని కెట్లై
నను సపకారము చేయం, గను నెంచి త్వదీయబుద్ధికొశల్యమునా. 1927
- క. ఆయమను గ్రహించినభూ, నాయకునకుఁ జెప్పి వంచనావాక్యములనా
గోయించితి తచ్చరమును, న్యాయాన్యాయాభిమర్శనము లేకుండనా. 1928
- క. ఆపాతకములు రెండును, నీపాలంబడియె దాన నీ వైతి విటుల
చేపడినను గైలాస ము, మాపతిసేనోపలభమాహాత్యమునా. 1929
- క. అని చెప్పుటయును జ్వాలా, ననుఁ డూరికయుంఁడె దా నొసర్చినపనికా
మనమున వివాద మొందుచు, గనుఁగొంటివె రామచంద్ర కర్మబలంబునా. 1930
- వ. ఈవిషయంబున మఱియొకయుపాఖ్యానముం జెప్పెద. వినుము. 1931
- గీ. తాపసోత్తముఁ డైన గౌతముఁడు మున్ను, స్వాశ్రయంబున నెప్పుడును నాచరించు
చాయ నొకనాడు శివపూజ చేయ నెంచి, స్నానసంధ్యాదివిధులను జలిపి పిదప.
- ప. దేవమందిరముం బ్రవేశించి భూశుద్ధభూతిశుద్ధ్యాదుల యధావిధిం గావించి
శుద్ధుం డై క్రియార్హత్వముం బడసి. 1933
- గీ. వ్యాఘ్రచర్మంబునందు బద్మాసనమున, సధివనించి చోశుద్ధిశలందు నునిచి
కప్పురపుముద్దలను దావి గుప్ప మనఁగ, నాచమన మొనరించి యసంతరంబ.
- వ. త్రింశద్రుద్రాక్షమాలిక యుపవీతంబుగాఁ దాల్చి యష్టరుద్రాక్షమాలిక యొక్కటి
శిరంబునను నొక్కటి కంఠంబునను రెండు ప్రగండంబులందును రెండు ప్రకో
ష్టంబులందును ధరియించి. 1935
- సీ. చందనవీరంబునందు స్థాపితముగాఁ, జేసి కర్పూరసింహాసనంబు
శంభులింగము ప్రతిష్ఠాపించి దానిపై, స్థాపించి పత్రిక దానియెదుటఁ
దత్తత్రికాష్టపత్తములందుఁ గర్పూర, కాశ్మీరమృగనాభిగంధములును
నక్షత్రలును సతిలాక్షతలును బంచ, గంధకమును నష్టగంధకమును
- గీ. నునిచి యొక్కొక్కదానిలోనొక్కొక్కొకడు, తలఁచికొనిగురుపాదపద్మద్వయంబు
ధ్యాన మొనరించి సర్వభూతాంతరాత్మక, డైనపరమేశ్వరుని సంతరంగమందు.

- సీ. నడుమను లింగంబునకు సదాశివుని నా, వాహించి యాపంచపదనునకును
శక్తిని శక్తికి సరసీరుహాత్ముని, సంబుజోద్భవుని నారాయణునకు
నజనకుఁ జంద్రుని నమృతాంశునకు రవి, నిగమ మర్యమునకు నిగమమునకు
దిగ్దేవతల దెసల్ దిగ్దేవతలకు శం, భుని దెసలకు గణంబుల శివునకు
- గీ. నొనరిచిదశావరణములుగను నొనర్పఁ, దగినవిధమునఁ బూజ యంతయును జేసెఁ
జూచు చుండఁగ మును లెల్లఁ జోద్యముగను, శివసపర్యాకరులలోన శ్రేష్ఠఁ డగుట.
- వ. అట్లు పూజ గావించి గౌతముండు కర్పూరాగురుక స్తూరీసర్వాచందనాదిసుగంధ
ద్రవ్యధూపంబును షోడశకర్పూరవర్తిదీపంబులును బంచభక్ష్యసంయుతంబును
నానావిధమనోజ్ఞ శాకాఢ్యంబును సూపాప్తకసమేతంబును ద్రాక్షారంభాసహ
కారనాగరంగాదివివిధమధుర ఫలాన్వితంబును బహువిధలేహ్యాచోష్యయుక్తం
బును వింశతిపేయపదార్థలలితంబును శర్కరాగుడమధురంబును దధిక్షీరాజ్య
పాత్రసమంచితంబును సువర్ణపాత్రవిన్యస్తంబును నగ్రపుష్పసహితంబును నగు
సుపకవ్యశాల్యన్ననైవేద్యంబును నీరాజనసహస్రంబును ఘనసారపూగఖండచూ
ర్ణాదిపరిమళద్రవ్యభరితంబును స్వర్ణపాత్రవిన్యస్తంబును నప్తప్రాగ్రసుశ్చేత్తసం
క్షాళితనాగవల్లీపత్రత్రయవిరాజమానంబును నగుతాంబూలంబును సమర్పించి
ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లొనరించి త్సుద్రతాశయగంబు చేతం బట్టికొని
వాయించుచు మధురంబుగాఁ బాడుచు స్వరంబులు మూర్తిమంతంబు లై తత్త
త్సానంబులం దాడుచుండ నెనిమిదిదిక్కులందును నెనమండ్రు యోషామణులు
తదనుగుణంబుగా వేణువీణాదివిచిత్రవాద్యంబులు వాయించుచుండ జగన్మోహ
నంబుగా నృత్యంబు గావింపం దొడంగె.
- 1938
- సీ. ఆసమయంబున నక్షోహిణులు రెండు, పదులు వెంటను రాఁగ భద్రగజము
నెక్కి బాణుండును నెక్కి సామజమును, గవియును నరదయుగ్మంబు నెక్కి
ప్రహ్లాదుఁడును వృషపర్వుండును దురంగ, మము నెక్కి బలియును గ్రమముగాఁగఁ
బాతాళముననుండి పయన మై చనుదెంచి, రమ్యహర్షిని జూచునానతోడ
- గీ. సంతటను గౌతముఁడు వారి కర్పవీధులఁ, బూజ గావింప వారు తత్పూజ నొంది
యచ్చటనె స్వస్వశివపూజ లాచరించి, నృత్యగీతాదులను నొనరించు చుండ.
- క. చనుదెంచి శంకరాత్ముం, డనుగౌతమశిష్యుఁ డొక్కఁ డచటికి నాచ్చా
దనహీనగాత్రుఁ డయి కే, లను దాల్చి యుపాసహంబులను హేయముగఁ.
- క. శైవజ్ఞానపరానం, దావిర్భావమున మఱచి యాత్మశరీరం
బావృత్త చక్షు పగుటను, భావాభావప్రహీణభావుం డగుచుఁ.
- 1941
- క. కనలుచును జండాలుండు, గను నొకతటి నవరజుండుగను నొక్కతటిఁ
మునిగను నొకతటి విప్రుండు, గను నొకతటి వెట్టివాండుగను నొక్కతటిఁ.

- క. ఒకతఱి నవ్వుచు నేడ్చుచు, నొకతఱి నెగురుచును బైకి నొకసమయమునం
దొకవేళఁ బడుచు లేచుచు, నొకప్పు డుమియుచును దినుచు నొకతఱి దానిఁ,
క. భక్షించుచుఁ గంటకములు, భక్షించుచు లోష్టములను భక్ష్యములబలెఁ
వీక్షించుచు నలుదెసలను, బ్రత్యుశనరహితదేహపంకుం డగుచుఁ. 1944
- వ. బిరబిర నరిగి వృషపర్వునకును దదీయశివలింగంబునకును నడుమ నిలువంబడియె.
సీ. అప్పుడు వృషపర్వుఁ డాగ్రహంబును జెంది, నటకెఁ దత్త్వణమ తవ్వస్తకంబు
నంతట గాతముం డది చూచి యేడ్చుచుఁ, గన్నీరు కాల్యలు గట్టి పాఱఁ
బ్రాణంబులను వీడనాడె యోగంబుచే, నది గనుంగొని శుక్రఁ డనువు లుడిగె
గురువియోగమునకుఁ బరితపించుచుఁ జచ్చి, రసురు లందఱును నత్యద్భుతముగ
గీ. నంతఁ గలుషీకృతం బయ్యె నఖిలజగము, త్యక్తజీవితం లగుటను భక్తు లెల్లఁ
దెలిసికొని యది యెల్ల నేతెంచె నటకు, హరివిధిసమేతముగఁ ద్రిపురాంతకుండు.
గీ. అట్లు వచ్చి కనుంగొని యంధకారి, చచ్చి పడియున్ననిజభక్తజనుల నెల్ల
మొదట బ్రదికించె గాతమముని నతండు, లేచి కను లెత్తి శర్వనిఁ జూచి యెదుట.
క. ఆనందపులకములు తన, మేనను నిండంగ మ్రొక్కి మృదునకు నిలువం
గా నతనిశైవభక్తికి, మానసమున మెచ్చికొని యుమాధవుఁ డంతఁ. 1948
- ఆ. వత్స కోరుకొనుము వర మేది యేనియు, నిచ్చువాఁడ సంశయింపకుండ
ననుడు మాని కోరె నటఁ జచ్చి పడియున్న, భక్తజనము లెల్ల బ్రతుకునట్లు.
క. అంతట హరుఁ డట్టులె యను, నంతనె యెల్లరును లేచి యగజాపతికిఁ
సంతోషంబున మ్రొక్కిరి, యింతం తనరానిభక్తి యిగురొత్తంగఁ. 1950
- ఆ. అపుడు శివుఁడు శంకరాత్మన కితరుల, వలన హింస యెపుడుఁ గలుగకుండఁ
బరులకు నిజదేహపాత మైనంతనె, పరమపదము గలుగ వరము లొసఁగె.
వ. అంతట గాతముండు చేతులు జోడించికొని మహేశ్వరున కి ట్లనియె. 1952
- గీ. అర్థి దోషంబు కనుఁ గొనఁ డన్నమాట, నిజముగను దేవప్రార్థింతు నే నయోగ్య
మైన నొక్కటి నిన్ను బ్రహ్మదులకును, నేది సాధ్యంబు గాదో నా కిమ్ము దాని.
క. అనవుడు నవ్వుచు హరుఁ డి, ట్లనియెను మునివర్య తావకాభ్యర్థనకుఁ
వనజాత్మనిభాషణమునఁ, గన నగుఁ బ్రత్యుత్తరంబు గనుపెట్టినచోఁ, 1954
- క. అని చెప్పి తటాకమునకుఁ, జని సపరిజనముగ నచట సలిలక్రీడఁ
బాసరించి శౌరితోడను, ననంతరము జపము చేయ నారంభించెఁ. 1955
- సీ. అది చూచి శార్ఙ్గి యి ట్లనియె మహాదేవ, యడిగెద ని న్నొక్కయంశ మేను
నిన్నె ముఖ్యంబుగా జన్మంబులందు నా, హ్వనించు చుందురు యజ్వ లెల్ల
నేవేళలను నీకె కావించు చుండును, బ్రణతుల సర్వప్రపంచములును
జపములు తపములు సలుపు చుందురు నిన్నుఁ, గాంచఁ గోరియె పారికాయాలెల్ల

గీ. నిచ్చు చుండువు ఫలముల నీనె వారి, కందటకుఁ గూడఁ దగినట్లు లట్టిసికుఁ
 గూడ నెవఁ డైన ఫలదాయకుండు గలఁడె, చెపుము లేకున్న జపమీపుచేయనేల.
 వ. అని యడుగుటయు నాననంబున మండహాసంబు మొలకలెత్త జనార్దనువకు
 'మహాదేవుం డిట్లనియె. 1957

సీ. అచ్యుత నీకు సత్యంబు సెప్పెద విను, మర్మండ్ల వగుటను నాలకింపఁ
 గావించువాడను గా నేదియును నేను, లేదు కార్యంబు నా కేది యేని
 కావింప కుండియుఁ గావించు చుండును, మంచిమార్గంబు బోధించుకొఱకుఁ
 'గానిచోఁ బామరుల్ జ్ఞానంబు లేమిని, గావించెదరు పాపకర్మములను
 గీ. దాన నిహపరసౌఖ్యవిహీను లగుచు, సరకమునఁ గూలిపోదురు శరణు లేక
 కాన నీవును లోకోపకారమునకుఁ, జలుపు చుండుము విధ్యుక్తసత్క్రియలను.
 క. అని చెప్పటయును విష్ణువు, మనమున హర్షించుచును నమస్కారంబుం
 బొనరించి యిందుమాళికి, నొనరింపఁ దొడంగె జపము నుత్సాహమునన్.
 ఆ. హరిహరులను గాంచి యట నున్నవా రెల్ల, శ్రద్ధతోడ జపము సలుపఁ దొడఁగి
 రత్తిరెత్తిని బాట హాయిగాఁ బొడుచు, సరుగుదెంచె నచటి కమరమాని. 1960
 ఆ. అట్లు లేఁగుదెంచి యమరన్ది ముందుగ, మ్రొక్కి హరున కవల మ్రొక్కి హరికిఁ
 బిడప మ్రొక్కి విధికిఁ దదనుజ్ఞులైకొని, వారిచెంతఁ దానుఁ గూరుచుండె. 1961
 ఆ. అంత శివుఁడు పాడ నారంభ మొనరించె, మండమండగతుల మధురముగను
 దాని కనుగుణముగ దైత్యారివాయంపఁ, దొడఁగె మర్దళంబు నడుమ నడుమ.
 గీ. నాట్య మొనరింపఁ దొడఁగెను నారదుండు
 తొడఁగెను ముఖశ్రుతిని బట్టఁ దుంబురుండు
 తానము నొనర్పఁ దొడఁగిరి మాను లెల్ల
 నజాడు దొడఁగెను వాయంప నావజంబు. 1962

క. అది యంతయు నుత్సాహము, గదిరింపఁగ శివునియాజ్ఞ గైకొని పాడన్
 మొదలిడిరి దేవదానవు, లొదవఁగ విస్మయము వినుచు నుండఁగ లోకుల్.
 సీ. అపుడు దైవికముగా నంజనానందనుం, డచటి కేఠెంచి దేహంబు మఱచి
 యందఱలోఁ జేరి యానందవశమునఁ, బొడంగఁ దొడఁగెను బ్రాధి మెఱయ
 నాగానసుధ సోఁకినంతనె నిలుపునఁ, జిగిరించె మ్రోడులు శిలలు గరఁగ
 నది చూచి యాశ్చర్య మంది యెల్లరు గూడ, మానిరి తమతమగానములను
 గీ. నమ్రహాగానమును విని త్రవ్వబకుండు, పరవశీకృతచిత్తుం డై పవనసుతునిఁ
 గోగిటను జేర్చికొని ఓణకాల ముండి, యవల మున్యాశ్రమమునకు సరుగ నెంచి.
 వ. వృషభవాహనంబు నెక్కి గానశ్రవణాభిలాషంబున మారుతిం గూడ దానిపై
 నెక్కు మనుటయు నాతండు శివభక్తాగ్రగణ్యుం డగుటంజేసి వినమితకంధరుం డై
 శబ్దనిచరణంబులక. మ్రొక్కి. 1966

- గీ. స్వామి నే నెంతవాడ నీసరసఁ గూరు, చుండఁగను నీకనుగ్రహం బొదవె నేని
నాపయిని గూరుచుండి గానంబు వినుచు, సత్వరమ చేతు మభిమతస్థానమునకు.
- సీ. అని వేడుకొనుటయు నమృతాంశుకేళిరుం, డతనిస్కంధములపై నధివసించి
వినుచుఁ దద్దానంబు వీనులవిందుగా, నానంద మొందుచు మానసమునఁ
బరివారవర్గంబు లకుడెంచుచుండంగఁ, బార్శ్వంబులను బృష్ఠభాగమునను
దనజగ దేకనాథత్వంబుఁ బ్రకటించు, చందంబునను నీవి చౌకభింప
- గీ. గౌతమాశ్రమమునకుఁ జక్కంగ శేఁగి, తనపదంబులు వాయుసూనునిముఖంబు.
స్తంధమును గంతమును నురస్థులము సోఁక, దిగియె గౌతముఁ డేతెంచి దింపఁగేల.
- గీ. అంతటను బట్టికొని యీశ్వరాంఘ్రియుగము
కరములను నద్దికొనుచుండఁ గపివరుండు
నవ్వుచు హరుండు వానికంతమున నునిచె
నందఱును జూచుచుండ ముత్సాలదండ. 1969
- వ. అప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మహేశ్వరున కిట్లనియె. 1970
- సీ. ఎద్దానిరూపంబు నీక్షింప మామలు, తపియించుచుండురొ విసినములను
నెద్దానిమహిమంబు నెఱుంగ మంత్రజ్ఞులు, నిరతంబు పలుపుచుండురొ జపంబు
నెద్దాని నొందఁగా నెపుడును బండితుల్, చేయుచుండురొ శాస్త్రచింతనముల
నెద్దానిఁ జేరంగ నెంచి ధార్మికులు గా, వినుచు నుండురొ మంచిపనులు
- గీ. దేననందర్శనముఁ గోరి నేను నీకు, సరసిజనహాస్రమున వేయి సములు పూజ
యొనరిచియుఁ జెందఁజాల నైతిన్ ఘలంబు, నట్టినిపద మొకకపి కిట్టై చిక్కె.
- అ. ఎంతతపము చేసి యీవానరుడు జని, యించినాఁడో లేనియెడల వీడు
పట్టుకొనఁగలండె బ్రహ్మాదులకును న, ప్రాప్య మైనతావకాంఘ్రియుగము.
- క. హరి హరునకుఁ బ్రియుఁ డనియును
హరికిఁ బ్రియుఁడు హరుఁ డనియును నందురు లోకుల్
పరికింప నట్టిభాగ్యము
పరమేశ్వర యేది నాకుఁ బరమార్థముగఁ. 1973
- క. అని సన్నుతింప గౌతమ, ముని విని హరిభాషితంబు మును నే నర్థిం
చినదాని కిదియె యుత్తర, మనుకొని కడిగెను చినాకియంఘ్రియుగంబుగఁ.
- గీ. అట్లు కడిగి హరాంఘ్రిద్యయంబు మాని, యేను జేసినశివపూజ కిదియ పడయఁ
దగినఫల మనుకొనుచు సంతసముతోడ, శివుని మణిమయవీరసంస్థితునిఁ జేసి.
- గీ. హరునిపార్శ్వయుగంబున హరిని విధిని, యుక్తవీరంబులందుఁ గూర్చుండఁ బెట్టి
యా చరించి తదావాహనాదివిధులఁ, బూజచేసెను బంగడుపూలతోడ. 1976

- సీ. అట్లు పూజ యొనర్చి యర్హస్థలంబుల, సమదల మునులను నాశదులను
నధిపసింపంగఁ జేసి యందఱకును దత్త, దర్హంబుగను బూజ లాచరించి
సౌవర్ణభాజనాసాదనం బూనరించి, వడ్డింపంగఁ జేసి వానిలోన
శతకంఠశాకముల్ శతపత్రశాకముల్, శతలేహ్యములును జూషకశతంబు
- గీ. శతయుగవిధాన్నములును (దింశత్ప)భేద, భక్ష్యములును జతుర్విధసాయసములు
పంచవింశతిభేదసూపము లనేక, విధఫలంబులు పరిమళాన్వితఘృతంబు. 1977
- గీ. అమృత మస్తని పరమేశ్వరార్పణముగ
హరునికరమున నుంచి గంగామృతంబు
నవల హరివిధులకును దదన్యులకును
నటులె క్రమముగఁ బోసి యాపోశనంబు. 1978
- గీ. ఆరగింపుడు మహానీయులార యనుచుఁ
బ్రార్థనము చేయ నారగింపంగఁ దొడఁగి
రందఱును గూడ నానంద మతిశయిల్ల
నమృహమునిభాగ్య మే మనఁగ వచ్చు. 1979
- సీ. అప్పుడు హరితోడ హాస్యంబు లాడుచు, భుజియించుచును దాను బురహరుండు
తనముందుబంతిలోఁ దినుచుండుకపినోటఁ, బడ వైచె స్వోచ్ఛిష్టభక్ష్య మొందు
పవనాత్మజుండు దాని భక్షింపకుండఁ జూ, చుచు నుండె నూరక శూలిమోము
నది గాంచి శివుండు వాతాత్మజ తినకుండ, నేల చూచుచు నుంటి నెఱుంగఁ జెప్పుమ
- గీ. యనుటయును వాయుపుత్రుఁ డిట్లనియె స్వామి, నానివేదితనస్తు వేదైవఁ గూష
మంగుఁ దగు నుంపఁ దగ దొరు లనుభవింప, నంటి మునునీ వెనీమాటయగు నెదాట
- వ. అనుటయు నీశ్వరుండు పవమాననందనున కిట్లనియె. 1981
- గీ. అనిలతనయ స్వయంభూత మైనబాణ, లింగ ముండినయెడ హృదయాంగణమున
శంభునై వేద్యభక్తి దోషప్రదంబు, గాదు చాంద్రాయణవ్రతకల్ప మగుట.
- క. అనుటయు విని పవనాత్మజుఁ, డనవధికం బైనహర్ష మామతిలంగఁ
దినియెను శివనై వేద్యం, బును నచ్చటివార తెల్లఁ బొగడుచు నుండఁ. 1982
- గీ. అంత సంతృప్తికరముగా నారగించి, యెల్ల వాడును లేచి మానీశ్వరుండు
గంధపుష్పఫలాదిసత్కారయుక్త, ముగ నొసంగెడితాంబూలములు గ్రహించి.
- గీ. గోచరించుచు నుండియె లోచనముల, కద్యుతముగ సంతర్ధాన మైరి హరుండు
హరియును విరించియును సంత సరిగి రెల్ల, వారు గూడను స్వస్వనివాసములకు.
- చ. అనుటయు రాఘవుండు మనమందు ముదంబును జెంది స్వామి మా
యనిలసతుండు చేసినశివార్చనము గుఱియించి వేడ్క య

య్యెను విస నాకుఁ గొంత వచియింపుము నాఁగను శంభుఁ డాననం
బునఁ జిలువవ్వు కప్పరపుఁబూఁత తెఱంగునఁ బర్వ నిట్లనుకా.

1986

—: హడుమత్కృతశివలింగపూజావిధానకథనము :—

- సీ. ఒకనాఁడు హనుమంతుఁ డొకప్రాదంబున కేగి, కావించి కరపదతాళనంబు
చేసి యాచమనంబు చేసి భస్మస్నాన, మాచరించి మరల నాచమనము
సలిలంబు గొని కమండలువునఁ దత్తీర, మందుఁ గూర్చుండి పద్మాసనమునఁ
గరమున శంభులింగము నుంచికొని పూజ, గావింపఁగా నెంచి కాంచి దానిఁ
- గీ. బానవట్టంబు లేమిని దానిక్రింద, గజగజ వడంకుచును భీతి గదుర నకట
యెట్లు శివపూజ గావించు నింకఁ బీఠ, హీన మగులింగమునకు నే నెందుఁ బోదు.
- గీ. లేదు శివపూజ పీఠంబు లేక యున్నఁ, బూజ లే కున్నయెడలను బొంది విడువ
వలయు శివభక్తుఁ డై నట్టివాఁడు కడకు, నదియె గతి నాకు ననియెడ్చియవనిబడియె.
- గీ. అట్టు లిలమీఁదఁ బడి లేచి యవలఁ గొంత, నేపునకు నచ్చటనె పేర్చి చిటిని నందు
ననలమును బెట్టి మంకించి యందులోనఁ, గూల నుద్యుక్తుఁ డై యున్న కాలమందు,
- సీ. ఆకస్మికంబుగా నరుదెంచి యచటికి, వీరభద్రుండు తద్విషయ మెఱిగి
యాగ్రహంబును జెంది యనిలతనూభవ, యాగుము వలదు సాహసము చేయ
రావించుఁ బీఠంబు నేవిధంబున నైనఁ, జూడుము నాశక్తిఁ జూపువాడ
నని నఖంబునఁ దీసికొని లలాటాగ్నిని, విశ్వంబులను గాల్చి విడిచిపెట్టె
- గీ. సంత నావహ్ని ప్రళయకాలాగ్నివోలె, బాష్పాలను గ్రక్కుచును బ్రపంచముల నెల్ల
దగ్ధ మొనరింపఁ దొడఁగె నత్తఱిని సురలు, భయభీకంపితు లై పోయి భవునికడకు.
- శ. మొఱ నెట్టుటయును రుద్రుఁడు, వెఱవనలదు విబుధులార నెడలఁడు నే ని
త్తఱి నఖంబును జక్కం, బఱచెద నని చెప్పి వీరభద్రునిఁ దలఁచెన్. 1991
- శ. స్మరియించినమాత్రముననె, యరుదెంచి నమస్కరించి త్రవ్వంబకునకు ముం
దర నిలువ వీరభద్రుఁడు, హరుఁ డాతనిఁ జూచి మందహాసం బెలయన్. 1992
- ఆ. తనయ నేనె పవనతనయునిశివభక్తి, నెఱుంగఁజేయ నెంచి యెల్లరకును
జేసినాడ నిట్టిచిత్రంబు దాన నీ, శక్తి గూడఁ దెలిసె పరులకును. 1993
- క. అని చెప్పి యథాపూర్వము, గను లోకము లెల్ల నుండఁగను హనుమకరం
బున నుండ లింగపీఠం, బనుగ్రహించెను సుపద్యు లరిగిరి పిదపన్. 1994
- అ. అంత అబ్ధికుఁ డయి హనుమంతుఁడు, హర్ష పరవశకృతాత్ముఁ డగుచుఁ
జేయఁ దగినరీతి శివలింగపూజను, జేసి పిదప వీరఁ చేతఁ బూని. 1995
- శ. అనంతతాపములు గనుఁ, గోనలబడి జాలువాటి కురియుచు నుండన్
గానము సేసెను దివినివి, మానములం దుండి స్తురలు మ్రాన్పడి ఛూడన్, 1996

- గీ. అపుడు తద్దానవివశీకృతాత్ముఁ డగుచు, హరుఁడు ప్రత్యక్ష మై వరం బతని కిచ్చె నాయు వాకల్పమును నుండునట్లు శక్తి, కలుగునట్లు సముద్రలంఘనమునందు.
- క. అని చెప్పటయును రాముఁడు, విని సర్వము నెఱుంగఁ దగినవిషయము లే వై నను లింగార్చనవిధి నుం, దినయెడలను జెపుము భూమినిర్జర నాకుఁ. 1998
- వ. అని యడుగుటయు శంభుండు రామచంద్రా గోశృంగంబునం గాని గవయవిషాణంబునం గాని దక్షిణావర్తశంఖంబునం గాని రత్న స్వర్ణరజతతామ్రకాంస్య ప్రాంతబలం దెద్దానం గాని మృన్మయపాత్రంబునం గాని పద్మపలాశజంబూ చూతాదిపత్తిబులం గాని యభిషేకంబు గావించుట యుచితంబు. సకలాభిషేకంబులందును ధారాభిషేకం బుత్తమంబు. సదాశివునకు గౌరియును గౌరికి విష్ణువును విష్ణువునకు బ్రహ్మయును బ్రహ్మకుఁ జంద్రుండును. జంద్రునకు సూర్యుండును సూర్యున కీశ్వరుండును షడావరణంబు లనికొందఱును, సదాశివునకు గౌరియును గౌరికి విష్ణువును విష్ణువునకుఁ జంద్రుండును జంద్రునకు సూర్యుండును సూర్యునకు నీశ్వరుండును బంచావరణంబు లని కొందఱును, సదాశివునకుఁ జంద్రుండును జంద్రునకు విష్ణువును విష్ణువునకు శక్తియును నావరణత్రయం బని కొందఱును, సదాశివునకు నంబికావరణ మొక్కండ యని కొందఱును, లోకపాలావరణాష్టకం బని కొందఱును జెప్పదురు. తాని సదాశివపూజ యావరణరహితం బైనను బ్రశస్తంబు. స్వర్ణంబుచేఁ గాని రజతంబుచేఁ గాని తామ్రంబుచేఁ గాని యస్థూలమధ్యంబుగను బద్మపత్తాకారంబుగను బలమాత్రప్రమాణంబుగను నిర్మితం బయి శుక్తిస్సన్నిభంబు లగునష్టదశంబులు గలిగి యుండునది పత్తిక యనం బరగు. తత్పత్తి కాష్టదశద్రవ్యంబులు శివపూజకు ముఖ్యంబులు. పత్తిక తత్తస్మాతానుసారంబున పట్టపత్రింబుగను బంచపత్రింబుగను ద్విపత్రింబుగను నేకపత్రింబుగను నష్టపత్రింబుగను నుండందగు. దుద్రాక్షమాలిక యష్టోత్తరశతద్రాక్షోపేతంబు జపంబునకు ముఖ్యంబు. ధారణమాలిక స్ఫటికరత్నదుద్రాక్షకల్పితం బైనను నుత్తమంబు. సాయకాలంబున లింగార్చకుండు శిరస్సానంబు గావించం జనదు. భస్మంబును బంచాక్షరమంత్రంబుచేఁ గాని శివనామంబులలో నేనామంబునం గాని సప్తవారం బభిమంత్రించి యీశానాదిమంత్రంబులచేఁ బూర్వోక్తవిధంబునఁ దత్తదంగంబులందు ధరియించి పిదపఁ బ్రణవంబుచే సర్వాంగోద్ధాళనంబు గావించం దగు. ఇయ్యది త్రైవర్ణికాచరణీయవిధానంబు. స్త్రీశూద్రాదులు శివశబ్దోచ్చారణంబుచే భస్మంబు నేడుమారు లభిమంత్రించి 'శివాయ' యని శిరంబు నందును 'శంకరాయ' యని ముఖంబునందును 'సర్వజ్ఞాయ' యని వక్షస్థలంబు నందును 'సాణవే' యని గుహ్యంబునందును 'స్వయంభువే' యనిపాదంబులందును

ధరియించి 'నమశ్శివాయ'యని సర్వాంగోద్ధాశనంబు గావింపందగు. పూజాకాలంబునందు దర్శపవిత్రంబు గాని తదభావంబున సువర్ణపవిత్రంబు గాని తదభావంబున గవాలకపవిత్రంబు గాని తదభావంబున దూర్వాపవిత్రంబుగాని తదభావంబున రాజతపవిత్రంబు గాని ధరియింపందగు. శివపూజాస్థలంబునందు మృస్మయంబగువేదిక గాని స్థండిలంబు గాని నిర్మించి యందుఁ జాతుర్వర్ణకరంగచూర్ణంబులచేఁ గాని శ్వేతచూర్ణంబుచేఁ గాని స్వస్తికపద్మోత్పలగదాశంఖత్రిశూలడమరుకల్పవృక్షకులకకోలకవృక్షంబులను షట్కోణత్రికోణయంత్రంబులం గాని నవకోణయంత్రంబుం గాని ద్వాదశకోణఙ్గోలను బాదుకావ్యజనచామరచ్ఛత్రంబులను విష్ణుబ్రహ్మాదిదేవతలను లిఖింపవలయు. స్వహస్తలిఖితంబుత్తమంబు. క్రీతంబు మధ్యమంబు. యాచితంబు కనిష్ఠంబు. బలాత్కారకారితంబధమంబు. కుశాసనంబును జర్మాసనంబును జీలాసనంబును దార్వాసనంబును దాశపత్రాసనంబును గంబశాసనంబును గాంచనాసనంబును రజతాసనంబును దామ్రాసనంబును భస్మాసనంబును నర్కజాసనంబును బంధుకాసనంబును నుపవేశార్హంబులు. చర్మాసనంబు వైయాఘ్రంబుగను శౌరవంబుగను హరిణంబుగను మార్గంబుగను జతుర్విధంబై యుండు. తదాసనంబులం దెం దేని బద్ధాసనంబునం గాని స్వస్తికాసనంబునం గాని ప్రాగుత్తరముఖంబుగాఁ గాని ప్రాజ్యుఖంబుగాఁ గాని కూర్చుండి ప్రాణాయామంబొనర్చి దేవతారూపుండై మౌనంబు వహించి ద్వాదశాంతసరసీరుహాస్థితుండును సూక్ష్మదేహుండును సర్వభూతహృదయాంతర్వర్తియును నణిమాదిగుణాన్వితుండును నగుసదాశివుని ధ్యానపూర్వకంబుగా జిత్రంబునం బాదుకొల్చి నిజశరీరంబెల్లఁ దద్దీప్తిపూరితంబొనర్చి యాదీప్తిచేదేహస్థంబగుపాపంబు నెల్ల దహియించి వేదికామధ్యంబున శుద్ధాసనంబు గల్పించి యందుఁ బీతయుక్తంబగులింగంబు నుంచి తల్లింగంబునందుఁదద్దీప్తినారోపించి దీప్తిమధ్యంబున హృదయస్థితంబుడగుపరమేశ్వరుని స్థాపించి యచ్చటఁ గలశంబు నునిచి యందుఁ దోయంబును గంధపుష్పంబులును నుంచి ప్రణవంబుచే నభిమంత్రింపవలయు. ప్రాణాయామంబును బ్రణవంబును స్త్రీశూద్రుల కన్వర్తంబులు గావునఁ బ్రాణాయామస్థానంబున ధ్యానంబును బ్రణవస్థానంబున శివశబ్దంబును గ్రహింపందగు. లింగపీఠంబు సోపర్ణంబు గాని రాజతంబు గాని తూదంబరంబు గాని శ్రేష్ఠంబు. సర్వపీఠంబులును వస్త్రాచ్ఛాదితంబులు గావలయు. పిదప శివశాంతుష్టికోటకు శివపూజ గావించు నని శంకర్నిచ్చించి యావాహనాదు లొనర్చి యభిషేకంబు గావింపవలయు. అవిచ్ఛిన్న సలిలధార ముక్తిధార యని చెప్పబడు. ముక్తిధార లింగంబుపైఁ బడునట్లు ప్రతిదినంబును రుద్రజపంబు గావించుచు నేకవారంబు గాని త్రివారంబులు

గాని పంచవారంబులు గాని సప్తవారంబులు గాని నవవారంబులు గాని యేకాదశవారంబులు గాని మాసపర్యంతంబు గావించునభీక్షేకంబు ముక్తి స్నానం బని చెప్పబడు. ముక్తిస్నానంబు మోక్షప్రదాయకంబు. శైవవిద్య చేతను బ్రణవంబుచేతనుం గూడ ముక్తిస్నానంబు గావింప నొప్పు. మృత్యుయ పాత్రంబులును నాశికేశకళంబులును గాంధ్యపాత్రంబులును ముక్తాశుక్తులును బుష్పాదిసరంబులునుం గూడ శివాభీషేకార్హంబులుగాఁ జెప్పబడియె. గవయ శృంగంబు గాని నాగదండంబు గాని నాగాకారంబుగాఁ జేసి నడుమ దాని నుంచి తద్రంధ్రద్వారంబున వచ్చునూర్ధ్వయంత్రఘటరంధ్రస్థాపితకుశాగత సలిలంబుచే ముక్తిస్నానంబు గావింప నగు. అయ్యది మహాపాతకనాశకంబు. మఱియును బంచగవ్యంబులచేతను బంచామృతంబులచేతను మధురత్రితయంబు చేతను స్నానంబు గావింపం దగు. స్నానానంతరం బాచమనీయవస్త్రోపవీతంబు లర్పించి కర్పూరమిశ్రితచందనంబుచేఁ గాని కేవలచందనంబుచేఁ గాని విలేప నంబు గావించి పీఠముం గూడ విభవానుసారంబుగా గంధపూర్ణం బాసరించి లింగంబును వివిధపూజాద్రవ్యంబులచేఁ బూజింపం దగు. కపిలాఘృతసంయుక్తం బగుగుగ్ధులుధూపంబు ప్రశస్తంబు. కపిలాఘృతదీపంబులు గాని కేవలగోఘృత దీపంబులు గాని వినియోగింపం దగు. పుష్పసమేతం బగునైవేద్యంబును దాంబూలప్రదక్షిణనమస్కారంబులును గావించి గీతి వాద్యంబు పురాణంబు నృత్యంబు హస్తోక్తి యనుగీత్యంగపంచకంబుచేతను నీరాజనంబు పుష్పాంజలి యఖిలార్పణంబు ఊమ యుద్వాసనం బనుకీర్తిపంచకంబుచేతను భూషణంబు ఛత్త్రంబు చామరంబు వ్యజనంబు శివోపవీతంబు కైంకర్యం బను నీశానోపచారపట్కంబుచేతను లింగోపచారంబు గావింపవలయు. చెప్పబడిన ద్వాత్రింశదుపచారంబులచేఁ గావించుశివారాధనం బుత్తమోత్తమంబు. 1999 అట్టియుత్తమోత్తమార్చనం బొకనాడు, చేసి రేని చాలుఁ జేసినట్టి పాతకంబు లెల్ల భస్మ మైపోవంగ, నింకఁ బ్రతిదినార్చ కెంతఫలము. 2000

క. అని చెప్పటయును రాముడు, విని యిట్లనియెను మహాత్మ్య విస వేడుక య యెన్ని ను యుగబిశిష్టధర్మము, లను జెప్పము నాకుఁ బుణ్యలాభం బొదవక.

—: యుగ విశిష్ట ధర్మ కథ న ము:—

గీ. అనుటయును శంభుఁ డిట్లనియెను నశేంద్ర
కృతయుగంబున ధ్యానంబు హితకరంబు
వశము శ్రేతాగృహమున సధ్వరము పూజ
జ్ఞాపకయుగంబునందు నుత్తమము చూచె.

క. చలచిత్తు లగుటచేతను, గలియుగమానవులు దీర్ఘకాలికకర్మం
బులు చేయలేదు కావున, గలుగదు వారలకు సుగతి కర్మంబులచే. 2008

గీ. జపతపంబులు దీర్ఘముల్ శ్రాద్ధములును
వేదవిజ్ఞానమును ధర్మవేదనమును
ధ్యానమును సద్వరములును సర్వనలును
సులభములు గావు జనులకుఁ గలియుగమున. 2004

క. కాన హరికీర్తనంబును, డానంబును లేండె గతులు దరియింపంగ
మానవులకుఁ గలియుగమున, గానక యవి చెడును రితరకర్మముల జనుల్.

గీ. అనుగు హర్షించుచును రాముఁ డాత్మలోన
శంభునకు గోద్యయంబు నచ్చటను నున్న
మునుల కెల్ల నొక్కొక్కగోవును నొసంగి
తగినసత్కారము లొనర్చె దత్త ణంబు. 2006

—: విభీణుఁడు శృంఖలా బద్ధుఁడనట:—

వ. ఆసమయంబున విభీషణుండు శృంఖలాబద్ధుండై యున్నవాఁడని యాకాశం
గుననుండి యొక్కశబ్దంబు వినంబడియె. 2007

సీ. అప్పుడు రాఘవుం డాత్మలో నాశ్చర్య, మెనయ శంభునిఁ జూచి యిట్లు అనియె
భూసుగోత్తమ వచించుము విభీషణునకు, బంధవిముక్తి యేర్పడునొ లేదొ
యనవుడు శంభుఁ డిట్లనియె రాఘవ భవ, త్రుళ్ళకుఁ బ్రత్యుత్తరం బొసంగ
శాకునగ్రంథవీక్షణమున నగుఁ గాని, కాదు సామాన్యవాక్యములవలన

ఆ. ననుడు రాముఁ డిట్లు అనియె దద్ద్రంధంబు, లేవొ తద్విధాన మేమొ నాకు
స్వామి వెలుపు మనుడు శంభుఁ డిట్లనియెను, వినుము రామచంద్ర విశదహాతు.

—: శకున గ్రంథ నిరూపణము:—

వ. అష్టాదశమహాపురాణంబులును నష్టాదశోపపురాణంబులును రామాయణభార
తంబులును శకునమునకుఁ బ్రశస్తగ్రంథంబులు. తదన్యగ్రంథంబులు వర్ణనీయం
బులు. తాళపత్రలిఖితంబును దేవలిపిశోభితంబును సగుగ్రంథం బత్యుత్తమంబు.
శతరద్రీయజప్తయును సాగ్నియును సువాచకుండును శివశాస్త్రమానసుండును
శుచియును శ్రోత్రియుండును సత్యవచనుండును యజుర్వేదియును సగుపారాణి
కుండు గ్రంథపూజార్హుండు. పూజకుండు స్నానంబు గావించి భారతవస్త్రధరుం డై
పురాణగ్రంథంబు పీఠంబుపై నునిచి సంకల్పంబు చేసి వాణిని మహేశ్వరుని
ధ్యానించి కలశంబు స్థాపించి యభిమంత్రితం బగుతజ్జలంబు ప్రోక్షించుకొని
“ఓంనమో భగవతే (అముక)పురాణాయ” యని నమస్కరించి గాయత్రీ
మంత్రంబుచే బురాణంబు నర్పించి “కాండాత్కాండా” త్తనమంత్రంబుచే

దూర్వను గ్రహించి “ఓంనమో భగవత్యై దూర్వాయై” యని దూర్వార్చనంబు గావించి యతిక్రాంతపంచవర్షయు సనతిక్రాంతదశవర్షయు నగుకన్యకను గాని ఋతుమతి కానికన్యను గాని గంధపుష్పాక్షతాదులచేఁ బూజించి యాకన్యచే “సత్యం బ్రూహి ప్రియం బ్రూహి భగవతి సరస్వతి నమస్తే నమస్తే” అనుమంత్రంబు చెప్పించి యామెచేతికి దూర్వాపట్కంబు నొసరిగ వలయు. పిదప నాకన్యక దూర్వాపట్కంబును గ్రంథంబునందు మూఁడుచోట్ల నొక్కొక్కయుగ్మంబు చొప్పున నుంపవలయు. విష్ణుటఁ జౌరాణికుండు త్రిస్థలంబులం దుండుశ్లోకంబులం జదివి నిజప్రతిభాబలంబున శుభాశుభనిర్ణయంబు గావింపవలయు. అబుద్ధార్థపదవిపర్యాసపత్త్రీభంగలిపిభంగాదిప్రతిబంధంబు లున్నచో నాస్థలంబు విడిచి నిర్ణీతస్థలాంతరవిషయంబుం జదివి కార్యాకార్యనిర్ణయంబు గావింపవలయు. అన్నియును బ్రతిబంధంబుల యగునెడఁ గార్యనాశంబ యని నిర్ణయింపవలయు. అధ్యాయాదియును సభ్యాయసమాప్తియును వ్యర్థపత్త్రీంబును వ్యర్థలిపియును నుక్తానువచనంబును నుపస్తుతంబును శ్లగ్ధపత్త్రీంబును నష్టలిపియును సందిగ్ధాక్షరంబును వర్జనీయంబులు. ఊతంబును గ్రంథపాతంబును మస్తకాదిఘాతంబును గార్యనివాళిసూచకంబులు. ఉపమానము చెప్పబడినప్పుడు కార్యసిద్ధ్యాభాసంబును యథార్థస్తుతి కాదేని కార్యనాశంబునం గలుగు. యథార్థస్తుతియును వివాహంబును నౌషధదానంబును గృపియును రాజ్యనిర్వాహంబును మున్నగుసులక్షణంబులు కార్యసిద్ధిసూచకంబులు. పలాయనంబును వ్యాధియును జోరాద్యభిభవంబును మరణంబును డహనంబును గలహంబును మున్నగుదుర్లక్షణంబులు కార్యనాశసూచకంబులు. ఇంకను శకునవిషయంబునఁ జెప్పండగినయంశంబు లనేకంబులు గలవు. ప్రతిదినంబును బురాణశకునంబు చూడం దగు. భుజించియును లేచియును బురాణశకునంబు దర్శింపం దగదు. పూర్వదినరాత్రియందుఁ బుస్తకపూజ గావించి ద్వితీయదినప్రాతఃకాలంబున శకునంబు చూచుట యుత్తమంబు. అత్యావశ్యక కార్యంబులందుఁ దాత్కాలికంబుగను శకునంబు చూడ నొప్పు. పురాణశకునవిషయంబునఁ దాల్పర్యంబు ప్రధానంబు గాని పదాన్వయంబు ప్రధానంబు గాదు.

క. ఆచారవర్జితేందును, నీచైకులజుడును విబుధనింద్యుడు నగుదు

ర్యాచకుడు గాఁడు పాత్రుడు, చూచుటకుఁ బురాణశకునసూచ్యార్థములఁ.

క. అనవుడు రాఘవుఁ డిట్లని, యెను భూసురవర్య చెప్పు మీవె వచింపం

జనువిధమునం బురాణము, గనుఁగొని శకునమును బృష్టకార్యమునందుఁ.

ప. అని యభ్యర్థించుటయు శంభుండు విధివిధానంబున స్కాందపురాణంబు నర్పించి ప్రథమస్థలంబునందు “శ్లో. బద్ధ్యా సముద్రం స తు రాఘవేంద్రో, రురోధ

పుర్యాం క్షణదాచరేంద్రా యోధుం సమాగత్యసమాయయస్తే, లంకా పురస్థా స్వతికాయముఖ్యాః” అనుశ్లోకముం జదివి తాత్పర్యంబు విశదీకరించి విభీషణుండు బద్ధుం డగుట నిశ్చయంబు యని చెప్పి ద్వితీయస్థలంబున “శ్లో. అట్టశూలా జనపదా శ్శివశూలా ద్విజా స్తథాప్రమదాః కేశశూలిన్యో భవిష్యంతి కతా యుగే” అనుశ్లోకముం జదివి యర్థముం జెప్పి తద్బంధనంబు బ్రాహ్మణకృతం బై యుండు నని వచియించి తృతీయస్థలంబున “శ్లో. ఏవం స్తుతో మహేశస్తు దేవతాః ప్రాహ వై శివః మోచయిష్యే భవత్పత్నీ ర్మల్లాసురనిరోధితాః” అనుశ్లోకముం జదివి తాత్పర్యంబు మగ్గడించి విభీషణ బంధవిముక్తి శీఘ్రంబు యగు నని చెప్పె.

2012

- సీ. అంతటఁ బ్రస్థితం డై జానకీజాని, శంభుండు మార్గదర్శకుండు గాఁగఁ జని విప్రఘోషసంజ్ఞను బ్రసిద్ధిని గన్న, యగ్రహారమునకు నతిరయమున నాచరించి స్రణామ మచటివిప్రుల కెల్ల, విధివిధానంబున విజ్ఞఁ డగుట ద్విజలార తెలుపుండు తెలిసినయెడ విభీ, షణుఁ డెందు నుండెనో సకరుణముగ గీ. ననుటయును వార లెం తేని యాదరమున, రామచంద్రున కర్హ గౌరవము చేసి చూపి రొక గేహమున శృంఖలాపినద్ద, చరణుఁ డై ఘోషి లెడివిభీషణుని నంత. క. కనుఁగొని యాతని దశరథ, తనయుండు చింతిల్లి కొంతతడ వావల ని ట్లనియె ద్విజలార యితఁ డే, యనయంబున నిట్లు బద్ధుఁ డయ్యెనో చెప్పుడీ. క. అని యడుగుటయును ద్విజ లి, ట్లనిరి మహారాజ యీతఁ డజ్ఞానముచే తను జంపె నిచట నొకవి, ప్పుని దాసనె యిట్లు బంధమును బొందె జామీ, క. అనవుడు రాముండు శివ శివ, యని చెవులను మూసికొని మహాపాపుని నేఁ గనఁజాల ననుచు దూరము, గను నేఁగి వసించి నిమిషకాలం బచటన్. 2016

- వ. శంభుప్రభృతు లగుబ్రాహ్మణో త్తములం గనుంగొని. 2017
అ. ద్విజవరేణ్యులార తెలియక కావించి, నట్టిబ్రహ్మహత్యయఘము దాఁట నేది యైన నుండె నేని ప్రాయశ్చిత్త, మరసి చెప్పఁ డనుచు నడిగె నంత. 2018
వ. తత్రత్యభూసురానుమతిం బడసి శంభుండు రాఘవుని గాంచి. 2019

—: విభీషణుడు ప్రాశ్నాత్మంబుచే బ్రహ్మహత్యానివారణ డగుట :—

- అ. అనఘ మూండునూర్లయరువదిగోవుల, బ్రాహ్మణులకు నీయఁ బడయఁ గలుగు నఘనివృత్తి బ్రహ్మహత్యను డెలియక, సలిపె నేని యనుచుఁ జాటి చెప్పె. 2020
శ. చెప్పటయు శంభుఁ డావిధి, నొప్పికొనిరి యచటిభూసురో త్తము లెల్లన్ దప్పనకుఁ దగినశిక్షను, జెప్పటచే శాస్త్ర మెఱిగి సిద్ధాంతముగన్. 2021
వ. అంతట రామాదేశంబున విభీషణుండు యథావిధి ప్రాయశ్చిత్తంబుఁ జేసికొని శుద్ధుం డై వచ్చి రామునిచరణంబులపైఁ బడుటయు రాఘవుం డాతని నీక్షించి. క. పాలస్త్య కార్య మేదియు, నాలోచింపక యొనర్చు టనుచిత మని యీ

- వేళ నెఱుంగుము దృఢముగ, బాలిశుడనె నీవు బోధపటుపడగ నన్యత్. 2023
- క. అనవుడు విభీణుడు రా, మునియాజ్ఞను చాల్చి శీర్షమునఁ దెలియక తా
నొనరిచినపనికి దొడఁగెను, మనమున వగవంగ బుద్ధిమంతుం డగుటఁ. 2024
- వ. అంతట రామధన్రుండు పరివారసమేతంబుగా నయోధ్య కరుడెంచి యథా
పూర్వంబుగ సుఖాననోపవిష్టుం డై శంభునిం గనుంగొని. 2025
- ఆ. స్వామి త్వన్ముఖమున రామాయణము వినఁ, గాంక్ష గలిగె నాకుఁ గానఁ జెపుమ
లేదు తెలియరాని దే దేనియును నీకు, ముజ్జగముల శంభుమూర్తి నగుట. 2026
- క. అని వేఁడుటయును శంభుఁడు, వినిచెను రామాయణమును విశదము గాఁగఁ
విని యది యంతయు రాముఁడు, కను లెఱ్ఱవడంగ నతనిఁ గని యి ట్లనియెఁ.
- ఆ. తగునె యిట్లు కల్పితం బైనకథ నాకుఁ, జెప్ప ద్విజుఁడ వీవు తప్పు గాదె
యని వచించి సభ్యులను జూచి కర్తవ్య, మిప్పు డేదొ నాకుఁ జెప్పఁ డనియె.
- వ. అనుటయును జాంబవంతుండు లేచి విరచితాంజలి యై. 2029
- ఆ. రామ పూర్వకల్పరామాయణం బిది, విధి వచింప మున్ను వింటి నేను
కల్పితంబు గాదు కథ బ్రాహ్మణుఁడు దోషి, కాఁడు లేదు క్రోధకారణంబు.
- వ. అని విన్నవించుటయు రాఘవుండు వృద్ధభిక్షాశముం గనుంగొని య ట్లెనఁ
దత్తకావిధానం బంతయుం దేటపడం జెప్పు మని యానతీయ జాంబవంతుండు
హరిహరహిరణ్యగర్భులకు నమస్కరించి యి ట్లనియె. 2031

— : పూర్వకల్ప రామాయణ కథ నము : —

- గీ. శ్రవణమాత్రంబుననె సర్వజన్మనంచి, తాఘముల నెల్ల రూపుమాయంగఁ జేయు
నట్టిప్రాచీనకల్పరామాయణంబు, వినూతుఁ బ్రభువర మును నేను వినినయట్ల.
- సీ, దశరథుం డనుపేర ధార్మికుం డగుతేఁడు, కలఁ డొక్కరుఁడు పూర్వకల్పమందు
నతఁ డొక్కనాఁడు శతాక్షౌహిణీబల, సహితంబుగను సితాశ్వంబు నెక్కి
దండయాత్ర నొనర్పఁ దలఁచి ప్రస్థితం డయి, సుమనసం బనునగరమున కరిగి
తదధీశుఁ డగుసాధ్యధరణీశ్వరునితోడఁ, ఘోరతరంబుగాఁ బోరి పోరి
- గీ, యొక్కమాసంబునకు వాని నుక్కడంచి, పట్టుకొని తనవశములోఁ బెట్టుకొనియె
నంత భూషణుఁ డనెడితదాత్మభవుఁడు, ప్రధనభూమిని నిలిచెను రణ మొనర్పు.
- వ. అప్పుడు దశరథుం డక్కుమారుని వీక్షించి తత్సమానవయోరూపుండును భిక్షా
కనిహతుండును నగుపరమప్రీతివర్ధనం డనునిజపుత్రుండు తలంపునకు రాఁ
గొంతతడవు వగచి కట్టకడకుఁ దనయాయోధనకౌశల్యంబుచే నాబాలుని
నొప్పి గలిగింపకుండఁ బరాజితుం జేసి తనవశంబు గావించుకొనియె. 2034
- గీ. అపుడు సాధ్యుఁడు పుత్రసమన్వితముగ, నుండఁగను దనయాజ్ఞలో నొక్కతఱిని
దశరథుఁడు వాని రానించి ధరణిపతుల, కర్హ మగుగౌరవంబుచే నాదరించి.

- నీ. తోడింద్ర నీతనూజుని బోలుపుత్రుండు, కలుగంగ నే మేమి సలుపవలెనా
తెలిసియుండిన నీకుఁ దెలుపుము నాపుడు, సాధ్యుఁ డిట్లనియె నాత్మోవరునకు
నధిప వచింతు యథార్థంబుగను నీకు, ననుభవించినవాడ నగుటఁజేసి
యేకాదసులయందు నెల్లను నుపవాస, మాచరించుచు శ్రద్ధ యామతిల్ల
- గీ. ద్వాదసులయందు విప్రసంతర్పణంబు, నొనరుచుచు న్యాయసంచితధనమువలన
హరినిఁ బూజించుచున్న నబ్ధాంతమందు, యోగ్యుఁ డై నతనూభవుండుదృఢించు.
- క. అని చెప్పటయును దశరథ, జనపతి సాధ్యునిఁ దదాత్మజన్మునిఁ బ్రమదం
బెనయఁగఁ దద్రాజ్యంబున, నునిచి మరలఁ దాను దనయయోధ్యకు నచ్చెల్.
- ఆ. అరుగుదెంచి యట్లు ధరణీశ్వరుఁడు వసి, ప్లాదిసన్నిధానమందు సాధ్య
గదిత మైనయట్లు కావించి సర్వంబు, నబ్ధపూర్తి యగుడు సంతమందు. 2038
- గీ. చేసెఁ బూర్ణాహుతిని మునుల్ చెప్పినట్లు, కర్మలోపంబు సుంతయుఁ గలుగకుండ
సంతటను వహ్నికుండమధ్యంబునుండి, జ్యోతితోలెఁ జతుర్భుజం డుద్యవించి.
- ఆ. వరము కోరుకొనుము ధరణీంద్ర యని పల్క, దశరథుండు భక్తి దార్పణ్యంగ
నతి యొనర్చి కోరెఁ జతురాత్మజుల సంతఁ, జరుపునందుఁ జొచ్చెఁ జక్రపాణి. 2040
- వ. అంతట దశరథుండు వసిష్ఠాదేశంబునఁ గౌసల్య సుమిత్ర సురూప సువేష యను
తనభార్యలు సలుపురకును జరుపును నాలుగుభాగంబులు గాఁ జేసి యొసంగె.
- నీ. అప్పుడు కౌసల్య కావీర్యవించె రా, ముఁడు సుమిత్రికు లక్ష్మణుండు జనించె
భరతుం డాద నె సురూపకు సువేషకుఁ బుట్టె, శత్రుఁ ఘ్నుఁ డాశుభసమయమందు
గుసుమవర్షంబును గురిసిరి దేవతల్, దీప్తిమంతము లయ్యె దిక్కు లెల్లఁ
జతురాస్యుఁ డేలెంచి జాతకర్మము నామ, కరణంబు నొనరించె గ్రమము గాఁగ
- గీ. రాముఁ డయ్యెను భవనాభిరాముఁ డగుట
లక్ష్మణుం డయ్యె శౌర్యాదిలక్ష్మీకతన
భరముఁ దీర్చెఁజివాఁ డౌట భరతుఁ డయ్యెఁ
దునుమువాఁ డౌట రిపుల శత్రుఁఘ్నుఁ డయ్యె. 2042
- గీ. అట్లు లస్వర్థనామధేయములఁ దాల్చి, సకలజనలోచనానందజనకు లగుచు
నాఁడునాఁటికి వృద్ధి నొందంగఁ దొడఁగి, రాకుమారులు బాలసుధాంశులనఁగ.
- క. వారలచిఱునగుమోములు, వారలప్రస్థలితగతులు వారలయాటల్
వారలమరిపెపుఁబలుకులు, కూరుపఁగాఁ దొడఁగె జనులకుఁ బ్రమదంబుల్.
- గీ. అందఱును గూడ సమధికాష్టాదజనకు, లగుచు నొప్పారు చున్నను సందులోనఁ
గ్రాలుచు విశిష్టరీతితో రాఘవుండు, హరిమునఁ గొల్గి-పూస యున్నట్లు లుండె,
- నీ. కంబుకంఠమువాని బింబాధరమువాని, ఘనసీలకుటిలాకములవాని
నమృతభాసనిభాసనమువాని రత్నకుం, దలసముల్లసీతకర్ణములవాని

ఘల్లాబ్జలోచనంబులవాని సౌవర్ణ, దామశోభితకటితటమువాని

సంకుశ చక్రపద్మాంకితాంఘ్రిములవాని, గరికరాభోరుయుగ్మంబువాని

గీ. ధూళిధవళితగాత్రుని, గేళిరతుని, గాంచుచును రామచంద్రుని, గన్నులార
దశరథుడు కోసలాత్మజాతయును జెంది, నట్టియానందము వచింప నలవి గాదు.

వ. రామభద్రుం డొక్కనాడు బాలురతోడం గూడి క్రీడించు చున్నసమయంబున
నాకస్మికంబుగా వివశుం డై నేలపయిం బడి విలపింపం దొడంగె. 2047

సీ. అది చూచి బాలకు లందఱు భయపడి, చని చెప్ప దశరథత్సావరుసకు
నాతఁ డేతెంచి యత్యావేగమునఁ గాంచి, రామచంద్రుని భయగ్రస్తుఁ డగుచు
నేమియుఁ దోషక యె త్తి చేతులమధ్య, మున నుంచుకొని శీఘ్రముగను నేఁగి
తనగురుం డగువసిష్ఠునికడ నునుపంగ, సమృహతాపసుం డది యెఱింగి

గీ. భూతి మంత్రించి చల్లుడు భూత మొక్కఁడప్పు డావిప్ల మై రాఘవాంగమందుఁ
బట్టుకొని మునివద్యునిపాదములను, నేడ్పుచును బెద్దపెట్టున నిట్టు లనియె. 2048

గీ. స్వామి నే వేదముల నెల్లఁ జదివినట్టి, బ్రాహ్మణుండను గర్వకారణమువలన
నమితసంతాపదాయక మైనబ్రహ్మ, రాక్షసత్వము నాకు సంప్రాప్త మయ్యె.

గీ. నన్ను నీ వృద్ధరించెద వన్నయాశ, వృట్టి యీరామభద్రునిఁ బట్టికొంటి
సంతె కాని మఱొండుదురాశ లేదు, ముంచినను దేల్చినను నీవె మునివరేణ్య.

చ. అసపుడు మాని యిట్లనియె సగ్రకులోద్భవ మున్ని గంగలోఁ
బానరిచి బిల్వపత్ర శతపూజను శూలికి సంతమందుఁ జే
సినయెడ స్నానముఁ మరలఁ జేసినదుష్కృత మెల్లఁ దక్షణం
బున నశియించి దైత్యతనముక్తి ఘటిల్లు నసంశయంబుగఁ. 2051

క. అని చెప్పటయును నాతం, పొనరించి తదుక్తవిధుల నొప్పుగ రక్ష
స్తను వ్రడిగి దివ్యదేహం, బును దాలిచి దివికి నేగె భూప్రజ చూడఁ. 2052

గీ. అంతటను ముక్తుఁ డై రాముఁ డసురవలనఁ
దోడిబాలురతోఁ గూడి యాడుకొనుచుఁ
గొంతకాలంబు గడపెను సంతసమునఁ
దల్లిదండ్రులయల్లముల్ పల్లవింప. 2053

వ. అంతట యుక్తకాలంబు ప్రాప్తించుటయు వసిష్ఠుండు రామలక్ష్మణభరతశత్రు
ఘ్నులకు విధివిధానంబున నుపనయనసంస్కారంబు గావించి వేదవేదాంగ
మీమాంసాద్వయధనుర్వేదాయుర్వేదసీతీశాస్త్రభరతగాంధర్వవాస్తుశాకునవివి
ధయధ్ధశాస్త్రంబులు నేర్చె. 2054

క. అంతట దశరథధాత్రీ, కాంతెండు రామునకుఁ బెండ్లి గాంవింపంగా
స్వాంతమున నెంచి తద్వృత్తాంతంబును దెలియఁజేసె నఖలనృపులకుఁ. 2055

వ. అప్పుడు విదర్భదేశాధీశ్వరుండును మిథిలాపురాధిపతియును నాత్మవిదుండును సగువిదేహుండు హోమలబ్ధ యగునిజపుత్రికామణిని రామచంద్రున కిచ్చి వివాహంబు గావింప నెంచి తత్కార్యసంఘటనార్థంబు దశరథునికడకుఁ గుఠలు లగు బ్రాహ్మణోత్తములం బనిచె. 2056

సీ. ఆబ్రాహ్మణోత్తము లరిగి యయోధ్యకుఁ, గార్వసిద్ధికిఁ దగుకాలమందు దశరథస్యాపతిదర్శనం బొనరించి, విషయ మంతయుఁ గూడ విశదపఱుప నసుమతీంద్రుఁడు వారివచనంబులం దుండు, పరమార్థబోధక భావ మెఱిగి సంతోషుఁడై కార్యసమ్మతి సూచింప, గ్రహించి భూసురాగ్రణులు దాని

గీ. సకలవిధశుభలక్షణసహిత మైన, లగ్నమును నిర్ణయించి యుల్లాసమునను బార్థివోత్తముఁ డిచ్చినబహుమతులను, నందుకొని వేగ మిథిలకు నరుగుదెంచి.

క. శుభవార్త దెలుప మిథిలా, విభునకు నాతండు మిగుల వేడ్క సయోధ్యా ప్రభువునకు ద్విజముఖంబున, శుభలేఖను బనిచి యెదురుచూచుచు నుండె.

వ. అంతట దశరథుండు బ్రాహ్మణాశీర్వాదముం బడసి పుత్రమిత్రకళత్రబాంధ వామాత్యసామంతభూపాలకపురంద్రీజనపరిపారవర్గచతురంగబలసమేతుండై గురుపురస్సరంబుగా మంగళవాద్యంబులతోడ బయలుదేలి మిథిలాపురసీమకుం జేరుటయు విదేహుండు సపరివారంబుగా నెదుఁ గేగుదెంచి యర్హవిధిని సత్కరించి తన్నివాసయోగ్యం బగుమందిరంబునం బ్రవేశింపఁజేసె. 2059

క. ఆవేశ్యమందు దశరథ, భూవిభుఁడు వసించి సౌఖ్యముగ రామునకుఁ గావింపఁ దొడఁగె ముందుగఁ, గావింపం దగినకౌతుకక్రియ లెల్లఁ. 2060

సీ. అప్పుడు దైవికముగా నరుదెంచి కలహభో, జనుండు విదేహభూజానికడకు నతనిచే సత్కృతుం డయి తన్ముఖంబున, నెఱిగి సర్వమును దా నిట్లు అనియె భూప నీ వొనరింపఁ బూనిన కార్యంబు, సర్వసమ్మతమ నిస్సంశయముగఁ గాని స్వయంవర కార్యంబు నడపుట, ధర్మంబు ఓత్తియోత్తముల కెల్ల

గీ. ననుటయు విదేహభూపాలుఁడయ్యుకొని, వచనమున కడ్లు చెప్పంగ వలను గామి దశరథునికడ కేగి తత్కాలమంద, వినిచె మునిభాషితంబును వినయమునను,

క. అంతట దశరథుఁ డది విని, సంతోషముతోడ నల్లె నలుపుము నాయ భ్యంతర మేమియు లేదని, యిం తేనియు మదిని సంశయింపక పలికె. 2062

వ. అప్పుడు విదేహభూపాలుం డెల్ల దేశింబులకును వైదేహీస్వయంవరంబు చాటం బనిచె. 2063

సీ. ఆస్వయంవరవార్త యాలించినంతన, క్షౌతలాధిపులు వాచయములును బృందారకులును రాత్రించరులును నేగు, దెంచిరి తమతమ తేజతోడ

నపుడు వారల నెల్ల నర్హరీతిని గార, వించి విదేహాపృథ్వీధవుండు

తనకోర్కీ సాఫల్యమును జెందునో లేదో, యనుభీతి యాత్మలో సంకురింప

గీ. శరణు చొచ్చినవారి కెల్లరకుఁ గూడ, నభయము నొసంగి రక్షించునట్టివాని.

నఖలశక్తి సమన్వితఁ డైనవాని, హరుని ధ్యానమొనర్చి యేకాంతముగను.

వ. పృథ్వివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశరవిశశియజమానమూర్తే విశ్వమూర్తే వేదమూర్తే
పురాణమూర్తే యజ్ఞమూర్తే శాస్త్రమూర్తే స్వధామూర్తే నారాయణమూర్తే
సర్వదేవతామూర్తే త్రయీమయ త్రయీప్రమాణ త్రయీనేత్ర సామప్రియ
వసుధారాప్రియ భక్తిప్రియ భక్తసులభ భక్తేతరవిదూర స్తుతిప్రియ ధూప
ప్రియ దీపప్రియ ఘృతక్షీరప్రియ ద్రోణకరవీరప్రియ శ్రీపత్రప్రియ కమలకన్ఠర
ప్రియ సంద్యావర్తప్రియ వశశప్రియ యూథికాప్రియ కోకనదప్రియ గ్రీష్మజలా
వాసప్రియ యమనియమప్రియ నియతేంద్రియప్రియ జపప్రియ శ్రాద్ధప్రియ గాన
ప్రియ గాయత్రీప్రియ పంచబ్రహ్మప్రియ సదాచారప్రియ నారాయణహిరణ్య
గర్భపురందరాదిబృందారకబృందనయనకమలార్చితపాదయుగళ శితిగళ చక్ర
ప్రదానసంతోషితపుండరీకాక్ష విరూపాక్ష గోక్షీరమయాకార నిరాకార నిర్వి
కార నిర్భవ భవ సదాశివ మామభయం కురు మమ వాంఛితార్థసిద్ధిం కురు
నమస్తే నమస్తే యని నుతియించె.

2065

గీ. అప్పు డాభూమిజనియేకాంతభక్తి, కాత్మ సంతృప్తి గలుగ సుధాంశుమాళి
వచ్చి ప్రత్యక్షముగ నిల్చి వసుమతీంద్ర, యేల భీతిల్లఁగా నీకు శూలి యుండ.

శీ! సీతకు రాముఁడె పతి యగు, నేతద్విషయమున సంశయింపకు మెపుడు

భూతలభారము దీర్చగ, సీతారాములు గ హరియు సిరియును బుట్టె 2067

క. కొను మియ్యదె నాయజగవ, మనుధను విది యెక్కు వెట్టునట్టిఁడె వైదే

హిని నైకొన నర్హుం డని, యొనరింపుము ప్రతి న వినుచు నుండఁగ సభ్యుల్.

క. అని చెప్పి తిరోధానం, బును జెందెను సపరివారముగ నంతట నా

జనవల్లభుఁ డట్లే ప్రతి, జ్ఞ నొనర్చెను వినుచు నుండ సభవా రెల్లఁ. 2069

వ. అంత.

2070

సీ. ఇది యెంతపని యంచు నేతెంచి భానుండు, కడలింపఁ జాలక కడకుఁ బోయె

సవిలాసగతులతోఁ జనుదెంచి వరుణుండు, పట్టి యుంచుక యెత్తి పడియె గ్రింద

దురభిమానంబుచే నరుదెంచి యింద్రుండు, చేతఁగామిని వంప సిగ్గుపడియె

వికవికలాడుచు వీరిహోత్రుండు వచ్చి, ముట్టి చేతులతోడ మోము వంచె

గీ. నతిబలుండు రయంబున నరుగుదెంచి, యూచి యిట్టట్టు లుఱ్ఱూత లూఁగి తాన
పడియె నిలమిఁడఁ దనపైని బడఁగ ధనువు, చప్పలు గొట్టి నవ్విరి సభ్యు లెల్ల.

- క. అంతట బ్రహ్మాదుం డ, త్యంతాటోపంబు మీఱ నరుదెంచి మహా
సంతుష్టి నంటి ధనువు త, దంతస్సారంబు నెఱిగి యవలకు బోయెన్. 2072
- గీ. ఆశరశ్రేష్ఠుఁ డైన బాణాసురుండు, వచ్చి రెండంగుళములు లేవంగ నెత్తి
ధనువు నావల నది పట్టుకొనఁగ లేక, కూలబడిపోయె గుప్పన నేలమీఁద. 2073
- చ. బలి చనుదెంచి చాపమును బాఱఁగఁ జూచి కదల్చి యిట్టుల
తలకొని యెత్తఁగ విఫలతఁ గని మెల్లన భాట రాక్షసుల్
కలఁకునఁ జెందు చుండఁగను గ్రాంచి దశాననుఁ డేగుదెంచి దో
ర్బల మఖిలంబు సూపి తెలవాటినమోములతోడ నుండఁగన్.
- క. ఆశరు లెల్లరుఁ దమతమ, యాశలు విడనాడి చేయునది లేమి నుపే
క్షాశరణు లగుచుఁ జూచుచు, నాశలు చలియింప కున్న నాసమయమునన్.
- ఆ. అరుగుదెంచి విశ్వామిత్రుఁ డాశుగతిని, నొక్కయంగుళ మెత్తి విల్లుదృటముగ
నవల నున్నమనము చేయ నలవి గామి, విరతుఁ డై యుండ నుడిగిరి విప్పులెల్ల.
- క. అంతట రాజవరేణ్యులు, వింతగ నేతెంచి చూచి విల్లెక్కిడ న
త్యంతప్రయత్న మొనరిచి, యంతమునకుఁ జనిరి వినమితానను లగుచున్.
- ఆ. అప్పుడు రాక్షసుమారు లరుదేర వెనువెంటఁ, దనకరమున లక్ష్మణునికరంబుఁ
బట్టికొని స్థితప్రథలు నల్లడలఁ బర్వ, నింపుమీఱ రాముఁ డేగుదెంచి. 2078
- చ. కనుఁగొని చాపమున్ మివులఁ గౌతుక మొప్పఁగఁ బట్టి యెత్తె గ్ర
క్కున నది చూచి యెల్లరును గొట్టుచుఁ జప్పటలన్ మహారథుల్
గనిరి పరాజయం బనుచుఁ గట్టిగ నార్చుచు నుండ నంతలో
గొనయము నెక్కు నెట్టెను రఘుప్రవరుండు శరాసంబునన్. 2079
- చ. అది గని యెల్లవారులును నచ్చెరియంబును జెందుచుండ న
య్యదనున రాఘవుండు గొనయంబు దృఢంబుగ లాగి పూన్కిమై
వడతఁ దదుద్గతం బగురవంబున దిక్కులు మాఱుమ్రోఁగఁగన్
బెదరఁగ వీరు లెల్లరును బిట్టదరంగ ధరిత్రి యంతయున్. 2080
- క. అంతట విదేహధరణీ, కాంతాత్మజ పుష్పమాల గైకొని కేలన్
నింతగఁ దనవెంట సకుల్, సంతసమున నేగుదేరఁ జనుదెంచి వెసన్. 2081
- క. మంగళవాద్యధ్వనులు చె, లంగుచు నుండంగఁ గడువలసం బాదవం
గం గునుమమాల నునిచె న, పాంగంబులఁ గనుచు రామభద్రునిమెడలో.
- ఉ. అంతట వీరు లెల్లరు నహంకృతి మీఱఁగ నెవ్వఁ డీతఁ డీ
కాంతను గొంచుబోవ నని కాఱులు ప్రేలుచుఁ బైకొనంగ నొ
క్కింతయు భీతి లేమిఁ జలియింపక రాముండు వారి నెల్ల వి
క్రాంతిమెయిన్ బరాజితులఁ గా నొనరించి రణాంగణంబునన్. 2083

- క. నానావిధజయభేరి, భాస్వనము లెసంగఁ విదేహతనయాయుతుండై
తా శేతెంచె నయోధ్యకు, నానందముతోడ వెంట నాపులు రాంగఁ. 2084
- సీ. అంతట దశరథుం డానందభరితుఁ డై, రామచంద్రుని యతావశాజ్యమందు
నభిషిక్తుని నొనర్చి యఖిలజనంబులు, శ్లాఘింపఁగనుసంతసమున నుండ
నపుడు కేకయవసుధాధిసాధకుమారి, యైనసువేక్ష తా నడుగుదెంచి
సామాయ యగుచు ని ట్లనొయెను సాధ నా, పోరుముల కిపు డవసరము గలిగె
- గీ. వనుటయును తేడఁ కోరుకొ మ్మృలల యనియె
వనుడు నావె చతుర్దశహాయనములు
గహనమున వసియింప రాఘవుఁడు భరతుఁ
డవని వేలంగను వరద్వయంబుఁ గోఁ. 2085
- క. యింతట దశరథుఁ డది విని, చింతాకులచిత్తుఁ డగుచుఁ జేయంగల చొ
క్కింతయు లేమి వసిష్ఠువ, కంతయు నెఱిగించి యేమి యానతి యనియె. 2086
- సీ. అపుడు వసిష్ఠుఁ డి ట్లనియె మహాశాస, చింతింపవలదు నీచి త్తమందు
రాముఁ డనంగను భూమిభారము దీర్చి, నవతరించినవిష్ణు వని యెఱుంగు
మౌతేడు కాననముల కరిగి యచ్చట నుండు, క్రూర బాసవులను రూపుమాపి
యడుమండి ప్లవగపై న్యంబుతోడను సము, ద్రము దాటి లంకాపురంబుఁ జేరి
- గీ. ముప్పుప్రిప్పులు వెట్టుచు ముజ్జగముల
నొడ లెఱుంగక చీరియించు చుండునొక్క
రక్కసులతేని పపరివారముగఁ గూల్చి
యరుగుదెంచి యయోధ్యకు హర్ష మొదవ. 2087
- గీ. రాజ్య మొనరించి బహువత్సరంబు లిలను, బ్రభితి దశది క్తటంబులఁ బొందుకొల్పి
పుత్రులను గాఁచి ప్రిభువనంబులును బొగడఁ, దేజరిల్లఁ గలండు సందియము లేదు.
- క. అనపుడు వసిష్ఠవచనం, ఋతు విని దశరథుఁడు మిగులఁ బొగులుచు నెదలోఁ
జనయునివియోగమునకుఁ, గొన కెట్టులొ నుమ్మరింపెఁ గొడుకుఁ బంపఁ.
- వ. అంత రామచంద్రుండు మాతాపితృలకును వసిష్ఠునకును నమస్కరించి సీతా
లక్ష్మణులతోడం బయనం బై యుపవనంబున నొక్కదినం బుండి వల్కలం
బులం దాల్చి జటాబంధనంబు గావించుకొని భస్మాస్థిధూళితస్వాంగుం డయి వనాం
చోరణున కరిగె. 2090
- ఆ. అంత నీవువోలె నచటిరాక్షసులను, రూపుమాపి రాముఁ డేపుమీఱ
సీతఁ గోలుపోయి చేరి లక్ష్మణునితో, ఋష్యమూకమునకు నెల్లా తుదకు. 2091
- సీ. అచట నుండెడియొక యామ్రవృక్షంబు నా, శ్రమముగాఁ గొని దానిశాఖయందుఁ
జూపంబు లుంచి శుచ్చాయలోఁ బులగడ, గా నొనర్చికొని లక్ష్మణునితోడను

శయనించి మృగచర్మశయ్యాతలంబునఁ, దిలకించుచును జూతఫలము లచట
నొకకొమ్మపై నున్నయొకకపి నీక్షించి, తద్రూపమున కద్భుతంబు గదరుఁ

ఆ. బ్రవగవర్య యెవరిబంటవో నీవు నీ, నామ మేమొ తెలుపు నాఁగ నిట్లు
లనియెఁ గ్రోతి హనుమ యనువాడ సుగ్రీవ, వానరేంద్రభటుడ నేను దేవ.

ప. అనుటయు రామచంద్రుం డిట్లనియె. 2082

గీ. హనుమ నినుఁ జూడ నానంద మయ్యె నాకుఁ

గాని నీప్రభుఁ గనుఁగొనఁ గాంక్ష వొడమె

ననుచు విరమించుటయును నాహనుమ వృక్ష

విటపముననుండి డిగ్గి నవినయముగను.

2093

క. రామపదాంభోజంబుల, పై మ స్తక ముంచి మ్రొక్కి పయనం బై స్వ

స్వామికడ కేఁగి చేసి ప్ర, జామం బిట్లనియెఁ బ్రవగనాయక వినుమీ. 2094

నీ. కనుఁగొంటి నీనాడుక్రతురసాలముక్రిందఁ, బురుషో త్తముఁడునాఁగఁబాలుచువాని

నాజానులంబిబాహుళంబులవాని, నాదిత్యసమ తేజః పై నవాని

నంబుదశ్యామకాయంబు గల్గినవాని, జడలు గట్టినశిరోజములవాని

రాజస్యలక్షణరాజితం డగువాని, నవయావనస్ఫురణంబువాని

గీ. దేజు గలిగినవేటాక రాజసుతుఁడు, తనకుఁ బ్రాణసఖుండుగాఁ దనరువాని

గరుణ చిలుకుచు నుండెడికనులవాని, నాశ్రితశరణ్యుఁ డన నొప్పునట్టివాని.

ఆ. అట్లు నేను జూచి యాశ్చర్యపడు చుండ, నన్నుఁ జూచి యాగుణోన్నతుండు

సప్తమొగముతోడనాప్రభునిసమాహ్వ, యమునుమామ కాహ్వయమునునడిగె.

ఆ. అడిగి మన్ముఖమున నన్వోత్తరంబును, బడసి హనుమ నాకుఁ గడు ముదంబు

గలిగె నిన్నుఁ జూడఁ గాని నీప్రభుని గ, న్నొనఁగఁగోర్కి యయ్యె నని వచించె.

ఆ. అంత నేను డిగ్గి యామ్రపాదపశాఖ, నుండి యతనిపదపయోజములకు

నాచరించి ప్రణతి యరుదెంచితిని నీకు, విదిత మొనరుపంగఁ దదుదితంబు. 2098

క. అని విన్నవించుటయుఁ జ, య్యన సుగ్రీవుండు వానరాన్వితఁ డగుచు

జనుదెంచి వినయమున రా, మునికడ కీక్షించి తద్విమోహనమూర్తి. 2099

ఆ. అంతరంగమందు నాశ్చర్య మొందుచుఁ, దత్పదములమీఁదఁ దలను మోపి

మ్రొక్కి లేచి యతనిమోల నిల్వంబడి, స్వామి మీచరిత్ర మేమొ చెప్పుడి.

మ. అని ప్రార్థించుటయుఁ రఘూత్తముఁడు తద్వాస్తవ మాలించి త

మ్మునిమోక్షుం దిలకింప లక్ష్మణుఁడు సంపూర్ణంబు గా వానరేం

ద్రుస కిచ్చుఁ దమగాథ చెప్పు తుదకుఁ దుష్టాత్ముల గీటడం

పను శిష్టాత్ములఁ గావ వచ్చితి మనెఁ బ్రాగల్భ్య మేపారఁగె.

2101

ప. అంత సుగ్రీవుండు రామచంద్రునిమోముం దిలకించి యిట్లనియె.

2102

- గీ. అనఘ నామందిరమ్మున కరుగుదెమ్ము, భూషణంబులు కోన్ని చూపుడును నీకు
నవి త్వదీయసతీమణి వై నయెడలఁ, బట్టుకొనువాడదొంగ నెప్పగిది నై న. 2103
- క. అనుటయు నతిశీఘ్రంబుగ, ననుజనితోఁ గూడి రాముఁ డాతనివెంటఁ
జని భూషణంబులం గని, కొని కరముల నెదను బెట్టికొని భేదమునఁ. 2104
- గీ. భూషణములార విడనాడి పోయె నొక్కొ
మీమహాదేవి ననుఁ బోలె మిమ్మునై త
మనుచు విలపించె జలజలఁ గనులనుండి
రాలఁ గన్నీరు ముత్యాలజాలువోలె. 2105
- న. అట్లు కొంతతడవు విలపించి రామచంద్రుండు సుగ్రీవునిం జూచి కపీంద్రా
యీభూషణంబులు నీ కెట్లు ప్రాప్తంబు లయ్యె నని యడుగుటయు సుగ్రీవుం
డి ట్లనియె. 2106
- సీ. దేవ రావణుఁ డనుత్రిదశారి యొక్కండు, గొనిపోవు చుండంగ వనిత నోర్చు
రామ రామ యటంచు నామె యెచ్చుచు మూట, గట్టియానగలుమాకడనువై చె
నివి నీకు దుఃఖహేతువు లగుటనుజేసి, యామెయె నీయింతి యనుచుఁ దోచె
ననట నొందకుము నావాసరపై న్యంబు, నీదే నీవాడనె నేను గూడఁ
- గీ. గట్టెదము సంద్రమున నాసకట్ట వార్ధి, దాఁటెదము చొచ్చెదము లంకదైత్యవిభునిఁ
గూల్చెదము నీసతిని నొసంగుదుము నీకు, నిలిచితివ యేని యండగా నీవు మాకు.
- చ. అనుటయు రామచంద్రుండు ప్రహర్షము నొంది తదీయభాషణం
బునకుఁ గపింద్ర నాహృదయపూర్వకమైత్రికి నైతి వీవు భా
జనమవు కార్యసిద్ధి యగుచాయ మము న్నడిపింపు మింక నే
నొనరుపఁ దగ్గ దే దయిన నుండిన సాయము నీ కొనర్చెదఁ. 2108
- సీ. అనవుడు సుగ్రీవుఁ డవనతాననుఁ డయి, యెలయంగ దీనత్వ మిట్లు లనియె
స్వామి నీ కొక్కవిజ్ఞాపనం బానరింతు, వినుము సి గ్గయ్యెడి విన్నవింప
నాయన్న యగువాలి నాసతీరాజ్యంబు, లను హరించి భుజాబలంబువలన
నను వెడలం గొట్టి నారాజధానిఁ గి, ప్కింధాపురము నధిష్ఠించి యుండ
- గీ. దుష్టశిక్షాక్రియాదీక్షితుండ వంచు, నీ కెఱింగించినాడ నాశోకవార్త
నని వచించుటయును రాముఁ డాలకించి, స్వాంతమునయందుదీనవాత్సల్యమొదవ.
- ఆ. వానరేంద్ర వింటి వాలిదౌర్జన్యంబు, ప్రేమదగినతప్పు సలుప కునికి
వధ్యుఁ డతఁడు నిక్కువంబుగా వధియింతు, వాని నెట్లు లేని వగపు వలదు.
- క. నీ వేగి జన్యభూమికి, రావింపుము వాని నంత రణమును మీరల్
గావించు చుండ నప్పుడు, కావించెద నే నొనర్పఁగాఁ దగినపనిఁ. 2111
- క. నావుడు ధైర్యంబున సు, గ్రీవుడు చని పిల్వఁ బ్రధనకేళి కపు డహం
భావమున వచ్చి వాలి భు, జావీర్యముఁ జూప నోపఁ జాలనికతనఁ. 2112

- వ. సుగ్రీవుం డెట్టకేలకుఁ బలాయితం డై రామునికడ కేతెంచి ఖన్నవదనంబుతో
నుండ రామచంద్రుం డతని నాలోకించి యిట్లనియె. 2113
- అ. వానరేంద్ర సీవు వాలియు నొకరీతి, నుంట గుర్తు లేక యున్నకతన
సూరకుండవలసె నారాచమును నాఁపి, యంతె కాని రాముఁ డనృతి గాఁడు.
- క. అని చెప్పి యథార్థము నా, తనికిఁ డ్ధైర్యంబు గొలిపి తత్కంఠరమం
దునిచి సుమధామచిహ్నము, ననిచె ననికి మరల వాలి నాహ్వనింపఁ. 2115
- సీ. అంతట సుగ్రీవుఁ డరిగి యుత్సాహంబు, తోడ వాలినిఁ బిల్చె దుర మొనర్ప
నాధ్వని విని వాలి యతిరోషమున రేఁగి, వాయవేగంబున వచ్చుచుండ
నది గాంచి తార యిట్లనియెఁ బ్రాణేశ్వర, వలదు సాహసము పోవలదు సీవు
సుగ్రీవునకు మధుసూదనాంశభవుండు, రాముఁడు సాయంబు రాఁగలండు
- గీ. కాదు జయకాల మిది నీకు నాదుమాట, విను మనుడు వాలి నవ్వె యిట్లనియె నింటి
రాముఁ డన నీశివిందుడు దుర్బలునికడకుఁ, జేరునె యతండు బలి యైనజేత నుడిగి.
- అ. అట్లు గాక సదయుఁ డై రాముఁ డనదను, బ్రోవ నెంచి యనికిఁ బూన నేని
యతనిచేతిలోన నృతి చెంది మోక్షంబు, నొందువాఁడ భీతిఁ జెంద నేల. 2117
- క. అని చాపము కత్తెరమో, యన నతివేగముగ నేఁగి యాతఁడు సుగ్రీ
వునితోడఁ బోరి నొంపఁగఁ, గని శ్రీరాముండు ఘోర కాండము విడిచెఁ. 2118
- క. విడునుటయు రామబాణము, కడువడి నేతెంచి వాలికాయముమీఁదఁ
బిడుగువలెఁ బడిన నాతఁడు, పుడమిపయిం బడియెఁ బ్రాణములు పోకుండఁ.
- క. అది గనుఁగొని తారయు నం, గడుఁడును నేతెంచి శీఘ్రగతి నచటికి లో
నొదవఁగ దుఃఖం బేడ్చిరి, ప్రదరక్షతుఁ డై నవాలిపైఁ బడి యంతఁ. 2120
- అ. ధనువు కేలఁ దాల్చి దరి నున్నరామునిఁ, గాంచి తార వగపు గదుర నిట్టి
లనియె రామ రఘుకులూపనిసాధులు, ధర్మరతులు శాస్త్రమర్మవిదులు. 2121
- సీ. క్షత్రియధర్మంబు సమయంగఁ జేసిరె, యారీతి మీపూర్వు లెవ్వ రేని
దుర మొనర్చుచు నుండ నిరువురు వారిలో, నొకనిఁగూల్పుఁగ ధర్మ మొకొ పరుండు
వైరంబు గలదె నావల్లభునకు నీకు, నేకాలమం దైన నెంచి చూడ
వాసరమాంసంబు మానవుల కభోజ్య, మగుటను మాంసార్థి వనఁగ రాదు
- గీ. నన్నుఁ గొన వాంఛ జనియించె నన్నయెడల, నేకపక్షీప్రతేఘన కెగ్గు గాదె
యెన్ని విధములఁ జూచిన నీ వొనర్చి, నట్టిపని దూష్యముగఁ గనుపట్టుచుండె.
- వ. రావణాపహృత యగుసీతామహాదేవి నొక్కదినంబునం దెచ్చి నీ కర్పింప
సమర్థుండును మహాబలశాలియును బంచాశత్పరాధవాసరభల్లూక సేనాధిపతి
యును శరణాగతరావణుండును నగువాలిని వధించి యల్పవీర్యుండును సప్త
పరాధ సేనాధిపతియును నగుసుగ్రీవునివలనఁ గార్యంబు సాధించుకొన నెంచిన
సీరాభినియు నయుక్తంబుగాఁ దోఁచె.

- క. అని వచియించుటయును నీ, ట్లనియెను రాఘవుడు తార యవినీతులదం
డనమును సుజనులరక్షణ, మును జేయందగినవిధులు భూమింద్రులకు. 2124
- క. వాలి హరియించె ననుజని, యాలిని రాజ్యమును ధౌన సస్యద్యాని
జ్వాలల కాహుతి యయ్యెను, నేలాగున దోషి నైతి నేఱుంగం జెపుమా. 2125
- సీ. అనుటయుఁ దార యి ట్లనియె భూమిశ్వర, వినుము నే నొకమాట విన్నవించు
మున్ను దుందుభిలోడ మన్నాధుఁడు రణంబు, సలుపు చుండఁగనొక్కవలములోన
నొకయేడు గడచుటయును రామి నాతండు, సుగ్రీవుఁ డప్పు డాసుషిని మాసి
హరియించె నన్ను రాజ్యమును నాకతమున, దండింపఁ దగఁ జెయిలండు మొదలు. 2126
- గీ. జెప్పు మనుటయు రాముండు చెలువ యెంత, కాల మయ్యెనో యాదుండగంబుజరిగి
తెలుపఁ గలవొకొ యనుటయుఁ దేటి చూచి, తార యారీతి ననియెగంభీరముగను 2127
- ప. అటువదివేలవత్సరంబులకుఁ బూర్వ మశీతమవర్షంబున సుగ్రీవుండు రాజ్యంబును
నన్నును నపహరించె నటుపయిని నొక్కవత్సరంబునకు నీతండ్రి దశరథుండు
పట్టాభిషిక్తుం డగుచుండుదినంబున వాలి మరల రాజ్యంబును సుగ్రీవునిభార్య
యగురుమను హరించి యపరాధి యగుసుగ్రీవుని వెడలంగొట్టె. 2127
- గీ. అనుటయును రాముఁ డి ట్లనియెను లతాంగి, నీవు చెప్పినయది యెల్ల నిశ్చయంబ
కాని నాఁటివసుంధరాజాని చేయఁ, దగిన దది నేడు చేయంగఁ దగదు నాకు. 2128
- ఆ. అదియుఁ గాక వినుము ముదిత క్ష త్రియనకు, మృగయ ధర్మ మగుటమ్మగము నేను
గొట్టినాఁడ నేల కొట్టితి వని నన్ను, నిందసేయఁ దగునె నీతివిదులు. 2129
- క. అనుటయుఁ దారానతి యా, తనిమాటకు నుత్తరంబుఁ దా నీయం జా
లనికతనఁ దత్పదములకు, నొనరిచి దండప్రణామ మూరక నిలిచె. 2130
- సీ. అంతట వాలి యి ట్లనియె నంజలిఁ జేర్చి, కొని మ స్తకమునందు వినయ మెసఁగ
రాఘవ నీవె నారాయణుండవు శంఖ, చక్రగదాపద్మశయుఁడ వీవ
నిన్నె తాపసులు ధ్యానింతు రొనర్తు ర, ధర్మములు నీనిమిత్తంబ ద్విజులు
హవ్యకవ్యంబుల నారగింతువు నీవ, యాశ్రితము క్తిదాయకుఁడ వీవ 2131
- గీ. యట్టినిదర్శనంబు నా కంతకాల, మందుఁ బ్రాప్తించె నేఁ జేసినట్టియఘము
లన్నియును బోయె ధన్యుఁడ నైతి నేడు, బాధ పడఁజాలఁ దీయుమీ బాణమింక. 2132
- చ. అనవుడు రామచంద్రుండు రయంబున బాణము లాగి వాలి కి
ట్లనియెఁ గపింద్ర నీయభిమతార్థ మొసంగెదఁ గోరుకొమ్ము నా
గను గపిసాధుఁ డి ట్లనియెఁ గంజదళాయతనేత్ర నాపయి
గనికర మున్న నూర్ధ్వగతి గల్గఁగ నాకు ననుగ్రహింపవే. 2132
- క. అని వేడుటయును నిచ్చితి, నని రాముండు పలుక విని మహానందమున
గనుఁగొనుచు రామచంద్రుని, దనువు దొఱిగి వాలి త్రిదశధామముఁ జేరె.

వ. అంతట రామచంద్రుండు సుగ్రీవుని రాజ్యాభిషిక్తుం గావించి సీతావృత్తాంతంబు నెఱుంగవలయు నని యాజ్ఞాపించుటయు సుగ్రీవుండు తదాజ్ఞను శిరంబునం దాల్చి యరుం డగునాంజనేయుని లంకాపురంబునకుం బనిచె. 2134

గీ. అంతహనుమంతుండు తాహనుతిశయిల్ల, నంబుధినిదాటి తా నొక్కయంగలోనఁ జొచ్చి లంకాపురంబు నచ్చోట వెదకి, వెదకి తగుధామముల నెల్ల విసివి తుదకు.

క. స్మరియించుచు రాముని నెద, నరిగి యశోకవన్ని కచట నసురవధూటీ పరిభర్త్యమాన యగుచున్, దురపిల్లుచు నున్నయొక్కఁజొయ్యలఁ గాంచెన్.

క. కని యట్లు వాయుసుతుఁ డ, త్తనుగాత్రియె సీత యని యథావిధిగ మనం బున నిశ్చయించుకొని త, ద్దనుజాంగన లేఁగువలకుఁ దా నుండి యటన్. 2137

గీ. అవల మెలమెల్లగను నామె సవిధమునకుఁ, జేరి నందన మొనరించి స్వీయగాథ యంతయును జెప్పి రామనానూమృతంబుఁ, గుమ్మరించె దదీయకర్ణమృలండు.

గీ. అంత నాసాధ్వ కపి చెప్పినట్టిమాట, లన్నియును విని విశ్వాస మంకురింపఁ దనమనోనిశ్చయముఁ దెల్పి తత్త్వఁబ, యరుగు మని దీనన లొసంగి యనిపె నతని.

గీ. అపుడుహనుమానుడుహ్నింగిహర్ష మునను, బెఱికియాననమంతయుఁబిలుకుమార్చి యెదురుకొనినట్టియసురుల నెల్లలంక, యంతయును గాల్చి మరలఁ దా నబ్ధిదాటి.

క. అరుదెంచి రామభద్రుని, చరణంబుల కెఱిగి యచటిసంగతులు సవి స్తరముగను వినిచె విస్మయ, శరణంబులు గాఁగ శ్రోతృజనహృదయంబుల్.

సీ. అంతట రాఘవుం డభితీరముఁ జేరి, వెనునెంట రాఁ గపివీరు లెల్ల నిరశనవ్రతమున నిష్ఠాగరిష్ఠుడై, నీలలోహితుని ధ్యానింపఁ దొడఁగెఁ దద్ధ్యానమునకు నెంతయు సంతునము నొంది, యంత కాంతకుండు ప్రత్యక్ష మయ్యె నపుడు రాఘవుండు తదద్భుతాకారంబు, వీక్షింపఁ జాలక వెఱపుఁ జెందె

గీ. నది గ్రహించి యుమాపతి యతని కొసఁగె, దివ్యచక్షువు దానిచేఁ దేటి చూచి రామచంద్రుండు కోటిసూర్యప్రకాశ, మాన మగుశూలిరూపంబు మదిని బొంగి.

దండకము:- మహాదేవ దేవాదిదేవామహాదుద్ర పంచాననా వేదవేద్యామహానాగ యజ్ఞోపవీతా విరూపాక్ష విశ్వేశ్వరా శంకరా నాగచర్మాంబరా భస్మలిప్తాంగ శారీమనోవల్లభా నందివాహా పినాకీ గిరీశా చిదానందరూపా శుభాకార బ్రహ్మాది బృందారక శ్రేణీసంసేవ్యమానాంఘ్రిపాథోజ నానాయథా దక్షిణామూర్తి గంగా ధరా వారణాసీపతీ శర్వ చక్రప్రదానాద్యనేకక్రియాతోషితోపేంద్ర శ్రీశైల వాసా శివా చంద్రమాళీ మహాదైత్యసంహారకా దివ్యతేజోమయా సర్వశక్తి యశేషజ్ఞ సర్వాత్మ భక్తేషితార్థప్రదా శూలపాణీ నమస్తే నమస్తే నమః. 2143

క. అని నుతియించుటయును సం, జనితమహాష్టాదుఁ డగుచు శంకరుండు గనుం గొని రాముని రాఘన నీ, యొనరించిననుతికిఁ దృప్తి యొడనెను నాకున్.

- గీ. ఇచ్చెద వరమ్ము గోరుకొ మ్మేది యేని, యనుడు దేవ ప్రసన్నుడ వైతి వేని
వారిధిని దాటంగను మేము వానరులును, గనికరింపు మటంచు రాఘవుడు వేడె.
- క. అంతట బినాకి నీతా, కాంతున కాత్మీయకార్యకము నిడి రామా
చింతింపకు మిది నీవని, యంతయుఁ దీరుచును వైవ సంబుధిలోనక. 2147
- గీ. అని వచించి యంతర్ధాన మయ్యె నంత, రాముఁ డజగవమును సముద్రమున వైచె
నానకట్టగ నది నిల్చె నభినడుమఁ, గాంచువారల కెల్ల నక్కజము గాఁగ.
- ఉ. అంతట దానిమీఁదఁ గపు లండఱతోడను నెక్కి మైధిరీ
కాంతుఁడు లక్ష్మణుండును సుఖంబుగ లంకకుఁ జేరి యాత్మవి
క్రాంతి బయల్పడంగ నగరం బరికట్టిరి దైత్యు లెల్ల వి
భ్రాంతిని జెంది దిక్కులకుఁ బాటుచు నుండఁగఁ బ్రాణభీతిచేక. 2148
- చ. అది గని రావణాసురుఁ డహంకృతి మీఱఁగ నెల్లదైత్యులక
జెదరక నిల్వఁగా మదల చేసి బలోద్ధతు లై నదైత్యులక
గడనము సేయఁ బంచుటయుఁ గార్యక బాణకృపాణపాణు లై
సదమదముం బొనర్చఁగను సాగిరి వానరులక నిశాచరుల్. 2149.
- క. ఆరాక్షసకృత్యములకు, భీరువు లై పోక నిలిచి పృథ్వీధరముల్
భూరుహములుఁ జెటికి నిశా, చారులపైఁ గపులు కురియసాగిరి పెలుచక.
- ఆ. అట్లు ఘోరయుద్ధ మగుచుండఁ గపులకు, నసురులకును రావణాసురుండు
పనిచె నిండ్రజితుని బవరంబు సేయంగ, నంత నతఁడు వచ్చి యాగ్రహమున.
- క. బాణంబులు గురియుచును గృ, పాణంబులచేతఁ బ్లవగబలముల నెల్లక
క్రేణులుగ నఱికి వైచుచు, శోణితపానం బొనర్చుచుక విహరించెక. 2152
- క. ఆతనివీరవిహారము, చేతఁ బ్లవగసేన లెల్లఁ జెల్లాచెద రై
భీతిల్లి పఱచెఁ గగనము, దైతేయబలజయనాదదారిత మయ్యెక. 2153
- శా. అంతక లక్ష్మణుఁ డుగ్రుడై ప్రళయకాలాకారంబుం దాల్చి ది
గ్దంతుల్ దిగ్గన బెగ్గడిల్లఁగను టంకారంబు గావించి య
త్యంతప్రాణిని గార్యకంబునను సంధానించి నారాచముల్
దొంతుల్ దొంతులు గాఁగ నిండ్రజిపయిక దూకించె నొక్కుమ్మడిక. 2154
- క. ఆలక్ష్మణనిశితాశుగ, జాలంబునఁ జిక్కి కదలఁ జాలక నేలక
గూలి తటాలున నిండ్రజి, కాలవశుం డయ్యె విధిని గడవం దరమే. 2155
- క. ఆయిండ్రజి మడియఁగ నతి, కాయమహాకాయ లనెడిక్రవ్యాదులు నా
గాయత్రీబలు లరుదెంచి వి, హాయన మగలంగ నార్చి యత్యుద్ధతిచేక. 2156
- క. భక్షించుచు వానరులను, వీక్షించుచు దెసలు వికృతదృష్టులతోడక
లక్షించి లక్ష్మణునిఁ బ్రథ, నక్షోణితలంబునం దొనర్చిరి విహృతిక. 2157

- ఆ. అట్లు విహృతి సేయనన్ని శాచరులను, మాప లక్ష్మణుండు మదిఁ దలంచి
చాపమందు నిశితసాయకంబులఁ గూర్చి, యేసె వారిమెడలు చేసి గుఱిగ. 2158
- క. ఏయుటయును నానాణము, లాయసురులకంతసీమలందుం బడి యా
రాయిడికిం బొడి పొడి యై, పోయెను వైరులకు దిగులు వుట్టఁగ నెదలఁ. 2159
- మ. అపు డాదైత్యులు నవ్వుచుఁ గపుల నాహరించుచుఁ లక్ష్మణుం
డిపు డెం దేఁగునో చూచువార మని యుద్వీక్షించుచుఁ స్వేచ్ఛమై
నవబాహులు వల్కుచుఁ భయము లే కావంతయుఁ దుర్మద
ద్విపముల్ వోలె నిరంకుశం బగుగతిఁ విచ్చేయుచుండఁ నడిఁ. 2160
- మ. హనుమంతుండును జాంబవంతుండును నడ్డె వారికిఁ నిల్వ నా
దనుజుల్ వారలఁ బట్టి మ్రింగఁ గడఁగఁ దా మేచి మి న్నంటఁగా
వినిబద్ధాంగులఁ జేసి వాలములచే విక్రాంతి దీపింప వా
రిని గొంపోయి రఘుప్రవీరపదనీరేజంబులఁ వైచిన్. 2161
- గీ. దాశరథి వారలం గాంచి దైత్యులార, రణము సేయంగ మాతోడ రావణుండు
తలఁచు చున్నాఁడో లేక సీతనునొసంగి, శరణుచొచ్చునో చెపుఁడుసంశయములేక
- క. అని యడుగుటయును వా రి, ట్లనిరి సరాధిప వచింతు మాలింపుము మా
మనుజాశనాధినాథుం, డనుపమబలుఁ డఖిలజగము లతనికి వశముల్. 2163
- సీ. తిరుగుదు రతనిమందిరముచుట్టును దివా, కరవిఘ్నల్ కావలికాండ్రువోలె
నుదకలోపంబు లేకుండ నాతనియింటఁ, బరిచర్య యొనరించుఁ భాశపాణి
యతఁడు పరుండుశయ్యాతలంబును జక్క, దిద్దుచు నుండును దేవభర్త
యత్యుష్ణమును గాక యతీశీతమును గాక, తాఁతుచుండును వానితనువు గాలి
- గీ. పరులమాటలు వేర్వేరఁ బలుక నేల, యమరు లెల్లను బడియుండు రాసురారి
వాకిటను బడిగాపు లై వానిశక్తి, యిట్టి దని చెప్ప శక్యంబై యెవరి కేని.
- వ. ఇంక నీప్రశ్నంబునకుఁ బ్రత్యుత్తరముం జెప్పెదము. వినుము. మహాబలశాలి
యును దర్శనాదర్శనాయోధనప్రవీణుండును యోధాగ్రేసరుండును సగువిద్యు
న్మాలి వానరసైన్యంబు నెల్ల సంహరించుటకును సతికాయమహాకాయుల
మగుమే మిరువురమును మీయిరువురతోడఁ బ్రధనంబు గావించుటకును దాను
బుష్పకంబు నెక్కి కుంభకర్ణాదిమహావీరులతోడం గూడి వచ్చి నిన్నుం బట్టి
కొని కట్టివైచి సీతాసాన్నిధ్యంబునకుం గొనిపోయి యామెకట్టెదుట వధియించు
టకును మాప్రభుండు నిర్ణయించుకొని యున్నవాఁడు. 2165
- గీ. పట్టువడితిమి నేడు మాప్రభునినిర్ణ, యంబు నీకు నెఱింగింప నంతె కాని
లేనియెడఁ బట్టువడుదుమె వానరులకు, జగము లన్నియుఁ గబళింపఁ జాలుమేము.

- క. అని పలుకుటయును గ్రోధం, బున సుగ్రీవుండు లేచి భూమిశ్వర యీ
దనుజాధములను సైఁపం, జన దాష్ట్ర యొసంగు మిపుడె సమయింపంగఁ.
- క. అని విన్నప మొనరించుట, యును రాఘుండు సవ్వ వారి కొసఁగి వసనఘట్
కనకాభరణములును బొం, డని పలుకుడుఁ గపులు విడిచి రాదానవులఁ.
- సీ. అంతట నాదైత్యు లాహ్లాదమును జెంది, ప్రణమిల్లి రామునిపాదములకు
నధిప లంకాద్వారముం దుండెఁ బంచవ, క్రంబులు గలిగినదాడు వొండు
దాని నేకప్రయత్నమున నొక్కమ్ముచేఁ, బంచఖండములు గావించువాఁడు
వధియింపఁగలఁడు రావణుని నంచు లిఖింపఁ, బడియె నచ్చట శుక్రభాషితంబు
- గీ. కాననీ వట్లు ఖండించి తేని దానిఁ, జావఁగఁగలండు నీచేత రావణుండు
నాఁగ రాముండు వింట బాణంబు గూర్చి, త్తణములోదాని నేనుముక్కలుగఁగొట్టె
- గీ. అంత నాదానవులు రావణాంతకుండు, రాఘవుడె యంచు నెదల నిర్ధారణంబు
చేసికొని రామచంద్ర రక్షింపనలయు, నస్తదర్శకులను నీవె యనుచు వేడి.
- క. కొని యభయహస్తమును రా, మునివలనను దిరిగివచ్చి మునుపటిచందం
బున నె తొడంగిరి యాయో, ధనమునకుం బ్రభునియాన దాఁటఁగ రామిఁ. 2171
- గీ. అంత వానరు లుత్సాహ మతిశయిల్ల
నఖములును వాలములును దంతములు గిరులు
భూరుహములును నాయుధంబులుగఁ జేసి
దారుణరణంబుఁ దెగటార్చి దానవులను.
- గీ. నేలమట్టంబుగను జేసి సాలములను, మేడలను గూర్చి మిదైలు పాడుచేసి
గోపురంబులు పడఁగొట్టి కూలఁద్రోసి, చప్పరములను నిండ్లకు నివ్వు వెట్టి. 2173
- క. ఏపారఁగ భుజబల ము, ద్వీపింపఁగఁ గ్రోధనహ్ని తిరుగఁ దొడఁగి రా
టోపంబున నెల్లెడ లం, కాపుర మంయుతను నల్లకల్లోలము గాఁ. 2174
- ఉ. అంతట రావణాసురుండు హస్తములందు ధరించి చాపముల్
కుంతములుఁ శరంబులును గొల్లలు గా వడి నేఁగుడెంచి వి
క్రకాంతి బయల్పడంగఁ బ్లవగంబుల రూపఱు జేసి వానరా
భ్యంతరశూన్యుఁ డై కదలి యచ్చటనుండి జవంబు మీఱఁగఁ. 2175
- క. అరుడెంచి కొంతదూరము, పరసేనలఁ జూచి డీలుపడనిధృతిఁ దా
శరధిని గుఱిచేసి మహా, శరపంచక మేసె దెసలు జ్వాలల వెలుఁగఁ. 2176
- క. ఆశరములఁ దునిమి వడిఁ, దాశరధి నిజైకశరమునను బావకసం
కాశము లగుపదితూఁపుల, నాశరపతిమీఁద నేసె నాగ్రహ మెసఁగఁ. 2177
- క. ఆశరదశకము వీరా, వేశంబునఁ ద్రుంచి మూఁడు విశేఖంబులచే
నాశరనాథుం డిరువది, యాశుగముల నేసె దశరథాత్మజమీఁదఁ. 2178

- క. ఆయమ్ములు రాఘవుఁ డొక, సాయకమునఁ దునిమి తీక్షణత మొక్కఁడు నై
నేయంగ రావణుఁడు త, తస్యయకఘాతమున కోర్వఁ జాలక పటచేఁ.
- ఆ. అట్లు పటచి దానవాధీశ్వరుఁడు తన, భవనమునకుఁ జేరి పావులు చుండ
నట్టితఱి విభీషణాభిధానుం డగు, ననుజుఁ డేగుదెంచి యతనిదరికి. 2180
- ఆ. ప్రణతిఁ జేసి నిలువఁబడి యుండ రావణుఁ, డతని నెదుర్కొ జూచి యనుజ యింక
నాజి యెట్లు జరుగనగునో యాలోచించి, చెప్పఁ దగినత్రోవ చెప్పు మనియె.
- క. అనవుడు విభీషణుం డి, ట్లనియె నధిప నీ వెఱుంగనట్టిది యెవ్వం
డును జెప్పఁ జాలఁ డైనను, వినిచెడ నీయాజ్ఞ కేను వినిబద్ధుఁడ నై. 2182
- క. తనబలమును బరునిబలం, బును నెఱిగి నిజాధికత్వమున నిర్ణయముం
బొనరించుకొని యొనర్పం, జను రణ మటు గానియెడ వినాశం బొదవున్.
- ఆ. కాన నిద్రి సంధికాలంబు విను సమ, యంబు గాదు నీకు సని యొనర్పఁ
బరునిబలము చూడఁ బ్రబలంబు సోదర్య, నీబలంబు చూడ నిర్బలంబు. 2184
- క. హతుఁ డయ్యె నింద్రజిత్తుఁడు, హతమాతెను లంక శూరు లగుక్రవ్యాదుల్
హతు లైరి యేకబాణా, హతి కోడి పలాయితుండ వైతివి నీవున్. 2185
- గీ. ఎఱుంగుదువు వాలిసామర్థ్య మీపు మున్నె, యట్టివాలిని నొకకోల నిట్టె చంపె
మనపురద్వారదారువుతునుఁగఁ గొట్టె, రాముఁ డన నెట్టిఁడొ యెఱుంగ రాదెనీకు.
- గీ. నాశ మొందిరి నీకారణమునఁ బెక్కు, మంది రక్కసు లింకను మ్రందఁగలరు
లంకలో నున్నవా రెల్ల నింక నైన, మాధ్యమును వీడి మనుము నామాట వినుము.
- క. సీతాహాపముఁ దాలిచి, యేతెంచెను ని న్నడంప మృత్యువు తద్వి
జ్ఞాత నయి యిప్పు డైనను, నాతల్లిని విడువు మసువు లాసించినచోన్. 2188
- ఆ. బ్రతుకు మీపు మమ్ము బ్రదికింపు మెల్లర, రాజ్య మేలుకొనుము పూజ్యముగను
శరణు వొచ్చినట్టిశత్రువు నైనను, రక్షణం బొనర్చు రాఘవుండు. 2189
- క. ఒకమాట వినుము ధర్మమె, సుకమును గలిగించు నెందుఁ జూచిన సార్వ
త్రికసిద్ధాంతం బిది యది, యొకఁ డెడసిన దుఃఖదముల యున్నవి యెల్లన్.
- క. పరనారీకామనయును, బరధనహరణమును జెప్పఁబడియెను ధర్మ
తరములుగ నవి విషాదము, నరకమును ఘటించి సర్వనాశము చేయున్. 2191
- గీ. అన్న దుర్గంధదూషితం బైనమేని, పయి విరక్తి ఘటిల్లినపక్షమందు
నీవు చేసినపని యెల్ల నిష్ఫలంబ, కాక రక్తి ఘటిల్లినఁ గలుగు హాని. 2192
- క. నీ వొనరించినపని దుః, ఖావహ మైనది యధర్మ మగుహేతువున్
గావున నేగతిఁ జూచిన, రావణ దైవంబు నీకుఁ బ్రతికూల మగున్. 2193
- ఆ. ఇవియ కాక మఱియు నె న్నీని క్లేశముల్, సంభవించు నీవు సలిపినట్టి
కార్యమునను గాన గమనించి సర్వంబు, మొదలుఁ బ్రధనపాంశ వదలికొనుము.

- గీ. పిదప మన మెల్లరముఁ గూడి కదలిపోయి, రామునకు మైథిలీని సమర్పణముచేసి
శరణుచొచ్చినఁ బ్రోచు నిస్సంశయముగ, దాశరథి ప్రాణమానముల్ దక్కుమనకు.
- క. అని చెప్పి యూరకుంటయు, విని సర్వము రావణుండు వీరావేశం
బున నిట్లు అనియె దుర్మతి, యనఁ గూడనిమాట లాడ నర్హమై నీకుఁ. 2196
- గీ. పుట్టితివె కాని యేపుణ్యముననో పుణ్య, జనకులంబునఁ గావు రాక్షసుండ వీవు
శరణుచొత్తువె హీనుండ చావరాదె, యెఱుఁగుదునె శూరధర్మంబు లెప్పు డేని.
- క. పరధనమును బరసతులను, బరరాజ్యములను హరించుపని శూరాగ్రే
సరు లగువారికి ధర్మము, శరణుటయె తగవు త్యాదృశక్షీబలుకుఁ. 2198
- క. నీ వింక నుండఁ దగ వీ, తావున నని యెగసి కాలఁ దన్నుడుఁ జనియె
గేవలసత్త్వగుణాశ్రిత, భావుం డై యతఁడు రామభద్రునికడకుఁ. 2199
- శా. అంతఁ రావణుఁ డస్త్రశస్త్రము లగుంఖ్యాకంబుగాఁ బూని ని
ర్జితుఁ మానవులఁ నధితుఁ గపులఁ శిక్షితు నాదిత్యులఁ
బంతంబుం గొని నేడె ముజ్జగములఁ భస్మంబు గావించు నా
చెంతఁ నిల్పెడివాఁ డెవం డనుచు విచ్చేసెన్ స్వస్థైర్యంబుతోఁ. 2200
- ఆ. నచ్చి యట్లు శస్త్రవర్షంబు గురియించి, వానరులను నేల వ్రాలఁ జేయ
నపుడు లక్ష్మణుండు యాతుధానబలంబు, నెల్లఁ గోల లేసి డిల్లవఱిచె. 2201
- క. అప్పుడు రావణుఁ డార్చుచు, ముప్పిరిగొనుకోపమునను మునుఁగ శరంబుల్
గుప్పించె లక్ష్మణునిపై, నొప్పి గలిగి దాన లక్ష్మణుండు మూర్ఛిలై. 2202
- క. రావణుఁ డదె సమయం బని, కావరమున కేగి సాయకములను రామ
త్కొనరునిపైనిఁ గురిసెను, దేవతలకుఁ గూడ గుండె దిగ్గు రసంగఁ. 2203
- ఆ. అపుడు రామచంద్రుఁ డాహవభీముం డై, వానిమీఁద బాణవర్షములను
గురిసి కురిసి దుధిరకూలంకపలు వాఱఁ, జావ కునికి వాడు సంశయించి. 2204
- క. తన కేమియుఁ దోఁపమిచేఁ, గనుఁగొనియె విభీషణుని మొగంబును సతఁ డా
యనభావ మెఱిగి సూచిం, చెను రావణుఁ డంత మొందుచిహ్నపదంబుఁ.
- చ. అది గ్రహియించి రాముండు శితాశుగ మొక్కఁడు గూర్చి వింటఁ ద
త్సవమును గొట్టె వెంటనె పదంపడి నేలను గూలి ప్రాణముల్
వదలెను రావణుండు త్రిదివంబుననుండి సురల్ ప్రసూనముల్
వదలిరి దుందుభుల్ మొరసె లాస్యము లాడఁ దొడంగి రచ్చరల్. 2206
- గీ. అంత హతశేషు లై నట్టియసురు లెల్ల, జని రయంబునఁ గుంభకర్ణునకుఁ దెలుప
నఖిలవృత్తాంతమును నాతఁ డపుడు లేచి, నిదురకన్నులతోడను గదను బట్టి.
- క. తూలుచు వ్రాలుచుఁ బ్రేలుచు, నాలంబున దొరకినట్టిప్రాణుల నెల్లఁ
గూలుచుచు రామచంద్రుని, పాలంబడి కట్టకడకుఁ బ్రాణము లుడిగెఁ. 2208

- గీ. అపుడు భూభారము తొలంగె ననుచు సాధు, బృంద మెల్లను నానంద మొందుచుండ
సకలనిర్జరసందోహసహితఁ డగుచు, దాశరథి కీశ్వరుండు ప్రత్యక్ష మయ్యె.
- ఉ. రాముండు చూచి కట్టెదుట రాజకిరీటుని భక్తి చిత్తమం
దామతిలంగ మ్రొక్కి చరితార్థుండ నైతిని గాంచఁ గల్గుటక
స్వామిని నేడు నాశ్రమము సర్వము సార్థక మయ్యె నింక నా
కేమి కొఱంత యంచు నుతియించుచు నుండ శివుండు హృష్టుండై. 2210
- గీ. రామ యీఘోరరణమందుఁ బ్రాణములను
విడిచియును మూర్ఛ చెందియు వివిధ బాధ
లొందియును నున్ననీవారి కందఱకును
నాయురారోగ్యసంపద లలరుఁగాత. 2211
- క. అని మఱుగుపడుటయును రా, మునిబలంగము నిద్రనుండి ముక్తం బయి మే
ల్కొనినట్లు లేచి పందన, మొనరించెను రామపదపయోజంబులకుఁ. 2212
- ఆ. యంత నగ్నిశుద్ధ యై సీత యరుదెంచి, పులక లంగములను బాడము చుండి
నావరింపఁ గనుల హర్ష బాష్పంబులు, పడియె నాత్మధవునిపదములందు. 2213
- గీ. జడలుగట్టినతలయును సన్నగిలిన, యంగమును మాసిపోయినయంశుకమును
దనమదిక పారమగువిపాదమునుగొలుప, నపుడురాముండునిశ్చేష్టుండగుచునిలిచె.
- క. అటు లుండి కొంతసేపున, కెటులొ తెలివి రాఁగ నామె నెత్తి కరములక
గటకటఁబడునానతియా, రట ముడుగఁగ ననునయించి రాఘవుఁ డంతక. 2215
- వ. రావణకుంభకర్ణాది రాక్షసుల కెల్ల యథావిధి విభీషణునిచే శ్రాద్ధక్రియలు నిర్వ
ర్తింపఁజేసి యచ్చట రావణునిపేర నీశ్వరాలయంబుం బ్రతిష్ఠించి విభీషణుని
లంకారాజ్యంబునకుఁ బట్టభద్రునిం గావించి పుష్పకవిమానంబు నధిష్ఠించి సవరి
వారంబుగా జలనిధిం దాటి తత్తటంబున శివప్రతిష్ఠ గావించి బ్రహ్మనిదేవతా
బృందంబులు గొనియాడ మునిజనాశీర్వాదంబులం బడసి యయోధ్యాపురంబు
నం బ్రవేశించె. 2216
- గీ. అట్లు చేరి యయోధ్యకు నఖిలజనులు, హర్షమును జెంద రాఘవుఁ డందఱకును
దగినరీతి నొనర్చి సత్కారములను, ముక్తజలుఁ డయి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డయ్యె.
- సీ. ఆనమయంబున నమరు లెల్లరు లేచి, సాహువు లెత్తి యుత్సాహ మొదవ
రాఘవ భవదనుగ్రహమున స్థాపింపఁ, బడితిమి మేము మాపదవులందు
శిష్టరక్షణదుష్టశిక్షణంబులు సేయ, నవతరించినరమాధవుండ వీవు
సకలసంక్షోభకారకుఁ డైనరావణుం, డెడయుట భువనంబు లెల్ల నిలిచె
- గీ. నాదిలక్ష్మి భవత్పత్ని యైనసీత, యీమెతోఁ గూడి రాజ్యంబు నేలుకొనుము
కురియ వానలు ముక్కారు ధరణి పండ, ధర్మ దేవత నాల్గుపాదముల నడన.

- క. అని వచియించి ప్రహృదం, బెనయంగఁ ద్రిదశాలయమున కేగిరి యంతఁ
మును లెల్ల స్వాశ్రమములకుఁ, జన నెంచి వచింప రామచంద్రునియొద్దఁ.
- ఆ. రాముఁ డిట్లు లనియె బ్రాహ్మణులు ప్రసన్ను, లైన సుప్రసన్నుఁ డగు శివుండు
దాన శ్రేయ మొదవుఁ గాన నాతిథ్యము, స్వీకరించి చనుఁడు విపులార. 2220
- క. అనవుడుఁ దత్పార్థనమును, మునివరు లంగీకరించి ముడ మొదవఁగఁ గై
కొని రామునియాతిథ్యము, చనిరి నిజాశ్రమములకుఁ బ్రసన్న హృదయు లై.
- ఆ. అంత రామచంద్రుఁ డఖిలవర్ణాశ్రమా, చారధర్మములను శాశ్వతముగ
నడుపుచును నశేషసరలోకమును దన్నుఁ, బాగడ నేలదొడఁగఁ బుడమి నెల్ల.
- గీ. ఈయుపాఖ్యానమును నెవ్వఁ డేని వినినఁ,దలఁచినను బాతకము లెల్లఁదొలఁగిపోయి
యెన్నఁటికిఁ గూడ దౌర్గత్య మెనయకుండఁ,బడయఁగల్గును శాశ్వతబ్రహ్మపదము.
- క. అని చెప్పి యూరకుంటయు, విని సర్వము రాఘవుండు విస్మయ మొదవఁ
గను మదిని గాంచి శంభుని, ననయము నాయదియ నైఁపు మని ప్రార్థించె.
- ఆ. అపుడు శంభుఁ డేమి యపరాధ మున్నది, యిందు నీది సర్వ మెఱిగినట్టి
వాఁ డెవండు గలఁడు వసుధలోనఁ బ్రమాద, మందఱకును నుండు నవిదితమున.
- క. అని యనునయింప రాముఁడు, మనమున సంశయము నుడిగి మహానీయ గతిం
చినకల్పము లెన్నియొ పో, యినరాములసంఖ్య యెంతో యెఱుంగం జెపుమా.
- గీ. అనుటయును రామచంద్ర బ్రహ్మాదులకును, సలవి గా దది చెప్పంగ నడుగరాదు
కల్పము లసంఖ్యములు దత్ప్రకారముననె, రాములునుగూడననిచెప్పెబ్రాహ్మణుండు.
- గీ. అంతఁ దద్వాక్యమునఁ గలయర్థ మెల్లఁ, దెలిసికొని రాఘవుండు ధాత్రీసుపర్వ
చెప్ప మిఁక నన్న దానంబుచేతఁ గలుగు, నట్టిఫల మేమొ నా శంభుఁ డిట్లు లనియె.

—: అన్న దాన మాహాత్మ్య కథ నమః:—

- గీ. కలఁడు ధాత్రినిమున్న మంకణుండు నాఁగ, నొక్కబ్రహ్మర్షి సకలగుణోత్తరుండు
వాని కొకపుత్రుండు గలండు మానసీయ, కార్యనిష్ఠాగరిష్ఠఁ డాకథుండు నాఁగ.
- క. ఆయనకు సుశోభన యను, జాయ గల దొకర్తు వారు సంసారంబు
జేయఁ దొడంగిరి తృప్తి, న్యాయంబులు రెండె సాధనంబులు గాఁగఁ. 2230
- క. న్యాయేతరమార్గంబున, నాయాతం బై నమేరు వైనను వారల్
చే యెత్తి ముట్ట రెట్టియ, పాయము చేకూరనున్న సర్థము లేఖి. 2231
- ఆ. ప్రాప్త మైనదానఁ బరితృప్తి నొందుదు, రంతె కాని వార లల్ప మనుచుఁ
గంటికించుకొనరు కల నై నను గపోత, వృత్తి మనుటె తమ కభీష్ట మగుట.
- ఆ. అట్లు లుండ వా రొకప్పుడు న్యాయాగ, తాన్న మొదన కునికి నైదునాళ్లు
లనశనముగఁ గడపి యాఱునదినమున, నించుకంత యన్న మెట్లొ దొరక.

- క. పోయెడియసువులు నిలుపుట, న్యాయం బని తలచి మనకు నభినభవుడు నే
డీయన్న మిచ్చె బ్రతికితి, మీయెడరు తొలంగ ననుచు నేకటపడుచుకా.
- వ. పురఃకృత్యంబు సత్వరంబుగాఁ జేయం దలంచికొని. 2235
- సీ. ఒనరించి దేవతార్చన మాకభుండు తడ, న్నము చేసె రెండుభాగములు గాఁగ
నంతటఁ బాత్రంబు నానాదనము చేసి, తత్కాలంబు వడ్డించి దాన సగము
నారగింపుము నాధ యను చుండ వాకిట, వినవచ్చె నాతిధ్య మనెడికేక
యపు డాకభుండు లేచి యరిగి ద్వారముకడ, నారటపడునొక్కయతనిఁ జూచి
- గీ. వందనము చేసి తోడ్కొనివచ్చి కూరు, చుండఁగాఁ బెట్టి తనపాత్ర యున్న చోట
నమృత మ స్తని పోసె నాపోశపంబు, నమృహాత్మనిహస్తపద్మములోన. 2236
- గీ. అప్పు డది పుచ్చుకొని మాని హర్ష మొదవ, నారగించి తదన్నంబు నాకభునకుఁ
జలిపి యాశీర్వచనమును జనియె నంత, దంపతులు సంతసము నొందుతరుణమంద.
- ఆ. అంగవికలుఁ డయ్య నత్యంత తేజంబు, గ్రాలుచుండునొక్కబ్రాహ్మణుండు
వచ్చి యటకు విప్రవరుడను నాశలి, గొన్నవాడ ననుచు నన్న మడిగె. 2238
- సీ. అది విని యాకభుం డాక్షణంబున నేగి, యింటిలోనికి దనయింతిఁ జూచి
సాధ్య నేడు మఱొక్కతొనురుం డేతెంచె, హరివోలె మనయింటి కతిథి గాఁగ
నతనికిఁ బెట్టి నీయన్నంబులో సగం, బర్ధ మీపు భుజింపు మనువు లుండ
ననుటయు నాసుశోభన యాకభునిఁ జూచి, ప్రాణవల్లభ యిట్లు పలుక నగునె
- గీ. ప్రాణములు శాశ్వతంబులె పరమబంధు, వై నయతిథిని నిజదైన మైనపతిని
విడిచి మెనవుట ధర్మమె వెలచి కీపు, నతిథియును నారగింపుఁ డీయన్న మిపుడె.
- గీ. ప్రాణములు నిల్పు నాయు వున్నంతవఱకుఁ
ప్రాణములు పోవు ననియెడిభయము వలదు
ప్రాణములు పోవు నని యధర్మంబు సేయఁ
బాలుపడుదురె యెంతనిర్భాగ్యు లైన. 2240
- క. అన్నమె ప్రాణికిఁ బ్రాణము, అన్నప్రదులైనవారు ప్రాణప్రదు లా
యన్నమువలననె భూతము, అన్నియుఁ బుట్టుటయు వృద్ధి నందుటయు నగుకా.
- గీ. క్షణిక మగుజీవితమున నార్జనము సేయఁ, దగినయది యొక్కయన్నప్రదానఫలమై
యట్టిఫలమును నార్జింపనట్టివారి, జన్మ మంతయుఁ గూడ నిష్ఫలమ చూవె.
- గీ. కావుననె యన్నదానంబుకంటె నధిక, మైనదానంబు లే దందు రాద్యు లెల్ల
నట్టియన్నంబుఁ బెట్టుభాగ్యంబు నాకు, నీవు గాకున్న నాధ వే తెవ్వఁ డిచ్చు.
- క. సతులును సుతులును హితులును, బతులును గల రెంతమందొ బంధువులందుకా
మృతు లైనవారలకు స, క్షతి మిచ్చెడిబంధు వెవఁడు తర్కింపంగకా. 2244

గీ. తాను జేసినధర్మంబె తన్నుఁ గావ, వలయుఁ గాని మ జ్ఞాక్కఁ డెవ్వఁడును రాడు
కంతమునఁ జుట్టి పాశంబుఁ గాలభటులు, కనికరము లేక లాగెడికాలమందు.

క. అనుటయును నాకథం డి, ట్లనియెను సతి నీవు సలికినట్టివలుకు లొ
ప్పనివారు గలరె యన్నము, చన దేను భుజింప నతిథి సాపడుదాకఁ. 2246

గీ. అన్న మంతయు వడ్డింపు మతిథి కదియె, మనకు ధర్మము నాఁగ నవ్వనరుహాక్షి
యల్లె కావించు రావించు మతిథి ననుడు, నతఁడు రావించె లోని కయ్యతిథి సంత.

ఆ. ఆమె పీట వైచి యందుఁ గూర్చుండఁ బ్రా, ధించుటయును సతిథి లేటి చూచి
యతిథి కన్న మిడెడిహర్షంబు తులకించు, నామెమోముఁ బ్రముదితాత్మఁ డగుచు.

గీ. అందుఁ గూర్చుండుటయునామెయతనిముందుఁ, బ్రాత్రయాసాదనము సేసిపాత్రలోన
నన్న మంతయు వడ్డించి యారగింపఁ, బ్రార్థన యొనర్చె సంత నాబ్రాహ్మణుండు.

క. ఆవిప్రదంపతులన, ద్భావంబున కెంత యేని ప్రమదం బొదవఁ
గైవల్యము గరబదరం, బై వారికి నెలయఁ జేయ హరుఁ డై నిలిచెఁ. 2250

ఆ. అపుడు వారు చూచి యహిభూషణములను, వృషభవాహనమును నిందుకళను
సర్గదేహకాంత నమరస్రవంతిని, మృదుఁడె యనుచు నిశ్చయించి యెదల.

శా. సాష్టాంగంబుగ మ్రొక్కి ధూర్జటికి దేవా మాయశేషాఘముల్
నష్టిం జెందెను మాయభీష్టములు చెందం గల్గె సాఫల్యముఁ
దుష్టిం బొందెను మామనంబులు సముద్ద్యోతించె మాపుణ్య ము
త్కృష్టం బయ్యెను మాకులంబులును ని న్నిక్షింపఁగాఁ గలుటఁ. 2252

క. అని నుతియించుచు నిలుచుట, యను వినయంబునను జేతు లొగ్గి శివుం డి
ట్లనియెను మీధర్మంబున, కెనసతి సంతృప్తి కోరుఁ డిచ్చెద వరముఁ. 2253

క. అనపుడు దేవ భవత్పద, వనజంబులమీఁద భక్తి వదలక యుండం
గను మా కనుగ్రహింపుము, కనికరమున ననుచు వారు కాంక్షించుటయుఁ.

వ. మహేశ్వరుండు వారి కభీష్టార్థసిద్ధి యగునట్లు వరం బొసంగి యంతర్ధానంబు
నొందె. 2255

—: పు రాణ శ్రవణాదిమాహాత్మ్య కథనము :—

సీ. అని వచించుటయును నినకులాంబుధిసోముఁ, డాశ్చర్య మొందుచు నాత్మలోనఁ
గనుఁగొనుచుండ నాకాశంబు నచ్చోట, నొకకొండ అతితేజ ముట్టిపడఁగ
దివ్యవిమానసంస్థిత లయి కనఁబడి, రది తన కద్భుతం బొదవఁజేయ
బ్రాహ్మణోత్తమ నభోభాగంబునం దుండు, వా రెవ్వరొ వచింప వలనుపడునె

గీ. యనుటయును గాంచి వారల నవనిసురుండు

తెలిసికొని యోగద్వష్టి దద్విషయ మెల్ల.

నధీప వీ రెల్లదును గృహస్థాశ్రమస్థు
లైన బ్రాహ్మణు లిల నుండినట్టివార.

2256

సీ.. వీరికి ము న్నగ్రహారంబు లొకకొన్ని, దయచేసె మీతండ్రి దశరథుండు
దానిచే నొదవఁ జిత్తములకు విశ్రాంతి, యాచరించిరి తపం బధికముగను
దత్తపాబలమహత్త్వంబున ననితర, ప్రాప్య మైనట్టిపుణ్యంబు గలిగె
దాన ససామాన్య మైనతేజం బొందు, మెఱయంగఁ దొడఁగెను మేనులందు

గీ. దానివలనను దమపుణ్యదర్శనంబు, నొసఁగుచును సర్వజనముల నుద్ధరింప
వలయు ననియెడిభావంబు గలిగి వీర, లందఱును గూడ నొక దినమందుఁ గూడి.

గీ. చని వసిష్ఠమహామునిసవిధమునకుఁ, దెలిపిరి నిజాశయంబులు దేటపడఁగ
నంతట వసిష్ఠుఁ డది యెల్ల నాలకించి, యంగిరోమునికడకు మీ రరుగుఁ డనియె.

ఉ. అంతట వీర లెల్లరుఁ దదాజ్ఞను గైకొని యంగిరోమునిం
ద్రాంతికసీమకుం జని నిజాశయమున్ వచియింప నాతఁ డ
త్యంతముదంబు నొంది ద్విజులార పురాణము నాలకించినన్
జింతిత కార్యసిద్ధి యగు శీఘ్రముగ్గ బహుళోక్తు లేటికిన్.

2259

గీ. వినఁగను బురాణములను నెవ్వనికి మదిని, శ్రద్ధ గలుగునొ సకలతీర్థములలోన
స్నాన మొనరించినట్టిపుణ్యంబుకంటె, ద్విగుణ మగుపుణ్యమునుజెందితీటు వాడు.

క. హత మగును గోటిజన్మా, ర్జిత మగుచాపము పురాణసేవాపుణ్య
ర్జితమాహాత్యమున సదా, గతితాడిత మైనవృక్షకాండమువోలెన్.

2261

గీ. ధనము గోరినవారికి ధనము గలుగు, విద్య గోరినవారికి విద్య గలుగు
ముక్తి గోరినవారికి ముక్తి గలుగు, సర్వము పురాణసేవచే సంఘట్టిల్లు.

2262

గీ. అనుటయును విప్రవర్యు లిట్లనిరి దేవ
యేపురాణంబొ యయ్యది యెఱుంగఁ జెపుమ
యని యడుగుటయు నంగిరోమునివరుండు
హర్షాఘ్నంబు లక్షుల నావరింప.

2263

గీ. భుక్తిముక్తిప్రదంబు సంపూర్ణశక్తి, దాయకము సర్వపాపవిదారకంబు
హరిహరాభేదబుద్ధిదాయకము సకల, సిద్ధిదము పాద్యము సమస్తసేవితంబు.

సీ. మును ధరాపాలుఁ డక్షజనపాలుఁ డొకఁడు నా, కాలయంబును నిల్పి యందులోనఁ
బద్ధపురాణంబుఁ బఠియించి చెప్పంగ, నావర్ష మొక్కబ్రాహ్మణుని నిలిపి
యతనిజీవికకు నై యంతదాఁకను దగు, వృత్తి నొసంగి సంతృప్తిదముగ
స్వర్గనిష్కళతం బొసంగుదు బహుమతి, గను బురాణాంతమం దని వచించు

గీ. విని పురాణంబు నొకకొన్ని దినము లొక్క, నాఁడు దైవికముగ మరణంబు నొందె
నంతఁ దత్కృతపుణ్య కార్యంబువలన, వాని కొనగూడె మత్సన్నిధానవసతి.

- సీ. భూరిదానము లిచ్చువారికంటెను మహా, ధన్యములు గావించు వారికంటె
నానావ్రతంబు లొసర్చువారలకంటె, వశతీర్థముల కేగవారికంటె
వేదపాఠములఁ గావించువారలకంటె, గీరితి నార్జించువారికంటె
శ్రాద్ధతర్పణములు సలుపువారలకంటె, వసములఁ దపియించువారికంటె
- గీ. నధికులు పురాణగాథల నాలకించు, నట్టివాడును వచియించునట్టివారు
వారిపైఁ గలప్రీతి యెవ్వారిమీఁద, నేనియును లేదు నా కని కృష్ణుఁ డనియె.
- క. మున్ను దిలీపుం డడుగఁగ, నెన్నొ పురాణంబు లున్న నిదియె వినిచె లో
కోన్నతిఁ గన్నవసిష్ఠం, డన్నరనాథునకుఁ బొగడ నలవియె దీనిఁ. 2267
- వ. అని చెప్పటయు నీబ్రాహ్మణోత్తములు పద్యపురాణంబు విన నిశ్చయించుకొని
తృప్తవణవిధిప్రకారంబు చెప్ప మని యభ్యర్థింప నంగిరుం డి ట్లనియె. 2268
- సీ. బ్రాహ్మణోత్తముఁ డైనపౌరాణికునికడ, కరిగి నమస్కార మాచరించి
తమశక్తికొలఁది సదక్షిణతాంబూల, మర్పించి గురుభక్తి యామతిల్ల
ధర్మజ్ఞ చెప్పము ధర్మార్థకామమో, ఊద మైనయొకపుణ్యకథను మాకు
నని వేడి కూర్చుండ నగును నీచైస్థాన, మందుఁ దదుక్తుల నాలకింప
- గీ. నంతఁ పౌరాణికుం దెద హరిహరులను, గణపతిని వాణినిఁ దలంచి ప్రణతి చేసి
యిష్టదైవంబునకు వచియింప నొప్పు, ననుదినంబుఁ బురాణంబు నాసమాప్తి.
- గీ. శ్రవణమననంబులను శ్రోత సలుపు చుండఁ, దగును నంతియ కానిమధ్యమునమాట
లాడఁ దగ దేవియును నట్లు లాడ నేని, మాకుఁ డగు భారతీక్రుధాలోకసమున.
- గీ. నడుమ నడుమను ఘట్టముల్ నుడువునపుడు
ధనకనకధాన్యవసనాదులను నొసంగి
ప్రమద మొనగూర్చ నగును పౌరాణికునకు
దానఁ దులఁదూఁగు బహుసంపదలను శ్రోత. 2271
- గీ. అట్లు వినుచుఁ బురాణంబు నంతమందు, నిచ్చి గోభాపిరణ్యాదు లెచ్చు గాఁగ
వక్త కొనరింప నగు గౌరవంబు దానఁ, జేకులును శ్రోత కిష్టార్థసిద్ధు లెల్ల. 2272
- క. అని చెప్పటయును వీరలు, విని పద్యపురాణమును సవిస్తరముగ న
శ్రునివలననె పడసిరి చ, య్యనఁ దత్ఫలము గను దేవయానము లంతఁ.
- గీ. ఆవిమానంబులను నెక్కి యంబరమున, సంచరించుచు స్వీయదర్శనమువలన
జనుల నెల్లను ధన్యుల జలుపు చుండి, రీవిధంబున సేమహీదేవు లధిప. 2274
- క. అని చెప్పటయును రాముండు, మనమున నాశ్చర్యపడుచు మరల నభిముసల
గని యొక్కదివ్యపురుషుని, దినమణిశతదీప్యమానతేజశ్శాలిఁ. 2275
- గీ. స్వామి యీదివ్యపురుషుఁ డెవ్వండు నభిము
నందు రాజిల్లు చున్నవాఁ డద్భుతముగ

వీనిచరితంబుఁ జెప్పము వినఁగ నాకు

నిచ్చు వొడమెను నా శంభుఁ డిట్లు లనియె.

2276

సీ. ఇనకులాంబుధిచంద్ర వినుము చెప్పెద మున్ను, గౌతముం డనునొక్కఁ డౌనురుండు
చదువక వేదశాస్త్రములు గావింపక, పంచయజ్ఞములు సల్పక జపంబు
కడకు సంధ్యను గూడ విడనాడి కృషికర్మ, మున బహువత్సరంబులను గడపి
యొకదినసమున దైవికముగ. నొక్కచో, నిని పురాణము కొంత విషయ మెఱిగి

గీ. తత్పురాధీశుఁ డగుజేనిదరికి నేఁగి, మానవాధిశ నేను బ్రాహ్మణుండ బ్రదుకఁ
జాలక స్వధర్మమునఁ గృషి సలిపి కొనుచుఁ, గడపితిని బహువర్ష ముల్ కాన కునికి.

గీ. కడకు నొకనాఁడు కృషి శూద్రకర్మ మనియుఁ

బ్రాణములు పోవ నున్నను బ్రాహ్మణుండు

చనదు దాని నొనర్పంగ ననియు వింటిఁ

జెప్పఁ బారాణికుండు దాన సిగ్గు చెంది.

2278

క. నీకడకు వచ్చినాఁడను, నా కొకగ్రామంబు నిచ్చినను భూపతి నై

లోకద్వయమున గర్హ్యుండఁ, గాకుండఁగ జీవయాత్ర గడపుదు నధిపా.

2279

క. అనపుడు భూనాయకుఁ డి, ట్లనియెను వేదోక్తకర్మ మవనిసురులకుఁ

జనుఁ గాక భూపతిత్వము, చనునె యది ద్విజత్వహానిజనకము గాడే.

2280

వ. అనుటయును గౌతముండు మహిపాలున కి ట్లనియె.

2281

గీ. వసుమతీశ్వర భూపతిత్వంబు రాజ, ధర్మ మగుటను విప్రుండు దాని నాశ్ర

యించినను దోషి గాఁ డర్హవృత్తి లేని, తఱిని నని వింటి శాస్త్రవేత్తలు వచింప.

క. అనపుడు భూపాలుండు వి, పున కిచ్చెను గోర్కి కధికముగ గ్రామములఁ

మనమున సత్యానందం, బెనయఁగ గౌతముండు చనియె నింటికి సంతఁ.

2283

క. గౌతముండు గ్రామములకుఁ, నేతృత్వము వడసి దాన నివృత్తిలంగఁ

స్వాతంత్ర్య మది యహంతా, హేతువు గా సంతకంత కిచ్చావశుఁ డై.

క. త్రాగఁ దొడంగెను మద్యము, రాగ ముడిగి భార్యయందు రాబడి నెల్లఁ

ద్యాగ మొనర్పఁ దొడంగెను, బోగముచేడెల కతండు భోగార్థముగఁ.

2285

క. పరదారపరధనంబుల, హరియించుచుఁ దినుచు మాంస మధములతోడఁ

దిరుగుచు నాతఁడు కాలము, జరుపఁ దొడంగెను నిరంకుశశీతి మీఱఁ.

2286

క. వేదంబుల దూషించుచు, వాదించు సతండు విబుధవర్గముతోడఁ

గా దన నౌ నని యౌ ననఁ, గా దని ధనమధము విషముగను దల కెక్కఁ.

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగంగ గౌతముఁ, డర్థ మెల్ల నాశ మగుడుఁ దుదకుఁ
దినఁగఁ దిండి కట్టుకొన గుడ్డయును లేక, దుష్ఫిత్తిని నహించి దుఃఖపడుచు.

- క. ఒకనాడు పూర్వపారా, టికునికడకుఁ బోయి తనదుసీచస్థితి వా
నికిఁ జెప్పి స్వామి నా కై, హికసుఖములమీఁదఁ గాంక్ష యెల్లఁ దొలంగెఁ.
- గీ. అనుభవించితి సర్వసౌఖ్యములు వాని
వలన లాభంబు లే దని తెలిసికొంటి
నింక దయతోడఁ జెప్పు మే దేని నాకు
నొకయుపాయంబు తొలగఁగ జాతకము లెల్ల. 2290
- వ. అని ప్రార్థించుటయుఁ జౌరాణికుం డాతని కి క్లునియె. 2291
- గీ. సకలపాపంబులను నూడ నమయఁ జేయు, నట్టివి పురాణములు వాని నాలకించి
ధన్యుడవు గమ్ము లేకున్న దారి లేదు, త్వత్కృతాసంఖ్యపాతకో త్తరణమునకు.
- క. విన నెంచి పురాణంబును, విననెడ నొకపద్య మేని వినువారికిఁ ద
ద్దినకృతపాతక మంతయు, ననుపదము నశించి శుద్ధి యాపాదిల్లెఁ. 2293
- క. అని చెప్పటయును గౌతముఁ, డనవధికం బైనహర్ష మందుచు స్వాంతం
బున సాష్టాంగనమస్కృతి, నొనరించి పురాణవక్త కుద్యద్భక్తిఁ. 2194
- గీ. స్వామి దీనునిపైని వాత్సల్యమునను, నీవె వచియింపుము పురాణ మేది యేని
త్వత్ప్రసాదంబునను గృతార్థతను జెండఁ, గలుగుభాగ్యంబు నేటికిఁ గలిగె నేమొ.
- వ. అని ప్రార్థించుటయు నప్పారాణికుండు కృపాకటాక్షంబులం గనుంగొనుచు
నాబ్రాహ్మణునకు విధివిధానంబునఁ గూర్చపురాణంబును లింగపురాణంబును
విష్ణుపురాణంబును వామనపురాణంబును బద్మపురాణంబును గరుడపురాణం
బును సారపురాణంబును బ్రహ్మపురాణంబును రామాయణంబును వినిచె.
- గీ. అంతటను గౌతముండు శ్రద్ధ యతిశయిల్ల, మనన మొనరించుకొనుచుఁ జెప్పినది యెల్ల
జ్ఞానదృగ్దత్త మైనయోగశుద్ధుడనకు, క క్తిలోపంబు చేయక సత్కరించి. 2297
- క. అది మొదలుగ దుస్సంగము, వదలి విరక్తు డయి లోక వాసనయందుఁ
దుద కొకనాడు స్మరింతుము, మదిలోపల హరిహరులను మరణము నొందెఁ.
- గీ. అంత నాకసుమునకుండి తాపగుణచేరఁ, గామగవిమాన మచటికి గౌతముండు
దానిపైఁ గూతుమండి పంతనముతోడ, నేగి యూర్ధ్వప్రపంచంబు లెల్లఁ దిరిగి.
- క. హరిచేతను చూచుచేతను, సరసిమంధపునిచేత శక్రనిచేతఁ
బదిపూజితుఁడై యిపు డు, పృథమున నేగుచును గానఁబడియెడి మనకుఁ.
- క. అనపుడు రాఘవుడు నభం, బును బ్రత్యక్షముగ నున్నభూసురునకు వం
దన మొనరిచె లేచి నిలిచి, వినయంబునఁ జేతు లొగ్గి వినతాననుఁ డై .
- వ. అట్లు వందనంబు గావించి రామచంద్రుండు మరల సుఖాననంబునం గూరు
చుండి మహాత్మా పారాణికునిమాహాత్మ్యంబును దల్లక్షణంబును దద్విధియును
శ్రోత్వవిధియును శ్రవణఫలంబును గ్రాహ్యపురాణసంఖ్యయును దెలుపు మని
యర్చింప శంభుండు రామచంద్రున కి క్లునియె. 2302

—: పాతాళికాచారము వ్యాపకము:—

- సీ. అధ్యయనంబున నధ్యాపనంబునఁ, బాతాళికాచారములుచేయుట
స్వంక్రమించును గాన యములు గా రక్ష్యత, యధ్యాపనంబున దక్షుము ధాటుఁ
బారాణికుడు సర్వపాపసంహారంబు, గావించఁగలకై గతిగి యుంటు
శ్రోతృపాపము దన్ను పోక కుండుటె కాక, తత్పాపముల నెల్లఁ దాను మాపు
గీ. మాంత్రికుడు లేక స్వీయకర్మంబు నెల్లు, మాపిఁకొనఁజొ యాత్మఁ దామాత్మఁ గాక
పదులసాయంబు లేక యె పాపిఁకొనఁగఁ, గలుగఁ జూడఁజూడు తనకలువములను.
గీ. అంటఁ జాలవు పాపము లఖలవేత్త, యైనపారాణికుని నమ్య నంటినట్లు
శలభములు దీప మార్పెడిచాయ ముట్టి, సంతన వహించువావకు నార్పఁగలవె.
గీ. బ్రాహ్మణుడు గురు వగుట వర్ణముల కెల్ల, జ్ఞానబోధాధికారంబు వాని కొదవె
దానఁ పారాణికత్వంబుఁ దాల్చు నొక్క, యొసఁగుడుఁ దప్ప నట్లుఁడు గాఁ జొరుండు.
గీ. ఆత్మగురువుగ బ్రహ్మవిద్యాప్రదాత, యైనపారాణికుని నెంచి యాత్మలోన
విశ్వసించి పురాణముల్ వినిన బోవుఁ, బాతకము లన్నియును బటాపంచలుగను.
గీ. ఒసఁగి గోభూధనాగార వసనములను, స్వర్ణ కటిసూత్రముద్రికాకర్ణకుండ
లాదిభూషణములను గజాశ్వవిఠతిఁ, జలుపవలయుఁ బురాణవాచకునిపూజ. 2307
గీ. చలిపి పూజ పురాణవాచకున కట్లు, భక్తితోడను గ్రంథ మర్పణముచేయు
మానవుం డుండు వైకుంఠమందిరమునఁ, గల్పకోటిసహస్రంబు గడచువఱకు.
క. అనఘాత్ముఁ డగుపురాణ, జ్ఞానకు నఖలశక్తు లుండుఁ జమి దీనికి నే
వినిచెద నొకవృత్తాంతం, బుమ దృష్టాంతముగ విమము భూతలనాథా. 2309
సీ. మును నీవు కాననంబుల కేఁగుకాలంబు, నన్ను వసిష్ఠుం డయోధ్యను వసించి
యఖలపురాణజ్ఞు డగుటను నీక్షేమ, మెల్లవిధంబుల వెఱిఁగిఁకొనుచు
నొకనాఁడు శుక్రనియుప దేశమున రాక్ష, సఘ్నుండ వగునిన్నుఁ జంప నెంచి
రక్కసుం డొక్కఁడు రాఁగ నీవడవిలో, హరిణంబునకుఁ బోయిఁజట్టితెటిని
గీ. దెలిసికొని సర్వమును యోగదృష్టివలన, బ్రహ్మవరదృష్టుఁడైన యారాక్షసుండు
నీకు సాధ్యుఁడు కాఁడని నిశ్చయించి, తనకు నినుఁ గాచుటయె ధర్మమని తలంచి.
ఆ. ఆనిశాచరేంద్రుఁ డంత మొందెడివిధం, బరసి తాను పైత మసురరూపుఁ
డగుచు నేఁగి వాని నదలింప బెదరక, యెదుట నిలిచి వాడు పదరిఁ దొడఁగె.
క. అంతట మానీంద్రుఁడు వి, క్రాంతిమెయిల్ దన్నె నెడమకాలఁ వానిఁ
సంతాప మొదవ దైత్యుఁడు, వింతగఁ బఱవంగపాగె వివినములోనక. 2312
ఆ. అట్లు పఱచు చుండ నాతనిఁ దడముచు, వెంటఁబడి తపస్వి వివిన మెల్లఁ
ద్రిప్ప వాడు తిరిగి తిరిగి వేసరి కట్టుకడకుఁ పోయి చొచ్చె గడలిలోన. 2313

- క. చొచ్చుటయు వాడు కడలిని, గ్రచ్చుటఁ దత్తనువు కండకండలు గాఁగఁ
ప్రచ్చి యొక మొసలి మ్రింగుడు, వచ్చి మరల మాని నిజనివాసముఁ జేరెన్. 2314
- వ. పురాణప్రారంభమునకుఁ బ్రాతఃకాలం బుత్తమంబు. ప్రారంభదినంబున
మూడు గాని యైదు గాని పది గాని పద్యంబులు చదువం దగు. ద్వితీయదినం
బున ద్విగుణంబుగను దృతీయదినంబునుండి యధికంబుగను జదువ నొప్పు.
విచ్ఛేదంబు లేకుండఁ బ్రతిదినంబును బురాణపఠనశ్రవణంబులు గావించుట
యుత్తమంబు. వ్రతరూపంబుగాఁ బురాణశ్రవణంబు గావించువారికిఁ దత్పురాణ
దేవతాలోకంబు ప్రాప్తిండు. 2315
- గీ. కలియుగంబున నెట్టివారలకుఁ గూడఁ, గాదు సులభంబు మూలార్థవేదసంబు
కాన ఫలదంబ దానంబుకరణి విగుణ, మైనను బురాణవక్తవ్యాఖ్యాన మధిప.
- గీ. వ్యాసుఁడును బ్రహ్మయును బురాణాశయంబు
నెఱుంగుదురు వారికంటెను హెచ్చు గాఁగ
హరుఁ డెఱుఁగు వీరికంటెను నన్యుఁ డెవ్వఁ
డేనియును లేడు తద్భావ మెఱుంగువాడు. 2317
- క. సవనములు దీర్థయాత్రలు, హవనంబులు జపతపంబు లాచారము లె
య్యవి యేనియును బురాణ, శ్రవణమటులు ఫలము నీయఁ జాలవు కలిలోన్.
- క. ఋతము వచించెద భూవర, కుతలమునఁ బురాణబోధకునికంటెను లేఁ
డితరుం డెవఁ డేనియు స, ద్గతిదాయకుఁ డైనగురువు కలికాలమునన్. 2319
- గీ. మంత్రదాతలు నిగమాగమప్రదాత, లందఱును గూడ గురువులె యైన నేమి
సర్వవిజ్ఞానవితరణశక్తి లేమి, వారు పౌరాణికునివంటివారు గారు. 2320
- గీ. వేదపాఠకు లెందఱో విశ్వమందు, బ్రహ్మరాక్షసు లగుచుఁ గన్నట్లు చుందు
రట్లు పౌరాణికుండు చూపట్టఁ డెచట, నైన విజ్ఞాననిహితాఖిలాఘుఁ డగుట.
- చ. విననియెడన్ బురాణములు విశ్వములోనివిశేష మేదియున్
గనుఁగొనఁ జాల కుంటయు నఘక్షతి గల్గక యుంటయున్ దుదిన్
గన నగుముక్తిమార్గమును గాంచఁగ లేమియు సంభవించెడిన్
గనుకఁ బురాణముల్ చను వినన్ జను లెల్లరు జాగరూకులై. 2322
- గీ. వేదవేదాంగములను సవిస్తరముగఁ, జదివి పారంబు గన్నధీశాలి యైన
శ్రవణ మొనరింప కున్నఁ బురాణములను, గానఁజాలఁడు సత్యమార్గంబు నధిప.
- గీ. దానములలోన విజ్ఞానదాన మధిక, దాన మని చెప్పఁబడుటఁ దద్దాత యైన
యట్టిపౌరాణికున కిచ్చునట్టిద్రవ్య, మెంతఫల మిచ్చునో ప్రదాత కెఱుంగ రాదు.
- గీ. ఒనరిచిన నొక్కపౌరాణికునకుఁ బూజ, నఖిలపూజను గావించినట్టివాడ
యొనరిచిన నొక్కపౌరాణికునకు ద్రోహ, మఖిలవిద్రోహమును జేసినట్టివాడ.

సీ. అంగహీనుండును సధికాంగుండును గుల, హీనుఁ డాచారంబు లేనివాఁడు
శౌచహీనుఁడు మహాబాధ్యయుక్తుఁడు మహా, పాపి నిరాకృతి ప్రాణిహంత
యస్మతభాషణుఁడు పరాంగనాలోలుండు, ద్రవిణార్జునైకపరాయణుండు
స్త్రీనుఁ డాస్తిక్యవిహీనుఁడు మతి లేని, వాఁడు శ్రుతిస్మృతివర్జితుండు

గీ. కాఁడు పాత్రుఁడు పౌరాణికత్వమునకు, సట్టివానిని బూజించునట్టివారు
బాలత్పణములచే గప్పబడినకూప, మందుఁ దెలియక పడిపోయినట్టివార.

క. వ్యాసాదిమునివర్ణ్యులు, చేసినవియు శివుఁడు హరియుఁ జేసినవియు వి
శ్వాసార్థపురాణము లనె, దోసముల నడంచు వినినతోడనె భూపా. 2327

—: దేశ భాషా విరచిత పురాణ గ్రంథ ప్రాశస్త్యకథనము. —

గీ. తత్పురాణార్థములు విదితములు గాఁగ
దేశభాషలలోపలఁ దెలియఁజేయు
వ్యాఖ్యలును గ్రంథములును బుణ్యావహంబు
లగుట నవివోలె శౌరవార్హముల చూనె.

2328

గీ. అట్లు గాకుండ స్వాతంత్ర్య ముట్టిపడఁగ, దేశభాషల నైనను దేవభాష
నైనను రచింపఁబడుగ్రంథ మప్రమాణ, మగుటఁ జదివిన వినిన బుణ్యంబు లేదు.

వ. మహాభారతవ్యాఖ్యానకాలంబునఁ బర్వసమాప్తి యగునప్పు డెల్లను రామా
యణ వ్యాఖ్యానసమయంబునఁ గాండసమాప్తి యగునప్పు డెల్లను హరివంశ
సమాప్తియందును యథాశక్తి జౌరాణికుని నర్పించును నంతంబునందుఁ జౌరా
ణికునకు నుత్తమక్షేత్రంబు లొసంగవలయు. 2330

గీ. అనుదినంబును జీవికకై పురాణ, వక్త కావశ్యకము లై నవస్తువులను
జాగరూకతతోడ నొసంగుచుండ, వలయు శ్రోతలు లోపంబు గలుగకుండ.

—: అష్టాదశ మహా పురాణోప పురాణ నిరూపణము. —

వ. బ్రాహ్మంబును బౌద్ధంబును వైష్ణవంబును శైవంబును భాగవతంబును భవి
ష్యంబును నారదీయంబును మార్కండేయంబును నాగ్నేయంబును బ్రహ్మవై
వర్తంబును తైంగంబును వామనంబును స్కాందంబును మాత్స్యంబును శౌర్మం
బును వారాహంబును గారుడంబును బ్రహ్మాండంబును ననుష్ఠాదశమహాపురా
ణంబులును సనత్కుమారంబును నారసింహంబును నాండంబును దౌర్వాస
సంబును నారదీయంబును గాపిలంబును మానవంబును నౌశనసంబును బ్రహ్మాం
డంబును వారుణంబును గాలికాపురాణంబును మాహేశంబును సాంబంబును
సౌరంబును జౌరాశచంబును మారీచంబును భార్గవంబును శౌమారంబును నను
నష్టాదశోపపురాణంబులును మహాపుణ్యప్రదంబులు గాఁ జెప్పబడియె. 2332

ఆ. ఈపురాణములను నెల్లను వినినను, సంశయంబు లెల్ల సమసిపోయి
పడయఁ దగినయట్టిబ్రహ్మపదంబును, బడయఁగలుగు వేయి పలుకు లేల. 2333

గీ. అన్యతమాయావికత్తనాద్యౌఖలదుర్గుణముల విడనాడి సద్వినింద్యములు గాని
వస్తువులు భుజించుచు వలయు వినఁగ, శ్రద్ధతోడఁ బురాణముల్ సౌఖ్యకాంక్షి.

— : శ్రీ రామ చంద్ర కృత మాతృ శ్రాద్ధ విధాన కథనము :—

వ. అని చెప్పి యూరకుండుటయు రామచంద్రుం డపరిమితానందముం జేంది పర
దినంబునఁ గౌసల్యామాసిక శ్రాద్ధంబు గావింపవలసియుండుటంజేసి తత్పూర్వ
దినంబునంద రోమశనారదశంభుభృగువిశ్వామిత్రులను నిమంత్రించి తా నేక
భక్తంబు గావించి స్థంఢిలస్థలంబున నేకాకిగా శయనించి పరదినంబున నుత్థి
తుం డై ప్రాతఃకృత్యంబు లెల్ల నిర్వర్తించి సలక్షణంబుగాఁ బాకంబు
సేయించి మధ్యాహ్న కాలం బగుటయు భ్రాతృపురోహితసహితంబుగా సరయూ
మహానదికే బోయి త త్తీర్థంబున యథావిధి మాధ్యాహ్నిక స్నానంబు గావించి
వచ్చి బ్రాహ్మణులకు స్వాగతంబు నొసంగి ప్రాణాయామపూర్వకంబుగా
సంకల్పం బొనర్చి విశ్వేదేవస్థానంబునందు రోమశనారదమహర్షులను మాతృ
స్థానంబునందు శంభుభృగువిశ్వామిత్రమహర్షులను క్షణప్రదానపురస్కరంబుగా
నిమంత్రించి. 2335

గీ. మండలంబు లొనర్చి గోమయముచేత, నర్చనము చేసి యందు బ్రాహ్మణులచరణ
తామరసములు గడిగె నీతానధూటి, జలము వోయుచు నుండంగ సరస నుండి.

అ. అట్లు కడిగి బ్రాహ్మణాంఘ్రుల రాముఁడు, తనశరంబుమీఁదఁ దజ్జలంబుఁ
జల్లుకొని కడంగఁ జలుప నావలివిధి, నప్పు డొక్కయతిధి యటకు నచ్చి.

ఆ. రామచంద్ర నేను బ్రాహ్మణుండను వార్ధకమున నున్నవాఁడఁ గదలఁ జాల
నెట్లా వచ్చినాఁడ నిటకు నీయాతిధ్య, మొందఁ గోరి యేమి యందు వీవు.

చ. అనుటయు రామభద్రుఁడు ప్రహర్షముఁ జెంది మహానుభావ నేఁ
డనుకొనకుండఁ బ్రాప్త మయినట్టిరమాపతి వీవు రమ్ము నాఁ
గను ద్విజుఁ డేగుదేర సరగఁ గడిగెఁ సతి నీళ్లు వోయఁగా
నినకులవార్ధి చంద్రుఁడు మహీసురవద్యునిపాదపద్మముల్. 2339

వ. అట్లు రాఘవుం డాబ్రాహ్మణునిపాదంబులం గడిగి విష్ణురంబు లుంచి యందు
విశ్వేదేవాతిథులను బూర్వాభిముఖంబుగను బితరుల నుత్తరాభిముఖంబుగను
గూడుచుండం జెట్టి ప్రాణాయామంబు చేసి శ్రాద్ధకర్మంబు గావింప బ్రాహ్మ
ణానుజ్ఞం బడసి శ్రాద్ధదేశంబును గయాక్షేత్రంబుగను విశ్వేదేవులను జనార్ద
నుండుగను బితరులను నసురుద్రాదిత్యులుగను నతిధిని మహావిష్ణువుగను

ధ్యానించి యథావిధి సర్పనంబు గావించి పాత్రసాదనంబు చేసి యన్నంబును
భక్ష్యభోజ్యశాక లేహ్యసూపాదులును వడ్డించి యభిహారంబు గావించె. 2340

అంత నతిథి యిట్లు నట్లును జూచుచు, రామ శీఘ్రముగను బ్రణతి సేయు
మాంగజాల నింక నాకలి మెం డయ్యె, నాజ్ఞ యైన నిపుడె యారగింతు.

క. అనుటయు రాముడు వినయం, బున మ్రొక్కి మహాత్మ్య శీఘ్రముగఁ బైకార్యం
బును నడపెదఁ ద్వరపడకుము, కనికరమున ననుచు వేడి గ్రక్కున నంతఁ.

న. కర్మకలాపం బంతయు యథాక్రమంబుగా జరిపి యాపోశనంబు నర్పించె.
అంతట బ్రాహ్మణులు యథాసుఖంబుగా భుజించుచుండ ఋత్విజులు రక్షింపు
మంత్రపఠనంబు గావించు దొడంగిరి. 2343

అ. అప్పు డతిథి యైనయవనిబృందారకుఁ, డాత్మపాత్రగతపదార్థ మెల్లఁ
గలిపి యొక్కముద్దగా గుటుక్కున మ్రింగి, యందఱకును గూడ నచ్చెరువుగ.

అ. రామ నాకు నొక్కప్రాణాహుతికిఁ గూడఁ, జాల దీవు నేడు సలిపినట్టి
శ్రాద్ధయత్న మెల్ల శక్తి లేకుండిన, శ్రాద్ధవిస్తరంబు సలుప నేల. 2345

మ. అని గంభీరముగా వచించుటయుఁ దద్వ్యాహర మాలించి యే
మనఁగఁ దోషమి నట్లు రాఘవుడు చింతాక్రాంతుఁడై శంభునిఁ
గన నాతండు నిజాంగనఁ గనుడు నాకంజాక్షి యేతెంచె గ్ర
క్కనఁ జేతం బరమాన్నభాజనముఁ జక్కంబట్టి వడ్డింపఁగఁ. 2346

క. అరుదెంచినయామెను గని, పరమానందమున నతిథి పాణిని జూపఁ
దరుణీమణి వడ్డించెను, బరమాన్నము నక్షయముగ భావించి మదిఁ. 2347

గీ. అట్లు వడ్డింపఁ బరమాన్న మావధూటి
బ్రాహ్మణుడు జాటి జాణునఁ బైనిఁ గనుచు
శిరము ద్రిప్పుచు మెచ్చుచు మరలఁ జూచె
హస్తమును నది చూచి యిట్లనియె నామె.

గీ. స్వామి పాయస మెల్ల హస్తంబునంద, పొరలిపోవుచు నున్నది మరల నేల
చూచితివి కేలు త్రాగుము సత్వరంబ, తృప్తి గలుగంగ వడ్డింతు నెంత మేని.

క. అనవుడు విప్రుడు దనకర, మున నుండినపాయసాన్నమును ద్రావి కనుం
గొని మరల నుంట నది కర, ముననె మరలఁ ద్రావ మరలఁ బూర్తిగ నుండఁ.

క. అది యంతయు సాశ్వర్యం, బాదవింపఁగ మదికి బ్రాహ్మణోత్తముఁ డింక ని
య్యది గాదు మార్గ మనుకొని, యద నేగక యుండ వామహస్తముఁ జూచెఁ.

గీ. అప్పు డది చూచి యాసాధ్య యాత్మలోనఁ
బూర్వ మట్టుల భావించి పోనె నతిని

హస్తమునఁ బాయసము నది యారగించి

తఱుంగ కుండుటఁ గాంచి యాధరణిసురుఁడు.

2352

గీ. సృష్టి గావించుకొని యొక చేయి మరలఁ, జూచుటయుఁ బోసె మునువోలెసారసాక్షి
యదియువదలక యుండుట హస్తమందు, మఱియొకకరంబుఁ జూచి ట్టమాసురుండు.

గీ. ఇంతి యర్పింపు మిందులో ఘృతము ననుడు

నామె మునువోలె దలఁచి యాజ్యంబు వోసె

నదియు నక్షయ మగుటయు నవనిసురుఁడు

పాణి మఱియొండు చూచి సూపంబు నడిగె.

2354

గీ. అంత నాసాధ్వీ మునువోలె నక్షయముగఁ

దలఁచి సూపంబు నతనిహస్తమున నుంచె

నదియుఁ దఱుంగక యుండుట హస్తమందుఁ

గ్రమముగ నతండు కరసహస్రంబుఁ జూచి.

2355

గీ. తుదకు విఫలప్రయత్నంజై తోయజాక్షి, వలదు నాకింక నేమియుఁ గలిగెఁ దృప్తి
సీతచేఁ గాదు రామునిచేతఁ గాదు, తర్పితుండ నైతి నీచేతఁ దభ్యముగను. 2356

గీ. అని వచించుటయును శంభుఁ డతనిఁ జూచి

యింతకును దృష్టి గలిగెనె యెఱుంగఁ జెపుమ

అతివ యొకతయ కాదు సీతమయు నేను

రాముఁడును నిచ్చినట్టివారలమ చూవె.

2357

క. అని యడుగుటయును ద్విజుఁ డి, ట్లనియెను దృష్టుండ నైతి నధికంబుగ నా

కొనగూడి యీ పదార్థము, పెనుబూతమువోలె విడిచిపెట్టదు నన్ను. 2358

చ. అనయము భోజనంబుకొఱ కయ్యెను నాకరజాల మెల్ల నే

నొనరుప వీలులేదు మఱియొక్కక్రియఁ బని లేనిపాటు గాఁ

గను నిట కేఁగుదెంచి యొకకర్మ మిటుల్ గొనితెచ్చుకొంటి నా

మనమున నెల్లు తోఁచినదొ మానక యట్టులె యయ్యె సంతయు. 2359

క. అవుఁ గాక యేమి చేయఁగ, నపు నిప్పుడు మీఁదికర్జ మతిశీఘ్రముగఁ

నవరింపుండు భుక్తాయా, సవశుండ నై నేను నిలువఁజాలక యుంటి. 2360

వ. అని పలికి చేతులలోనిపదార్థంబు మే సంతయుం బట్టించి రుద్దుకొనుచుండ

రామచంద్రుండు బ్రాహ్మణులకు నుత్తరాపొశనం బొసంగె. 2361

గీ. అంత నాపొశనజలంబు నారగించి, యవల నుచ్చిష్టపాత్రములందు నర్హ

విధిని గండ్లాప మొనరించి విప్రు లెల్ల, లేచి పోయిరి యతిథి తా లేవఁడయ్యె.

సీ. అది చూచి రాముఁ డిట్లనియెను స్వామి లే, వక యుంటి వేమి కావలెనొ నీకు

సెలవిమ్ము నావుడు ట్టితినుపద్వండు రామ, యేమియు వలదు సంతృప్తి యయ్యె

- నీవు పెట్టినభక్తి యెక్కువ యగుటను, లేవదీయక యున్న లేవ జాల ననుటయు రాఘవుం డతనిచేతులు చిక్కఁ, బట్టి లేపఁగ లేక యట్టె నిలిచె
- గీ. సంతటను వాయుసందనుం డరుగుడెంచి, లేవ నెత్తింగ యత్నించి లేవ కునికీ వాలమును జుట్టిలాగంగ వసుధ యెల్ల, వణకుచున్నను విప్రుడు తొణకఁడయ్యె.
- గీ. అంతటనుబాదముల ధాత్రి నణగఁగఁ ద్రొక్కి, పండ్లు బిగఁ బట్టిలాగె నాపవనసూతి తోక బలిమిని బీరంబుతోడఁ గూడఁ, గదలి వెలుపలఁ బడియె నాత్మోసురుండు.
- ఆ. అపుడు జాంబవంతుఁ డతనిఁ బీరంబునఁ, గూరుచుండఁ బెట్టి నీరు వోయ నొడలు గడిగి సీతయును లక్ష్మణుండును, నాచమింపఁ జేసి రధికభక్తి. 2365
- ఆ. అంత నాచమించి యాతఁడు లేవంగఁ, జాల కునికి నెఱిగి జాంబవంతుఁ డతనిఁ దనభుజంబులం దుంచుకొని పోయి, దించెఁ దివిరి శ్రాద్ధదేశమందు.
- న. అంతట రామచంద్రుండు బ్రాహ్మణులకుఁ బ్రసక్తిఁబంబు గావించి తదాశీర్వా దంబులం బడసి భక్తాయాసంబు నొందు చుండునతికినన్నిధికి. సతీభ్రాతృసహితంబుగాఁ జేరి. 2367

— హరిహరాదులు రామచంద్రగులకుఁ బ్రత్యక్షమగుట :— ।

- నీ. సీతను దత్పదసేవకై నియమించి, యాచరించుచు నుండ నామె యట్ల ముడువఁ దన్మూర్ధజంబుల లక్ష్మణున కాజ్ఞ, చేసి యాతం డట్ల చేయుచుండ వీనన నతనికి విసరంగ భరతు నా, జ్ఞాపించి యతఁ డట్ల సలుపుచుండ నెలవిచ్చి తుడువఁ దచ్చేష్టంబు శత్రుఘ్ను, నకు నతం డట్ల యొనర్చుచుండ
- గీ. దత్కరంబుల నొత్తుచుఁ దాను నిలున సస్పృహ డతిధి రాజీవదళాక్షుఁ డగుచు శంభుఁ డీశ్వరుఁ డగుచుఁ దత్సతి మృడాని యగుచు నిలిచిరి యెదుట నత్యద్భుతముగ.
- గీ. అంత రాముండు పులకాంకితాంగుఁ డగుచు మ్రొక్కి సాష్టాంగముగ వారిముందు నిలిచె సంత నిలిచిరి వందనం బాచరించి తత్సతియుఁ దత్సహజులు నాతండువోలె. 2369
- గీ. అప్పుడు ప్రసన్నులై హరిహరులు శివయుఁ, గరుణ వెలయంగ వారి నెల్లరనుగాంచి కోరుకొనుఁ డిచ్చువారము కోరినట్ల, వరము లె న్నేనియును మీకు వాంఛ దీర.
- క. అనుటయు రాముండు హర్షం, బెనయఁగఁ దత్పదభక్తి యెపుడును మదిలోఁ దనరారఁ గోరె వరమును, ననుజన్ములు సతియుఁ గోరి రట్టులె వెంటక. 2371
- క. అంతట నామువ్వురును ద, దంతశృద్ధికిఁ బ్రమోద మందుచును నిర భ్యంతరముగ నిచ్చి వరం, బంతర్ధానంబు నొంది రతిశీఘ్రముగక. 2372

గీ. అపుడు రాముఁడు బంధుమిత్రాదిసహితఁ
డగుచు భుజించి యవల దీనాంధకృపణ
జనులకు నొసంగి మృష్టాన్నమును సమస్త
జనులు గీర్తింప రాజ్యంబు చలువఁ దొడఁగె.

2373

—: పాతాళఖండ పతనశ్రవణ భూకంఠ కథ :—

క. పాతాళఖండ మియ్యది, చేతోహరముగను దీనిఁ జెప్పెడివారు
శ్రోతలును విగళితాఖల, పాతకు లయి హరిపదంబుఁ బడయుదురు తొది.

వ. అని చెప్పటయును శౌనకాదిమహర్షి బృందం బమందానందభరితం బయ్యె.

క. సృష్టిస్థితిసహజ, సృష్టికృతనిజమహేశభావ సదాసం
సృష్టాంతరంగ భక్తా, భీష్మప్రద విశ్వనాథ యిష్టసనాథా.

2376

నారాచపృత్తము

నారాయణప్రియా శర

ధారాధరాభవిగ్రహ

గౌరీసతీమనోహరా

వారాణసీపురాధిపా.

2277

గ ద్య ము

(శ్రీ) చిదంబరకవీంద్రప్రణీతం బై నశ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణంబునఁ

బా తా శ ఖ ం డ ము

సమాప్తము.

(శ్రీ) కాశీవిశ్వేశ్వరార్పణ మస్తు.

శతావధాని, శ్రీ పిసుపాటి చిదంబరశాస్త్రికృతగ్రంథములు

1.	శ్రీమదాంధ్రపద్యపురాణము (ప్రథమసంపుటము)	క్యాలికో బైండు	8-0-0
	" " " "	అట్టబైండు	7-0-0
	" " (ద్వితీయసంపుటము)	క్యాలికోబైండు	4-0-0
	" " " "	అట్టబైండు	3-0-0
	(ముందుగా ద్రవ్యమిచ్చినవారికి) నాలుగుసంపుటములు		25-0-0
2.	హైమవతి విలాసము (ప్రబంధము)		0-8-0
3.	కపోత కిరాతము " "		0-6-0
4.	శ్రీరామాంజనేయము (నాటకము)		0-12-0
5.	శ్రీకృష్ణనందేశము " "		0-12-0
6.	భారతీయ ప్రబోధము (నేటిపరిస్థితుల విమర్శించుపద్యకావ్యము;		0-4-0
7.	పీఠికాపుర శతావధానము		0-4-0
8.	నవాబుపేట శతావధానము		0-4-0
9.	బెజవాడ శతావధానము		0-4-0
10.	రాజనభావిహారము (అచ్చు కానున్నది)		
11.	పంచాయతన పంచశత్రు (సంస్కృతము)		0-12-0
12.	రాజధర్మకావ్యము " (అచ్చుకానున్నది)		
	విద్వాత్, పి. విశ్వేశ్వరశాస్త్రికృతజయవ్యాఖ్యానమలంకృతము		
13.	శ్రీరత్నపాంచాలిక (శ్రీనర్మజ్జనింగభూపాలునిసంస్కృతకృతి కాంధీకృతి)		1-8-0
	విద్వాత్, పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రికృతము		
14.	ప్రద్యుమ్నాభ్యుదయము (శ్రీరవివర్మభూపాలునిసంస్కృతకృతి కాంధీకృతి)		
	విద్వాత్, పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రికృతము (అచ్చు కానున్నది)		
15.	దూతవాక్యము (భానకృతి కాంధీకృతి - అచ్చు కానున్నది)		
	విద్వాత్, పిసుపాటివిశ్వేశ్వరశాస్త్రి కృతము		
16.	పాణినీయము - కావ్యవాఙ్మయము		1-8-0
	వ్యా. పి. ప్ర. ఉ. భా. ప్ర పోతుకుచ్చి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతము		
17.	శంకరవిజయము (గద్యము) విద్వాత్, పి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతము		0-12-0
18.	అవధానాదర్శము (సంస్కృతము)		0-2-0
	విద్వాత్ పి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతవ్యాఖ్యానంకలితము		
19.	మాయావిలాసము. (ప్రబంధము - అముద్రితము)		
	విద్వాత్, పి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతము		

ప్రతిస్థానము

విద్వాత్, పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి.

అంధ్రాధ్యాపకుడు

వేంకటగిరిరాజకళాశాల

నెల్లూరు.

